

MERVIN PIKE

Gormengast

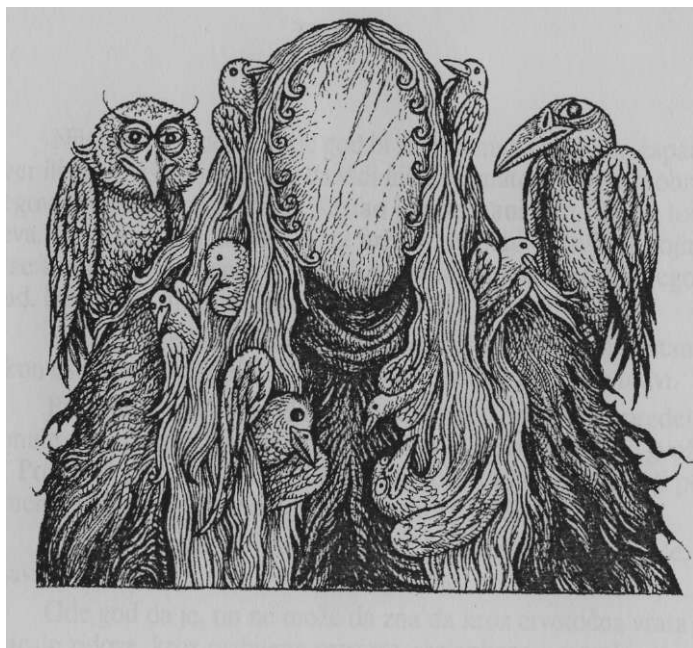
TREĆI DEO USANJENI TITUS

Mervin Pik

Gormengast

treći deo

Usamljeni Titus

Naslov originala :
TITUS ALONE by Mervyn Peake
Copyright © Sebastian Peake, 1959

preveo Igor Adžić
Beograd: Okean, 2008
(Biblioteka Meduza)

Sređivanje teksta :
anahronic

Napomena izdavača

Prvo izdanje romana *Usamljeni Titus* objavljeno 1959. godine - štampano je na osnovu rukopisa sačinjenog od materijala iz rukom pisanih beležnica Mervina Pika. Ponovnim ispitivanjem tih beležnica utvrđeno je da verzija iz 1959. godine nije kompletna, pa su u ovom izdanju ubačeni delovi koji su nedostajali. To se prevashodno odnosi na poglavlja 24 (dodata jedna potpuno nova epizoda), 77, 89 i poglavlja od 99. do kraja, u kojima je dosta toga dodato prvobitno štampanom tekstu. Izdavač želi da izrazi zadovoljstvo time što su ovim reizdanjem ostvarene namere autora i da se zajedno sa gospodom Meju Pik zahvali gospodinu Lengdonu Džonsu, koji je proveo mnoge sate i uložio veliki trud poredeći različite verzije teksta i otkrivajući autorove prave namere.

Godpodin Lendgon Džons je napisao :

U rekonstruisanju *Usamljenog Titusa*, koristio sam tri različite verzije. Osnovu je predstavljala prva kucana verzija rukopisa, koju je autor predao za štampu i na kojoj je napravljen najveći broj izmena. Prva trećina ove verzije bila je fotokopija na kojoj nije bilo nikakvih primedbi. Druga kucana verzija rukopisa pripremljena je u skladu s uputstvima urednika, koji je želeo da delo bude što korektnije pošto je Mervin Pik, u trenutku kada je predao rukopis, već bio u poodmaklom stadijumu bolesti. Prva trećina ove verzije sastojala se od originalnih strana iz prvog kucanog rukopisa sa primedbama urednika i Mervina Pika. Druge dve trećine (gde je napravljeno i najviše izmena), prekucane su u skladu s uputstvima urednika, iako je i u ovom delu bilo nešto autorovih izmena. Treća verzija, kojoj sam pribegavao da razjasnim nečitljive primedbe i pronadem delove koji su izbačeni iz prve kucane verzije teksta, bio je originalni rukopis, koji je bio ispisan u nekoliko beležnica. Prema tome, pri rekonstrukciji ove knjige, oslanjao sam se prvenstveno na prvu kucanu verziju rukopisa, konstantno je poredeći s drugom kako bih se uverio da su unete sve izmene koje je naknadno zahtevao Pik, da bih je potom poredio sa prvobitnom verzijom rukopisa na kojoj nije bilo nikakvih intervencija urednika.

Moj cilj bio je da uvažim sve Pikove ispravke i da istovremeno zanemarim sve druge izmene. Takođe, trudio sam se da knjiga bude što verodostojnija originalnoj zamisli autora i da u njoj bude što manje mojih intervencija.

Bio sam primoran da se oslonim na svoj lični sud u nekoliko slučajeva, u trenucima kada je jedina alternativa bila konsultacija s autorom. Promenio sam nekoliko nedoslednih delova, od kojih je jedina značajna izmena s moje strane bila nevoljno izbacivanje dvadeset i pet reči Titusovog deliričnog govora u kojem se on seća likova, koje je do tada sreo samo čitalac.

Da je Pik bio u mogućnosti da nastavi s radom, nema sumnje da bi u još većoj meri doterao ovo svoje delo. Međutim, smatram da je u ovoj verziji fabrika postala mnogo snažniji simbol onog zla s čijim se otelotvorenjem Pik suočio kada je, kao umetnik angažovan od strane vojnih vlasti, posetio Belzen na kraju rata. Čini se da je Pik doživljavao zlo i tragediju kao neke opipljive sile, i u knjizi se odražava borba koja se odvijala u realnosti, kada se sam Pik suočio sa užasima mnogo strašnijim i dugotrajnijim od onih koje je pretrpeo Titus, a kojima je, posle deset godina, i podlegao.

JEDAN

Nije prošlo mnogo, i gde god bi se okrenuo - na istok, zapad, sever ili jug - više nije mogao da vidi ništa poznato. Nestao je obris njegovog gorostasnog doma. Nestao je pocepani svet šiljatih tornjeva. Nestali su sivi lišajevi i crni bršljan. Nestao je lavirint kojim su se hranili njegovi snovi. Nestali su rituali, njegova srž i njegov usud. Nestalo je njegovo dečastvo. Nestalo.

Sada to nije bilo ništa više od sećanja; od vode koja ostane nakon oseke; od maštarije ili zvuka ključa dok se okreće u bravi.

Putovao je od obala zlatnih do obala hladnih; kroz predele utonule do pojasa u ogromnu prašinu i krajolike okrutne kao gvožđe. Ponekad su mu koraci bili nečujni. Ponekad su odzvanjali po kamenu. Nekad ga je orao posmatrao s litice. Nekad jagnje.

Gde je on sada? Titus Odricateľ? Izadi iz senke, izdajniče, i pojavi se u neukroćenim obodima mog uma!

Gde god da je, on ne može da zna da kroz crvotočna vrata i ispucale zidove, kroz razbijene prozore, razjapljene i natrule, oluja nadire u Gormengast. Ona spira prljavštinu s kamenih ploča; muti nepomičnu vodu u kanalu; trese dugačke oronule grede i urliče! On ne može da zna šta se sve dešava u njegovom domu upravo u tom trenutku.

Jedan drveni konjić, obavijen paukovim mrežama, ljulja se na promaji na pustom tavanu.

Dok se osvrće, on ne može da zna da se tri armije crnih mrava, u bojnom poretku, poput senki kreću po hrptu velike biblioteke.

Zaboravio je na mesto gde bitišu grudni oklopi koji posmatraču izgledaju crveni kao krv i ogromni zasvođeni prostori u kojima odjekuje kašljanje pacova.

Zna samo da je iza sebe, na drugoj strani horizonta, ostavio nešto neobuzdano; nešto brutalno; nešto nežno; nešto polustvarno, neki polusan, pola svog srca, mali deo svog bića.

A sve to vreme, iz daljine je dopirao smeh hijene.

DVA

Sunce je potonulo uz jecaj i tama je nahrupila sa svih strana tako da se nebo skupilo, i više nije bilo svetla na svetu. Baš u tom trenutku uništenja, kao da je čekao dogovoreni signal, mesec je zaplovio kroz noć. Jedva svestan onoga šta radi, mladi Titus privezao je svoj mali čamac za granu jednog drveta pored reke i isteturao se na obalu. Ivice reke bile su gusto obrasle trskom nalik na brojnu armiju kroz koju se pronosilo zarazno šuštanje, nagoveštavajući nezadovoljstvo. S ovim zvukom u ušima, Titus je gacao kroz šaš dok su mu noge do članaka upadale u mulj.

Magloviti plan koji se rodio u njegovoj glavi uključivao je penjanje na uzvišenje, koje se uzdizalo na desnoj obali, odakle će imati mogućnost da se upozna s predelima koji mu leže na putu zato što nije znao gde se nalazi.

Međutim, kad je uspeo da se probije kroz rastinje do vrha brda, i to nakon što je upao u niz nezgoda koje su dale svoj doprinos dugačkim poderotinama na njegovoj odeći tako da je bilo pravo čudo što se nije potpuno raspala - kad se našao pod samim vrhom travnatog uzvišenja, više nije bio u stanju da posveti svoj pogled pejzažu već je pao na zemlju u podnožje nečega što je ličilo na veliki kamen koji se ljulja. Međutim, Titus je bio taj koji se ljuljao i pao iscrpljen od umora i gladi.

Ostao je da leži sklupčan i izgledao je veoma ranjivo u svom snu, ali i dražesno, kao što izgledaju svi koji spavaju, zbog toga što su bespomoćni. Ruke su mu bile raširene, a glava okrenuta pod nekim čudnim uglom, koji pogađa pravo u srce.

Ali oni koji imaju mudrosti uvek su pažljivi kad je u pitanju njihova samilost, jer san ume da bude kao sneg na kamenu punom pukotina i da se istopi čim se pojavi i najmanji blesak svesti.

Tako je bilo i sa Titusom. Kad se okrenuo da bi pomerio utrnutu ruku, video je mesec, i ispuni ga mržnja; mržnja prema podloj pritvornosti njegovog svetla; mržnja prema njegovom uobraženom licu; mržnja toliko stvarna da je morao da je izbacila iz sebe tako što je pljunuo i uzviknuo: „Lažove!”

A onda još jednom, ali sada nešto bliže, začuo se smeh hijene.

TRI

Nedaleko od Titusove noge, vukla se jedna buba, mala i rogata, na čijim se sjajnim leđima reflektovala mesečeva svetlost. Njena senka, tri puta duža od nje, prešla je preko jednog kamička, a onda se popela na vlat trave.

Titus se podiže na kolena. Sanjao je san koji je utisnuo žalost u njemu, iako nije mogao da se seti ničeg, osim da je ponovo bio o Gormengastu. Uzeo je štap sa zemlje i počeo njegovim vrhom da crta po prašini, a mesečina je bila toliko jaka da je svaka linija koju je povukao bila kao uzani jarak ispunjen mastilom.

Uvidevši da je nacrtao nekakav toranj, nesvesno je posegnuo rukom u džep, gde je držao malo parče kremena, koje je nosio sa sobom kao da želi samom sebi da dokaže da je njegovo detinjstvo bilo stvarno i da Kremena kula i dalje stoji kao što je vekovima stajala, nadvijajući se nad kamenim građevinama njegovog drevnog doma. Podigao je glavu i pogled mu je prvi put odlutao sa predela u neposrednoj blizini na sever, preko nepreglednih fosforescentnih obronaka obraslih listopadnim i zimzelenim hrastovima, sve dok nije stigao do jednog grada.

Grad je bio obavljen snom i mrtvom tišinom u praznini noći, pa je Titus drhteći ustao kad ga je ugledao. Nije drhtao samo zbog hladnoće već i zbog zaprepašćenja što je, dok je spavao i dok je crtao po pesku, i dok je gledao bubu, grad sve vreme bio tamo, i da je samo okrenuo glavu, oči bi mu se napunile srebrnim kupolama i tornjevima, polumračnim siromašnim predgrađima, parkovima, kapijama i vijugavim tokom reke. I sve to u podnožju visoke planine prekrivene šumom.

Međutim, dok je zurio u visoke gradske četvrti, njegova osećanja nisu nalikovala osećanjima deteta ili mladića, pa ni odrasle osobe koja nagine romantičnim čuvstvima. Njegove reakcije nisu više bile jasne i čiste jer je prošlo mnogo otkad je pobegao od Rituala, i više nije bio ni dete ni mladić, ali usled poznavanja tragedije, nasilja i svesti o vlastitom verolomstvu, bio je mnogo više od toga, iako još uvek manje od *muškarca*.

Dok je klečao, činilo mu se da nikada nije bio izgubljeniji. Izgubljen u svetlosivoj noći. Izgubljen u odvojenosti od samog sebe. Izgubljen u ogromnom prostoru u kojem je ležao grad, nalik na neku posebnu stvar, bezbedan u svojoj povezanosti, kao neko džinovsko biće okupano mesečinom, koje blago pulsira ujednačenim ritmom kao da u njemu kuca jedno srce.

ČETIRI

Ustavši, Titus je počeo da hoda, ali ne preko brda u pravcu grada već niz strmu padinu prema reci u čijem je plicaku ležao njegov čamac. Našao ga je okruženog tamom mokre sprudne trave, kako uzdignutog pramca šapuće sa površinom vode.

Međutim, kad se sagnuo da odveže užu kojim je vezao čamac, dve prilike pojaviše se iz visoke trske krećući se prema njemu, a trska se zatvori iza njih kao zavesa. Iznenadna pojava ovih muškaraca natera mu srce u galop i pre nego što je i sam shvatio šta radi, skočio je visoko i u sledećem trenutku upao u čamac, koji se divlje zaljuljao kao da je hteo da ga izbaci.

Bili su u nekakvim vojnim uniformama, ta dva muškarca, ali bilo je teško odrediti kakvim jer su im lica i tela bila prošarana prugama koje su stvarale senke visoke trave i mesečina. Jedna od dve glave bila je potpuno osvetljena, osim debele brazde širine jednog inča, koja se pružala preko čela i jednog oka koje se sasvim utopilo u crnilo senke, pa preko jagodične kosti, sve do muškarčeve izdužene vilice. Druga prilika uopšte nije imala lice; utonulo se u proždiruću tamu. Međutim, grudi su mu bile prekrivene bleštavom žutozelenom tkaninom, a jedna noga mu je izgledala kao da je od fosfora.

Videvši Titusa kako se bori sa svojim dugačkim veslom, nisu ni pustili glasa od sebe već su bez oklevanja ušli u reku i gacajući kroz vodu, napredovali dok im samo glave okićene perjem nisu ostale na površini bez odsjaja. Iako je bio usredsređen na bekstvo, Titusu su te odvojene i plutajuće glave izgledale kao da bi mogle da se pomeraju tamo-amo po površini kao što se figure kraljeva i lovaca pomeraju po šahovskoj tabli.

To nije bio prvi put da su Titusu iznenada prišli nepoznati ljudi u naizgled potpuno pustim predelima. I ranije je uspevao da umakne pa je sada, dok je njegov čamac poigravao na vodi, razmišljao o tome kako se to uvek odvijalo na isti način - iznenadna pojava, hitro izbegavanje i čudna tišina dok su se oni koji su želeli da ga zarobe gubili u daljini, da bi na kraju i nestali... ali ne zauvek.

PET

Video je grad, uspavan i prekriven sivim svetlom, i u stranu sklonio sećanja na dom koji je napustio, na majku i na krik dezertera koji mu je odjekivao u srcu; i uprkos tome što je bio gladan i iscrpljen, iscerio se, jer bio je onoliko mlad koliko mu je to dopuštalo njegovih dvadeset godina i onoliko star koliko je to uopšte bilo moguće.

Ponovo se iscerio, u istom trenutku zateturio, i ne shvatajući šta radi, pao na bok izgubivši svest. Osmeh mu je nestao s usana, koje su izgubile precizan oblik, a veslo mu je ispalo iz ruku.

ŠEST

Ništa nije znao o tome šta se dešavalo tokom većeg dela noći; ništa o tome kako se njegov mali čamac kretao i vrteo oko sebe; ništa o gradu koji je polako klizio prema njemu. Ništa o visokom drveću koje je raslo s obe strane reke sa svojim mramorastim korenjem, koje se uvijalo kroz vodu i van nje, presijavajući se od vlage na mesečini; ništa o tome kako je u polumraku, na mestu gde počinju stepenasti brzaci, jedan grbavi muškarac koji je pokušavao da razmrši svoju staru mrežu ugledao nešto za šta je mislio da je prazan čamac, koji se svojom krmom ustremio ka njemu, i gacajući kroz vodu, došao do njega, zgrabio držač vesla i zapanjen napipao mladića, pa ga izvukao iz njegove mesečinom obasjane kolevke tako da je prazan čamac nastavio niz široki potok. Titus ama baš ništa nije znao o svemu ovome; niti kako je muškarac koji ga je spasio tupo gledao u odrpanu lutalicu koja je počivala na stepenastim stenama preko kojih je tekla voda, pošto je baš tu položio njegovo premoreno telo.

Da je starac sagnuo glavu i oslušnuo, možda je mogao da čuje jedan udaljeni zvuk i da vidi podrhtavanje Titusovih usana pošto je mladić mrmljao sebi u bradu:

*Probudi se prokleti grade... zazvoni svojim zvonima!
Dolazim da te pojedem!*

SEDAM

I zaista, grad je počeo da se meškolji u snu, a iz polumraka počese da se pomaljaju prilike duž nasipa; neki su pešačili s rukama prekrštenim na grudima zbog hladnoće; drugi su bili u rasklimatanim zapregama koje su vukle mazge, velike životinje koje su širile nozdrve na ledenom vazduhu, sa šiljatim kostima koje su rastezale grubu kožu na bokovima i ramenima, pakosnim očima i smrdljivim zadahom.

Bilo je i ljudi, većinom starih i iznurenih, koji su iznikli iz senki kao bića istkana od tame. Kretali su se ka reci u kolicima koja su gurali njihovi sinovi i sinovi njihovih sinova, ili u taljigama, ili zapregama koje su vukli magarci. Svi sa svojim mrežama ili strukovima za pecanje, dok su točkovi klepetali po popločanom nasipu, a jutro se polako budilo. Iz sumraka se pojavilo i jedno dugačko vozilo uz škripu točkova. Oplata mu je bila boje krvi. Voda je ključala u njemu i frktalo je poput konja, tresući se kao da je živo.

Vozač, krupan smrknut muškarac s nosom poput kormila, široke vilice, dugačkih udova i snažnih mišica, izgledao je kao da nije svestan stanja u kojem se nalazi njegovo vozilo, niti

opasnosti kojoj su bili izloženi on i konglomerat likova koji su bili upetljani u svoje mreže na razdrndanoj 'krmi' ove opasne mašine.

On je više ležao nego što je sedeo pošto mu je glava bila ispod nivoa kolena, a noge su mu lenjo počivale na kvačilu i kočnici. A onda, kao da je njakanje nekog magarca u daljini bio znak koji je čekao, on se skotrlja sa sedišta za vozača i dočeka na noge uz bok svojih siktavih kola, gde se protekao bacujući ruke oko sebe tako da je na trenutak izgledao kao kakav tumač reči Božje, koji naređuje suncu i mesecu da se drže podalje od njega.

Zbog čega se on tako često mučio vozeći svoja kola u zoru do stepenastih brzaka i na taj način izlazio u susret svim prosjacima koji su želeli da se popnu na zadnji deo vozila, nije baš lako pojmiti, naročito ako se zna da je to bez ikakve sumnje bio čovek sa malo saosećanja, neprijatan, drzak i osoran, koji nikada nikom nije dopuštao da sedi s njim na prednjem delu kola, osim ponekad jednom starom mandrilu.

A nije pecao. Niti je imao bilo kakvu želju da posmatra izlazak sunca. Samo bi izronio iz noćnih senki i pripalio staru crnu lulu dok su se promrzli i gladni slivali ka obali reke kao neka crna bujica iza koje se na horizontu pomaljala prva svetlost boje krvi.

Tog jutra, dok je stajao širom raširenih ruku i posmatrao kako se čamci porivaju u vodu i iza sebe ostavljaju trag tamne pene, ugledao je grbavog muškarca kako kleči u plicaku sa stepenastim brzacima i mladića, koji leži pružen kao proštac odmah ispod njega.

OSAM

Bilo je očigledno da stari grbavac ne zna šta da radi s ovim iznenadnim posetiocem koji se pojavio niotkuda. Po načinu na koji je zgrabio Titusa i izvukao ga iz čamca koji je klizio niz brzake moglo bi se zaključiti da je on, uprkos svojoj starosti, bio vispren i spretan čovek. Međutim, to je bilo daleko od istine. Ono što je uradio u danima koji su usledili iznova je čudilo kako njega samog tako i njegove prijatelje, koji su ga znali kao trapavog i priglupog. I tako, ponovo postavši ono što zapravo jeste, sada kad je opasnost prošla, bespomoćno je klečao i gledao u Titusa.

U međuvremenu, zapaljeno je dosta baklji nizvodno od njih i reka je postala crvenkasta od svetla koje se odbijalo od njene površine. Kormorani, pušteni iz svojih kaveza od pruca, kliznuše u vodu i zaroniše. Jedna mazga, čija se silueta ocrtavala pod svetlošću baklji, podiže glavu i ogoli svoje odvratne zube.

Mazlheč, vlasnik vozila, odšeta do grbavca i mladića, i nagnu se nad Titusa, naizgled bez bilo kakve nežnosti ili brige, već pomalo ravnodušno - kao da je pun ponosa čak i pred nekim ko se našao u grdnoj neprilici.

"U kočiju s njim", promrmlja on. "Šta je to - nemam pojma, ali ima puls."

Mazlheč skloni prst i palac sa Titusovog zapešća i uperi veliki kažiprst u svoja dugačka kola, koja su podrhtavala.

Dva prosjaka proguraše se kroz gomilu koja je sada okruživala onesveštenog Titusa, odgurnuše starca u stranu i kao da je vreća peska, podigoše mladog Grofa od Gormengasta, jednako odrpanog kao što su i oni bili, odnesoše ga do kola i ubaciše na zadnji deo tog neopisivog vozila - te zbrke koja se sastojala od budave kože, trulog lišća, starih kaveza, popucalih opruga, rde i svakojake prljavštine.

Kad je Mazlheč, koji ih je pratio dugačkim arogantnim koracima, stigao negde na pola puta do svog dijaboličnog automobila, jedan sloj tame nestade s neba i skerletni rub ogromnog sunca počeo da se probija kroz nju kao oštrica brijača. U istom trenu, čamci, njihove posade, dreseri kormorana i njihove uskovrate ptice, trska i blatnjava obala, mazge i taljige, mreže i osti i sama reka postadoše izbrazdani i posuti tačkama bleštavog svetla.

Međutim, ništa od toga nije privuklo Mazlhečov pogled i ispalo je dobro po Titusa što je bilo tako, jer čim je okrenuo glavu od izlaska sunca kao da mu je bio zanimljiv poput stare čarape, pod svetlošću na koju se nije obazirao ugledao je dva muškarca kako se približavaju brzim i odlučnim koracima, sa šlemovima na svojim identičnim glavama i sa svicima pergamenta u rukama.

Mazlheč podiže obrve i njegovo ionako natušteno čelo zgužva se kao smežurana koža na zadnjem delu njegovih kola. Pogledavši u mašinu kao da procenjuje koliko je udaljena, on nastavi da hoda prema njoj jedva primetno produžujući korak.

Pokreti dvojice muškaraca koji su se približavali bili su tako ujednačeni da su izgledali kao da klize umesto da hodaju i oni ribari koji su još uvek stajali na kaldrmisanoj obali reke skloniše im se s puta. Išli su pravo prema mestu gde je ležao Titus.

Kako su mogli da znaju da je on u kolima, teško je reći, ali znali su, i dok su im se šlemovi presijavali na prvim zracima sunca, obušili su se prema njemu sa zastrašujućom odlučnošću.

DEVET

Titus je baš tada došao k svesti i podigavši ruku s liea, nije video ništa osim jutarnjeg neba iznad sebe i zvezda retko razbacanih po nebu.

Kakva korist od njih? Stomak mu je zavijao od gladi, a on se tresao od zime. Pridigao se na lakat i jezikom ovlažio usne. Mokra odeća bila mu je prilepljena za telo poput morske trave. Oštar miris ustajale kože počeo je da prodire do njegove svesti, a onda, kao da mu se nudi nešto drugačije što će doneti promenu, on shvati da gleda u lice muškarca s nosom nalik na kormilo, koji je u sledećem trenutku skočio na prednje sedište, gde se smestio u gotovo horizontalan položaj. Ležeći tako, on počeo da pritiska razne prekidače i na dodir njegovog prsta svaki od njih odgovori prilično neprijatnom bukom. Na samom vrhuncu nastale kakofonije, začula se tako snažna eksplozija iz auspuha da se jedan pas prenuo iz sna četiri milje daleko odatle, a onda, uz drhtaj koji je doveo do toga da se hauba automobila podigla i ponovno spustila uz metalni prasak, mašina se divlje stresla kao da se sprema da se raspadne; stresla, zaurala i jurnula napred kroz krivudave ulice, još uvek mokre i crne od noćnih senki.

Ulice su letele prema njima dok su hitali kroz grad koji se budio; letele i razbijale se o haubu koja je podsećala na pramac. Ulice i kuće promicale su s obe strane, a Titus, držeći se grčevito za staru mesinganu ogradu, ustima je hvatao vazduh, koji je nadirao u njegova pluća poput ledene vode.

Titus je morao da ubeđuje samog sebe da neko uistinu upravlja ovim plahovitim vozilom jer uopšte nije mogao da vidi vozača. Činilo se da su kola svesna vlastitog postojanja i da sama donose odluke. Titus je mogao da vidi samo to da je stranac koji ga je vozio (a kuda i zašto, on to nije mogao da kaže), umesto nekog uobičajenog ukrasa, na poklopac hladnjaka stavio suncem izbeljenu lobanju krokodila. Hladan vazduh fjukao je kroz njene zube, a gornja strana lobanje presijavala se na sunčevom svetlu.

Sunce je, naime, sada već bilo iznad horizonta i penjalo se po nebu tako da je, dok je svet prolazio pored njega, Titus polako postao svestan izgleda grada, kroz koji je klizio kao mrtva grana.

Pored ušiju prohuja mu jedan glas. "Drži se čvrsto, kukavče!" i zvuk nestade u hladnom vazduhu kad auto napravi vratoloman zaokret, a onda još jedan, pa još jedan, dok su se zidovi pojavljivali ispred njih, samo da bi prohujali kao neka visoka kamena bujica. Na kraju, automobil se podvuče pod jedan niski kameni luk, zaokrenu, uspori i stade u dvorištu okruženom zidovima.

Dvorište je bilo popločano kamenim pločama između kojih je rasla bujna trava.

DESET

Unutar dvorišta, zidovi masivne kamene zgrade blokirali su svetlost praskozorja sa tri strane, osim jednog mesta, gde su iskošeni zraci ulazili kroz visoki istočni prozor i izlazili kroz još viši zapadni prozor da bi završili svoje putovanje u velikoj mrlji svetlosti na krovu obloženom hladnim škrljčanim pločama.

Nesvestan svog položaja i čudesne dužine svoje senke; nesvestan da mu male, žućkastomrke grudi blistaju na suncu, jedan vrabac čistio je kljunom svoje šarenkasto krilo. Činilo se da se neki deran, češkajući se, toliko uneo u ono što je radio da nije ni primetio kad se pretvorio u pticu.

U međuvremenu, Mazlheč se iskobeljao iz sedišta za vozača i vezao kola - kao da je u pitanju nekakva životinja - za dud koji je rastao na sredini dvorišta.

Onda je dugačkim, lenjim, rasklimatanim koracima odbazao do senovitog severozapadnog ugla dvorišta i kroz zube ispustio zvižduk, prodoran poput piska parne lokomotive. Na prozoru iznad njegove glave pojavilo se jedno lice. Pa još jedno. I još jedno. Potom se začulo lupanje mnoštva nogu po stepenicama i zvonjava zvona, a u pozadini ovih zvukova čulo se još zvukova, još trajnijih i raznolikih, među kojima su mogle da se

prepoznaju životinje i ptice, jer bilo je tu zavijanja i kevtanja, urlikanja i nešto nalik na hukanje, ali sve je to poticalo odnekud daleko od buke koja je stizala iz neposredne blizine, a koja se sastojala od udaranja stopala po stepenicama i glasne zvonjave zvona.

Tada se iz senki koje su se prelivale preko zidova velike građevine pojavila grupa slugu iz kuće i potrčala prema svom gospodaru, koji se u međuvremenu vratio do svojih kola.

Titus je sedeo obešenog nosa, i dok je tako gledao u ogromnog Mazlheča, u njemu se bez ikakve svesne misli ili namere radio iračonalan gnev jer je pozadinu njegovog uma okupiralo sećanje na vreme kad je, uprkos strahotama i dirinčenju i idiotskim ponavljanjima kojima je bio ispunjen njegov drevni dom, on ipak po naslednom pravu bio gospodar svega. Osećao je u svojoj utrobi plamen od gladi, ali tu je goreo još jedan plamen - plamen izgnanika, neprepoznatog i neprepoznatljivog.

Zašto nisu ništa znali o njemu? Odakle bilo kom čoveku pravo da ga dodirne? Da ga baci na četiri rasklimatana točka? Da ga otme i na silu odvede u svoje dvorište? Da se nadvija nad njega i zuri podignutih obrva? Odakle bilo kom čoveku pravo da ga spasava? On nije dete! Upoznao je užas. Učestvovao je u bici i oduzeo život. Izgubio je oca i sestru i visokog Fleja, vernog kao što su sami kamenovi Gormengasta. I držao je vilu u rukama i video kako je grom pretvara u pepeo kad se nebo otvorilo i svet zaljuljao. On nije dete ... nije više dete ... nipošto nije dete... On se teturavo osovi na noge i ljuljajući se, zamahnu pesnicom prema Mazlhečevom licu - ogromnom licu koje je izgledalo kao da se raspada pred njim, samo da bi se ponovo pojavilo... pa opet raspalo. Pesnicu mu uhvati ogromna šaka čoveka s nosom poput kormila, koji daje znak svojim slugama da odnesu Titusa u jednu sobu u prizemlju, čiji su zidovi bili prekriveni staklenim vitrinama u kojima se nalazilo na hiljade noćnih leptirova, raširenih krila pribodenih na podlogu od plute, oponašajući tako slavni čin raspeća.

U toj je sobi Titus dobio činiju supe, koju je, onako oslabljen, rasipao sve dok mu jedan omanji čovek kom je nedostajalo parče uveta nije oduzeo kašiku i nežno ga nahranio dok je mladić sedeo zavaljen u visokoj stolici od pruća. Pre nego što je uspeo da pojede pola činije, glava mu je pala na jastuke i za samo trenutak ili dva, nezaustavljivo je pao u dubok san bez snova.

JEDANAEST

Kad se probudio, soba je bila ispunjena svetlom. Čebe mu je bilo navučeno do brade. Na burencetu koje je stajalo pored njega nalazila se jedina stvar koju je posedovao - jajoliko parče kremena iz Kremene kule.

Čovek kome je nedostajalo parče uveta uđe u sobu.

"Zdravo, grubijanu jedan", reče on. "Da li si budan?"

Titus klimnu glavom.

"Nikada nisam video nijedno strašilo da toliko spava."

"Koliko?" upita Titus, naslonivši se na lakat.

"Devetnaest sati", odvrati muškarac. "Evo ti doručak." On spusti poslužavnik s hranom na kauč i okrenu se, ali zastade na vratima.

"Kako se zoveš, dečko?" zapita.

"Titus Groun."

"Odakle dolaziš?"

"Iz Gormengasta."

"To je ta reč. Tako je, to je ta reč. *Gonnengcist*. Izgovorio si je najmanje dvadeset puta."

"Kada? Dok sam spavao?"

"U snu. Neprestano si je ponavljao. Gde je to, mladiću? To mesto. Taj Gormengast."

"Ne znam", odgovori Titus.

"A-ha", reče niski čovek kome je nedostajalo parče uveta i začkilji, gledajući Titusa postrance ispod obrva. "Ne znaš, je li? To je baš čudno. Ali, nema veze, jedi. Mora da ti je trbuh prazan k'o talambas."

Titus sede na kauč i počeo da jede. Dok je jeo, položio je ruku na kamen i prešao prstima preko dobro poznatih kontura. To mu je bio jedini oslonac. Za njega je to bila umanjena slika njegovog doma. I dok ga je stezao - ne zbog slabosti ili sentimentalnosti već zbog njegove čvrstoće i svesti o njegovom prisustvu - i dok se svetlost popodnevnog sunca kretala po sobi, zastrašujući zvuk razleže se po dvorištu, a otvorena vrata se namah zamračise, ne zbog po-

jave čoveka kome je nedostajalo parče uveta već - što je bilo mnogo efektnije - zbog ulaska zadnjeg dela jedne ogromne mazge.

DVANAEST

Titus, koji je sedeo ispravljenih leđa, zapanjeno je gledao u pozadinu ove velike čekinjave životinje, koja je repom nemilosrdno udarala po vlastitom telu. Grupe neverovatnih, retko korišćenih mišića kretale su se sad ovde, sad onde po uzdrhtaloj zadnjici. Borila se u mestu s nečim na drugoj strani vrata sve dok se, inč po inč, ponovo nije progurala napolje u dvorište, odnevši sa sobom i jedno veliko parče zida. Sve to vreme ispuštala je onaj grozni zvuk pun mržnje. Kada nanjuše jedne druge, u grudima mazgi i kamila uskomeša se nešto što mašta nije u stanju da dočara.

Skočivši na noge, Titus dođe do vrata i sa strahopoštovanjem zagleda se u dva suparnika. Nasilje za njega nije bilo ništa strano, ali bilo je nečeg posebno užasavajućeg u vezi s ovim dvobojem. Stajale su na samo trideset stopa od njega, uhvaćene u smrtonosni zagrljaj, u sukobu nesagledivih razmera. Kamila koju je video bila je otelotvorenje svih kamila koje su ikada postojale. Zaslepljena besom, daleko većim od onog koji je sama mogla da stvori, tukla se sa svetom mazgi; mazgi koje su od početka vremena kezile zube na svoje urođene neprijatelje.

Kaldrmisano dvorište, koje je sada bilo okupano toplom sunčevom svetlošću, predstavljalo je izuzetno poprište za bitku. Po olucima velike zgrade načičkali su se vrapci, a opuštene grane duda sunčale su se zajedno s lišćem koje je visilo u tišini dok su se dve zveri borile na život i smrt.

Dvorište je sada bilo puno slugu i čulo se navijanje za jednog i drugog suparnika, a potom je zavládala grozna tišina jer su svi videli kako mazga zariva zube u kamilin vrat. Potom se začulo šištanje kao kada nastupi oseka i voda se naglo povuče iz neke pećine uz kotrljanje šljunka i klepetanje kamenčića.

Pa ipak, ispostavilo se da taj ugriz, koji bi verovatno bio smrtonosan za dvadesetoricu ljudi, nije bio ništa više od uobičajenog dela bitke, jer sada je mazga bila ta koja je ležala pod težinom svog neprijatelja i trpela žestok bol pošto joj je vilica bila polomljena udarcem papka i parališućim zamahom glave.

Zgrožen ali i oduševljen, Titus izađe na dvorište i najpre ugleda Mazlheča. Taj gospodin izdavao je naređenja svojim slugama s neobičnom ravnodušnošću, kao da je nesvestan činjenice da je gotovo potpuno nag i da na sebi ima samo vatrogasni šlem. Nekoliko slugu razmotavalo je staro crevo prilično moćnog izgleda, čiji je jedan kraj već bio ušrafljen u veliki mesingani hidrant. Drugi kraj bio je u Mazlhečevim rukama i iz njega je klokotala i prskala voda.

Sa mlaznicom uperenom u 'dvostvorenje', crevo se uvijalo i poskakivalo kao morska jegulja, a onda se iznenada iz nje pojavi dugačak mlaz ledeno hladne vode i prelete na drugu stranu pravougaonog dvorišta. Nalik na bodež, ovaj beli mlaz ubadao je sve dok lomača njihove međusobne mržnje ne bi ugašena i dok se kamila i mazga ne oslobodiše svog protivnika, pa polako ustadoše strašno krvareći obavijene životinjskom toplotom koja se širila oko njih.

Tada se svi pogledi okrenuše prema Mazlheču, koji skide šlem i položi ga preko srca.

Kao da to nije bilo dovoljno čudno, Titus je tada imao priliku da vidi kako Mazlheč naređuje svojim slugama da zatvore vodu, sednu na mokru kaldrmu dvorišta i da ćute, a sve to samo jezikom svojih izražajnih obrva.

A onda, što je bilo još čudnije, zaprepastio se kad je čuo kako se nagi muškarac obraća drhtavim životinjama sa čijih su se leđa uzdizali veliki oblaci pare.

"Moje neobuzdane prijateljice - atavizmi", šapnuo je Mazlheč glasom koji je podsećao na brusni papir. "Dobro znam da, kada nanjušite jedna drugu, postanete nemirne, nepažljive, a onda ... prenaglite. Svestan sam zrelosti koja kola vašim venama; snage vašeg urođenog besa; halapljivosti vaše srdžbe. Ali slušajte me sada tim vašim ušesima i dobro me gledajte. Kakvo god da je iskušenje u pitanju, koliko god da je duboko usađena ta žudnja, ipak", (obratio se kamili), "nemaš nikakvo opravdanje da ponudiš svetu kojem je muka od pravdanja. Nisi smela da pokidaš gvozdene rešetke kaveza, niti - pošto si ih pokidala - da iskališ svoj bes na ovoj našoj mazgi. A ti", (sada se obraćao mazgi), "nisi smela da izazoveš ovu makljažu, niti da vapiš glasom punim bezbožne požude za tučom. Stavljam tačku na to, prijateljice moje! Neka posle ovoga više ne bude nevolja. Šta ste vi, na kraju krajeva, učinile za mene? Vrlo malo, ako i toliko. A ja - ja sam vas hranio voćem i lukovicama, timario vam

leđa kosirima, čistio vam kaveze ašovima s drškama od sedefa i čuvao vas od mesoždera i krivonogog orla. Kakva nezahvalnost! Kakva zloba i nevaljalština! Oslobodiste se, je li - i vratiste se u divljaštvo!"

Dve životinje stadoše da se meškolje levo-desno, jedna na jastučićima veličine crkvenih jastuka za kolena, a druga na svojim rožnatim kopitima.

„Nazad u kaveze, obe! Ili ću, tako mi žutila u tim vašim pakosnim očima, narediti da vas obriče i usole." Rukom je pokazao u pravcu kapije kroz koju su u žaru borbe ušli u dvorište - kapije koja je povezivala to dvorište sa dvanaest jutara zemlje, na kojoj su životinje svih vrsta koračale po svojim tesnim kavezima ili čučale po dugačkim granama na suncu.

TRINAEST

Kamila i mazga spustiše svoje strašne glave i zaputiše se prema kapiji, kroz koju se proguraše jedna uz drugu.

Sta se dešavalo u tim dvema lobanjama? Možda su bile ispunjene nekom vrstom zadovoljstva što im se nakon toliko godina zatočeništva ukazala prilika da izbace iz sebe jedan deo nagomilane mržnje i zariju zube u svog drevnog neprijatelja. Možda su, takođe, osećale i nekakvo zadovoljstvo zbog toga što mogle da osete ogorčenje koje su izazvale u drugim životinjama.

Kad su izašle iz tunela ili dugačkog lučno zasvođenog prolaza, našle su se na južnoj strani ispred barem dvadesetak kaveza.

Svetlost sunca počivala je kao zlatna gaza na zoološkom vrtu. Rešetke kaveza ličile su na zlatne šipke, a pod blistavim iskošenim zracima činilo se da su životinje spljoštene, pa su izgledale kao da su od obojenog kartona, isečene makazama iz neke knjige o životinjama.

Sve glave bile su okrenute prema rđavom paru; glave dlakave i glave bezdlake; glave kljunate i glave rogate; glave s krljuštima i glave s perima. Sve su se okrenule i pošto su se okrenule, više se nisu pomerale.

Ali, kamila i mazga nisu bile ni najmanje posramljene. Osetile su slobodu i osetile su krv, i s neopisivom arogancijom kretale su se razmetljivo prema svojim kavezima, izvijajući debele plave usne i kežeći odvratne zube; raširenih nozdrva i očiju žutih od ponosa.

Da je mržnja mogla da ih ubije, izdahnule bi više od stotinu puta dok su išle prema svojim kavezima. Tišina je bila napeta poput daha zadržanog u plućima.

A onda se prekinula. Prodoran vrisak zaparao je vazduh kao oštar iver, a majmun koji se oglasio zatresao je rešetke svog kaveza rukama i nogama u napadu zavisti tako da je gvožđe čangrljalo dok je krik odjekivao i glasovi ostalih zatvorenika mu se priključivali, sve dok sve životinje nisu postale deo opšte ludnice.

Zov tropskih predela plamteo je i probijao se iz praiskonskih dubina u životinjskim utrobama. Nevidljive lijanе visile su natopljene otrovom koji je kapao s njih. Urlici su se razlegali džunglom i na svaki urlik odgovaralo se urlikom.

ČETRNAEST

Titus je pratio grupu slugu kroz zasvođeni prolaz do čistine na drugoj strani gde je vladala nepodnošljiva buka.

Na manje od pedeset stopa od njega Mazlheč je sedeo na leđima šarenog jelena, stvorenja snažnog i smrknutog poput njegovog jahača. Jednom rukom držao se za rogove životinje, a drugom je gestikulirao u praveu nekoliko muškaraca, koji su već, po njegovim uputstvima, počeli da popravljaju razvaljene kaveze u kojima su sedeli prestupnici ližući rane i užasno se kežeći.

Buka se postepeno utišavala i Mazlheč, okrenuvši se na drugu stranu, ugleda Titusa i odlučnim pokretom pozva ga k sebi. Titus, međutim, koji je upravo krenuo da pozdravi tog umnog pustahiju koji je opkoračke sedeo na jelenu kao neko upropašćeno božanstvo, ostade tamo gde je stajao jer nije video razlog da sluša kao nekakav dresirani pas.

Videvši da mu mladi beskućnik ne odgovara, Mazlheč se isceri i okrenu jelena spremajući se da prođe pored svog gosta kad Titus, setivši se kako ga je njegov domaćin od prošle noći spasio zarobljavanja, nahranio i odmorio, podiže ruku kao da želi da zaustavi jelena. Gledajući netremice u jahača, Titus shvati da do tada nije ni video to lice, a sada više nije bio umoran, niti mu je pogled bio zamagljen; pogled mu je bio zapanjujuće oštar - toliko izoštren da mu se činilo da se sve širi umesto da se skuplja, i ugledao je ogromnu glavu kratko podšišane crne kose, nosa nalik na kormilo, očiju posutih tamnim i bleštavim tačkicama nalik na dijamante ili krhotine stakla, i širokih, tvrdih, tankih i gotovo bogohulno pokretnih usana jer sa takvim usnama ne bi se moglo naglas moliti bilo kom bogu - toliko su bila neprilična za molitvu. Ta glava bila je kao izazov ili pretnja svim pristojnim građanima.

Titus se spremao da se zahvali Mazlheču, ali gledajući u njegovo rošavo lice, uvideo je da njegova zahvalnost neće naići ni na kakav prijem. Sam Mazlheč izjavio je da će smatrati Titusa užeglim i gnjecavim jajetom ako i pomisli da je on, Mazlheč, ikada u svom životu prstom mrdnuo da bi pomogao bilo kome, a kamoli da izvuče tamo nekog odrpanca iz reke.

Ako je i pomogao Titusu, uradio je to da bi se zabavio i prekratio vreme, jer život ume da bude dosadan kad nema akcije, koja takođe ume da bude dosadna ako je lišena opasnosti.

"Osim toga", nastavio je, gledajući preko Titusovog ramena u jednog udaljenog pavijana, "ne volim policiju. Ne volim njihova stopala. Ne volim onaj vonj kože, ulja i krzna, kamfora i krvi. Ne volim službena lica koja nisu ništa drugo, dragi moj dečače, nego praznoglavu, ništavnu, pokvarenu parče vrištave zemlje. Iz mraka rođeno."

"Šta to?" upita Titus.

"Nema smisla graditi nešto", nastavi Mazlheč, ne obazirući se na Titusovo pitanje, "ako ga neko ne sruši. Pravilo je bezvredno dok ga neko ne prekrši. Život je beznačajan ako na njegovom kraju ne stoji smrt. Smrt, dragi moj dečače, naslonjena na ivicu sveta, razjapljenih čeljusti."

On skrenu pogled sa pavijana u daljini i povuče rogove pegavog jelena dok glava životinje nije bila okrenuta prema nebu. Onda se zapilji u Titusa.

"Nemoj da me opterećuješ svojom zahvalnošću, dragi dečače. Nemam vremena za..."

"Nema veze", reče Titus. "Nikada ti se neću zahvaliti."

"Onda idi", reče Mazlheč.

Titusu krv jurnu u glavu i oči mu blesnuše.

"Šta ti misliš, s kim razgovaraš?" prošaputa on.

Mazlheč ga oštro pogleda. "Pa", odvrati on, "s kim razgovaram? Oči ti blistaju kao oči prosjaka - ili nekog gospodara."

"Zašto i ne bi?" izusti Titus. "Ja sam upravo to."

PETNAEST

Vratio se kroz tunel i prešao preko dvorišta, pa izašao iz ograđenog prostora u lavirint vijugavih ulica, koje su ga naposljetku dovele do širokog, kamenom popločanog puta.

Odatle je video reku daleko ispod sebe i ružičaste perjanice dima kako se uzdižu iz bezbrojnih dimnjaka.

Titus je okrenuo leđa prostranstvu i počeo da se penje putem kad dva dugačka automobila, jedan pored drugog, projuriše bez ikakvog zvuka. Razmak između njih nije bio veći od inča.

U zadnjem delu kola, i u jednim i u drugim, pravih leđa, sedela je po jedna tamnokosa žena s velikim grudima i mnoštvom nakita, koje se nisu obazirale na predele koji su proletali pored njih već su se smešile jedna drugoj, neprirodno usredsređene.

Daleko iza vozila, zaostajući za njima svake sekunde sve više, jedan ružan mali cmi pas, s nogama suviše kratkim u odnosu na telo, jurio je po sredini dugačkog vijugavog puta kao hipnotisan nekim čudnim nagonom.

Dok se Titus penjao, a šuma koja je oivičavala put postajala sve gušća, razmišljao je o promeni koja se dogodila u njemu. Tuga koja se navukla preko njega poput crnog oblaka potrošila se i krv mu je žagorila, a koraci se pretvarali u poskoke. Bio je svestan činjenice da je dezertar; da je izdajnik prava stečenog rođenjem, da je osramotio Gormengast. Znao je koliki je bol naneo zamku, kamenovima od kojih je bio izgrađen njegov dom; koliki je bol naneo majci... bio je svestan svega toga, ali ništa ga nije pogađalo.

Tek sada je uvideo pravu istinu koja je ležala u svemu tome - da ne može da vrati vreme.

On je lord Titus, sedamdeset i sedmi gospodar Gormengasta, ali isto tako je i izdanak života, sveža mladica, pustolov, spreman da mrzi ili voli; spreman da upotrebi svoje lukavstvo u nepoznatom svetu; spreman na sve.

Ovo je ležalo iza onih udaljenih horizonata. Ovo je suština. Novi gradovi i nove planine; nove reke i nova stvorenja. Novi ljudi i nove žene.

Ali onda mu se senka pojavi na licu. Kako to da su oni ovde tako samodovoljni, one žene u svojim automobilima i Mazlheč sa svojim zoološkim vrtom, i da ne znaju za Gormengast koji je, naravno, srž svega?

Nastavio je da se penje zajedno sa svojom senkom, koja se vukla pored njega po predivnom belom kamenu od kojeg je put bio izgrađen, dok nije gotovo stigao do račvanja na zapadni i istočni ogranak, aveniju oivičenu veličanstvenim hrastovima. Međutim, Titus nije bio u stanju da usmeri svoju pažnju ni na drveće, niti na bilo šta drugo jer tada iz hladovine, odmerenim korakom, izadoše dve visoke prilike, identične u svakom smislu, sa šlemovima koji su bacali senku preko njihovih očiju, krećući se kao da klize po tlu.

ŠESNAEST

Ne čekajući naređenje iz mozga, demon u Titusovim nogama već ga je odneo duboko među drveće, kojim je put bio oivičen, i kroz veliku šumu nalik na park. Nastavio je da trči, i trči, i trči, skrećući sad ovamo, sad onamo, sve dok se ne bi moglo reći da je bio nepovratno izgubljen, ako se zanemari činjenica da je oduvek tako bilo.

Kada se, nakon što je iscrpljen pao na tle, podigao na kolena i provirio kroz grane, shvatio je da gleda u isti onaj put sa kojeg je pobegao. Međutim, tamo sada nije bilo nikoga i on je posle nekog vremena hrabro iskoračio na sredinu puta kao da govori: "Udari što jače možeš".

Ipak, nije se dogodilo ništa, osim što je nešto - za šta je Titus mislio da je stari trnoviti žbun - ustalo i teturajući se zaputilo prema njemu, praćeno senkom nalik na krabu na putu od belog kamena. Kad je prišao toliko blizu da je Titus mogao da ga dodirne ispruženom nogom, žbun je progovorio.

"Ja sam prosjak", reče žbun i od mekog škrguta njegovog glasa Titusu se sledi krv u žilama. "Zato pružam svoju sasušenu ruku. Vidiš li je? A? Da li bi rekao da je lepa, tako zgrčena - vidiš li je?"

Prosjak je piljio u Titusa kroz crvene krugove svojih očnih kapaka i otvarao i zatvarao svoju staru koščatu ruku, sa drhtavim dlanom okrenutim nagore.

Dlan je podsećao na ušće neke prljave usahle reke. U sredini se nalazio nekakav žulj ili rožnati krug, čiji je oblik jasno pokazivao mesto gde je položen i uzet veliki broj novčića.

"Sta hoćeš?" reče Titus. "Nemam novca da ti dam. Mislio sam da si trnoviti žbun."

"Daću ja tebi trn!" podviknu prosjak. "Kako se usuđuješ da me odbiješ! Mene! Cara! Pseto jedno! Džukelo! Psino! Spusti svoje zlato u moje sveto grlo."

"Sveto grlo! Šta li mu to znači?" pomisli Titus, ali samo na tren jer prosjak više nije bio tu, već dvadeset stopa dalje, gledajući niz beli put. Ličio je na trnoviti žbun više nego ranije. Jedna od njegovih ruku, nalik na granu, bila je savijena tako da je zgrčena šaka bila prislonjena uz uvo. Tad je i Titus postao svestan udaljenog zujanja neke brze mašine i trenutak kasnije, s juga se pojavio žuti automobil u obliku ajkule.

Izgledalo je da će svadljivi stari prosjak biti pregažen pošto je stajao na sredini drumu raširenih ruku poput strašila, ali ga je žuta ajkula zaobišla pri čemu je vozač - ili nešto što je samo moglo da bude vozač pošto je bilo uvijeno u čaršav - bacio jedan novčić u vazduh.

Vozilo je nestalo jednako tiho kao što se pojavilo i Titus pogleda u prosjaka koji je uzeo novčić. Primitivši da ga Titus gleda, prosjak se izbulji i isplazi jezik nalik na plesnivi jezik neke čizme. A onda, na Titusovo zaprepašćenje, odvrtni starac zabaci glavu unazad, ubaci srebrni novčić u usta i proguta ga.

"Kaži mi, prljavi starče", reče Titus blagim glasom jer bio je ispunjen besom i željom da zgazi to gadno stvorenje, "zašto jedeš novac?" I Titus podiže jedan kamen koji je ležao pored puta.

"Pseto!" naposljetku se oglasi prosjak. "Misliš da ću protraćiti svoje blago? Novčići su preveliki da bi prošli kroz mene. Premali da me ubiju. Preteški da bih ih izgubio! Ja sam prosjak."

"Ti si izopačen", reče Titus, "i kad umreš, zemlja će ponovo moći da diše."

Titus ispusti teški kamen koji je u besu podigao i ne okrećući se, zaputi se ka desnom ogranku puta, gde ga avenija kedrova primi u sebe uz glasan uzdah krošanja, kao da je komarac.

SEDAMNAEST

Stabla su promicala pored njega dok je koračao po putu. U senci kedrova, srce mu je bilo ispunjeno srećom. Bio je srećan i u hladnoći tunela koji su formirale krošnje. Srećan zbog opasnosti u kojoj se našao. Srećan dok se sećao vlastitog detinjstva i čina oslobođenja koji se odigrao u bršljanu. Srećan uprkos špijunima pod šlemovima, iako je pomisao na njih u njemu budila mračnu strepnju.

Činilo mu se da već dugo preživljava snalazeći se bez bilo čije pomoći i veoma se razlikovao od mladića koji je odjahao od kuće.

Imao je utisak da je avenija beskrajna, ali samo odjednom, iznenada, poslednji kedrovi ostadoše iza njega kao da je neko spustio ruku i prekinuo drvored. Titus se našao pod otvorenim nebom i pred njim se pojavila prva od građevina.

Čuo je za njih, ali nije očekivao da su toliko različite od svih onih koje je do tada video, a kamoli od arhitekture Gormengasta.

Prvo što mu je zapalo za oko bilo je svetlozeleno zdanje, izrazito elegantnih linija ali toliko jednostavne izvedbe da Titusov pogled nije mogao da nađe mesto na kojem bi se zadržao na toj klizavoj površini.

Pored ove zgrade stajala je bakarna kupola koja je oblikom podsećala na eskimski iglo, visoka devedeset stopa, sa šiljatim jarbolom na sredini, paukolika i krhka dok je svetlucala na suncu. Jedna ružna vrana čučala je na krstu i s vremena na vreme ispuštala izmet na blistavu kupolu.

Titus sede pored puta i namršti se. Rođen je i rastao s pretpostavkom da su građevine po svojoj prirodi stare i da su oduvek bile u procesu raspadanja. Bela prašina koja se taloži između rasklimanih cigala; drvomorac koji se hrani drvetom; korov koji pomera kamenje; korozija i buđ; patina oronulosti; izbledele boje; lepota truljenja.

Pošto više nije bio u stanju da sedi - radoznalost je lako nadvladala potrebu da se odmara - on ustade i pitajući se zašto nema nikog, krenu prema onome što se nalazilo iza kupole. Po kružnom rasporedu zgrada moglo se naslutiti da se tamo nalazi nekakav veliki trg ili arena. I zaista, kad je zaobišao kupolu nešto takvo pojavilo se u vidokrugu i on se ukopa u mestu zato što je, prosto rečeno, bio zaprepašćen: mesto je bilo ogromno. Površina ogromna poput sive pustinje bila je od mermera koji se presijavao pod bleđim mutnim svetlom. Jedina stvar za koju se moglo reći da narušava sveopštu prazninu bio je odraz okolnih građevina.

Najudaljenije od tih zgrada, to jest one koje su se prostirale u vidu sjajnog luka na suprotnoj strani arene, Titusu nisu izgledale ništa veće od markica za pisma, trnova, žirova, noktiju ili tananih kristala, osim jednog džinovskog zdanja koje je nadvisilo sva ostala i podsećalo na uspravno postavljenu, azurnoplavu kutiju šibica.

OSAMNAEST

Da se Titus našao u svetu zmajeva teško da bi ga oni zadivili više od ovih fantazija od stakla i metala, i on se osvrnuo više nego jednom kako bi mogao da baci poslednji pogled na zamršeni, siromašni grad koji je ostavio iza sebe. Međutim, Mazlhečovo boravište ostalo je skriveno iza nabora brda, a ruševni Gormengast lebdeo je u izmaglici prostora i vremena.

Pa ipak, iako su mu oči sijale od izbuđenja izazvanog ovim otkrićem, istovremeno je u sebi osetio žestoku ozlojeđenost - bio je ozlojeđen zbog činjenice da jedno ovako neobično mesto može da postoji u svetu, koji naizgled nema nikakve veze s njegovim domom i koji je, zapravo, dovoljan sam sebi. Prostor koji nikada nije čuo za Fuksijsku i njenu smrt, niti za njenog oca, melanholičnog grofa, niti za njegovu majku i njen čudan tečan zvižduk koji privlači divlje ptice iz dalekih predela.

Da li su istodobni; da li su istovremeni? Ovi svetovi; ova dva prostora, da li su oba istinita? Da li postoje mostovi? Da li postoji nešto zajedničko? Da li ih obasjava isto sunce? Da li se ista sazvežđa mogu videti iz njih na noćnom nebu?

Kad se oluja obruši na ove kristalne strukture i kad je nebo crno od kiše, šta je sa Gormengastom? Da li je Gormengast suv? A kad zagrmí u njegovom starostavnom domu, da li se odjeci i ovde čuju?

Šta je s rekama? Da li su one potpuno odvojene? Zar nema čak ni pritoke koja bi se nekako provukla do ovog drugog sveta?

Gde leže dugački horizonti? Gde pulsiraju granice? O podele, kako ste strahotne! Blizu i daleko. Noć i dan. Jeste i nije.

GLAS: O Tituse, sećaš li se?

TITUS: Sećam se svega, osim...

GLAS: Osim...?

TITUS: Osim puta.

GLAS: Puta?

TITUS: Puta kući.

GLAS: Kući?

TITUS: Kući. Kući gde se skuplja prašina i gde su legende. Izgubio sam orijentire.

GLAS: Imaš sunce i zvezdu Severnjaču.

TITUS: Ali, da li je to isto sunce? Da li su ove zvezde, zvezde Gormengasta?

On pogleda gore i iznenadi se kad shvati da je sam. Ruke su mu bile hladne od znoja, a strah od toga da se ne izgubi i ostane bez ikakvog dokaza o svom identitetu ispunio ga je iznenadnim osećanjem užasa, koji mu se zari u dubinu duše.

Gledao je oko sebe u strane i jasno ocrtane predele, a onda, najednom, nešto prelete preko neba. Nije napravilo nikakav zvuk, osim šuma nalik na prelaženje prsta preko kamene ploče, iako je izgledalo da je prošlo blizu poput sečiva kose.

U međuvremenu se već spustilo, tačkica crvene boje na drugoj strani mermerne pustinje, gde su se najudaljenije kuće presijavale na suncu. Činilo se da uopšte ne poseduje krila već samo neverovatnu odlučnost i lepotu, kao bodež ili igla. Kad je Titus uperio pogled u pravcu zgrade u čijoj je senci ležala, pomislio je kako ne vidi samo jednu već čitav roj.

A tako je i bilo. Ne samo da se tamo nalazila čitava eskadrila ribolikih, iglolikih, nožolikih, ajkulolikih i iverolikih uređaja, već i razne vrste kopnenih mašina neobičnog izgleda.

DEVETNAEST

Pred njim se pružalo prostranstvo sivog mermera površine bar hiljadu jutara, čije su strane bile ispunjene odrazima okolnih kuća.

Preći preko tog prostranstva, izložen pogledima udaljenih prozora, terasa i krovnih bašti, značilo bi pokazati oholost, otvorenu i kažnjivu. Ali on je uradio upravo to i pošto je hodao neko vreme, jedna zelena strelica odvojila se od ostalih aviona na suprotnoj strani arene i jurnula prema njemu, klizeći svojim staklastim zelenim trbuhom po mermeru. Već sledećeg sekunda bila je pred njim, podigavši se u poslednjem trenutku i vinuvši se u stratosferu, samo da bi se vratila i napravila nekoliko malih krugova oko Titusove glave, i na kraju kao neki vazdušni hrt odjurila nazad ka crnoj palati.

Pometeni Titus koji je ionako već bio u šoku, stade da se smeje naglas, iako je u tom smehu bila prisutna i doza histerije.

A ta izvanredna nebeska zverka; ta lastavica bez krila; taj vazdušni leopard; ta riba iz gornjeg mora; taj klizač po mesečevim zrakama; taj gizdelin praskozorja; taj metalni veseljak; taj bludnik po prostorima crnim; taj blesak u noći; taj ispijač svoje vlastite brzine; taj bogoliki sin pokojnog mozga - šta je on uradio?

Uradio je ono što bi uradilo bilo koje beznačajno njuškalo koje se vrzma oko ljudi i dece, sišući informacije kao što slepi miš siše krv; bez osećanja za moral; nepromišljeno; poslat da ispuni beznačajne zadatke, ponašajući se kao da će njegov tvorac, njegov uskogruđi tvorac zaista nešto da preduzme - tako da njegova lepota postoji sama za sebe.

Lep samo zbog onoga šta radi; i pošto nema srce, postaje besmislen - besmislena slika besmislenog koncepta - tako da je nepriličan ili širi nepriličnost oko sebe do te mere da je smeh jedini izlaz.

I tako se Titus smejao; i dok se smejao, kikotavo i nekontrolisano (jer je u pozadini svega toga bio uplašen i nimalo mu se nije svidela pomisao da ga je neki mehanički mozak izdvojio, izolovao i počeo da ga ispituje), počeo je da trči jer je u vazduhu bilo nečeg zlokobnog; zlokobnog i smešnog - nečeg što mu je govorilo da će, ako ostane na ovom mermernom prostranstvu, to značiti da izaziva opasnost i da će biti smatran za skitnicu, špijuna ili ludaka.

I zaista, nebo ubrzo ispuniše letilice svih oblika, a male grupe ljudi stadoše da se šire po areni kao neke mrlje.

DVADESET

Gledajući odozgo, Titus mora da je izgledao veoma mali dok je tako trčao. Iz te perspektive jasno bi se videlo koliko je u prostranstvu sveta izolovana ta arena sa svojim blistavim obodom od kristalnih gradevina; koliko je bizarna i genijalna, i kako ne postoji svet između nje i kao kost belih, pećinama prošaranih golih planina, užeglih močvara i džungli na jugu, žednih predela, gladnih gradova i dalekih područja prepuštenih vucima i razbojnicima.

Baš kada je Titus bio na stotinu koraka od maslinastozelene palate i kada su prinčevi popravki okretali glave i prekidali svoj posao da bi gledali u odrpanog mladića, odjeknuo je pucanj i nekoliko minuta vladala je potpuna tišina jer su svi prestali da pričaju, i mašine su prestale da rade u svim letilicama.

Pucanj se začuo u pravom trenutku jer da je stigao samo trenutak kasnije, Titus bi bio uhvaćen i ispitan. Dva muškarca, prekinuta detonacijom u pola koraka, isceriše se i smrkoše od besa, sa rukama ukočenim u vazduhu.

Svuda oko njega bila su lica; lica koja su najvećim delom bila okrenuta prema njemu. Zlobna lica, ispitivačka lica, prazna lica, visprena lica - lica svih vrsta. Bilo je više nego očigledno da ne može da prođe neopaženo. Jednog trenutka bio je izgubljen i nepoznat, a već sledećeg u centru pažnje. Sada kad su stajali u najrazličitijim pozama, ukočeni kao strašila uhvaćena u punom životnom zaletu, okamenjeni u svojim polovičnim gestovima - bilo je pravo vreme za bekstvo.

On nije imao pojma o značenju topovskog pucnja i to neznanje mu je dobro došlo, pa on potrča brzo poput srne, trčeći cik-cak kroz gomilu sve dok nije stigao do najveličanstvenije od palata oko arene. Pretrčao je preko senkom prekrivenih staklenih pločnika i uleteo u čudnim svetlom obasjane dvorane, ostavivši iza sebe običajem okovane hijerofante.

Istina, bilo je i mnogo ljudi raštrkanih po prizemlju zgrade koji su zurili u Titusa kad god bi im se našao u vidnom polju. Nisu mogli da okrenu glavu za njim, pa čak ni da ga isprate pogledom zato što se top oglasio, ali čim bi im prošao ispred očiju, znali su da nije jedan od njih i da nema pravo da bude u maslinastozelenoj palati. Dok je Titus trčao, začuo se još jedan pucanj i Titus je znao da mu je čitav svet za petama jer se vazduh ispunio povicima i odgovorima na povike, a četiri muškarca se iznenada pojaviše iza ugla jednog dugačkog staklenog hodnika, praćeni svojim odrazima na uglačanom podu, koji su bili detaljni i jasni poput njih samih.

"Eno ga", začuo se glas. "Eno odrpanca!" Međutim, kad su stigli do mesta gde je Titus na trenutak zastao, videli su da je on nestao i ostali da zure u zatvorena vrata lifta.

Titus, koji je bio sateran u ćošak, našao je utočište u velikom brujećem, topazima optočenom liftu, ne znajući šta je to u stvari. Njegove elegantne čeljusti bile su otvorene i spremne da mu ponude spasenje. Pošto je uskočio u kabinu, vrata su se lagano zatvorila kao da prolaze kroz puter.

Unutrašnjost lifta bila je osvetljena prigušenim svetlom i podsećala je na podzemnu pećinu. Činilo se da nešto maglovito i čulno lebdi u vazduhu. Međutim, Titusu nije bilo do takvih nijansi. On je bio begunac. Tada je primetio da se u tom podvodnom svetlu nalaze i redovi tastera od slonovače, a na svakom od njih bio je urezan neki cvet, lice ili lobanja.

Mogao je da čuje ljutite glasove i zvuk stopala koja udaraju s druge strane vrata, i on počeo da pritiska tastere bez ikakvog reda, te lift istog trenu između spratova nalik na čelični vrtlog, da bi vrlo brzo apsorbovao svoju brzinu, i vrata su se otvorila po sopstvenom nahođenju.

Bilo je tiho i sveže. Nije bilo nameštaja, samo jedno stablo palme koje je raslo iz poda. Mali crveni papagaj čučao je na jednoj od gornjih grana i čistio perje. Kad je video Titusa,

nakrivio je glavu i velikom brzinom počeo da ponavlja: "Ludi lažov mi reče!" Ponovio je tu rečenicu barem desetak puta pre nego što je nastavio da čisti perje na krilu.

U ovoj hladnoj prostoriji na spratu postojala su četvora vrata. Troja su vodila u hodnike, a iza poslednjih, kad ih je Titus otvorio, zjapio je prazan prostor. Ispod, nedaleko od Titusa, pružao se krov.

DVADESET JEDAN

Cele te usijane večeri niko nije uspeo da ga pronađe i kad se spustio mrak i kad su senke izbledele, mogao je da se prošetava po staklenom krovu i pogleda šta se dešava u sobama. U najvećoj meri staklo je bilo suviše debelo da bi Titus mogao da vidi bilo šta osim zamućenih boja i senki, ali naposljetku je stigao do otvorenog svetlarnika kroz koji je bez smetnji mogao da vidi prizor koji se odlikovao raznolikošću i velikom lepotom.

Da je neko rekao da je zabava bila u toku, to bi bio pakostan i škrt način da se opiše ono što je moglo da se vidi. Velika prostorija, koja bi mogla biti i primaća soba, na ne više od dvanaest do petnaest stopa ispod njega, bila je u agoniji. Život je tamo, u nekom svom obliku, naprosto bujao.

Muzika je dopirala iz dugačke prostorije i navirala kroz svetlarnik dok je Titus ležao potbuške na toplom staklenom krovu, očiju razrogačenih u nastojanju da shvati šta se dešava. Sunce koje je potonulo iza horizonta ostavilo je za sobom težak vazduh natopljen crvenilom. Zvezde su sve jače blistale kad muzika naglo prestade nakon niza tonova nalik šarenim mehurićima i umesto nje, začuše se odjednom glasovi iz stotinu usta.

Titus napola zatvori oči pred naletom svetla koje je stvarala šuma sveća, šljašteće staklo i ogledala, i odsjaji sa uglačanog drveta i srebra. Bio je toliko blizu svega toga da bi se barem deset lica okrenulo prema svetlamiku i on bi bio otkriven da se samo nakašljao, bez obzira na buku koja je vladala u sobi. To nije nalikovalo ničemu što je on do tada video i na prvi pogled je u jednakoj meri podsećalo na okupljanje neobičnih stvorenja, ptica, životinja i cvetova kao na okupljanje ljudi.

Svi su bili tu. Ljudi-žirafe i ljudi-nilski konji. Zene-zmije i žene-čaplje. Jasike i hrastovi; čičkovi i paprat; bube i leptirovi; krokodili i papagaji, tigrovi i jagnjad; lešinari sa biserima oko vrata i bivoli u fraku.

Ali to je trajalo samo jedan trenutak jer kad je Titus udahnuo i ponovo pogledao, učinilo mu se da iskrivljenosti i krajnosti nestaju klizeći sa mnogobrojnih glava koje je video ispod sebe, i odmah potom, ponovo je bio u okruženju pripadnika svoje vlastite vrste.

Titus je mogao da oseti kako se vreline uzdiže dugačke zbunjujuće šljašteće prostorije, koja je bila tako blizu ispod njega - a ipak daleko poput duge. Vruć vazduh koji se dizao bio je prožet mirisom. Barem deset najskupljih parfema borilo se za opstanak. Sve se borilo za opstanak - svojim plućima i slepom verom.

Udovi, glave i tela videli su se posvuda, a bilo je i lica! Bila su napred, u sredini i u daljini. A u nepravilnim razmacima između lica videli su se delovi lica, polovine i četvrtine pod raznim uglovima i različitim nagibima.

Ovaj dubinski pejzaž bio je u stalnom pokretu: glave su se okretale, sad ovde, sad onde, i sve vreme bile su prisutne kretnje u kontrapunktu sa uzbuđenim metežom punoglavaca - nešto nalik na širom rasprostranjenu uzbuđenost, jer kad god bi neka glava ili telo promenili svoj položaj, to bi bilo praćeno treptanjem stotine očnih kapaka; treperenjem stotine usana i lelujavom arabeskom ruku. Sve zajedno, podsećalo je na neki način na lišće drveća, kao kada povetarac pleše kroz zelene topole.

Bez obzira na to što je Titus imao odličan pregled mora ljudi ispod sebe, koliko god da se trudio, nije mogao da otkrije ko je domaćin.

Pretpostavio je da je sat ili dva ranije kada je čak bilo moguće duboko udahnuti a da se time ne dovede u neprijatnu situaciju nečije rame ili grudi - pretpostavio je da je sluga u nakićenju livreji (sada pritešnjen uz jednu mermernu statu) objavljivao imena gostiju koji su dolazili; ali to je bilo završeno. Sluga, čija je glava na njegovu sramotu bila zaglavljena između raskošnih dojki mermerne statue, više nije mogao ni da vidi vrata kroz koja su gosti ulazili, a kamoli da udahne dovoljno vazduha da bi mogao da ih najavi.

Titus, koji je gledao odozgo, čudio se prizoru ispod sebe i dok je tako ležao na krovu, polumesec ga je obasjavao hladnom, zelenkastom svetlošću, a blagi sjaj zabave obliva ga je odozdo. Sa tog mesta ne samo što je bio svestan raznolikosti gostiju, već je mogao da prisluškuje razgovor onih koji su se nalazili tačno ispod njega...

DVADESET DVA

"Hvala nebesima, gotova je."

"Šta to?"

"Moja mladost. Predugo je trajala i smetala mi je."

"Smetala vam je, gospodine Terste? Kako to mislite?"

"Trajala je tako dugo", reče Terst. "Imao sam je oko trideset godina. Znae na šta mislim. Eksperimentiši, eksperimentiši i samo eksperimentiši. A sada..."

"Ah!" šapnu neko.

"Pisao sam pesme", nastavi Terst, čovek blede kože. Pokrenuo se kao da želi da stavi ruku na rame svog sagovornika, ali gužva je bila prevelika. "Da mi prođe vreme."

"Pesme bi trebalo", začu se sveštenečki glas iza njega, "da zaustave vreme".

Čovek bledog lica, koji se blago trgnuo, samo je promrmljao: "Moje nisu", pre nego što se okrenuo da pogleda u čoveka koji se oglosio. Lice stranca bilo je potpuno bezizražajno i bilo je teško poverovati da je on bio taj koji je govorio. Međutim, sada su se otvorila još jedna usta.

"Razgovor o poeziji", rekoše ona, a pripadala su jednom tamnokosom suvonjavom, prenaplašeno otmenom muškarcu crvenih nozdruva, izdužene plave brade i sa hroničnim zamorom očiju, "podseća me na jednu poemu".

"Pitam se zašto", reče Terst, koji je bio razdražen zato što je upravo počeo da širi temu.

Čovek sa zamorom očiju nije obratio pažnju na ovu napomenu.

"Poema koja mi je pala na pamet moje je delo."

Celo ćelavog muškarca se naboralo. Muškarac sa sveštenečkim glasom zapalio je cigaru, lica bezizražajnog kao i do tada, a jedna gospođa, čije su ušne resice bile razglavljene težinom dva džinovska safira, napola je otvorila usta na kojima je titrao prazan osmeh iščekivanja.

Tamnokosi muškarac sa zamorom očiju sklopi ruke ispred sebe.

"Nije dobro prošla", reče on, "iako je imala nekih..." (On iskrivi usta.) "Pa zapravo šezdeset i četiri strofe." (On podiže pogled.) "Da, da... bila je jako dugačka i ambiciozna, ali nije dobro prošla. A zašto...?"

Napravio je pauzu, ali ne zato što je želeo da mu neko nešto predloži već da bi jedanput duboko, zamišljeno udahnuo.

"Reći ću vam zašto, dragi prijatelju. Nije dobro prošla zato što je, vidite, sva bila u stihu."

"U slobodnom stihu?" upita gospođa čija je glava bila nagnuta napred pod težinom safira. Trudila se da bude od pomoći. "Je 1' u slobodnom stihu?"

"Ovako je išla", reče tamnokosi muškarac, odvojivši ruke i ponovo ih sklopivši iza leđa, istovremeno postavljajući petu svoje leve cipele ispred prstiju desne tako da su dva stopala formirala jednu neprekidnu kožnu liniju.

"Ovako je išla", on podiže glavu. "Ali nemojte da zaboravite da nije u pitanju pesma - mada bi se to možda moglo reći za tri poslednja, pevljiva stiha."

"Ma za ime pesništva, počnite već jednom", mrzovoljno izusti gospodin Terst koji više nije želeo da bude pristojan pošto nije više bio u centru pažnje.

"M-a-d-a", ratmišljao je naglas muškarac sa izduženom plavičastom bradom, koji se ponašao kao da su vreme i strpljenje drugih ljudi neiscrpna bogatstva poput vode ili vazduha, "m-a-d-a", (činilo se da se nadvija nad ovom rečju kao dadilja nad bolesnim detetom), "bilo je i onih koji su izjavljivali da čitava poema nekako peva, nazivajući je najčistijom poezijom naše generacije. Jedan ju je gospodin nazvao 'vatrom stihova' - ali tako vam je to - tako vam je to - kako bi čovek mogao da zna?"

"Ah", začu se glas nalik na šuštanje žita i gruševine. Jedan muškarac sa zlatnim zubima okrenu se prema gospođi sa safirima i oni izmeneše uzvišene poglede ljudi koji su svesni da su svedoci istorijskog događaja, iako možda toga nisu vredni.

"Tišina, molim vas", reče pesnik. "I pažljivo slušajte."

Mazga se moli!

Gledaj u mene

Dok motor Ijubavi zlatnog sjaja

Svih sedam kutija ne pokrene

I more zbriše iz ravengaja.

*Nije to mesto za nežne vile
I smeh njih iza gljiva! Obala
Ovo je za demone nemile,
Koja me je neprestano zvala.*

*Tu gde lišće ravena val pravi
Od žalosnih odraza u čislu,
Pušaćemo zmajeve ljubavi
Nad grobom nestalih u dvosmislu.*

*Jer ljubav slatko zri sred ravena
Gde su začudni odsjaji zore:
Srž života biljem prepletana
Od boja što umru čim se stvore.
Snovi što lutaju po praznini
Gube se u zelenilu namah,
A balon mašte ka površini
Kasni k'o plavi kit kadgubi dah.*

*Ne zna se od koje divlje šljive
Misli treba da se uvrtnjem
Dobiju mudrosti suve šljive -
Blago voće ne žudi za znanjem.*

*Zašto plakati za Kozorogom?
On je među rebrima i plovi
Tek po atlasu srca civenom,
Gde ga nose oluje repovi.*

*Bez suza; ne vidimo baš ništa,
Mi koji lutamo obalama,
Sem vala - ponoćnih čudovišta
Sa vencima belim u raljama...*

Bilo je očigledno da je poema još uvek u nekom svom ranom stadijumu. To što je video jednog uglađenog muškarca - bučnog, samoživog i usredsređenog na samog sebe - toliko je zaintrigiralo Titusa da je njegova pažnja trajala duže od pažnje barem tridesetorice od početka recitovanja poeme. Gospođa sa safirima i gospodin Terst odavno su otišli, ali gomila je opet okružila pesnika, koji je prestao da gleda oko sebe dok je recitovao; za njega se ništa ne bi promenilo ni da je bio sam u prostoriji.

Titus okrenu glavu dok mu je mozak poskakivao unutar lobanje podstaknut rečima i slikama.

DVADESET TRI

Kad je prestao da obraća pažnju na pesmu i pesnika, koji je izgledao kao da je na tragu nečega što je mnogo veće od njega samog, Titus je postao svestan nekog neobičnog stanja, neke nadolazeće bujice, uznemirenosti, podrhtavanja ili treperenja - a onda, nenadano, počeo je da se stvara jedan od onih plimnih talasa koji se s vremena na vreme dogode na zabavama s velikim brojem ljudi. Ne postoji način na koji bi mogli da se spreče. Oni imaju vlastiti ritam po kojem se kreću.

Prva stvar koju su gosti osetili bio je gubitak ravnoteže. Usledilo je gurkanje laktovima i prosipanje pića. Kako se pritisak pojačavao, nastajala je neka vrsta finog stampeda. Sa svih strana upućivana su izvinjenja. Oni koji su stajali pored zidova bili su nagnječeni, dok su se

oni u sredini naginjali jedni preko drugih pod veoma intimnim uglovima. Svi su pravili majušne, idiotske korake i gomila je počela da se besciljno i nekontrolisano valja po sobi. Oni koji su u jednom trenutku s nekim razgovarali, već u sledećem nisu mogli da vide svog sagovornika jer su struje ispod površine i izmena plime i oseke uzimali svoj danak.

Uprkos tome, gosti su i dalje pristizali. Ulazili su kroz vrata i odmah su bili uvučeni u mirisni vazduh, pa bi prvo stajali neodlučno kao duhovi, lebdeći na kovitlajućim isparenjima, da bi odmah zatim bili uhvaćeni u spori ali neodoljivi vrtlog.

Titus, koji nije mogao da predvidi šta će da se dogodi, sada je shvatao smisao aktivnosti dvojice starih raskalašnika koje je malopre posmatrao kako sede za serviranim stolom.

Dobro upoznati sa raznovrsnim fenomenima koji se javijaju na zabavama, njih dvojica su spustili čaše na sto i prepustili se stihiji nagnuvši se unazad tako da su sada mogli da se vide kako razgovaraju i pod neverovatnim uglom kruže po prostoriji dok im noge uopšte ne dodiruju pod.

Kad se ponovo uspostavila nekakva ravnoteža, bila je već ponoć i na sve strane izvlačile su se manžetne iz rukava, ravnali reveri, popravljale kape i tupei, ispravljale kravate, proveravalo stanje usana i obrva, i svuda se radilo na otklanjanju nastale štete.

DVADESET ČETIRI

I tako, hirom sudbine, ispod njega se našla još jedna grupa gostiju. Neke od njih su hramale, druge klizile po podu. Neke su bile bučne, druge povučene.

Ova grupa nije bila ništa od toga i sve pomalo, zaključujući po sadržini izdanaka njihovog razgovora. Bili su visoki i nesvesni činjenice da su sasvim slučajno, zbog svoje visine i vitkoće, ličili na šumarak - ljudski šumarak. Ovaj šumarak gostiju okrenuo se kada im se pridružila jedna pridošlica, koja se kretala postrance, inč po inč. Bio je to nizak, debeljuškast i mlitav muškarac, i bio je skroz neprimeren dodatak tom visokom gaju jer je u tom okruženju izgledao kao okresano drvo.

Jedan od članova grupe, jedno mršuljavo stvorenje, žena tanka kao prut i odevena u crno, sa kosom jednako crnom kao njena haljina i očima jednako crnim kao njena kosa, okrenula se ka pridošlici.

"Pridruži nam se", reče ona. "Pričaj s nama. Potreban nam je tvoj smireni um. Mi smo tako bedno emotivni. Prave bebe."

"Ja baš ne bih..."

"Ćuti, Leonarde. Dovoljno si pričao", reče vitka gospođa Gras svom četvrtom suprugu. "Gospodin Ekerblejd ili ništa. Dodite, dragi gospodine Ekerblejde. Tako je... tako je."

Zdepasti gospodin Ekerblejd isturi svoju donju vilicu, što je bio zaista čudesan prizor jer čak i kada je bila opuštena, njegova vilica podsećala je izgledom na ovna za probijanje vrata; na nešto čim se udara, na oružje.

"Draga gospođo Gras", odvrati on, "vi ste uvek tako neuobičajeno prijatni".

Suvonjavi gospodin Spil pokušavao je da dozove konobara, ali je iznenada čučnuo tako da mu je uvo bilo u nivou sa Ekerblejdovim ustima. Dok je tako čučao, nije se nalazio licem u lice s gospodinom Ekerblejdom već je, okrenuvši oči u očnim dupljama prema istoku koliko god je to bilo moguće, imao prilično dobar pogled na Ekerblejdov profil.

"Malko sam naglup", izusti on. "Da li biste mogli to da ponovite? Da li ste rekli 'neuobičajeno prijatna'? Kako zabavno."

"Nemojte da dosađujete", reče gospođa Gras.

Gospodin Spil se podiže do svoje pune visine, što bi delovalo mnogo impresivnije da mu ramena nisu bila toliko povijena.

"Draga gospođo", odvrati on, "ako i jesam dosadan, ko me je takvim napravio?"

"Ko, dušo?"

"To je duga priča."

"Onda da je preskočimo, može?"

Ona se polako okrenula, vrteći se na svojoj karlici dok njene male konične dojke, uperene u gospodina Kestrela, čitavom svetu nisu izgledale kao nekakva ukusna poslastica. Njen suprug, gospodin Gras, koji je video ovaj manevar najmanje stotinu puta, užasnut zevnu.

"Recite mi", oglasi se gospođa Gras zasipajući gospodina Kestrela svežim talasom otvorene erotike, "recite mi, dragi gospodine Ekerblejde, sve o sebi."

Gospodin Ekerblejd nije baš uživao što mu se gospođa Gras obraća na ovako neformalan način pa se obrati njenom suprugu.

"Vaša supruga je veoma posebna. Zena kakva se retko sreće. Navodi na razmišljanje. Priča sa mnom, a glava joj je sve vreme okrenuta prema Kestrelu."

"Ali tako i treba da bude", uzviknu Kestrel, iz čijih je očiju vrcalo uzbuđenje, "jer život mora da bude raznolik, raznovrstan, prizeman i pun energije. Život mora da bude okrutan i pun ljubavi onoliko koliko je ima u kandži jaguara."

"Sviđa mi se kako govorite, mladiću", reče Gras, "ali vas ne razumem".

"O čemu to mumlate?" upita visoki Spil, savijajući jednu ruku kao da je grana drveta i šireći prste nalik na grančice oko ušne školjke.

"Vi ste božanstveni", prošaputa Kestler, gledajući u gospođu Gras.

"Mislim da je to bilo vama upućeno, dragi gospodine", dobaci gospođa Gras preko ramena gospodinu Ekerblejdu.

"Vaša supruga mi se opet obraća", reče Ekerblejd gospodinu Grasu. "Da čujemo šta ima da kaže."

"Govorite o mojoj supruzi na prilično čudan način", odvrati Gras. "Da li vas iritira?"

"Da živim s njom, iritirala bi me", reče Ekerblejd. "A vas?"

"Dragi moj, kako ste vi naivni! To što je ona moja supruga znači da je veoma retko vidam. Kakva korist od braka ako ćete sve vreme biti sa svojom ženom? Onda i ne morate da se venčate. O ne, dragi moj, ona radi šta joj se prohte. Puka je slučajnost što smo se sreli ovde večeras. Shvatate? I uživamo u tome - to je kao da ponovo proživljavamo prvu ljubav, ali bez patnje - i bez ljubavi, u stvari. Hladna ljubav je najlepša vrsta ljubavi. Tako čista i bistra, i prazna. Rečju - civilizovana."

"Vi ste iz bajke", reče Kestrel glasom toliko prigušenim od strasti da gospođa Gras nije bila ni svesna da je ona ta kojoj se obratio.

"Preznojavam se k'o kuvana repa", dobaci gospodin Spil.

"Recite mi, vi užasni čoveče, kako se osećam?" kriknu gospođa Gras kad je videla pridošlicu, razdirući svoju lepotu oštricom svog glasa. "Divno izgledam ovih dana, čak i moj suprug to kaže, a znate kakvi su muževi."

"Nemam pojma kakvi su", odvrati čovek nalik na lisca koji se upravo pojavio pored nje. "Ali vi morate to da mi kažete. Kakvi su? Ja samo znam šta postanu... i možda još... šta ih je nateralo na to."

"Oh, kako ste vi mudri. Tako prepređeno mudri. Ipak, morate sve da mi ispričate. Kako sam ja, dušo?"

Muškarac nalik na lisca (uzanih grudi, crvenkaste kose iznad ušiju, veoma špicastog nosa i suviše velikog mozga da bi lako mogao da se nosi s njim) odgovori:

"Vi, draga moja gospođo Gras, žudite za nečim slatkim. Sećer, sladunjava muzika ili nešto slično mogli bi da posluže za početak."

Cronooko stvorenje, poluotvorenih usana iza kojih su blistali zubi nalik na bisere, pogleda punog životnog uzbuđenja uprtog u lisičje lice ispred sebe, prekrsti svoje prefinjene ruke preko koničnih dojki.

"Potpuno ste u pravu! Ali, potpuno!" uzviknu ona bez daha. „Apsolutno i čudesno ste u pravu, vi prepametni, prepametni čoveče. Žudim za nečim slatkim."

U međuvremenu, gospodin Ekerblejd je napravio mesto za jednog gospodina izduženog lica odevenog u lavlje krzno. Preko glave i ramena nosio je crnu grivu.

"Zar vam se ne čini da je ovde vruće?" reče mladi Kestrel.

"U agoniji sam", reče muškarac u krznu.

"Pa zašto onda?" upita gospođa Gras.

"Mislio sam da je Bal pod maskama", čulo se iz krzna, "ali ne mogu da se žalim. Svi su bili divni prema meni."

"To ne pomaže da se smanji vrućina koju širite oko sebe", reče gospodin Ekerblejd.

"Zašto se ne skinete?"

"Nemam ništa ispod", izusti lavlje krzno.

"Divno", viknu gospođa Gras, "oduševljavate me skroz-na-skroz. Ko ste vi?"

"Ali, draga moja", reče lav gledajući u gospođu Gras, "bio sam ubeđen..."

"Šta to, o kralju životinja?"

"Zar me se ne sećaš?"

"Vaš nos mi je poznat, čini mi se", odvrati gospođa Gras.

Gospodin Spil je spustio glavu iz oblaka dima pa je okretao sve dok se nije poravnala s glavom gospodina Kestrela. "Šta je rekla?" upitao je.

"Ona je neprocenjiva", reče Kestrel. "Puna života, strasti, prava igračka!"

"Igračka?" izusti gospodin Spil. "Kako to mislite?"

"Vi to ne biste razumeli", reče Kestrel.

Lav se počeošao po glavi prilično šarmantno i obratio gospođi Gras.

"Znači, moj nos ti je poznat - i to je sve? Zar si me zaboravila? To sam ja! Heri. Tvoj Heri."

"Heri? Kako... moj...?"

"Da, tvoj drugi muž. Bilo je to davno. Sećaš se, bili smo u braku, u Tajsonovoj ulici."

"Ljubavi!" uzviknula je gospođa Gras. "Bili smo, tako je. Skini tu groznu grivu da te vidim. Gde si bio sve ove godine?"

"U divljini", reče lav, zabacivši grivu i spustivši je na ramena.

"U kakvoj divljini, dragi moj? Moralnoj? Duhovnoj? Pričaj nam o tome!" Gospođa Gras je isturila grudi i stegnula pesnice spustivši ruke niz telo, smatrajući da će na taj način izgledati privlačno. Nije bila daleko od istine i mladi Kestrel se pomeri za jedan korak ulevo, približivši joj se.

"Čini mi se da ste rekli divijina", reče Kestrel. "Recite nam, koliko je zapravo divlja? Ili nije uopšte takva? Prepušteni smo na milost i nemilost rečima. Da li biste se složili da je ono što je za jednog čoveka divljina za drugog polje kukuruza sa potočićima i žbunjem?"

"Kakvim žbunjem?" oglasi se dugački gospodin Spil.

"To nije bitno", odvrati Kestrel.

"Sve je bitno", reče gospodin Spil. "Sve. To je samo deo obrasca. Ljudi koji misle da su neke stvari bitne a druge nisu muče ovaj svet. Sve je jednako važno. Krug mora da se zatvori. A zvezde. Izgledaju da su male. Ali da li su takve? Ne. Velike su. Neke su veoma velike. Eto, ja se sećam da..."

"Gospodine Kestrel", reče gospođa Gras.

"Da, draga moja gospođo?"

"Imate jednu ružnu naviku, dragi moj."

"Koju, za ime božje? Recite mi koju da mogu da je se otarasim."

"Preblizu ste, srećo moja. Preblizu. Svako od nas ima svoj vlastiti mali prostor. Kao što su domaće vode, ili oblast za dozvoljeni ribolov. Nemojte da narušavate taj prostor, dragi moj. Povucite se malo. Znao o čemu govorim, zar ne? Privatnost je veoma važna."

Mladi Kestrel je dobio boju kivanog jastoga i povukao se od gospođe Gras, koja okrenu glavu prema njemu i u znak izvinjenja, ili se barem tako činilo Kestrelu, lice joj se ozari osmehom nalik na erupciju koji je širio sjaj kroz okolni vazduh. Posledica ovoga bilo je to da joj je opčinjeni Kestrel ponovo prišao i ostao uz nju kupajući se u njenoj lepoti.

"Je li vam ponovo udobno?" šapnu ona.

Kestrel je klimnuo glavom i drhtao od uzbuđenja sve dok ga gospodin Gras, provlačeći se kroz zid gostiju, nije nagazio. Uz bolan jauk, Kestrel se okrenuo prema dami bez premca koja je stajala pored njega samo da bi video da je njen blistavi osmeh bio usmeren prema njenom suprugu, gde je ostao nekoliko trenutaka pre nego što gospođa okrenula leđa obojici i prekinuvši dotok energije, skrenula pogled u stranu sa izrazom lica potpuno lišenim života.

"S druge strane", reče visoki Spil, obraćajući se muškarcu u kostimu lava, "ima nekog smisla u pitanju ovog mladića. Ta vaša divljina. Da li biste mogli da nam ispričate malo više o tome?"

"Ma da! Dajte!" zazvoni glas gospođe Gras koja je okrutno stiskala lavlje krzno.

"Kad kažem 'divljina'", reče lav, "govorim samo o srcu. Trebalo bi da se obratite gospodinu Ekerblejdu. Za njega cela zemlja predstavlja pustoš."

"Eh da, to je Pustoš", reče Ekerblejd isturajući bradu, "po kojoj su posejane gvozdene planine i u kojoj žive termiti, šakali, a na severozapadu - pustinjaci."

"A šta ste vi radili tamo?" upita gospodin Spil.

"Pratio sam osumnjičenog. Mladića nepoznatog u ovim krajevima. Bauljao je ispred mene kroz peščanu oluju, jedva uočljiv. Ponekad bi mi sasvim nestao iz vida. Ponekad sam ga slušao kako peva ludačke, sumanute, besmislene pesme. Ponekad je vikao kao da je u delirijumu - reči koje su zvučale kao 'Fuksija', 'Flej' i druga imena. Ponekad bi kriknuo: 'Majko!', a jednom je pao na kolena i zavapio: 'Gormengaste, Gormengaste, vrati mi se!'"

Nisam imao zadatak da ga uhvatim, već samo da ga pratim zato što su mi moji nadređeni rekli da mu dokumenta nisu u redu ili da ih možda čak i nema.

Međutim, druge večeri, oluja je bila jača nego ikada ranije, tako da me je zaslepila, i izgubio sam ga u oblaku krupnog crvenog peska. Nisam mogao da ga nađem i posle toga mu se izgubio svaki trag."

"Dušo?" "Molim."

"Pogledaj Gamšoa." "Zašto?"

"Na ćelavoj glavi vidi mu se odraz dve sveće." "Ne sa mesta na kojem se ja nalazim."

"Ne?"

"Ne. Ali vidi - levo od sredine vidim nešto kao malu sliku, neko bi rekao da je to lice dečaka, samo što dečja lica ne rastu po plafonima."

"Snovi. Sve se uvek vraća na snove."

"A srebrni bič RK 2053722220 – mesec kruži, prvi od novih..."

"Da, znam sve o tome." "Ali ljubav nije bila nigde u blizini." "Nebo je bilo prekriveno avionima. Neki od njih su krvarili, iako u njima nije bilo pilota."

"Ah, gospodine Flaks, kako vam je sin?" "Umro je prošle srede." "Izvinite. Baš mi je žao."

"Zaista? Meni nije. Nikad ga nisam voleo. Ali što jest - jest, bio je sjajan plivač. Bio je kapiten školskog tima." "Ova vrućina je nepodnošljiva."

"Gospodo Krougader, dozvolite mi da vam predstavim vojvodu Krougadera, ali moguće je da ste se vi već srelili." "Mnogo puta. Gde su sendviči s krastavcima?" "Dozvolite..."

"Oh, izvinite molim vas. Mislio sam od vaše noge da je kornjača. Šta se dešava?"

"Ne, zaista. Ne sviđa mi se."

"Umetnost treba da bude bezazlena, a ne bezosećajna." "Lepota je zastarela reč."

"Izbegavate odgovor, doktore Sevidž."

"Ništa ja ne izbegavam. Čak ni da vam se izvinim. Čak ni da vam se suprotstavim. Suprotstavljam se bez izbegavanja i radije bih izbegavao vas negoli nekog prastarog, okoštalog, obnevidelog prosjaka u podnožju kakvog crkvenog stuba. U vama nema ni trunke istine i smrde vam noge."

"Eto vam na... i eto vam na..." mrmljao je uvređeni muškarac, kidajući dugmad sa sakoa svog suparnika.

"Uopšte ne bi bilo zabavno", reče čovek koji je ostao bez dugmadi, podižući se na prste i ljubeći prijatelja u bradu. "Zabava bi bila nepodnošljiva bez svađe, zato nemoj da odeš, Harolde. Odvratani si. Šta je to?"

"To Marblkrast oponaša ptice, kao i obično."

"Da, ali..."

"Uvek, nekako..."

"O ne... ne... a ipak mi se sviđa."

"I tako mi je mladić pobjegao, a da ja to nisam ni znao", reče Ekerblejd, "a sudeći po tegobama kojima je bio izložen, nameće se zaključak da je završio negde u gradu. A gde bi drugde mogao da bude? Da nije ukrao avion? Da nije pobjegao niz...?"

DVADESET PET

Tada je otkucala ponoć i nekoliko trenutaka žmarci su se penjali uz svaku nogu koja je bila prisutna na zabavi ledi Kasp-Kenajn, nadirući po butinama i šireći svoje gnusne formacije do podnožja svake kičme, šaljući jezovite prethodnice po lumbalnim predelima. A onda uz same kičme, uvijajući se kao neki smrtonosni bršljan i raspršujući se od vratnih pršljenova, prelivši se kao ledeni muslin po grudima i stomacima. Ponoć. U trenutku kada je odjeknuo i poslednji hladni prasak, Titus, koji je ležao sam na krovu, premesti težinu na drugi lakat da bi predupredio grč u ruci i iznenada upade u svetlarnik, pa nemajući vremena da se zaustavi, propade kroz stakleni krov s kišom krhotina.

DVADESET ŠEST

Na svu sreću, niko od prisutnih nije bio ozbiljnije povređen. Sam Titus zadobio je nekoliko posekotina, ali sve su bile površinske, a što se tiče pada, imao je zaista mnogo sreće zato što se tačno ispod njega našla jedna dama sa okruglim ramenima i zamašnim grudima nalik na grudve snega.

Oboje su se preturili i na trenutak ležali jedno pored drugog na podu prekrivenim debelim tepihom. Svuda oko njih svetlucali su komadići slomljenog stakla, ali za Junonu, koja je ležala pored Titusa, i ostale koji su bili izloženi iznenadnoj pojavi u vazduhu, a onda i na podu, preovlađujuće osećanje bilo je osećanje šoka, a ne bola.

Jer bilo je nečeg gotovo biblijskog u pojavi mladića u iscepanoj odeći, što je izazvalo šok na više različitih načina.

Titus je podigao lice kojim je udario u golo rame i ustao ošamućen. Dok je to radio, primetio je da je damin pogled uperen u njega. Čak i u horizontalnom položaju izgledala je divno. Njeno dostojanstvo nije bilo narušeno. Kad joj je Titus pružio ruku da joj pomogne da ustane, uhvatila ga je za vrhove prstiju i naizgled bez imalo napora podigla se na noge čija su stopala bila mala i veoma lepa. Između tih malih stopala i plemenite glave sa rimskim profilom, nalazio se, kao između dva pola, zlatni svet opojnih začina.

Neko se nagnu iznad mladića. Bio je to lisac. "Ko si ti, do đavola?" upita.

"Zar je to bitno?" odgovori Junona. "Ne prilazite. On krvari... Zar to nije dovoljno?", i sa naprosto neopisivim elanom ona otcepi jednu traku sa svoje haljine i poče da previja Titusovu ruku iz koje je postojano curila krv.

"Veoma ste ljubazni", reče Titus.

Junona blago odmahnu glavom, a u uglovima njenih sočnih usana zaigra mali osmeh.

"Sigurno sam vas uplašio", dodade Titus.

"Bilo je to brzo upoznavanje", odvrati Junona i izvi jednu obrvu. Podigla se kao gavranovo krilo.

DVADESET SEDAM

"Da li ste čuli štaje rekao?" zareža jedan zloban glas. "Sigurno sam vas uplašio". Štene jedno prljavo, mogao si da je ubiješ!"

Nastao je ogorčen žamor i na desetine lica okrenulo se prema razbijenom svetlarniku. Istovremeno, ljudi koji su stajali u neposrednoj blizini i koji su do malopre oko sebe širili lakomisleni vedrinu sada su se ponašali sasvim drugačije.

"Ko je to bio?" reče Titus, čije je lice sada bilo belo. "Ko me je nazvao prljavim štenetom?" U džepu poderanih pantalona prstima je stezao parče kremena iz najviše kule Gormengasta.

"Ko je to bio?!" viknu on iznenada ispunjen gnevom i skoči na sebi najbližu priliku, zgrabivši je za vrat. Međutim, čim je to učinio, neko ga je povukao nazad na mesto na kojem se malopre nalazio, pored Junone. Titus tada ispred sebe ugleda leđa krupnog muškarca oštarih crta lica, na čijem je ramenu sedeo jedan mali čovekoliki majmun. Ova prilika, čije su dimenzije bile lako prepoznatljive - odmah je bilo jasno da pripadaju Mazlheću - sada se polako kretala duž polukruga koji su obrazovala ljutita lica. Dok je to radio, Mazlheć je pokazivao osmeh lišen ljubavi. Bio je to širok osmeh. Osmeh bez vidljivih usana. Osmeh sačinjen od puke anatomije.

Mazlheć tada ispruži svoju orijašku ruku. Saka mu zastade na trenutak, a onda zgrabi muškarca koji je uvredio Titusa, pa ga podiže kroz vrući i uskomešani vazduh do svog ramena, gde ga je prihvatio majmun i poljubio u zadnju stranu vrata na takav način da je muškarac odmah izgubio svest. Potom, pošto je majmun izgubio interesovanje za njega, on se skljojka na tepih.

Mazlheć se okrenu prema redovima zapanjenih lica i prošaputa: "Dečice. Slušajte Orakul. Orakul vas voli". On onda izvuče džepni nož zlokobnog izgleda, otvori sečivo i poče da ga gladi jagodicom palca.

"Ljut je na vas. Ali ne zbog toga što ste uradili nešto loše već zato što vam se iz Duše širi smrad - iz vaše zajedničke Duše - iz vaše male, sasušene, govnojive Duše. Zar nije tako? Malecki moji?"

Majmun je počeo polako da se češka s uživanjem dok su mu podrhtavali očni kapci.

"Pretite mu, je li?" reče Mazlheč. "Pretite mu svojim prljavim malim mozgovima i užasnim malim zvukovima. A vi dame, svojim lažnim grudima i neukim jezicima. I vi ste mu pretile?"

Nastade komešanje i nakašljavanje, a oni koji su bili van vidokruga, povukoše se dublje u gomilu.

"Dečice", nastavi on, prelazeći oštricom noža po palcu, "podignite svog kolegu s poda i naučite od njega da treba da se držite podalje od ovog beznačajnog mladića".

"Nije on beznačajan", reče Ekerblejd. "To je mladić kog sam pratio. Pobegao mi je. Prešao je preko pustoši. Nema pasoš. Vlasti ga traže. Dođite ovamo, mladiću."

U prostoriji nastade tajac.

"Kakve gluposti", začu se na kraju jedan dubok gias. Bila je to Junona. "On je moj prijatelj. A što se tiče pustoši, za ime božje, pogrešno ste protumačili njegovu odrpanu odeću. To je kostim."

"Sklonite se, madam. Imam nalog za hapšenje ove skitnice. On je stranac. Nepoželjan je."

Ekerblejd je zatim stao da se približava, iskoračivši iz grupe gostiju prema delu prostorije gde su Titus, Junona, Mazlheč i majmun stajali u tišini.

"Predivni policajče", reče Mazlheč. "Prekoračili ste svoja ovlašćenja. Ovo je zabava, ili je barem bila, a vi je pretvarate u nešto ružno."

Mazlheč pomeri ramena napred-nazad i zatvori oči.

"Zar se nikada ne odmarate od kriminala? Zar nikada ne pogledate u svet kao što dete gleda staklenu kuglu - nešto sa mnogo boja? Zar nikada ne osećate ljubav prema ovom urnebesnom svetu? Prema dobru i zlu u njemu? Njegovim anđelima i đavolima? Prema svemu što se u njemu nalazi? Svemu što pulsira, dragi moj policajče, u vašoj ruci? I znate da je to neizbežno i da bez tamne strane života vi ne biste imali šta da radite. A kako se vi ponašate? Pasoši, vize, dokumenta - zar vam je to toliko važno da prljavi smrad svega toga donosite na zabavu? Otvorite ustave vašeg mozga, dragi policajče, i pustite malu sleđicu da prođe."

"On je moj prijatelj", ponovi Junona glasom zrelim i dubokim kao neka podvodna pećina; kao neke alge na morskom dnu.

"On je u kostimu. Ne treba da vas bude briga za njega. Šta ste ono rekli? 'Prešao je preko pustoši.' Oh ha ha ha ha ha", i Junona, pošto je dobila znak od Mazlheča, napravi korak napred, zaklonivši vidno polje gospodina Ekerblejda. Dok je to radila, s leve strane, nešto malo iznad glava ostalih prisutnih, primetila je dva muškarca sa šlemovima, koji su izgledali kao da klize po podu umesto da hodaju. Za Junonu, oni su bili samo dva gosta i ništa joj nisu značili, ali čim ih je Mazlheč ugledao, zgrabio je Titusa za nadlakticu i krenuo prema vratima, ostavljajući iza sebe prolaz u gomili gostiju nalik na trag koji iza sebe ostavi kolona dece koja za svojim učiteljem prođe kroz polje zrelog kukuruza.

Inspektor Ekerblejd trudio se da ih prati, ali svaki put kad bi se okrenuo ili napravio par koraka, put bi mi presekle širokogrudna Junona, dama tako ponositog stava i raskošnih proporcija da je bilo nemoguće progurati se pored nje.

"Molim vas, dozvolite", reče on. "Moram za njima."

"Ali vaša kravata, ne možete da idete takvi. Dozvolite mi da je namestim. Ne... ne... ne pomerajte se. Ta-ko... ta-ko..."

DVADESET OSAM

U međuvremenu, Titus i Mazlheč skretali su nasumice levo i desno jer je mesto bilo pravi lavirint načinjen od soba i hodnika.

Trčeći nekoliko koraka ispred Titusa, Mazlheč je izgledao kao nekakav bojni konj sa svojom velikom glavom zabačenom unazad i isturenim grudima.

Nije se osvrtao da proveri da li Titus drži korak s njim. S tamnocrvenim nosom nalik na kormilo uperenim u tavanicu, galopirao je noseći malog majmuna, koji je sada bio potpuno budan, grčevito balansirajući na gospodarevom ramenu i očima boje topaza gledajući u

Titusa nekoliko stopa iza. S vremena na vreme kriknuo bi samo da bi se čvršće uhvatio za Mazlhečev vrat kao da se plaši vlastitog glasa.

Iako se kretao velikom brzinom, Mazlheč je bio pun veličanstvenog samopouzdanja, gotovo dostojanstva. Nije to bio običan beg. Bila je to stvar koja je postojala sama po sebi, kao što ples mora da bude ples sam po sebi - ritualni ples.

„Jesi li tu?“ on najednom dobaci preko ramena. „Ah? Da li si tu? Odrpanče jedan! Požuri!“

"Tu sam", dahtao je Titus. "Ali koliko ćemo još ovako?"

Mazlheč se nije obazirao već je, visoko dižući kolena, zaokrenuo levo iza ugla, pa opet levo, pa desno, pa opet levo, a onda polako uspori i laganim korakom uđe u jednu slabo osvetljenu dvoranu sa sedam vrata. Nasumice otvorivši jedna, begunci se nadoše u praznoj sobi.

DVADESET DEVET

Mazlheč i Titus stajali su nepomično nekoliko trenutaka dok im se oči nisu privikle na mrak.

A onda su, na suprotnoj strani prostorije, opazili tamnosivi pravougaonik postavljen na svoju kraću stranu i ispunjen crnilom. Bilo je to crnilo noći. Nije bilo zvezda, a mesec se nalazio s druge strane zgrade. Negde daleko ispod sebe mogli su da čuju tiho brujanje aviona koji je upravo poletao. Iznenada im se pojavio u vidokrugu. Bila je to tanana stvar bez krila koja je naizgled bez žurbe klizila kroz noć, i samo odjednom je više nije bilo.

Titus i Mazlheč stajali su pored prozora i dugo vremena nijedan od njih dvojice nije progovorio. Na kraju, Titus se okrenu prema jedva vidljivom obrisu muškarca pored sebe.

"Šta ćeš ti ovde?" ogłosi se on. "Ne ličiš na ostale."

"Za ime pačje! Prepade me", reče Mazlheč podigavši ruku kao da se brani od napada. "Zaboravio sam da si tu. Razmišljao sam, mladiću. Od toga nema lepše razonode. Čovek ostane zagušen smrdljivim isparenjima. Okružen je tužnom muzikom. To je miris doma."

"Doma?" reče Titus.

"Doma", potvrdi Mazlheč. Izvadio je lulu iz džepa i stavio punu šaku duvana u nju; zapalio je, povukao dim, napunio pluća jetkim isparenjima i ispraznio ih dok je žar svetlio u tami nalik na otvorenu ranu.

"Pitaš me zašto sam ovde - ovde među strancima. To je dobro pitanje. Dovoljno dobro da ga i ja tebi postavim. Ali nemoj da mi kažeš, dragi mladiću. Još ne. Radije bih pogađao."

"Ne znam ništa o tebi", reče Titus. "Za mene si ti neko ko se pojavi i nestane. Grub čovek; tajnovit čovek; stvorenje koje me izvlači iz opasnosti. Ko si ti? Reci mi... Ne izgledaš kao da si deo ovoga - ovog staklenog grada."

"Nije staklen tamo odakle sam ja, mladiću. Zar si zaboravio na stračare koje se pružaju sve do moje kuće? Zar si zaboravio na ljude pored reke? Zar si zaboravio onaj smrad?"

"Sećam se smrada tvojih kola", reče Titus. "Bio je oštar kao kiselina i gust kao kaša."

"Ta kola su prava kučka", odvrati Mazlheč. "A tako i smrde."

"Ništa ne znam o tebi", reče Titus. "Ti imaš mnoštvo velikih kaveza, divlje mačke, vukove i ptice grabljivice. Video sam sve to, ali ništa ne mogu da zaključim. O čemu razmišljaš? Zašto nosiš tog majmuna na ramenu kao da je strana zastava - neki znak prkosa? Jednako znam šta se dešava u tvojoj glavi kao u ovoj maloj lobanji", i Titus pomilova malog majmuna prstom po glavi u mraku. Potom se zagleda u tamu čiji je jedan deo bio Mazlheč. Noć je izgledala crnja nego ikad.

"Da li si još uvek tu?" izusti Titus.

Prošlo je dvanaest dugih sekundi dok Mazlheč nije odgovorio.

"Jesam. Još uvek sam tu, ili barem jedan moj deo. Ostatak je naslonjen na ogradu broda. Vazduh je ispunjen mirisom začina, a iz duboke vode dopire svetlucanje fosfora. Sam sam na palubi i nema nikog ko bi mogao da vidi kako se mesec pomalja iza oblaka i osvetljava niz palmi koje podsećaju na povorku. Mogu da vidim kako tamnobela morska pena udara u obalu, i vidim, i sećam se kako je jedna prilika sa uzdignutim rukama trčala po pesku obasjanom mesečinom, i kako je njena senka trčala pored nje, trzajući se po neravnom tlu, i kako je onda mesec ponovo nestao iza oblaka, i svet je progutala tama."

"Ko je to bio?" upita Titus.

"Otkud ja to da znam", odvrati Mazlheč. "Mogao je biti bilo ko. Mogao sam to biti i ja."
"Zašto mi sve to pričaš?" reče Titus.
"Ništa ja tebi ne pričam. Ja pričam samom sebi. Moj glas, bučan za druge, muzika je za moje uši."
"Ti si grub čovek", reče Titus. "Ali spasio si me dva puta. Zašto mi pomažeš?"
"Nemam pojma", odgovori Mazlheč. "Nešto sigurno nije u redu s mojom glavom."

TRIDESET

Iako se nije čuo nikakav zvuk, otvaranje vrata prouzrokovalo je promenu u sobi iza njih; dovoljno značajnu promenu da se u Titusu i njegovom prijatelju rodio opažaj o kojem njihova svest ništa nije znala.

Ne, nije bilo ni najtišeg zvuka ni najslabijeg svetla. A ipak, mračna prostorija u kojoj su se nalazili bila je živa.

Mazlheč i Titus okrenuše se istovremeno i koliko su oni mogli da znaju, razlog njihove usklađenosti mogla je da bude želja da se opuste.

U stvari, nisu ni znali da su se okrenuli. Nisu mogli da vide gotovo nijedan deo mrakom ispunjene sobe, ali kad je u sledećem trenutku jedna gospođa krenula prema njima, sa sobom je donela malo svetla iz susedne dvorane. Osvetljenje je bilo veoma slabo, ali dovoljno da pokaže Titusu i njegovom prijatelju da se levo od njih nalazi jedna prugasta sofa, a na drugoj strani sobe, moglo bi se reći na desnom delu scene - ako zamislimo da noć predstavlja publiku, visila je obična zavesa.

Kad je video da se vrata otvaraju, Mazlheč je uzeo majmunče s Titusovog ramena i zatvorivši mu usta dlanom desne ruke i stegnuvši mu sve četiri noge šakom desne, nečujno se zaputio kroz senke i sakrio iza visoke zaveses. Titus, koji nije morao da se brine za majmuna, bio mu je za petama.

Onda se začuo škljocaj i soba se istog trenu ispunila svetlom boje korala. Gospođa koja je otvorila vrata ušla je u sobu ne praveći ni najmanji šum. Elegantnim koracima, uprkos svojoj težini, došla je do sredine prostorije i nakrivila glavu na stranu kao da čeka da se dogodi nešto neuobičajeno. Onda je sela na prugastu sof i prekrstila svoje veličanstvene noge uz šuštanje svile.

"Mora da je gladan", šaputala je, "penje se po krovovima, upada kroz svetlarnike... taj odrpani mladić koji je stigao niotkuda. Mora da je veoma gladan i veoma izgubljen. Pitam se gde bi mogao da bude? Iza one zaveses, možda, sa svojim prijateljem, pokvarenim Mazlhečem?" Usledila je prilično čudna tišina.

TRIDESET JEDAN

Sedeći, Junona otvori pletenu korpu za hranu koju je napunila na zabavi pre nego što je poslala za mladićem i Mazlhečem.

"Da li si gladan?" reče im Junona kad su izašli.

"Veoma gladan", odvrati Titus.

"Onda jedi", reče Junona.

"O plamenu moj slatki! Prevarena moja. Gde ti je bila pamet?" pitao je Mazlheč glasom toliko ravnim da je bio na granici uvrede. "Možeš li i da zamisliš kako sam ga našao, ljubavi moja?"

"Koga?" reče Junona.

"Ovog mladića", odgovori Mazlheč. "Ovog proždrljivog mladića."

"Ispričaj mi."

"Donela ga je voda", reče Mazlheč, "u zoru. Zar to nije poetično? Ležao je na vodenim stepenicama, nasukan kao uginula riba. Odvezao sam ga kući. Zašto? Zato što nikada nisam video nešto tako neverovatno. Sledećeg dana sam ga oterao. Nije mi pristajao. Nije se uklapao u moj besmisleni život, i otišao je. Ionako je došao niotkuda. Beskoristan kao sveća na suncu. Smešan zapravo - nešto što se lako zaboravi - ali šta se onda desilo?"

"Slušam", reče Junona.

"Reći ću ti", nastavi Mazlheč. "Odlučio je da padne kroz svetlarnik i da obori na tle jednu od malog broja žena koje su me u životu interesovale. O da. Sve sam video. Njegova glava počivala je na tvojim veličanstvenim grudima i na tren, on je bio gospodar te tropske kotline između tvojih tamnih dojki; te postojbine sočnosti i bujnosti; tog raskošnog useka. Ali dosta je bilo. Ja sam prestar za procepe. Kako si nas našla? Posle svih zaokreta i preokreta mislio sam da smo zametnuli trag i da nas ni sam đavo ne bi mogao pronaći - a onda se ti ušetaš kao da si mi sve vreme jahala na repu. Kako si me našla?"

"Reći ću ti, Mazo-meče, kako sam te našla. Nije bilo ničeg čudotvornog u tome. Moja intuicija ne postoji kao što ne postoji ni miris mermera. Mladić vas je obojicu odao. Noge su mu bile mokre i još uvek su. Ostavile su posjajkivanje po hodnicima."

"Posjajkivanje, šta je to posjajkivanje?" upita Mazlheč.

"To je ono što su njegova mokra stopala ostavila iza sebe - najtanju moguću vodenu opnu. Trebalo je samo da je pratim. Gde su ti cipele, mladi hodočasniče?"

"Cipele?" promumla Titus držeći pileću kost u ruci. "Pa, negde u reci, valjda."

"U redu onda, našla si nas, Junona, zamko moja ljubavna - šta želiš od nas? Zajedno ili ponaosob? Ja, na kraju krajeva, iako nisam popularan, nisam ni u bekstvu. Zato nema potrebe da se krijem. Ali mlada hni Titus (gospodar nečega s nečakvim čudnim imenom) - on je, moramo priznati, u bekstvu. Zašto, nisam sasvim siguran. Što se mene tiče, najviše bih voleo da mogu da operem ruke od oboje. Jedan od razloga je taj što u vama nema moje suštine. Ja ne želim ni za čim osim za samoćom, Junona, i za zverima, da ih posmatram. Drugi razlog je ovaj mladić - ovaj Grof od Gorgon-masti ili kako se već zove - i od njega moram da operem ruke zato što ne želim da budem u vezi s drugim ljudskim bićem - naročito s bićem koje ima oblik enigme. Život je suviše kratak za takve diverzije i ja ne mogu da se nateram da prikupim dovoljno interesovanja za njegove životne probleme."

Mali majmun na Mazlhečevom ramenu klimnu glavom i počeo da pretražuje kosu svog gospodara. Njegovi iskrivljeni ali prefinjeni prsti koji su se provlačili kroz kosu bili su nežni i radoznali kao prsti nekog ljubavnika.

"Ti si nepristojan onoliko koliko sam ja bio gladan", reče Titus. "Sto se tiče onoga šta se dešava u mojoj duši i mog porekla, neznalica si koliko i taj majmun na tvom ramenu. A što se mene tiče, tako će i ostati. Pomozi mi da izađem oдавde. Zgrada je odvratna i zaudara na bolnicu. Bio si dobar prema meni, gospodine Mali Rače, ali dosta smo se gledali. Kako da odem, gde da se sakrijem?"

"Moraš poći sa mnom", reče Junona. "Potrebna ti je čista odeća, hrana i sklonište." Ona okrenu svoju veliku glavu prema Mazlheču. "Kako da odemo oдавde a da nas niko ne vidi?"

"Korak po korak", reče Mazlheč. "Prvo treba da odemo do najbližeg lifta. Trebalo bi da svi već spavaju." On se zaputi prema vratima i polako ih otvorivši, otkri jednog sagnutog mladića. Nije imao vremena da podigne glavu od ključaonice, a kamoli da pobegne.

"O-ho, izgleda da ovde imamo jedno pravo otelotvorenje lasice", reče Mazlheč uvlačeći muškarca u sobu, držeći ga za limun-žute revere (bio je to livrejisani sluga), "dobro nam došao. A sada, draga moja Junona, povedi Gordog-slasta do balkona i pogledajte preko ograde. Brzo ću ja."

Titus i Junona poslušale ovaj neobično autoritativan glas, koji je bio pun snage bez obzira na to što se Mazlheč usput borio sa slugom. Tada se začu i neobično komešanje, a sledećeg trenutka: "A sada, Gorgon-raste, ostavi lepu damu da uživa u noći i dođi ovamo".

Titus se okrenu i vide da je sluga sada gotovo potpuno go. Ostao je bez odeće isto kao što drvo u jesen ostane bez svog zlatnog lišća.

"Skidaj te rite i oblači livreju", naredi Mazlheč Titusu. On se okrenu prema slugi. "Nadam se da ti nije previše hladno. Nemam ništa protiv tebe, prijatelju, ali nisam imao drugog izbora. Vidiš, ovaj mladi gospodin mora da pobegne."

"Požuri, 'Gorgone!'" viknu on. "Auto me čeka, i to nestrpljivo."

Dok je to govorio, nije znao da prve niti zore upravo prolaze kroz oblake i osvetljavaju ne samo onih nekoliko aviona koji svetlucaju kao utvare u mraku već i onu čudovišnu tvorevinu, Mazlhečov auto. Go kao livrejisani sluga, obasjan zracima ranog sunca, izgledao je kao simbol kletve ili poruge: njuška mu je bila uperene u elegantne avione; oblik, boja, skelet, tetive, lobanja, kožnati mišići, spušten i raskalašan stomak, i izgled koji je asocirao na krvavu pobunu na brodu daleko od matične luke. Čekao ga je daleko od sobe u kojoj se nalazio njegov kapetan.

"Presvuci se", reče Mazlheč. "Ne možemo da te čekamo celu noć."

Nešto je počelo da gori u Titusovom stomaku. Mogao je da oseti kako mu krv nestaje iz lica.

"Ne možeš da me čekaš celu noć", rekao je glasom koji je i on sam jedva uspeo da prepozna. "Mazlheču, gospodinu koji ima zoološki vrt, veoma se žuri. Ali da li on zna s kim razgovara? Da li?"

"Šta je bilo, Tituse?" reče Junona koja se okrenula kad je čula njegov glas.

"Šta je bilo?!" uzviknu Titus. "Reći ću vam, gospodo. Ovaj nasilnik je obična neznalica. Zar on ne zna ko sam ja?"

"Kako da znamo ko si, dušo, kad nećeš da nam kažeš? De, de, nemoj da se treseš."

"On želi da pobjegne", reče Mazlheč. "Ne želiš da te zatvore, je 1' da? Eh! Sigurno želiš da izađeš iz ove zgrade."

"Ne uz tvoju pomoć!" viknu Titus, iako je znao da to čini iz čiste pakosti. Sviđalo mu se veliko išrafirano lice s ponosnim nosom nalik na kormilo i bleštavim svetlom u očima, u kojima kao da je na trenutak zasjala iskra prepoznavanja. Međutim, bilo je prekasno.

"Onda idi do đavola", odvrati Mazlheč.

"Ja ću da ga povedem", reče Junona.

"Ne", reče Mazlheč. "Neka ide. Mora da nauči."

"Da naučim, proklet bio!" kriknu Titus iz kog su buknule sve zatomljene emocije. "Sta ti znaš o životu, o nasilju i prevari? O ludacima, podlosti i izdajstvu? Mom izdajstvu. Moje su ruke bile lepljive od krvi. Voleo sam i ubijao u svom kraljevstvu."

"Kraljevstvu?" reče Junona. "Tvom kraljevstvu?"

Oči su joj bile pune nekakve bojažljive ljubavi. "Ja ću da se brinem o tebi", dodade ona.

"Ne", odvrati Mazlheč, "pusti ga da nađe svoj put. Nikada ti neće oprostiti ako ga sada odvedeš. Pusti ga da bude muškarac, draga moja Junona - ili ono što on misli da je muškarac. Nemoj da mu sisaš krv, draga moja. Nemoj prerano da skočiš na njega. Sećaš li se kako si uništila našu ljubav svojim začinima? Vampirice moja lepa."

Neodlučno, jer mu se činilo da Junona i Mazlheč govore nekim privatnim jezikom, Titus napravi korak prema nasmešenom čoveku, koji je okrenuo glavu tako da je mali majmun mogao da nasloni dlakavi obraz na obraz svog gospodara.

"Da li si to nazvao ovu damu vampiricom?" šapnu on.

Mazlheč klimnu glavom s osmehom na licu.

"Tako je", odvrati on.

"Nije mislio ništa loše", reče Junona. "Tituse! O dušo moja... O..."

Titus je u tom trenutku zamahnuo tolikom brzinom da je bilo pravo čudo što je promašio cilj. To se desilo zbog toga što je Mazlheč uhvatio njegovu pesnicu u vazduhu kao da je bila bačen kamen, zadržao je u svom čvrstom stisku, a onda, naizgled bez imalo napora, polako izveo Titusa kroz vrata, zatvorio ih i zaključao. Nekoliko minuta posle toga, Titus je, šokiran vlastitom nemoć, udarao pesnicama o vrata vičući: "Pusti me unutra, kukavice! Pusti me unutra! Pusti me unutra!", sve dok njegova galama nije privukla sluge iz svih delova ogromne vile od maslinastozelenog stakla.

Dok su odvodili Titusa koji se otimao i urlao, Mazlheč je čvrsto držao Junonu za nadlakticu jer je ona čeznula da bude s mladićem odevenim pola u rite, pola u livreju, ali ništa nije rekla, trudeći se da se oslobodi iz ruku svog nekadašnjeg ljubavnika.

TRIDESET DVA

Svanulo je razbarušeno i nemirno jutro. Ono malo svetla što se uvlačilo u velike staklene građevine izgledalo je kao da se stidi zbog toga. Gotovo svi gosti koji su prisustvovali zabavi kod Kasp-Kenajnovih ležali su kao kakvi fosili u svojim odvojenim krevetima ili su se iz raznih, duboko usađenih razloga, prevrtali i okretali po morima sna.

Od onih koji su bili budni i na nogama barem polovina bili su sluge. Od njih je bila sastavljena potera koja se (pošto je čula metež), paleći svetla usput, zaputila prema sobi ispred koje je stajao Titus i lupao po vratima.

Uzalud se opirao. Njihove nezgrapne ruke držale su ga čvrsto i odvukle sedam spratova niže do prostorija za posluhu. Tamo je bio zatvoren veći deo dana i posetili su ga predstavnici Policije i Zakona, a predveče i nekakav stručnjak za mozak, koji je podozrivo gledao u Titusa i po nekoliko minuta ništa ne progovarajući, i postavljao mu čudna pitanja na koja se Titus nije ni trudio da odgovara jer je bio veoma umoran.

I sama ledi Kasp-Kenajn pojavila se na nekoliko minuta. Bio je to prvi put da je sišla u kuhinju u poslednjih trideset godina i bila je u društvu Inspektora, koji je stajao nakrivljene glave dok je pričao s miostivom gospodom, a jednim okom posmatrao zarobljenika. Takvo njegovo ponašanje navodilo je na pomisao da je Titus neka vrsta životinje ubačene u kavez.

"Prava enigma", reče Inspektor.

"Ne slažem se", odvrati ledi Kasp-Kenajn. "On je tek dečak."

"Ah", reče Inspektor.

"A takvo mu je i lice", nastavi ledi Kasp-Kenajn.
 "Ah", reče Inspektor.
 "Ima divne oči."
 "Ali, da li su mu i navike divne, milostiva gospodo?"
 "Ne znam", odgovori ledi Kasp-Kenajn. "Zašto? Da li vi znate?"
 Inspektor slegnu ramenima.
 "Nema razloga da sležete ramenima", reče ledi Kasp-Kenajn. "Baš nikakvog razloga. Gde je moj kuvar?"
 Dotični gospodin je uznemireno stajao pored nje od trenutka kad je ušla u kuhinju. Sada joj je skrenuo pažnju na sebe.
 "Tu sam, gospodo."
 "Da li ste mu dali da jede?"
 "Da, milostiva gospodo."
 "Da li ste mu dali najbolje što postoji? Najhranljivije? Da li ste mu spremili doručak za pamćenje?"
 "Još nismo, milostiva gospodo."
 "Pa šta onda čekate!" uzviknu ona. "Gladan je. Klonuo je duhom. Vidite li koliko je mlad?"
 "Da, milostiva gospodo."
 "Nemojte da mi govorite 'da'!" Ona se podiže na prste do svoje pune visine, za šta joj nije trebalo mnogo pošto je bila zaista sićušna. "Nahranite ga i pustite." S tim rečima je odjurila kroz kuhinju na svojim tananim sedamdesetogodišnjim nogama dok joj se perje na šesiru opasno njihalo između sušenih šunki i kobasica.

TRIDESET TRI

U međuvremenu, moćni Mazlheč je ispratio Junonu iz zgrade i pomogao joj da uđe u njegov odvrtni automobil. Namera mu je bila da je odvede njenoj kući koja se nalazila iznad reke, pa da odjuri svojoj, jer čak je i Mazlheč bio umoran. Međutim, kao i uvek kada bi se našao za volanom, svi planovi koji je ranije skovao postali bi prašina na vetru. Nije prošlo ni pola minuta otkako je upalio motor, a već je promenio plan i zaputio se prema onom širokom i peskovitom delu reke gde se obala blago spuštala u plitku vodu.

Nebo više nije bilo tamno, iako se i dalje mogla videti poneka zvezda, kada je Mazlheč, koji je bez ikakve potrebe otišao daleko na zapad, sleteo s puta i vijugajući levo-desno u pokušaju da izbegne niske tuje koje su rasle po višim delovima obale, uleteo u plićak široke reke. Pošto se našao u vodi, dodao je gas i visoke mlazevi mutne vode stadoše da se dižu iza točkova s obe strane vozila.

Što se tiče Junone, ona je bila blago nagnuta napred, lakat joj je počivao na vratima automobila, a lice naslonjeno na ruku u rukavici. Koliko se moglo videti, bila je potpuno nesvesna brzine kojom se kretao auto, a kamoli prskanja vode oko nje. Nije primećivala ni Mazlheča koji je sada bio u svom omiljenom položaju: praktično je ležao na podu svoje mašine i jednim okom gledao preko 'grudobrana'. Tada se iz tog dela vozila začulo nešto nalik na pesmu:

Imam cenu: visoka je
 (Negde blizu tvog oka je),
 Nek dobrota ka meni traje
 I ja ću je svesti -
 Spustiću je za te; spustiti;
 Uzetom od crvenoklasnih niti
 I trave što će žuta biti,
 Iako se ne sme plesti...

Blag okret volana i auto skrenu dublje u reku tako da je voda zapretila da će da se prelije u kola, ali još jedan okret i vozilo se vrati u plićak uz šištanje pare, koje kao da je poticalo od hiljadu mačaka.

"Jedni sedef pletu", zaurla Mazlheč.

Drugi prosto pletu -
Jedni sedef zalud pletu,
A neko tek u zaletu
Ljubavnu vunu prede!
Ali, o dlanovi prošlosti,
Nema duše iz prošlosti
Da snovi o njoj vrede – kažu
Da snovi o njoj vrede...

Dok se Mazlhečov glas širio, sunce je počelo da se uzdiže iz reke. "Da li si završio?" izusti Junona. Oči su joj bile napola zatvorene.

"Sve što je bilo u meni, izašlo je", reče Mazlheč.

"Onda me slušaj, molim te!" oči su joj se malo otvorile, ali izraz lica joj je i dalje odavao odsutnost.

"Šta je, Junona, ljubavi moja?"

"Razmišljam o onom dečaku. Šta će da mu urade?"

"Uvideće da je težak", reče Mazlheč. "Veoma težak. Kao neka varijanta mene. Trebalo bi da se brinemo o tome šta će on uraditi njima. Ali zašto? Je l' on to naterao vrapčica da cvrkuće u tvojim grudima? Ili je probudio grabljivog kondora?"

Nije dobio odgovor zato što se upravo u tom trenutku, uz krik metala, zaustavio ispred kuće u kojoj je živela Junona. Bila je to jedna visoka zgrada prašnjavoružičaste boje, iza koje se nalazilo omanje brdo, brežuljak zapravo, na čijem je vrhu štrčao šiljak od mermera. U samom podnožju brega bila je okuka reke. S obe strane nalazile su se po dve slične kuće koje su bile napuštene. Prozori su im bili razbijeni. Vrata nije bilo, a krov je prokišnjavao.

Junonina kuća bila je u savršenom stanju i kada je sluga u žutom ogrtaču otvorio vrata, moglo se videti predvorje, koje je bilo namešteno smelo ali s mnogo pažnje. Svetlo okruženo tamom obasjavalo je boje kojima su dominirale boja slonove kosti, koralno-crvena i boja pepela.

"Hoćeš da uđeš?" upita Junona. "Mogu li te ponuditi pečurkama ili jajima zviždovke? Ili kafom?"

"Ne, ljubavi moja."

"Kako hoćeš."

Sedeli su nepomično nekoliko trenutaka.

"Šta misliš, gde je onaj dečak sada?" reče ona naposljetku.

"Nemam pojma", odvrati Mazlheč.

Junona izađe iz automobila. Bilo je to savršeno iskrcavanje. Sve što je radila odisalo je elegancijom.

"Laku noć, onda", reče ona, "i lepo spavaj."

Mazlheč ju je pratio pogledom dok je išla kroz tamni vrt prema osvetljenom predvorju. Njena senka koju je stvaralo svetlo iz kuće pružila se iza nje gotovo do kola i dok je odmicala dugačkim mirnim koracima, Mazlheč oseti kako ga nešto probada u srcu jer mu se učinilo da je u njenim polaganim pokretima na trenutak video nešto čega je morao da se odrekne.

Imao je osećaj da u njemu naviru sećanja na one davne dane kada su bili ljubavnici, slika za slikom, prizor za prizorom, nepozvani, neželjeni. Kao da je svaka od tih slika iskušavala snagu nasipa koji su podigli jedno protiv drugog. Znali su da se s obe strane tog nasipa talasaju velika mora osećanja na čijim su se pučinama izgubili.

Koliko li je samo puta gledao u nju u gnevu ili u besu ljubavi. Koliko li je samo puta bio oduševljen njome. Koliko ju je puta video da odlazi, ali nikad kao sada. Svetlo koje je dopiralo kroz vrata na kojima je stajao sluga obasjavalo je vrt i Junona se pretvorila u siluetu naspram osvetljenog ulaza. Sa punih zaokrugljenih zvonastih kukova, koji su se neprimetno njihali dok je hodala, uzdizala su se gotovo vojnički prava leđa, a iz ramena je rastao vrat, savršeni valjak na koji je bila nasadena njena glava klasičnih proporcija.

Dok je Mazlheč gledao u nju, na neki čudan način gledao je u samog sebe. Video je nju kao svoj neuspeh - i znao je da je on njen. Jer i on i ona dobili su sve što je ono drugo moglo da pruži. Sta je pošlo naopako? Da li je razlog bio to što više nisu morali da se trude zato što su prozreli jedno drugo? U čemu je bio problem? U stotini stvari. Njegova neverstva, njegov egoizam, njegovo večito izigravanje nekog drugog, njegov preveliki ponos, nedostatak nežnosti, preterana veselost, sebičnost.

Međutim, ona je potrošila svoju ljubav; ili je ona bila na silu isterana iz nje. Ostalo je samo prijateljstvo: sveobuhvatno i neuništivo.

Baš zbog toga ga je začudio taj bol u srcu; začudilo ga je to što je prati pogledom; začudilo ga je to što je okrenuo kola tako polako; i takođe ga je začudilo (kada je stigao u svoje dvorište) to što je video zamišljen izraz na svom licu dok je vezivao kola za dud.

TRIDESET ČETIRI

Sledećeg popodneva, odveli su Titusa i stavili ga u ćeliju. Bila je prilično mala, sa prozorom koji je gledao na jugozapad i na kojem su bile rešetke.

Kad je Titus ušao u ćeliju, ovaj pravougaonik bio je ispunjen zlatnim svetlom. Crne šipke koje su delile prozor na desetak uspravnih odeljaka bile se jasno ocrtane naspram zalaska sunca. U jednom uglu ćelije stajao je drveni krevet grube izrade na kojem je bilo rasprostrto tamnocrveno ćebe. Najveći deo prostora na sredini ćelije zauzimao je sto koji se oslanjao na samo tri noge zato što je kameni pod bio neravan. Na stolu je bilo nekoliko sveća, kutija šibica i šolja vode. Pored stola je stajala i jedna klimava stolica koju je neko nekada počeo da boji, ali je (ko god da je to bio) odustao pa je stolica ostala šarcna, crna i žuta.

Dok je Titus stajao i razgledao svoju ćeliju, stražar je zatvorio vrata iza njega, a zatim se čulo okretanje ključa u bravi. Međutim, njegovu pažnju zaokupili su sunčevi zraci: niske, iskošene linije svetlosti boje meda, koje su navirale kroz rešetke kao da žele dobrodošlicu novom zatvoreniku. On je tada bez zastajkivanja otišao do velikog prozora i uhvativši se za metalne šipke obema rukama, posvetio se pogledu koji se pružao odatle.

Cinilo mu se da je došlo do nekakve transformacije pejzaža. Toliko je nezemaljsko bilo svetlo da jc izgledalo da veliki kedrovi lebde na njemu i da brda putuju kroz zlato koje ih okružuje.

U daljini, Titus je mogao da vidi nešto što je ličilo na ovojnicu grada, i dok su iskošeni zraci sunca padali na nju, prozori su blekali kao iskre kremenja.

Najednom, iz pozlaćenog spoljnog sveta jedna ptica dolete pravo do prozora zaštićenog rešetkama kroz koje je gledao Titus. Kretala se velikom brzinom praveći petlje kroz vazduh i iznenada se našla na donjoj ivici prozora.

Po načinu na koji je pomerala glavu tamo-amo moglo se zaključiti da nešto traži. Bilo je jasno da je bivši stanar ćelije delio mrvica hleba sa crno-belom pticom - ali danas nije bilo mrvica i svraka na kraju stade da čisti perje kljunom kao da time pokušava da zameni obrok kojem se nadala.

A onda, iz zlatnog vazduha, iz cigala od kojih je bila sazidana ćelija, iz kedrova, iz lepeta svrakinih krila, zapljusnuo ga je visok talas sećanja tako da su slike zaplivala pred njegovim očima i on je mogao da vidi, mnogo jasnije od zalaska sunca ili šumovitih brda, dugački blistavi obris Gormengasta i kamenove svog doma po kojima se sunčaju gušteri, i tamo, zaklanjajući sve ostalo, majku, onako kako ju je video poslednji put, na vratima njene improvizovane drvene kuće, s velikim mokrim zamkom nalik na kulisu iza nje.

"Vратиćeš se", rekla mu je. "Svi putevi vode u Gormengast." Iznenada ga je obuzela čežnja za domom, za svim onim lošim jednako kao i dobrim što je postojalo u njemu - čežnja za njegovim mirisima i ukusom gorkog bršljana.

Titus okrenu leđa prozoru kao da želi da otera ovu nostalgiju, ali to što je pomerio svoje telo kroz prostor nije bilo ni od kakve pomoći, pa je seo na ivicu kreveta. Ispod prozora čuo se poj kosa, a zlatno svetlo počelo je da tamni i Titus postade svestan da ga obuzima osećanje usamljenosti jače nego ikad dotad.

Nagnuo se napred pritiskajući rukama zategnute mišiće ispod rebara i počeo da se ljulja napred-nazad kao klatno. Pokreti su mu bili toliko ravnomerni da se činilo da takav mehanički ritam ne može da ublaži nikakvu tugu.

Ali to mu je bila jedina uteha i dok je njegov um tugovao, telo je nastavilo da se ljulja.

Žudnja da se vrati u zemlju u kojoj je odrastao nije ga ostavljala na miru. Oni koji ostanu bez svojih korena nikada ne mogu da se skrase. Oni su večite lutalice, ispunjene prkosom i čežnjom za domom. Ni sama ljubav nije u stanju da ih izleči jer svaki korak diže prašinu koja lebdi u hodnicima, sleže se po uglovima i kornizima, i svaki udah ispunjen je prošlošću tako da su pluća crna od starih vremena kao pluća rudara.

Šta god da jedu, šta god da piju, to nije hleb kakav su jeli kod kuće, niti kukuruz kakav se uzgaja po njihovim oranicama. To nikada nije vino koje se pravi od grožđa iz njihovih vinograda. To je uvek strana sorta.

I tako se Titus ljuljao na ljuljašci tuge, napred-nazad, napred-nazad, dok je ćeliju punio mrak i dok u neko doba noći nije zaspao.

TRIDESET PET

Šta je to? Seo je na krevet i ukočio se. Bilo je veoma hladno, ali nije ga to probudilo. Čuo je neki tih zvuk. Sada nije mogao jasno da ga čuje. Bio je udaljen na samo nekoliko stopa od njega. Cinilo se kao da neko kuca, ali ne u zid već ispod kreveta.

Onda je kucanje na trenutak prestalo, pa se opet vratilo. Podsećalo je na poruku jer je mogao da se nasluti neki obrazac; neki ustaljeni ritam; nešto što je podsećalo na pitanje. "Kuc-kuc... Kuc-kuc." "Da li... si... tu...? Da li... si... tu...?"

Koliko god da je zlokobno delovalo ovo kuckanje, barem je skrenulo Titusove misli sa gotovo nepodnošljive nostalgije koja ga je pritiskala.

Nečujno se podigavši sa klimavog kreveta, ostao je da stoji pored njega dok mu je srce snažno udaralo. Potom je podigao krevet i spustio ga na sredinu prostorije.

Setivši se sveća na stolu, napipao je jednu, upalio je, pa se na prstima vratio do mesta gde je ostavio krevet i malim plamenom počeo da prelazi iznad kamenih ploča na podu. Dok je to radio, kucanje se ponovo začulo. "Da li... si... tu...?" kao da je govorilo. "Da li... si... tu...?"

Titus je kleknuo na pod i plamenom sveće osvetlio mesto odakle mu se činilo da je dopiralo kucanje.

Kamena ploča je izgledala sasvim obično, ali posle pažljivijeg pregleda, Titus je uvideo da je tanki procep oko nje mnogo oštiji i dublji nego što je to bio slučaj s ostalim pločama. Sveća je uspeła da otkrije ono što bi svetlost dana ostavila skriveno.

Kucanje se ponovo začu i Titus izvadi parče kremena iz džepa, čekajući sledeću pauzu. Tada udari dva puta po kamenu.

Na trenutak se ništa nije čulo, a onda je usledio odgovor: "Jedan... dva..."

Bilo je to prilično žustro 'jedan-dva', sasvim različito od bojažljivog kuckanja koje mu je prethodilo.

Činilo se da je, ko god ili šta god da je stajalo ili ležalo ili čučalo ispod kamene ploče, promenilo svoje raspoloženje. Tom 'bi-ću', šta god da je ono bilo, poraslo je samopouzdanje. Ono što se desilo potom bilo je još čudnije i strašnije. Mnogo strašnije od kuckanja. Ovog puta, oči su bile izložene napadu. Šta su to one videle što je nateralo čitavo Titusovo telo da zadrhti? Zureći u svećom osvetljenu kamenu ploču na podu, video je kako se pomera.

Titus odskoči unazad, što dalje od kamena koji se pomerao i podigavši sveću visoko u vazduh, stade da zvera oko sebe tražeći bilo kakvo oružje. Pogled mu se naposljetku vrati na kamen, koji je sada bio čitav inč iznad poda.

Sa mesta na kojem je stajao, na sredini ćelije, Titus nije mogao da vidi da kamen počiva na paru ruku koje drhte pod njegovom težinom. Sve što je mogao da vidi bilo je parče poda koje se polako podizalo.

TRIDESET ŠEST

Naglo mu je bio prekinut san i shvatio je da je u zatvoru, a onda je čuo kucanje u mraku, da bi na kraju bio suočen s nečim tako fantazmagoričnim kao što je naizgled živa kamena ploča koja se podiže iz poda kako bi pregledala šuplinu koja se pruža iznad nje - sve to zajedno sa dubokom čežnjom za domom - do čega bi sve to moglo dovesti osim do osećanja da počinje da gubi razum?

Međutim, to osećanje, iako je malo nedostajalo da se ispolji manijakalnim smejanjem, nije sprečilo Titusa da u napola obojenoj stolici prepozna moguće oružje. Zgrabivši je, rasturio ju je u komade i zadržao jednu od njenih prednjih nogu. Držeći je u ruci, počeo je da se tiho smeje i da se prikrada svom neprijatelju: kamenoj ploči.

Ipak, dok se prikradao, ispod kamena koji je sada bio pet inča visoko u vazduhu, video je dva debela siva zgloba.

Drhtala su od težine kamene ploče i dok je Titus gledao, očiju razrogačenih od iščekivanja, kamena ploča stade postepeno da se naginje i oslanja na susjedni kamen, sve dok se čitava nije premestila i dok u podu nije ostala pravougaona rupa.

Debele sive ruke su se povukle, zajedno sa svojim prstima - ali već u sledećem trenutku našto se pojavilo na njihovom mestu. Bila je to glava muškarca.

Nije imao pojma - taj što diže kamene ploče - da ima glavu svrgnutog boga, niti da, imajući to u vidu, dok govori podriva tu svoju grandioznost, jer na celom svetu ne postoji glas dovoljno silan za takvo lice.

"Nemaj straha", zacvilio je, a akcenat mu je bio mek kao testo. "Sve je u redu, sve je divno, sve je onako kako treba da bude. Prihvati me. To je sve što tražim od tebe. Prihvati me. Stari lopov. Tako me zovu. Vole malo da se našale. Dobri su to momci. Ha, ha! Nije važno to što ti dolazim kroz rupu u podu. Spusti tu nogu, prijatelju."

"Šta hoćeš?" reče Titus.

"Slušaj ti njega", odvrati nežni glas. "Šta hoćeš?" kaže on. Neću ništa, dragi dečake. Ništa, osim prijateljstva. Slatkog prijateljstva. Zato sam došao da te vidim. Da te uvedem u društvo. Neko mora da pomaže bespomoćnima, zar ne? I da stavi melem, znaš; i obloge na sve vrste modrica."

"Ja želim da me ostaviš na miru, do đavola", prodera se Titus. "Možeš da zadržiš svoje meleme."

"To nije lepo", reče Stari lopov. "To nije fino. Ali ja razumem. Nisi se još navikao, zar ne? Potrebno je vremena da se zavoli Košnica."

Titus je zurio u lavlju glavu.

Piskutavi glas oteo joj je svu njenu veličanstvenost. Titus spusti nogu stolice na sto.

"Košnica? Šta je to?" reče napokon Titus. Muškarac je napregnuto gledao u njega.

"To je ime koje smo mi, dragi dečake, dali onome što bi drugi nazvali zatvorom. Ali mi znamo više od njih. Za nas, to je poseban svet unutar sveta - a ja to znam najbolje od svih. Proveo sam ovde ceo svoj život - ili skoro ceo. Prvih nekoliko godina živio sam u izobilju. Po namirisanim podnim daskama naših kuća ležale su kože tigrova, a escajg i tanjiri bili su od zlata. Imali smo više novca nego što je peska u moru. Znaš, ja sam potomak slavne loze. Verovatno si čuo za nas. Mi smo najstarija porodica na svetu - mi smo bili prvi." On se polako izvukao iz rupe.

"Da li misliš da time što sam ovde, u Košnici, nešto propuštam? Da li misliš da sam ljubomorani na svoju porodicu? Da li misliš da mi nedostaju zlatni tanjiri i tigrove kože? Ne! Niti odsjaj na uglačanom podu. Pronašao sam svoje bogatstvo ovde. Ovo me čini srećnim. Da budem zatvorenik u Košnici. Zato, drago dete, nemoj da se plašiš. Došao sam da ti kažem da u ćeliji ispod imaš prijatelja. Uvek možeš da mi kucneš. Da mi preneseš svoje misli. Da mi preneseš svoju sreću i tugu. Svoju ljubav. Mi ćemo da ostarimo zajedno."

Titus naglo okrenu glavu. Šta to govori ovo odvratno, bolesno stvorenje?

00Ostavi me na miru!" kriknu Titus. "Ostavi me na miru!"

Muškarac iz ćelije ispod gledao je netremice u Titusa. Onda je počeo da se trese.

"Ovo je nekada bila moja ćelija", reče on. "Pre mnogo, mnogo godina. Ja sam palio vatre. Zvali su me Palikuća. Voleo sam vatru. Plamen sve može da nadoknadi. 'Dajte pacove i miševе. Dajte mi moj nož za dranje. Dajte mi Nove momke'."

On napravi korak prema Titusu, koji sa svoje strane napravi korak prema nozi stolice.

"Ovo je dobra ćelija. Nekad je bila moja", cvilio je Stari lopov. "Napravio sam nešto od nje. Mogu to slobodno da kažem. Dokučio sam njenu prirodu. Bilo mi je žao kad sam morao da je napustim. Taj prozor je najbolji u celom zatvoru. Ali koga je sad briga za to? Gde su moje freske? Moje žute freske. Crteži, razumeš li? Crteži vila. Sada su prekriveni i od mojih radova ništa nije ostalo. Ni traga." Podigao je svoje ponosno lice i da mu noge nisu bile toliko kratke, izgledao bi kao Isaija.

"Ostavi tu nogu na stolu, dečake. Opusti se. Jedi svoje mrvice."

Titus pogleda u starog robijaša i njegovo izborano veličanstveno lice, okrenuto prema njemu.

"Stigao si na pravo mesto", reče Stari lopov. "Daleko od one prljave stvari koju zovu Život. Pridruži nam se, dragi dečko. Bićeš nam sjajan dodatak. Moji prijatelji su jedinstveni. Ostari s nama."

"Previše pričaš", reče Titus.

Muškarac iz ćelije ispod polako ispruži svoju snažnu ruku. Desnom šakom uhvatio je Titusovu nadlakticu i dok ju je stezao, Titus je mogao da oseti da je strahovito jak. Učinilo mu se da je njegova snaga beskrajna i da, ako poželi, s lakoćom može da mu iščupa ruku.

Jednim potezom privukao je Titusa sebi tako da je ovaj sada mogao da vidi dve male vatre, ne veće od glave čiode, kako gore daleko iza prividne plemenitosti njegovog lika.

"Hteo sam toliko toga da učinim za tebe", reče čovek iz ćelije ispod. "Hteo sam da te upoznam sa svojim kolegama. Hteo sam da ti pokažem kako možeš da pobegneš - ako budeš hteo. Hteo sam da ti ispričam sve o svojim pesmama i gde se okupljaju bludnice. Na kraju krajeva, ne smemo da se razbolimo, je 1' tako? To nikako ne bi valjalo."

Ali ti si mi rekao da previše pričam, pa ću da uradim nešto drugo i razbiću ti glavu kao ljusku jajeta."

U jednom trenutku grozni čovek je pustio Titusa, okrenuo se u mestu, podigao sto i zavrličao ga na Titusa svom snagom. Međutim, uprkos svojoj brzini, zakasnio je. Čim je

Titus video da muškarac pruža ruke ka stolu, skočio je u stranu i masivno parče nameštaja udarilo je u zid iza njegovih leđa.

Okrenuvši se potom prema prilici širokih prsa i snažnih mišica, Titus se iznenadio kad je čuo jecanje. Njegov protivnik bio je na kolenima sa velikim starodrevnim licem zagnjurenim u dlanove.

Ne znajući šta da radi, Titus je ponovo upalio jednu od sveća koje su stajale na stolu i seo na svoj drveni krevet, jedini komad nameštaja u ćeliji koji je ostao ceo.

"Zašto si to morao da kažeš? Zašto si morao? O zašto? Zašto?" jecao je muškarac.

"O, bože", reče Titus samom sebi. "Šta sam to uradio?"

"Znači, ja previše pričam? O bože, ja previše pričam."

Senka se spustila na lice Starog lopova. U istom trenutku začulo se teško lupanje cipela ispred vrata, a posle zveckanja ključeva, i zvuk okretanja jednog od njih u bravi. Stari lopov bio je već u pokretu i pre nego što su vrata počela da se otvaraju, on je nestao u rupi u podu.

Jedva svestan onoga šta radi, Titus je dovukao drveni krevet preko rupe i legao na njega kad su se vrata otvorila.

U ćeliju je ušao zatvorski čuvar noseći baterijsku lampu. Prošarao je snopom svetlosti po prostoriji, zadržavajući ga na polomljenom stolu, polomljenoj stolici i dečaku koji je naizgled spavao.

Trebalo mu je četiri koraka da stigne do Titusa, kog je izvukao iz kreveta samo da bi ga gurnuo nazad, okrutno ga udarivši po glavi.

"Nemoj da si pustio ni glasa od sebe do jutra, štene jedno bezobrazno!" vikao je čuvar. "Naučiću te ja pameti! Nećeš ti ovde da divljaš i da razbijaš stvari." Smrknuto je gledao u Titusa. "S kim si to pričao?" povikao je, ali Titus, napola ošamućen, nije bio u stanju da mu odgovori.

Kad se sledećeg jutra probudio, prilično rano, mislio je da je sve to bio san. Međutim, taj san bio je toliko jasan da Titus nije mogao da se odupre želji da legne na pod i virne u polumrak ispod kreveta.

Nije se radilo o snu jer tamo se zaista nalazila velika kamena ploča, i on odmah stade da je gura inč po inč, sve dok nije upala u svoje staro mesto.

Međutim, trenutak pre nego što je zatvorio rupu, odozdo iz mraka začuo se glas starca, gnjecav kao reka kaša.

"Ostari sa mnom..." govorio je. "Ostari sa mnom."

TRIDESET SEDAM

Bledo svetlo širilo se oko glave njegove milosti. Negde u unutrašnjosti prostorije Suda ncko je oštrio olovku. Skripnula je jedna stolica i Titus, koji je stajao iza pregrade u prostoru za optužene, počeo da udara dlanove jedan o drugi jer je jutro bilo veoma hladno.

"Ko to aplaudira i zbog čega?" reče Sudija, trgnuvši se iz sanjarenja. "Da nisam rekao nešto dubokoumno?"

"Ne, vaša milosti, ništa", reče krupni sudski službenik, lica posutog ožiljcima od boginja. "To jest, gospodine, niste ništa rekli."

"I tišina može da bude dubokoumna, gospodine Drag. I to veoma."

"Tako je, vaša milosti."

"Šta se onda dešava?"

"U pitanju je ovaj mladić, vaša milosti. On udara dlanom o dlan da bi se ugrejao, pretpostavljam."

"Ah, da. Mladić. Kakav mladić? Gde je on?"

"U prostoru za optužene, vaša milosti."

Sudija, namrštivši se, povuče svoju periku u stranu, pa je vrati na mesto.

"Čini mi se da ga poznajem", reče Sudija.

"U pravu ste, vaša milosti", reče gospodin Drag. "Ovaj zatvorenik je već nekoliko puta izvođen pred vas."

"Tako je", reče Sudija. "A šta je sad uradio?"

"Ako smem da vas podsetim, vaša milosti", reče sudski službenik boginjavog lica, ne bez prizvuka zlovolje u glasu, "jutros vam je predstavljen njegov slučaj".

"Da, da, jeste. Sećam se. Oduvek sam imao sjajno pamćenje. Zamislite kakav bi to bio sudija bez dobrog pamćenja."

"Baš razmišljam o tome, vaša milosti", odvrati gospodin Drag pomalo razdraženo. Listao je fasciklu punu nekih nevažnih papira.

"Skitnja. Je l' to u pitanju, gospodine Drag?"

"Jeste", odgovori sudski službenik. "Skitnja, nanošenje štete i nezakonit prelazak preko privatnog imanja", reče i okrenu svoje veliko sivo lice prema Titusu, podigavši jedan kraj gornje usne kao pas. A onda, kao da imaju sopstvenu volju, obe ruke mu nestadoše u džepovima kao dve lisice koje hitro beže pod zemlju.

Prigušen zvuk čangrljanja ključeva i sitniša stvorio je utisak da u vezi s gospodinom Dragom postoji nešto energično, nešto što poseduju bonvivani. Međutim, ovaj utisak nestao je istog trenutka kad se pojavio. Nije bilo ničeg u smrknutim teškim crtama lica gospodina Draga, ničeg u njegovom stavu, ničeg u boji njegovog glasa što bi potvrdilo tu misao. Samo zveckanje novčića.

Ipak, iako je bilo napola prigušeno, zveckanje je podsetilo Titusa na nešto napola zaboravljeno, na strašnu a ipak prisnu muziku; na ledeno kraljevstvo; na prevornice i kamenom popločane hodnike; na raskošno izrađena vrata od zardalog gvožđa; na kremene i vizire i ptičje kljunove.

"Skitnja, nanošenje štete i nezakonit prelazak preko privatnog imanja", ponovio je Sudija. "Da, da, sećam se. Propao je kroz nečiji krov, zar ne?"

"Upravo tako, gospodine", reče sudski službenik.

"Bez vidljivih sredstava za život?"

"Tako je, vaša milosti."

"Beskućnik."

"I da i ne, vaša milosti", reče sudski službenik. "Pomenuo je..."

"Da, da, da, da. Sve znam. Težak slučaj i mlad čovek u teškoj situaciji - počelo je da me zamara, setio sam se, to što je nepoznat."

Sudija se naslonio na laktove i naslonio dugačku koščatu bradu na zglavke ukrštenih prstiju.

"Ovo je četvrti put da dolaziš pred ovaj sud i koliko se meni čini, sve je to bilo samo gubljenje vremena suda i dosađivanje sudiji. Tvoji odgovori, kada si ih davao, bili su ili idiotski, ili besmisleni, ili fantastični. To ne sme da se nastavi. Tvoja mladost ne može biti izgovor. Da li voliš poštanske marke?"

"Poštanske marke, vaša milosti?"

"Da li ih skupljaš?"

"Ne."

"Šteta. Imam divnu kolekciju retkih maraka koja trune. Slušaj me sada dobro. Proveo si već nedelju dana u zatvoru - ali ja nisam zabrinut zbog toga što si skitnica. To je kažnjivo, ali je barem iskreno. Problem je u tome što si bez igde ikoga i što si glup. Izgleda da kriješ nešto od nas. Čudno se ponašaš, a ono što govoriš je besmisleno. Ponovo te pitam: Šta je to Gormengast? Šta to znači?"

Titus okrenu lice prema Sudiji. Ako je ikada postojao čovek vredan poverenja, onda je njegova milost bila taj čovek.

Bio je star, naboran kao kornjača, ali sa iskrenim očima koje su sijale poput zelenog stakla.

Međutim, Titus mu nije odgovorio. Samo je obrisao čelo rukavom.

"Da li si čuo šta te je njegova milost pitala?" začu se glas pored njega. Bio je to gospodin Drag.

"Ne znam", reče Titus, "na šta se odnosi to pitanje. Mogli ste isto tako da me pitate šta je ova moja ruka? Šta ona znači?" I on podiže ruku raširenih prstiju tako da je podsećala na morsku zvezdu.

"Ili ova noga?" Stojeći na jednoj nozi, on podiže drugu i protrese je u vazduhu kao da nije njegova. "Oprostite mi, vaša milosti. Ne razumem."

"To je mesto, vaša milosti", reče sudski službenik. "Zatvorenik kategorički tvrdi da je u pitanju mesto."

"Da, da", reče Sudija. "Ali gde se nalazi? Da li je severno, južno, istočno ili zapadno, mladiću? Pomozi mi, da bih ja tebi mogao da pomognem. Pretpostavljam da ne želiš da provedeš ostatak svog života spavajući po krovovima nepoznatih gradova. O čemu se radi, dečko? Šta nije u redu s tobom?"

Jedan zrak svetlosti provukao se kroz visoki prozor Sudnice i pogodio zadnji deo kratkog vrata gospodina Draga kao da želi da ukaže na nešto od mističnog značaja. Gospodin Drag je tada okrenuo glavu i zrak se pomerio napred i završio na njegovom uvetu. Titus je gledao u zrak dok je govorio.

"Rekao bih vam da mogu, gospodine", reče. "Samo znam da sam se izgubio. Ne kažem da želim da se vratim kući - ne želim. Ali čak i da želim, ne bih to mogao da uradim. Ne radi se o tome da sam doputovao iz velike daljine - jednostavno sam izgubio orijentire, gospodine."

"Da li si pobegao od kuće, mladiću?"

"Odjahao sam", odgovori Titus.

"Iz... Gormengasta?"

"Da, vaša milosti."

"Ostavivši majku?"

"Da."

"I oca?"

"Ne, ne oca..."

"Ah... on je mrtav, je li mladiću?" "Da, vaša milosti. Pojele su ga sove." Sudija podiže jednu obrvu i stade da zapisuje nešto na parče papira.

TRIDESET OSAM

Ova zabeleška, koja je očigledno bila namenjena nekoj osobi od važnosti, verovatno nekom zaduženom za upravljanje lokalnom duševnom bolnicom ili domom za nezbrinutu decu - ova zabeleška nije prošla putem koji je želeo Sudija već je, nakon što je pala na pod i bila zgažena, podignuta i počela da prelazila iz ruke u ruku da bi završila u naboranim rukama jednog blesana, koji je, nakon što je pokušao da je pročita, od nje napravio avion i lansirao ga iz senki u manje mračne predele Sudnice.

Malo iza pomenutog blesana, stajala je prilika gotovo potpuno sakrivena senkom. U džepu je držala sklupčanog daždevnjaka. Oči su joj bile zatvorene, a nos, nalik na veliko kormilo, bio je uperen ka plafonu. Levo od te osobe sedela je gospođa Gras sa šeširom koji je podsećao na žuti kupus. Nekoliko puta šapnula je nešto Mazlheću na uvo, ali nije dobila nikakav odgovor.

Nešto dalje, levo od ovo dvoje, sedelo je pola tuceta snažnih muškaraca, krupnih i stasitih. Pratili su suđenje s izraženom, mada pomalo smrknutom pažnjom. Po njihovom mišljenju, Sudija je bio previše blag. Na kraju krajeva, mladić koji se nalazio u prostoru za optužene ničim nije pokazao da je gospodin. Bilo je dovoljno pogledati njegovu odeću. Osim toga, nikako mu se nije moglo oprostiti zbog načina na koji je upao na prijem kod ledi Kasp-Kenajn.

Ledi Kasp-Kenajn sedela je sa svojom malom bradom oslonjenom na mali kažiprst. Za razliku od kreacije koju je na glavi nosila gospođa Gras njen šešir bio je crn kao noć i pomalo je podsećao na vranino gnezdo. Ispod ruba od mnoštva grančica, njeno malo našminkano lice bilo je belo kao brašno, osim na mestu gde su se nalazile njene usne, nalik na malu crvenu ranu. Glava joj je bila ne- pomična, ali njene male crne okrugle oči letele su tamo-amo kako joj nešto ne bi promaklo. Malo toga jeste, i upravo je ona prva videla avion od papira kako izleće iz mračnih predela Sudnice i lenjo pravi polukrug kroz magloviti vazduh.

Sudija, čiji su se teški kapci spuštali preko nevinih očnih jabučica, počeo da klizi u svojoj visokoj stolici da bi na kraju zauzeo položaj sličan onom u kojem je Mazlheć bio kad je vozio svoja kola. Međutim, tu je prestajala svaka sličnost jer čak ni to što su baš u tom času obojici oči bile poluzatvorene nije mnogo značilo. Presudno je bilo to što, dok je Sudija napola spavao, Mazlheć je bio veoma, veoma budan.

Uprkos tome što ga je naizgled obuzela letargija, primetio je da u jednoj niši, napola skrivenoj iza stuba, veoma mirno sede dve veoma ukočene prilike, savitljivih zglobova, čije su se kičme gotovo neprimetno izvile. Leđa su im bila toliko uspravna da je to prelazilo granice prirodnog. Nisu se pomerali. Čak su i perjanice na njihovim šlemovima bile nepomične i u svakom pogledu identične.

On, Mazlheć, uspeo je da primeti i Inspektora Ekerblejda (prijatna promena u odnosu na dve visoke enigme), jer nije postojala osoba koja čvršće stoji na zemlji od Inspektora, koji

nije verovao ni u šta toliko koliko je verovao u svoj posao nalik na pseći, u tragove koje je pratio, u suve kosti svoje profesije. U njegovoj glavi uvek je morao postojati plen. Ružan ili lep, ali plen. Moral nije igrao nikakvu ulogu u njegovoj karijeri. On je bio lovac, i to je sve. Brada mu je agresivno štrčala kroz vazduh, a njegovo zdepasto telo stvaralo je utisak nečeg neustrašivog.

Mazlheć ga je gledao kroz očne kapke, koji su bili tek toliko otvoreni da dlaka može da se provuče između njih. Nije bilo mnogo osoba u Sudnici koje Mazlheć nije posmatrao. U stvari, bila je samo jedna. Ona je sedela sasvim mirno i neprimećeno u senci jednog stuba i posmatrala Titusa koji je stajao u ograđenom prostoru za optužene, dok se Sudija nadvijao iznad njega kao kakav oblak.

Njegovo zaboravno lice bilo je nevidljivo, ali mu je zato perika nalik kruni bila osvetljena lampom koja mu je visila iznad glave. I dok ih je Junona netremice gledala, namrštila se, a taj izraz na njenom licu označavao je dobrotu u jednako meri kao što ju je označavao topli, zagonetni osmeh koji je obično lebdeo na njenim usnama.

TRIDESET DEVET

Šta to ima taj mladac pred sudijom? Zašto je toliko zanima? Zbog čega se plaši za njega? 'Moj otac je mrtav', odgovorio je. 'Pojele su ga sove.'

Grupa starijih muškaraca, s rukama i nogama obavijenim oko naslona za leđa i ruke na klupama nalik na crkvene, sačinjavala je bučan kružok. Sudski službenik ih je više puta upozoravao, ali njihove godine činile su ih nepristupačnim za bilo kakvu kritiku, pa su njihove drevne čeljusti čegrtale bez prestanka.

U tom trenutku avion od papira počeo da se spušta u gracioznom luku i centralna figura grupe staraca - niko drugi nego pesnik - skoči na noge i zaurla: "Sudnji dan!" tako glasno da je i sam Sudija otvorio oči.

"Šta se dešava?" promrmeljao je dok je aviončić klizio kroz njegovo vidno polje. Nije dobio odgovor jer je upravo u tom trenutku počela da pada kiša. U početku je to bilo blago dobovanje, koje se ubrzo pretvorilo u naglašeno udaranje, da bi na kraju preraslo u snažan pljusak.

Suštanje je ispunilo čitavu sudnicu. Zvuk je izbijao iz samih kamenova, a zajedno s kišom stigla je i preuranjena tama, koja je obavila ionako već sumračnu Sudnicu.

"Još sveća!" viknuo je neko. "Još lampi! Fenjera i svetiljki, električne struje, gasa i svitaca!"

Sada su se ljudi mogli prepoznati samo po siluetama jer je tama zagušivala sve izvore svetla koji su počeli da se pojavljuju.

Tada je neko povukao malu polugu za slučaj opasnosti koja se nalazila u zadnjem delu Sudnice i čitavu prostoriju naglo je obasjalo blistavo svetlo.

Nekoliko trenutaka, Sudija, sudski službenik, svedoci i ostali prisutni bili su zaslepljeni. Desetine očnih kapaka se sklopilo, desetine zenica skupilo. Sve se promenilo, osim besnog lupanja kiše po krovu. S obzirom na to da je ta buka onemogućavala da se bilo šta čuje, svaka pojedinost koju je oko moglo da vidi postala je važna.

Nije više ostalo nikakve misterije: sve je bilo ogoljeno. Sudija nikada do tada nije bio izložen tako bolnom osvetljenju. To što je 'udaljen', predstavlja esenciju njegove profesije; a kako da bude 'udaljen' kada ga to okrutno beskrupulozno svetlo razotkriva kao običnog čoveka? On je simbol. On je Zakon. On je Pravda. On je perika koju nosi. Jednom kada perike više ne bude, ni njega neće biti. Postaće mali čovek među malim ljudima. Mali čovek koji prilično slabo vidi; dok je bio u Sudnici, njegove plave i iskrene oči obezbeđivale su mu oreol velikodušnosti; ali čim bi skinuo periku i otišao kući, postale bi razdražujuće prazne i slabe.

Sada ga je, međutim, obasjavalo to neprirodno svetlo, hladno i nemilosrdno; svetlo pod kojim se dešavaju podle stvari.

S ovim strašnim bleštavilom na licu, nije mu bilo teško da zamisli da je on zapravo zatvorenik.

Otvorio je usta i progovorio, ali ništa nije moglo da se čuje od udaranja kiše po krovu.

Kikotanje staraca, sada kada su im se glasovi utopili, nestalo je u njihovim ljušturama, dok su im stara kornjačolika lica bila okrenuta od nasilnog osvetljenja.

Prateći Titusov pogled, Mazlheč je mogao da vidi da mladić zuri u Dvojac sa šlemovima i da Dvojac sa šlemovima zuri u njega. Ruke kojima se držao za ogradu drhtale su.

Jedan iz grupe od šest muškaraca podigao je avion od papira i razmotao papir svojom velikom grubom rukom. Namrgođeno je pročitao ono što je tamo bilo napisano i bacio pogled prema mladiću u prostoru za optužene. Spil, visoki nagluvi gospodin, virio mu je preko ramena. Pošto je bio gluv, nije mu bilo baš najjasnije zbog čega je prestao razgovor u Sudnici. Nije mogao da zna da se crno nebo obrušilo na krov, niti da se poplava bleštave svetlosti u Sudnici obloženoj pločama od orahovine tako nepodesno odigrala u isto vreme kada i tamni pljusak u spoljnom svetu.

Međutim, umeo je da čita i ono što je pročitao navelo ga je da pogleda u Titusa, koji je, pošto je napokon skrenuo pogled s Dvojca sa šlemovima, ugledao Mazlheča. Zaslepljujuće svetlo iščupalo ga je iz senke. Šta on to radi? Nešto mu pokazuje. Titus je tada ugledao Junonu i na trenutak osetio neku toplinu prema njoj, kao i od nje. Onda je primetio Spila i Kestrela. Posle njih, uočio je i gospođu Gras, a na kraju i pesnika.

Sve je delovalo tako užasno blizu i jasno. Mazlheč, koji je izgledao visok oko devet stopa, došao je do sredine Sudnice i odabravši pravi trenutak, uzeo zgužvani papir iz ruke muškarca.

Dok je čitao, kiša je počela da jenjava i kad je završio, crno nebo, kao da je bilo sačinjeno od nečega čvrstog, odjednom se premestilo i moglo se čuti kako se kotrlja u neku drugu oblast.

Sudnicom je vladala tišina sve dok se nije začuo nečiji nepoznat glas: "Ugasite ovo demonsko svetlo!"

Ovu bezuslovnu naredbu izvršio je neko jednako nepoznat, i lampe i svetiljke vratiše se u svoje prvobitno stanje, a senke ponovo raširiše. Sudija se nagnu napred.

"Šta to čitate, prijatelju moj?" reče on Mazlheču. "Ako je suditi po vašem namrštenom čelu, rekao bih da su u pitanju neke vesti."

"Da, da, vaša milosti, da, tako je. Važne vesti", odvrati Mazlheč.

"To parče papira u vašim rukama", nastavi Sudija, "neodoljivo me podseća na belešku koju sam predao svom sudskom službeniku, iako je zgužvana i prljava. Da li je tako?"

"Tako je", reče Mazlheč, "to jeste vaša beleška. Ali niste u pravu: on to nije. Ništa više nego ja."

"Ne?"

"Ne."

"Nije šta?"

"Zar se ne sećate šta ste napisali, vaša milosti?"

"Podsetite me."

Umesto da naglas pročita sadržaj poruke, Mazlheč priđe Sudiji i pruži mu izgužvani papir.

"To ste napisali", reče mu. "Nije za javnost. Niti za uši ovog mladog zatvorenika."

"Ne?" reče Sudija.

"Ne", odvrati Mazlheč.

"Da vidimo... da vidimo..." reče Sudija naprčenih usta dok je uzimao papir od Mazlheča i čitao u sebi.

Služ. bel. Br. 1721536217

Dragi moj Filbi,

Pred sobom imam jednog mladića, skitnicu, prestupnika, neobičnog mladca, koji je stigao iz Gorgonbalasta, ili nekog takvog neverovatnog mesta, i zaputio se neznano kuda. Kaže da se zove 'Titus', a preziva 'Groun', mada je teško reći da li je Groun njegovo pravo prezime ili ga je izmislio.

Potpuno sam ubeđen da mladić pati od megalomanije i da bi trebalo da bude na posmatranju - drugim rečima, dragi moj Filbi, prijatelju stari, dečak je - bez uvijanja - pošasaveo. Da li imaš jednu sobu za njega? Naravno, ne može ništa da ti plati, ali mislim da će ti biti zanimljiv i da će za njega biti mesta u tvom novom radu. Kako se ono zove? *Okružen kraljevima!*

O bože, nije lako biti Sudija! Ponekad se zapitam čemu sve to. Teški su problemi ljudskog srca. Stvari ponekad odu predaleko. Postanu nezdrave. Ipak, ja bih radije bio na svom, nego na tvom mestu. Ti si u središtu svega. Pitao sam ovog mladića da li mu je otac živ. 'Ne', rekao je, 'pojele su ga sove'. Šta ti misliš da to znači? Poslaću ti ga. Kako tvoj neuritis? Javi se, prijatelju stari.

Srdačno tvoj,
Vili.

Sudija podiže pogled sa svog pisma i zagleda se u dečaka. "To bi bilo to", reče on. "Pa ipak... ti izgledaš sasvim u redu. Želeo bih da mogu da ti pomognem. Pokušaću još jednom - zato što možda nisam u pravu."

"Kako to mislite?" reče Titus. Pogled mu je sada bio uprt u Ekerblejda, koji je promenio mesto i sada sedeo zaista blizu.

"Šta nije u redu sa mnom, vaša milosti? Zašto me tako gledate?" nastavi Titus. "Ja sam se izgubio. To je sve."

Sudija se nagnu napred. "Pričaj mi, Tituse - pričaj mi o svom domu. Pomenuo si da ti je otac umro. A šta je sa tvojom majkom?"

"Ona jc žena."

Ovaj odgovor izazva smeh u Sudnici.

"Tišina!" uzviknu sudski službenik.

"Ne bih želeo da to shvatim kao nepoštovanje suda", reče Sudija, "ali ako se ovako nastavi, predaću te gospodinu Ekerblejdu. Da li ti je majka živa?"

"Da, vaša milosti", odgovori Titus, "ako nije umrla".

"Kad si je video poslednji put?"

"Davno."

"Da li si kivan na nju? Rekao si nam da si pobegao od kuće."

"Želeo bih da je vidim", reče Titus. "Nisam je često viđao; bila je prevelika za mene. Ali nisam pobegao od nje."

"Od čega si pobegao?"

"Od dužnosti."

"Dužnosti?"

"Da, vaša milosti."

"Kakvih dužnosti?"

"Mojih nasledenih dužnosti. Rekao sam vam. Ja sam poslednji potomak Loze. Izneverio sam svoje rođenjem stečeno pravo. Izdao sam svoj dom. Pobegao sam kao pacov iz Gormengasta. Neka se Bog smiluje mojoj duši.

Šta hoćete od mene? Muka mi je od svega! Muka mi je od toga što me prate. Nikome nisam učinio ništa nažao - osim samom sebi. Dokumenta mi nisu u redu, je li? Pa nisu ni moj mozak ni moja duša. Jednog dana ću i ja nekoga da uhodim!"

Stežući šakama ogradu, Titus okrenu lice prema Sudiji.

"Zašto sam zatvoren, vaša milosti?" prošaputa on, „kao da sam kriminalac? Ja! Sedamdeset i sedmi grof i naslednik svega što nosi to ime."

"Gormengast", promrmlja Sudija. "Pričaj nam još, dragi dečake."

"Sta da vam pričam? On se širi na sve strane. Nema mu kraja. Iako se meni sada čini da ima granice. Sunce i mesec obasjavaju ga jednako kao i ovu zemlju. Ima pacove i noćne leptirove - i čaplje. Ima zvona koja zvone. Ima šume i jezera i pun je ljudi."

"Kakvih ljudi, dragi dečake?"

"Imaju po dve noge, i kada pevaju, otvaraju usta, a kada plaču, voda im curi iz očiju. Oprostite mi, vaša milosti, ne sprdam se. Ali šta drugo mogu da kažem? Ja sam u nepoznatom gradu, u nepoznatoj zemlji; pustite me na slobodu. Ne mogu više da podnesem onaj zatvor.

Gormengast je na neki način bio zatvor. Mesto ispunjeno ritualima. Ali ja sam morao da se oprostim sa njim, šapatom i bez odlaganja."

"Da, dečake, nastavi, molim te."

"Bila je poplava, vaša milosti. Velika poplava. Tako da je zamak izgledao kao da plovi. Kad se sunce napokon pojavilo, sve je bilo mokro i blistavo... Imao sam konja, vaša milosti... Zario sam mu pete u slabine i odgalopirao u propast. Morao sam da saznam."

"Šta si morao da saznaš, moj mladi prijatelju?"

"Hteo sam da vidim", reče Titus, "da li postoji i neko drugo mesto".

"Neko drugo mesto?"
 "Da."
 "Da li si pisao majci?"
 "Pisao sam joj. Ali sva pisma se vraćaju. Adresa je nepoznata."
 "A koja je to adresa?"
 "Imam samo jednu adresu", reče Titus.
 "Čudno je da si uspeo da dođeš do tih pisama."
 "Zašto?" upita Titus.
 "Zato što je prilično neverovatno da je to tvoje pravo ime. Zar ne?"
 "To jeste moje ime", reče Titus.
 "Šta, Titus Groun, sedamdeset i sedmi grof?"
 "Zašto da ne?"
 "Nije verovatno. Takve titule pripadaju nekom drugom vremenu. Da li sanjaš noću? Da li imaš rupe u pamćenju? Da nisi pesnik? Ili je sve ovo, u stvari, jedna komplikovana smicalica?"
 "Smicalica? O bože!" zavapi Titus.
 Toliko je bolan bio njegov vapaj da je u Sudnici zavladała tišina. To nije bio glas prevaranta. Bio je to glas nekoga ko je potpuno ubeđen da govori istinu - da govori ono u šta veruje da je istina.

ČETRDESET

Mazlheč je gledao mladića i pitao se zbog čega je osetio neodoljiv poriv da dođe na suđenje. Zašto bi ga interesovalo šta se dešava s ovim malim vagabundom? Od samog početka, on ni u jednom trenutku nije pomislio da je dečak poremećen, mada je u samoj Sudnici bilo ljudi koji su bili ubeđeni da je Titus lud kao struja i koji su došli samo da bi udovoljili svojoj morbidnoj radoznalosti.

Ne, Mazlheč je došao na Sud zbog toga što ga je, iako on to sam nikad ne bi priznao, zanimala sudbina i budućnost zagonetnog stvorenja kojeg je našao napola udavljenog na stepenicama preko kojih se slivala voda. Bio je ljut na samog sebe zbog toga što je znao da, dok on tu sedi, njegov mali smeđi medved čezne za njim i da svaka od njegovih životinja u tom trenutku gleda kroz rešetke, nestrpljivo čekajući njegov dolazak.

Dok su mu takve misli prolazile kroz glavu, jedan glas se prolomio kroz tišinu Sudnice, tražeći dozvolu da se obrati Sudu.

Umornim pokretom Sudija je klimnuo glavom, a onda, kad je video ko mu se obratio, ispravio je leđa i namestio periku. Bila je to Junona.

"Dozvolite da ga ja uzmem", rekla je, dok su njene elokventne i duboko prožimajuće oči bile uperene ka licu njegove milosti. "Sam je i ozlojeđen. Mislim da bih ja mogla da otkrijem kakva mu je pomoć potrebna. U međuvremenu, vaša milosti, gladan je, izmučen od puta i umoran."

"Ulažem protest, vaša milosti", reče inspektor Ekerblejd. "Sve što kaže ova dama jeste istina. Međutim, on je ovde zbog ozbiljnog kršenja zakona. Ne smemo sebi dozvoliti da budemo sentimentalni."

"Zašto da ne?" odvrati sudija. "Njegovi gresi nisu ozbiljni."

S tonom koji je gotovo podsećao na uzbuđenje u umornom starom glasu, on se obratio Junoni. "Da li ste spremni da preuzmete odgovornost", upita on, "kako preda mnom tako i za njega?"

"Preuzimam punu odgovornost", odgovori ona.

"I bićete u kontaktu sa mnom?"

"Naravno, vaša milosti. Ali postoji još nešto."

"Šta to, madam?"

"U pitanju je stav ovog mladića. Neću ga uzeti kod sebe ako on to ne želi. To zaista ne bih mogla da uradim."

Sudija se okrenuo prema Titusu i upravo se spremao da mu se obrati, ali je u sledećem trenutku odustao. Ponovo je pogledao u Junonu.

"Da li ste udati, madam?"

"Nisam", odgovori Junona.

Nastala je pauza dok se Sudija ponovo nije oglasio.

"Mladiću", reče on, "ova gospođa se ponudiila da bude tvoj staratelj dok se ne oporaviš... Šta kažeš na to?"

Sve što je odisalo slabošću unutar Titusa izašlo je na videlo kao ulje na površinu duboke vode. "Hvala vam", rekao je. "Hvala vam, gospođo. Hvala vam."

ČETRDESET JEDAN

U početku to ne beše ništa do strepnja slatka kao ptičji poj - treperavo nešto - svest da ih je sudbina spojila; svet čije je postojanje tek počelo - koji tek što je otkriven. Svet, vasseljena iza čijih granica i u čije šume se nisu usudili da kroče. Svet koji se može nazreti, ne sa nekog grebena mašte već kroz proste reči, same po sebi prazne poput vazduha, i rečenice potpuno bezbojne i šuplje, ali koje ipak teraju njihova srca u galop.

Razmenjivali su malobrojne reči, koje su prizivale nemerljive avenije noći i zelene podnevne poljane. Kad bi rekli: "Čao!", nove bi se zvezde pojavile na nebu; kad bi se nasmejali, ovaj divlji svet rascepio bi se na delove, iako nijedno nije znalo šta je zapravo smešno. Bila je to igra fantastičnih osetila; grozničava; nežna, izvrnuta naopačke. Stajali bi naslonjeni na prozorsku dasku kod Junone, u njenoj predivnoj sobi i satima posmatrali udaljena brda, gde su stabla i kuće bili tako blizu jedni drugima, tako izmešani, da je bilo nemoguće reći da li se radi o šumi u gradu ili gradu u šumi. Stajali bi tako naslonjeni, okupani zlatnim svetlom, ponekad srećni što razgovaraju - ponekad uživajući okruženi čudesnom tišinom.

Da li je Titus bio zaljubljen u svoju starateljku i da li je ona bila zaljubljena u njega? Sve osim toga bilo je nemoguće. Pre nego što su u svojim glavama stvorili i najopštiju sliku jedno o drugom, već su, posle samo nekoliko dana, drhtali čim bi se začuo zvuk koraka onog drugog.

Noću, međutim, dok je ležala budna, ona bi proklinjala svoje godine. Imala je četrdeset. Bila je više nego dvostruko starija od Titusa. U poređenju s drugim ljudima njenih godina, i dalje je izgledala nenadmašno, s licem žene ratnice iz legendi, ali kad je Titus bio pored nje, morala je da prihvati realnost i zato je osećala bes i buntovnički bol u grudima.

Setila se Mazlheća i kako ju je oborio s nogu pre dvadeset godina, i kako su putovali na daleka ostrva, i kako je njegova uzavrelost postala nepodnošljiva, i kako su bili jednako tvrdoglavi, jednako samovoljni, i kako su se njihova zajednička putovanja pretvorila u agoniju za oboje jer su se razbili jedno o drugo isto onako kako se talasi razbijaju o kamenitu obalu.

Međutim, sa Titusom je sve bilo drugačije. Titus koji je došao niotkuda - mladić u kom je bilo nečega: na ramenima je nosio neki svoj svet kao plašt, a sa usana su mu dolazile tako neobične priče o njegovom detinjstvu da je i ona sama bila privučena do same periferije te senovite zemlje. "Možda sam", mislila je, "a zaljubljena u nešto misteriozno i neuhvatljivo kao što je duh. Duh koji nikada ne može da se privije na grudi. Nešto što će mi uvek izmicati iz ruku."

A onda bi se setila kako su povremeno bili srećni; i kako su svakog dana stajali na prozoru, ne dodirujući se, ali osećajući ukus najređeg voća koje postoji - oštar ukus iščekivanja.

Ali bilo je i trenutaka kada je jecala u mraku grizući usne; jecala pogodena suštinom svoje starosti: jer sad bi trebalo da je mlada; ni pre ni kasnije, nego baš sada kad je mudrost u njoj; mudrost koju nije imala dok je bila adolescent; koju je skupljala dok je bila u dvadesetim, i koja sada stoji tu, sasvim opipljiva pošto je prošlo čitavih četrdeset leta. Stezala je pesnice. Kakva korist od mudrosti; kakva korist od bilo čega kad je lane pobeglo iz šume?

"Bože!" šapnula je. "Gde je ta mladost koju osećam u sebi?" A onda je duboko, drhtavo uzdahnula, spustila glavu na jastuk, skupila snagu i nasmejala se jer, na kraju krajeva, ipak je bila nepobeđiva.

Onda se podigla na lakat, duboko udišući noćni vazduh.

"Potrebna sam mu", promrmljala je zlatnim, grlenim glasom. "Ja moram da ga usrećim - da ga usmerim. Neka ljudi kažu šta god hoće - to je moj zadatak. Uvek ću biti uz njega.

Možda on to neće znati, ali ja ću biti tamo. Telom ili duhom, biću uz njega kad god mu budem potrebna. Moje dete iz Gormengasta. Moj Titus Groun."

I tada, u tom trenutku, svetlost koja je obasjavala njeno lice potamnела bi, a senka sumnje zauzela bi njeno mesto - jer ko je uopšte taj mladić? Šta je on? Zašto je on? Sta je to u vezi s njim? Ko su ti ljudi o kojima govori? Taj njegov unutrašnji svet? Te uspomene? Da li su istinite? Da li je lažov - prepređenjak? Neka vrsta divljeg neprilagođenog stvora? Ili je možde lud? Ne! Ne! To je nemoguće. To ne sme biti.

ČETRDESET DVA

Prošlo je četiri meseca otkako je Titus došao kod Junone. Vodenasto svetlo ispunjavalo je nebo. U dajini su se čuli glasovi. Šuštanje lišća - udarac žira o tle - daleki lavež nekog psa.

Junona je naslonila svoju predivnu, strasnu glavu na prozor svoje dnevne sobe i gledala listove kako opadaju, ili da budemo precizniji, gledala kroz njih dok su padali, treperili i vrteli se, jer njene su misli bile negde drugde. Iza nje, u ukusno nameštenoj sobi, gorela je vatra i rumenilom obasjavala obraz male mermerne biste.

A onda se, iznenada, pojavljuje on! Stvorenje toliko različito od mermera, koje joj maše iz vrta ukrašenog statuama, i pogled na njega odnosi zamišljenost s njenog lica kao da je neko skinuo mrežu koja joj je bila prebačena preko glave.

Videvši to, tu promenu u njenom držanju i pokret njenih raskošnih grudi, mladi Titus je namah osetio mnoštvo različitih emocija. Probadanje požude i još nezrele putenosti koja pogađa pravo u cilj zapevalo je, zazvonilo kao zvono, a mošnice su mu se zgrčile; projurilo je kroz njegove slabine i stomačno tkivo, i počelo da gori kao led; kao smokva koja podrhtava na plamenu. Pa ipak, istovremeno, držao se nekako rezervisano - kao da je bio ispunjen nekom sumnjom, izopačenošću za koju nije bilo nikakve potrebe. Nečim za šta je Junona oduvek sumnjala da je tu - nečim čega se bojala više nego neuspeha. To je bilo nešto što nije mogla da obuhvati rukama.

Još gore od ovoga bilo je to što je u njemu postojalo pomešano osećanje sažaljenja prema njoj. Sažaljenja koje uništava ljubav. Ona mu je dala sve, a on ju je sažaljevao zbog toga. Nije bio svestan koliko je to smrtonosno i beskrajno tužno.

A tu je bio i strah - strah da će biti uhvaćen u velikodušne nabore njene ljubavi - njene bespomoćne ljubavi: žestoke i verne.

Gledali su jedno u drugo, Junona sa zaista neverovatnom nežnošću, što se ne može baš lako povezati s damom čija su odeća i maniri u skladu s normama visokog društva, a Titus ponovo sa žudnjom, koja se vratila u njegov pogled. On tada raširi ruke jednim divljim, preteranim pokretom, potpuno lažnim i melodramatičnim. I on je znao da je taj pokret takav, i ona takođe, ali bio je sasvim primeren trenutku jer je njegova požuda bila stvarna, a požuda je arogantno i oholo stvorenje u kome nema ni trunke suptilnosti.

Tolikom brzinom utopila su se jedno u drugo, ova osećanja sažaljenja, fizičke žudnje, odbojnosti, uzbuđenosti i nežnosti, da su se pretvorila u neodoljivu pokretnu silu, u želju da sve to zadrži u svojim raširenim rukama i da skupi suštinski sadržaj njihove veze u žarište. Da sve dovede do kraja. To je bilo najtužnije. Ne da uradi ono što će pokrenuti blaženstvo i sjaj, nego ono što će ih dovesti do kraja - probošće slatku ljubav; ubiće je. Da bi je se oslobodio.

Ništa od svega ovoga nije bilo u njegovim mislima. Bilo je negde daleko, u posebnom delu njegovog bića. Ono što je sada bilo važno, dok je njen pogled počivao na njemu i dok je senka jedne grane podrhtavala na njenim grudima; bila je drevna igra ljubavi; i dalje igra, uprkos tome što je bila smrtno ozbiljna. Ništa manje ozbiljna, iako divlja. Ozbiljna kao veliko zeleno nebo. Ozbiljna kao nož hirurga.

"Znači, rešio si da se vratiš, nevaljali moj. Gde si bio?"

"U paklu", reče Titus. "Pio sam krv i žderao škorpije."

"To mora da je bilo zabavno, dragi moj."

"Pa i nije baš", odvrati Titus. "Pakao je precenjen."

"I uspeo si da pobegneš?"

"Avionom. Najtananija stvar koju sam ikada video. Milion godina proletelo je za pola minuta. Presekao sam nebo napola. A zbog čega sve to?"

"Da... zbog čega?"

"Da živim na tvoj račun."

"A šta je bilo s tananim avionom?"

"Pritisnuo sam dugme i on je odleteo."

"Je li to dobro ili loše?"

"To je veoma dobro. Ne želimo da nas neko vidi, zar ne? Mašine su veoma znatiželjne. Daleko si mi. Mogu li da dođem gore?"

"Naravno. U suprotnom bi mogao da se raspadneš."

"Ostani, ostani tu gde jesi. Nemoj da odeš - dolazim", i sa ludački i znatiželjno nakrivljenom glavom on nestade iz vrta ukrašenog statuama i za nekoliko minuta Junona je mogla da čuje njegove korake na stepenicama.

Više nije bio upleten u mrežu različitih raspoloženja. Šta god da se dešavalo s njegovom podsvešću, nije izbijalo na površinu. Um mu je zaspao. Duh se probudio. Batina mu je podrhtavala kao žica harfe.

Ugledao ju je čim je otvorio vrata; ponosnu, raskošnu, opuštenu; lakat joj je bio naslonjen na kamin, osmeh titrao na usnama, a jedna obrva bila joj je neznatno podignuta. Pogled mu je bio uprt u nju tako da nije bilo ništa čudno kad se spotakao o jednu hoklicu koja mu je stajala na putu, a pokušavajući da povрати ravnotežu, ponovo se spotakao i pao na vrh glave.

Pre nego što je uspeo da se podigne, ona je već sedela na podu pored njega. "Ovo je drugi put da mi padaš pred noge. Da li si se povredio, dušo? Da li je to bilo simbolično?" reče Junona.

"Siguran sam da jeste", reče Titus, "apsolutno sam siguran da jeste".

Da ju je malo slabije poznavao, ovaj smešni pad verovatno bi ga omeo u njegovom ne baš originalnom naumu, ali sa Junonom, koja se nadvijala nad njega i mirisala poput rajskog vrta, njegova strast, nimalo ugašena, zadobila je jednu čudnu osobinu - nešto besmisleno i simpatično - tako da je smeh postao deo razmenjenih nežnosti.

Kad bi se Junona smejala, to je počinjalo kao gugutanje bebe.

Što se Titusa tiče, on se smejao urlajući.

Bilo je to posmrtno zvono lažnoj sentimentalnosti i svim mogućim klišeima ili prepoznatljivom ponašanju. Ovo je bilo nešto što su sami izmislili. Novi sastojak.

Titusa je uhvatio spazam. Prošao je popreko po njegovoj dijafragmi i proleteo kroz unutrašnje organe. Vinuo se poput rakete do dubine njegovog grla, šireći se na različite strane. Onda se ponovo skupio i prevrnuo unutar njega, odvozeći ga u zemlju poluludila, gde mu se pridružila Junona. Nisu imali blagog pojma čemu se smeju, ali to je bilo razornije od čitavog sveta duhovitosti.

Okrenuvši se uz povik, Titus nemarno ispruži ruku i u sledećem trenutku shvati da ona počiva na Junoninom bedru. Tada, iznenada, i on i ona prestadoše da se smeju. Ona ustade, a zatim i on, pa se zagriše i polako zaputiše kroz vrata, uz stepenice i kroz hodnik do sobe čiji su zidovi bili ispunjeni knjigama i slikama oblivenim sjajem jesenjeg sunca.

U ovoj udaljenoj sobi vladalo je osećanje mira istaknuto dugačkim zracima sunčevog svetla kroz koje su lebdele čestice prašine. Iako bez ikakvog oblika neurednosti, ova biblioteka izgledala je neobično neformalno. Odlikovala se nekom izdvojenošću koja je podsećala na udaljeni brod na pučini - izdvojenošću od normalnog života koji je okružuje, kao da je nisu napravili zidari i stolari već predstavlja projekciju Junoninih misli.

"Zašto?" ogłosi se Titus.

"Šta zašto, slatki moj?"

"Nisam očekivao ovu sobu."

"Sviđa ti se?"

"Naravno, ali čemu skrivanje?"

"Skrivanje?"

"Nisam ni znao da postoji."

"I ne postoji, ne kad je prazna. Oživi samo kada smo mi u njoj."

"Što si ti blagoglagoljiva!"

"Ti si zver."

"Jesam, ali nemoj da budeš tužna. Ko je zapalio vatru? Nemoj da kažeš da su goblini, molim te."

"Nikada više neću pomenuti goblina. Ja sam je zapalila."

"Toliko me dobro poznaješ!"

"Ne baš. Osećam bliskost, to je sve. Nešto nas privlači jedno drugom. Uprkos našim godinama. Uprkos svemu."

"Oh, godine nisu važne", reče Titus, uhvativši je za ruke.

"Hvala ti", reče Junona. Iskrivljen osmeh zaigra joj na usnama, pa polako izblede. Ostalo je njeno izvajano lice. Lepo nameštena soba bila je okupana sve blažim večernjim

svetlom dok su se Junona i Titus svlačili i drhteći, zajedno spuštali na pod, gde su počeli da tonu.

Vatra u kaminu plamtela je i slabila; poigravala i zamirala. Njihova tela stvarala su jednu senku u sobi. Ona se pružala po podu, penjala po zidu ispunjenom knjigama i tresla od sreće na natmurenom plafonu.

ČETRDESET TRI

Mnogo kasnije, kad je mesec već izašao i kad su Junona i Titus spavali zagrljeni pored umiruće vatre, neobuzdani Mazlheč, nakon što niko nije odgovorio na njegovo kucanje, popeo se na kesten čije su visoke grane dopirale do prozora biblioteke. Izlažući svoj život i zdravlje velikoj opasnosti, skočio je sa drveta kroz mrak i prizemljio se na ispušt pod prozorom Junonine sobe, uspevši da se uhvati za dasku otvorenog prozora. Više zahvaljujući sreći nego veštini, održao je ravnotežu i pri tom nije napravio nikakav zvuk, osim blagog šuštanja lišća i jedva čujnog drmanja prozorskog okvira.

Već neko vreme viđao je Junonu veoma retko. Istina, nekoliko dana pošto je osetio onaj neočekivani ubod u srce, dok ju je gledao kako odmiče prilaznim putem prema svom domu, vidali su se nešto češće. Međutim, shvatio je da ono što je prošlo ne može da se vrati, čak i ako on to želi, i okrenuo je svoj život od nje kao što muškarac okreće leđa svojoj mladosti.

Zbog čega je onda došao da vidi svoju nekadašnju ljubav ovako usred noći? Zašto je stajao na simsu zaklanjajući mesec i zureći u žar preostao od vatre? Zato što je žudeo za razgovorom. Žudeo je da pusti reči da navru kao bujica. Da njima izrazi stotine čudnih ideja koje su bučno negodovala želeći da izađu na videlo, da stave njegov jezik u besomučni pogon. Čitav dan žudeo je za tim. Celo jutro, popodne i večer proveo je šetajući od kaveza do kaveza u svom preobilnom zoološkom vrtu.

Iako ih je mnogo voleo, noćas nije bio sa svojim životinjama.

Želeo je nešto drugo. Želeo je reći i dok je sunce zalazilo, shvatio je da u toj želji stoji slika jedine osobe na celom svetu u podonožju čijeg kreveta bi mogao da sedi, uspravnih leđa, visoko uzdignute glave, isturene brade i lica obasjanog bezgraničnim nizom ideja. Slika nikog drugog do Junone.

Mislio je da je dobio od nje sve što je imala da mu da. Umorili su se jedno od drugog. Znali su previše jedno o drugom; ali sada, sasvim neočekivano, ponovo mu je bila potrebna. Postoje zvezde i ribe u moru o kojima bi mogli da razgovaraju. Postoje demoni i paperje na grudima anđela. Postoji stara odeća i užasne bolesti. Postoje leteći projektili i čuda koja stvaraju naša srca. Postoji sve to... sve te teme između kojih bi mogli da biraju. Da razgovaraju zbog ludila i lepote samog razgovora.

Zato je Mazlheč, ignorišući svoj prastari automobil, između svih svojih životinja odabrao veliku, smrdljivu lamu; osedlao je i dogegao se na njoj od svog dvorišta, preko brda, do Junonine kuće, pevajući dok je jahao.

Nije želeo da probudi sve u kući, ali pošto mu niko nije odgovorio na kamenčiće kojima je gađao njen prozor, bio je primoran da kuca na vrata. Kad ni to nije dalo rezultat, a on nije hteo da provali vrata ili otvara neki prozor, odlučio je da se popne na kesten čije su grane dopirale do prozora na drugom spratu. Privezao je lamu za drvo i počeo da se penje, da bi na kraju skočio.

Stojeći na simsu, na visini od nekih tridesetak stopa, zurio je neko vreme u žar na rešetki kamina da bi se onda pažljivo popeo preko prozorske daske i stupio u mračnu sobu.

Bio je ovde i ranije, nekoliko puta, ali dosta davno. Ove noći, soba mu je izgledala znatno drugačija. Znao je da je Junonina spavaća soba tačno ispod ove i krenuo je prema jedva vidljivim vratima.

Iscerio se razmišljajući o tome koliko će biti iznenađena. Ona je predivno reagovala na iznenađenja. Nikada nije izgledala iznenađeno. Bila je srećna što te vidi - gotovo kao da te je očekivala. Često bi ona umela da iznenadi Mazlheča time što bi, kada bi se probudila iz najdubljeg sna, okrenula glavu prema njemu i gotovo nepodnošljivo ljupko osmehnula se još pre nego što bi otvorila oči. To je želeo ponovo da vidi pre nego što užarene reči pokuljaju iz njega.

Bio je na samo par koraka od vrata kad je začuo prvi zvuk. Refleksom stečenim u davnoj prošlosti, ruka mu se odmah našla u džepu na boku. Međutim, tamo nije bilo revolvera i on spusti praznu ruku niz telo. Okrenuo se u mestu i lice mu obasja nekoliko poslednjih komadića žara u kaminu. Nije znao šta je čuo, ali imao je utisak da bi to mogao da

bude nečiji uzdah. A moglo je da bude i šuštanje lišća, samo što mu se činilo da je zvuk nastao negde blizu kamina.

A onda se nešto ponovo začulo; ovog puta bio je to glas.

"Ljubavi moja divna... Moja divna, divna ljubavi..."

Reči su bile prošaputane veoma nežnim glasom i da nisu nastale u dubokoj tišini noći, nikada ih niko ne bi čuo.

Nepomično stojeći u sobi naizgled nastanjenoj duhovima, Mazlheč je čekao nekoliko dugih minuta, ali reči se više nisu čule; samo jedan dug uzdah, nalik na šum mora. Pomerivši se nečujno napred i malo udesno, Mazlheč je gotovo istog trena postao svestan parčeta crnila tamnijeg od okolnog mraka i on se nagnu napred podižući ruke kao da se sprema za borbu.

Kakvo to stvorenje leži na podu i šapuće? Kakvo ga to čudovište mami?

Tada se ponovo nešto pomerilo u tami nedaleko od umirućeg žara nakon čega su zavlada tišina i nedostatak pokreta.

Mesec se oslobodio oblaka šaljući svoje svetlo u biblioteku, obasjavši zid ispunjen knjigama, obasjavši četiri slike, obasjavši parče tepiha i usnula lica Junone i mladića.

Polaganim, nečujnim koracima, došao je do prozora, provukao se, skočio na kesten, spustio se po granama, okliznuo i povredio koleno, doskočio na zemlju, odvezao lamu i odjahao kući - sve je to bio san. Stvarno je bilo ono unutar njega - tup i mračan bol.

ČETRDESET ČETIRI

Dani su se pretvorili u jednu neprekinutu sekvencu svetlosti i vazduha. Svaki je bio nešto jedinstveno. Ipak, u pozadini svega postojalo je nešto drugačije. Nešto zlokobno. Junona je to primetila. Njen voljeni bio je nemiran.

"Tituse!"

Njegovo ime uzletelo je uz stepenište do mesta gde je ležao.

"Tituse!"

Da li je to bio odjek ili ponovni poziv? Šta god da je bilo od to dvoje, nije uspeo da ga probudi. Nije bilo nikakvog pokreta - osim u njegovom snu, gde je, stropoštavši se s kule, zver s ožiljcima na licu padala ka zemlji.

Glas je sada bio dvanaest koraka bliži.

"Tituse! Ljubavi moja!"

Jedan očni kapak mu se pomerio, ali san se borio za život dok je unakažena zver padala i obrtala se kroz vazduh kao da prolazi kroz nebo za nebom.

Glas je stigao do odmorišta.

"Poludeli moj! Nevaljali moj! Gde si, lutko moja?"

Kroz zavese na prozorima sobe, snop sunčevih zraka strujao je kroz topli tamni vazduh, stvarajući mrlju svetla na jastuku. A pored te mrlje svetlosti, u sivkastim lanenim senkama, ležala je njegova glava kao što bi ležao veliki kamen ili teška knjiga; nepomično; neodgonetljivo - kao strani jezik.

Glas je sada bio na vratima. Oblak je zaklonio sunce i zraci koje su padali na jastuk nestali su.

Ipak, bogati glas je i dalje bio deo njegovog sna, iako su mu oči bile otvorene. Pomešao se s bujicom slika i zvukova koja je grunula i stala da se širi kada je stvorenje iz njegovog sna palo u jezero blede kišnice i nestalo u oblaku pare. Dok je tonulo u sve mračniju dubinu, velika grupa lica, stranih ali ipak poznatih, podigla se na površinu vode, ljuljuškajući se na njoj - a na stotine nepoznatih glasova, koji su ga ipak podsećali na nešto, počelo je da ga doziva preko talasa sve dok se čitav prostor, od horizonta do horizonta, nije ispunio mnoštvom uzburkanih slika i zvukova.

A onda, samo odjednom, oči mu se otvoriše.

Gde je on to?

Tamna praznina zida prema kojem je bio okrenut nije mu ponudila nikakav odgovor. On dodirnu zid rukom.

Ko je on? Saznanje nije postojalo. Ponovo je zatvorio oči.

Posle nekoliko trenutaka nije bilo baš nikakvog zvuka, a onda ga je komešanje ptica u bršljanu sa spoljne strane visokog prozora vratilo u dodir sa svetom koji je postojao van njega - nešto drugačije od ovog zastrašujućeg, neodredivog ništavila.

Dok se pridizao na lakat i sećanje mu se vraćalo u malim talasima, nije mogao da zna da je jedna prilika ispunjavala ulaz u sobu - ne toliko svojom veličinom koliko snagom svoje pojave - ispunjavala ga kao što tigrica ispunjava otvor svoje pećine.

I ova je prilika bila isprugana baš kao tigrica, žutim i crnima prugama, a zbog mraka koji je vladao iza nje mogle su se videti samo žute, pa je izgledala kao da je isečena na komade horizontalnim zamasima mača. Zbog toga je bila kao neki primer mađioničarskog trika - 'isečena žena' - i predstavljala je zaista nesvakidašnji i čudesan prizor. Međutim, nije bilo nikoga da to vidi jer joj je Titus bio okrenut leđima.

Isto tako, Titus nije mogao da vidi da je njen šešir, okićen perjem i nalik na gusarski, izgledao kao da je prirodno iznikao iz njene glave, jednako kao što zeleni listovi rastu na vrhu urminog drveta.

Podigla je ruku do grudi. Ne zato što je bila nervozna već s nekom napetom i nežnom svrhovitošću.

Dok ga je gledala tako nalakćenog i okrenutog leđima, bila je snažno pogođena njegovom samoćom. Nije bilo u redu to što je tako sam, tako zatvoren i tako malo uključen u njeno vlastito postojanje.

Bio je ostrvo okruženo dubokom vodom. Nije postojao zemljouz koji bi je doveo do njene nagrade; nije bilo nasipa po kojem vodi put do njenog kontinenta ljubavi.

Dešava se ponekad da vazduh koji lebdi među smrtnicima, nepomičan i tih, postane okrutan kao oštrica kose.

"O Tituse! Tituse, dušo moja!" zavapila je. "O čemu razmišljaš?"

Nije odmah okrenuo glavu, iako je postao svestan svog okruženja čim je čuo njen glas. Znao je da ga neko posmatra – da mu je Junona zaista veoma blizu.

Kad se na kraju okrenuo, ona je napravila korak prema njemu i osmehnula se, iskreno srećna što mu vidi lice. Nije to bilo naročito upečatljivo lice. Ni uz najbolju volju ne bi se moglo reći da su čelo ili brada ili nos ili jagodične kosti na tom licu isklesani. Pre se činilo da su crte lica, nalik na sabijene nepravilnosti nekog velikog kamena, bile naplavljene mnoštvom plima. Mladost i vreme bili su neraskidivo povezani.

Nasmešila se kad je videla njegovu umršenu smeđu kosu i podignute obrve i poluosmeh njegovih usana, koje su izgledale kao da u sebi nemaju ništa više pigmenta od toplih peščanih tonova njegove kože.

Samo su njegove oči na celom licu narušavale apsolutnu monohromatsku jednostavnost. Bile su boje dima.

"Zar je sad vreme za spavanje?" reče Junona, sedajući na rub kreveta.

Izvukla je ogledalce iz tašne i na trenutak ogolila zube, posmatrajući gornju usnu kao da nije njena već nešto što će možda da kupi, a možda i neće.

Bila je savršeno ocrтана – jednim potezom karmina.

Vratila je ogledalce u tašnu i protekla svoje snažne ruke. Zute pruge njenog kostima blistale su u popodnevnom polumraku.

"Zar je sad vreme za spavanje?" ponovila je. "Zar si toliko želeo da pobegneš od mene, pile moje malo? Imaš li toliku potrebu da me izbegavaš da si se odšunjaš na sprat i protraćio čitavo letnje popodne? Ali ti znaš da u mojoj kući možeš da radiš šta god hoćeš, zar ne? Da živiš kako hoćeš i gde hoćeš, ti to znaš, zar ne, razmaženo moje?"

"Da", odgovori Titus. "Sećam se da si to rekla."

"I hoćeš, zar ne?"

"O da, hoću", reče Titus. "Hoću."

"Dušo moja, izgledaš preslatko."

Titus duboko udahnu. Bila je tako raskošna, monumentalna i ogromna dok je sedela tik do njega, sa svojim predivnim šeširom koji je, kako mu se činilo, dodirivao tavanicu. Njen miris lebdeo je u vazduhu između njih. Njena meka ali snažna bela ruka počivala je na njegovom kolenu - ali nešto nije bilo u redu - ili je bilo izgubljeno, jer on je razmišljao o tome kako njegove reakcije na njenu privlačnost postaju sve slabije i kako se nešto promenilo ili se menjalo sa svakim danom koji bi prošao, a on je mogao da misli samo na to kako žudi da ponovo bude sam u tom velikom, drvećem ispunjenom gradu na reci - da bude sam i da besciljno tumara na suncu.

ČETRDESET PET

"Čudan si ti mladić", izusti Junona. "Ne mogu da te shvatim. Ponekad se pitam zašto se toliko trudim oko tebe. Ali onda, u istom trenu, znam da nemam izbora. Je 1' tako? Drag si mi, okrutni moj. Ti to znaš, je 1' tako?"

"Ti kažeš da je zbog toga", odvrati Titus, "ali samo Bog zna zašto".

"Nagađaš?" reče Junona. "Ponovo nagađaš? Hoćeš li da ti kažem šta sam mislila?"

"Ne sada", reče Titus, "molim te."

"Da li sam ti dosadna? Reci mi ako jesam. Uvek mi to reci. I ako si ljut na mene, nemoj to da kriješ. Samo viči na mene. Razumeću. Želim da budeš ono što jesi - samo ono što jesi. Jedino tako ćeš procvetati kako treba. O blesavi moj! Nevaljali moj!"

Perje na njenom šeširu njihalo se u zlatastoj tami. Ponosne crne oči sijale su vlažno.

"Toliko si učinila za mene", reče Titus. "Nemoj da misliš da sam bezosećajan. Možda bi trebalo da odem. Previše mi pružaš. Ne osećam se dobro zbog toga."

Najednom je nastala tišina kao da je kuća zaustavila dah.

"Kuda bi mogao da odeš? Ti ne pripadaš onome napolju. Ti si samo moj; ja sam te pronašla... moj... Zar ne razumeš? Volim te. Znam da sam dvostruko... O Tituse, obožavam te. Ti si moja misterija."

Napolju, sunce je pomamno pržilo kamen boje meda od kojeg je bila sazidana visoka kuća. Bezoblični zid spuštao se do brze reke.

S druge strane kuće nalazio se veliki pravougaonik oivičen zidom od cigala boje škampa i ispunjen grdanim, mahovinom obraslim statuama golih sportista i polomljenih konja.

"Nemam šta da kažem", izusti Titus.

"Naravno da nemaš šta da kažeš. Razumem. Neke stvari nemoguće je izreći. Suviše su duboko zakopane."

Ustala je i okrenuvši mu leđa, bacila svoju lepu glavu u stranu. Oči su joj bile zatvorene.

Nešto je palo i tiho udarilo o pod. Bila je to njena desna minduša i ona je znala da je ispala zbog onog ponositog pokreta glavom, ali je isto tako znala da nije pravo vreme da obraća pažnju na tako trivijalne stvari. Oči su joj ostale zatvorene, a nozdrve raširene.

Polako je sklopila ruke i podigla ih do uzdignute brade.

"Tituse", rekla je glasom jedva čujnijim od šapata, šapata manje izveštačenog nego što bi neko očekivao od dame u stavu koji je ona zauzela, sa perjem iz šešira koje joj se pružalo niz leđa, između lopatica.

"Da", odvrati Titus. "Šta je?"

"Gubim te, Tituse. Kao da nestaješ. Šta to ne radim kako treba?"

U trenu, Titus je skočio sa kreveta, uhvatio je za nadlaktice i okrenuo tako da su gledali jedno u drugo okruženi toplom prašinom visoke sobe. Bol mu ispuni dušu jer je video da su joj obrazi nakvašeni i da se u toj nakvašenosti lica u tankom sloju razlila njena maskara tako da je njeno srce bilo ogoljeno pred njim.

"Junona! Junona! Ovo je previše za mene. Ne mogu da podnesem."

"Nema potrebe, Tituse – okreni glavu, molim te."

Ne obazirući se na njene reči, Titus je privukao bliže nego ikad ranije dok su joj suze tekle niz obraze. Ipak, glas joj je bio miran.

"Ostavi me, Tituse. Radije bih bila sama", reče ona.

"Nikada te neću zaboraviti", odvrati Titus. Ruke su mu drhtale. "Ali, moram da idem. Naša ljubav je previše jaka. Ja sam kukavica. Ne mogu da izdržim. Sebičan sam, ali nisam nezahvalan. Oprosti mi, Junona - i reci mi zbogom."

Međutim, čim ju je pustio, Junona mu je okrenula leđa, otišla do prozora i izvadila ogledalce iz tašne.

"Zbogom", reče Titus.

Ponovo nije bilo odgovora.

Krv mu jurnu u glavu i jedva svestan onoga što radi, mladić pobeže iz sobe, niz stepenice, pa napolje u zimsko popodne.

ČETRDESET ŠEST

Tako je Titus pobegao od Junone. Trčao je bez prestanka kroz vrt, pa niz put pored reke. Dok je trčao, ispunjavala su ga osećanja stida i slobode. Stida što je napustio svoju ljubavnicu posle dobrote i ljubavi kojom ga je obasula i slobode zbog toga što je ponovo sam i što ga ne opterećuju ničija osećanja prema njemu.

Nakon nekog vremena, osećanje samoće više nije bilo prijatno. Bio je svestan da nešto nedostaje. Nešto što je gotovo zaboravio dok je boravio kod Junone. Nije to imalo nikakve veze s njom. Osećao je da time što odlazi od nje ponovo mora da se suoči s problemom vlastitog identiteta. On je deo nečega mnogo većeg od njega samog. On je parče kamena, ali gde je planina od koje je to parče odlomljeno? On je list, ali gde je drvo? Gde je njegov dom? Gde je njegov dom?

Ne znajući kuda ide, posle izvesnog vremena shvatio je da se nalazi u lavirintu ulica koje okružuju Mazlhečovu kuću i zoološki vrt; ali pre nego što je stigao do te skućene četvrti postao je svestan još nečega.

Put kojim se kretao bio je dugačak i prav, oivičen visokim zidovima bez prozora. Linije zidova i puta spajale su se u daljini na samo nekoliko stepeni ispod horizonta.

Nije bilo nikog ispred njega bez obzira na dužinu puta, ali imao je utisak da više nije sam. Nešto je bilo s njim. Osvrnuo se dok je trčao, ali u početku nije video ništa jer mu je pogled bio usredsređen na daljinu. Onda se iznenada zaustavio jer je postao svestan da nešto lebdi pored njega, u visini ramena.

Bila je to lopta ne veća od stisnute pesnice malog deteta i napravljena od neke providne materije, toliko prozirna da je mogla da se vidi samo pod određenim svetlom pa je izgledala kao da se pojavljuje i nestaje.

Zaprepašćen, Titus je unatraške uzmicao od sredine puta sve dok leđima nije udario o severni zid. Nekoliko trenutaka stajao je ne videći staklastu loptu, a onda se ona naglo ponovo pojavila, lebdeći iznad njegove glave.

Sada je Titus mogao da vidi da je bila ispunjena svetlucavim žicama, neshvatljivo komplikovanom mrežom nalik na smrznuto staklo, a onda, kad je oblak zaklonio sunce i mutno prigušeno svetlo ispunilo ulicu bez prozora, mala lebdeća kugla stala je da pulsira čudnim svetlom nalik na svica.

Titus je isprva bio više zapanjen nego uplašen letećom kuglom koja se pojavila niotkuda i pratila ga, ili je izgledala kao da prati svaki njegov pokret; ali onda mu kolena klecnuše od straha jer je shvatio da ga ne posmatra sama kugla već da je ona samo sredstvo koje koristi neki udaljeni posmatrač i upravo u ovom trenutku prima poruke. To je Titusov strah pretvorilo u srdžbu i on zamahnu obema rukama kao da želi da udari neuhvatljivu stvar koja lebdi poput rajske ptice.

U trenutku kad je Titus podigao ruku, sunce je ponovo izašlo i mala blistava kugla s utrobom od tankih raznobojnih žica odlete van domašaja, nastavljajući da lebdi kao da se radi o oku koje prati svaki pokret.

A onda, kao da nije u stanju da se smiri, ona odjuri do kraja ulice vrteći se oko sopstvene ose, gde se okrenula i odmah vratila na pet stopa od Titusa i tu ostala da lebdi. Titus je u međuvremenu izvadio kamen iz džepa i pogodio njime kuglu, koja se razbi na hiljadu svetlucavih komada. Kad se razbila, čuo se zvuk nalik na uzdah, kao da je kugla pustila na slobodu srebrnog duha koji je živio u njoj... kao da je imala vlastitu svest ili je bila toliko savršeno izrađena da je na trenutak uspela da uđe u svet živih bića.

Ostavivši razbijeni predmet iza sebe, on ponovo potrča. Strah se vratio i tek kada se našao u Mazlhečovom dvorištu, Titus se zaustavio.

ČETRDESET SEDAM

Mnogo pre nego što je ugledao Mazlheča, Titus je mogao da ga čuje. Njegov snažan promukli glas bio je dovoljno jak da probije bubne opne i gluvonemom čoveku. Tupo je odzvanjao kroz kuću, odjekujući uz stepenice pa onda ponovo niz njih, kroz napola napuštene sobe i otvorene prozore tako da su zveri i ptice dizali glave ili ih naginjali na stranu kao da žele da upiju odjeke.

Mazlheč je ležao ispružen na niskom kauču i gledao kroz donja okna velikih staklenih vrata na trećem spratu. Odatle je nesmetano mogao da vidi dugačak niz kaveza u kojima su životinje ležale dremajući na bledom suncu.

To su bili njegova omiljena soba i omiljen pogled. Na podu pored kauča iežale su knjige i boce. Njegov mali majmun sedeo je na suprotnom kraju kauča. Umotao se u parče tkanine i tužno gledao u svog gospodara, koji je malopre počeo da peva neku mračnu, upravo izmišljenu žalopojku.

Odjednom, mali majmun skoči na noge i stade čudno da mlatara rukama koje kao da nisu imale zglobove, pošto je čuo korake na stepenicama dva sprata niže.

Mazlheč se podiže na lakat i oslušnu. Isprva ništa nije mogao da čuje, ali onda i on postade svestan koraka.

Naposletku, vrata se otvoriše i pomoli se glava starog bradatog sluga.

"Oho-ho", reče Mazlheč. "Tako mi sivih vlakana zadnosova drveta, divno izgledaš, prijatelju moj. Brada ti nikada nije delovala verodostojnije. Sta želiš?"

"Ovde je jedan mladić, gospodine, koji bi želeo da vas vidi."

"Zbilja? Kakav fantastičan nedostatak ukusa. To može da bude samo mladi Titus."

"Da, ja sam", reče Titus, stupivši nogom u sobu. "Mogu li da uđem?"

"Naravno da možeš, zagonetko slatka. Treba li da skočim na svoje oduzete noge? Osećam se ponizno pred tobom u tom odelu nalik na glavobolju, kravatom na tufne i odgovarajućim cipelama. Izgledaš gizardavo kao zdravo vino. Nema sumnje da su sevale neke makaze."

"Mogu li da sednem?"

"Sedi, naravno da možeš. Ceo pod je samo tvoj. A sada", promrmlja Mazlheč kad mu je majmun skočio na rame, "pazi na oči, boga mu, mališa, biće mi potrebne", a onda se okrenu prema Titusu.

"Dobro, šta hoćeš?" reče.

"Hoću da razgovaram", odvrati Titus.

"O čemu, dečko?"

Titus podiže pogled. Ogromna, grubo isklesana glava bila je nagnuta na stranu. Svetlost koja je dopirala kroz staklena vrata stvarala je oko nje nekakav hladni oreol. Potišteno i zlokobno, lice je podsetilo Titusa na mesec nepravilnog oblika, prošaran kraterima i jamama. Bio je to predeo ispunjen kožom, kamenom i kostima.

"O čemu, dečko?" ponovio je.

"Kao prvo, uplašio sam se", reče Titus. "Verujte mi, gospodine, nije mi se svidelo."

"O čemu ti to govoriš?"

"Uplašio sam se kugle. Pratila me je dok je nisam razbio. A kad sam je razbio, uzdahnula je. I zaboravio sam da pokupim kremen. Bez njega sam izgubljen... izgubljeniji nego pre. Sad nemam više ništa čime bih mogao da dokažem odakle sam, ili da sam ikada imao dom. A to što on dokazuje, dokazuje samo meni. Ne može da dokaže ništa bilo kom drugom osim meni. Više nemam ništa što mogu da držim u ruci. Ništa čime bih mogao da se uverim da sve ovo nije samo san. Ništa što dokazuje da ja zaista postojim. Ništa što dokazuje da mi sada razgovaramo u ovoj vašoj sobi. Ništa što dokazuje da postoje moje ruke, da postoji moj glas. A ta kugla! Ta pametna kugla! Zašto me je pratila? Šta je htela? Da li me je špijunirala? Da li je u pitanju bila čarolija ili nauka? Da li će saznati ko ju je polomio? Da li će krenuti za mnom?"

"Hoćeš konjak", reče Mazlheč.

Titus klimnu glavom.

"Da li ste ih vi videli, gospodine Mazlheče? Šta je to?"

"Obične igračke, dečko, obične igračke. Mogu biti jednostavne kao zvečka za bebe ili složene kao ljudski mozak. Igračke, igračke, igračke, za igru. Što se tiče te koju si razbio, broj LKZOO- 572 ARG 39 576 Aij9843K2532, ako se dobro sećam, čitao sam o njoj i ima reputaciju da je skoro kao čovek. Ne sasvim, ali skoro. Znači TO se dogodilo? Razbio si nešto i to užasno efikasno. Hulio si na duh vremena. Polomio si samo koplje napretka. I pošto si počinio taj reakcionarni čin, pohrlio si kod mene. Mene! Pošto je situacija takva, dozvoli mi da pogledam kroz prozor. Dobro je biti oprezan. Te kugle imaju poreklo. Tamo negde nalazi se naučnik čija duša teško radi u praiskonskom mraku bolesnog uma, koji ima šezdeset konjskih snaga."

"Postoji još nešto, gospodine Mazlheče."

"Siguran sam da postoji. U stvari, ne nešto, već sve."

"Omalovažavate me", reče Titus, naglo se okrenuvši prema njemu, "načinom na koji mi se obraćate. Za mene je ovo ozbiljna stvar."

"Sve su stvari ozbiljne ili neozbiljne u zavisnosti od boje čovekovog uma."

"Moj um je crn", reče Titus, "ako je to boja".

"Pa? Reci već jednom. Šta je bit?"

"Napustio sam Junonu."

"Napustio je?"

"Da."

"Moralo je da se desi. Ona je suviše dobra za muškarce."

"Mislio sam da ćete me prezreti."

"Prezreti? Zašto?"

"Pa, gospodine, zar nije ona bila vaša... vaša..."

"Bila mi je sve na svetu. Ali pošto sam ja jedno prokletu stvorenje i od toga ne mogu da pobećnem, zamenio sam je za slobodu svojih udova. Za samoću koju jedem kao da je hrana. I ako ti se tako više sviđa, za životinje. Pogrešio sam. Zašto? Zato što čeznem za njom i suviše sam ponosan da to priznam. Otišla je od mene kao brod na oseci."

"I ja sam je voleo", reče Titus. "Ako možete da poverujete u to."

"Siguran sam da jesi, kotletu moj mali. I još je voliš. Ali ti si mlad i blesav, strastan i neiskusani; zato si je i napustio."

"O bože!" reče Titus. "Govorite sa manje reči, gospodine. Muka mi je od jezika."

"Pokušaću", odvrati Mazlheč. "Stare navike teško se menjaju."

"Oh, gospodine, da li sam vas povredio?"

Mazlheč se okrenu i zagleda kroz prozor. Tačno ispod sebe, kroz krov rešetkaste kupole, mogao je da vidi porodicu leoparda.

"Povredio! Ha-ha! Ha-ha! Ja ti dođem kao nekakav uspravni krokodil. Ja nemam osećanja. Što se tebe tiče. Nastavi sa svojim životom. Izjedi ga. Putuj. Putuj u svojoj glavi. Putuj svojim nogama. Do zatvora u prljavoj odeći! Do slave u zlatnom automobilu! Uživaj u samoći! Ovo je samo jedan grad. Ne vredi da ostaneš u njemu."

Mazlheč mu je još uvek bio okrenut leđima.

"A šta je s tim zamkom o kojem sve vreme pričaš - o toj mračnoj legendi? Zar ćeš se vratiti tamo posle tako kratkog putovanja? Ne, moraš da nastaviš. Junona je deo tvog putovanja. Ja, takođe. Gazi dalje, dečko. Pred tobom leže brda i njihovi odrazi. Slušaj! Da li si čuo?"

"Šta?" upita Titus.

Mazlheč se nije potrudio da mu odgovori već se pridigao na lakat i zagledao kroz prozor.

Tamo, na istoku, video je kolonu naučnika kako maršira, a gotovo istovremeno, životinje u zoološkom vrtu počele su da dižu glave i zure u istom pravcu.

"Šta je to?" izusti Titus.

Mazlheč se i dalje nije obazirao na njega, ali ovoga puta Titus nije čekao odgovor već je došao do prozora i zajedno sa Mazlhečom, gototvo obraz uz obraz, zagledao se u pejzaž koji se širio pred njim.

Onda se začula i muzika: zvuk truba koji kao da je dopirao iz drugog sveta, udaljeno lupanje bubnjeva, a onda, iz mnogo veće blizine, sirovo slavodobitno rikanje lava.

"Krenuli su na nas", reče Mazlheč. "Hoće da nas uhvate."

"Zašto?" upita Titus. "Šta sam učinio?"

"Uništio si nešto čudesno", reče Mazlheč. "Ko zna kakve su sve mogućnosti ležale u toj kugli? Glupane jedan, takva stvar mogla bi da zbriše pola sveta. A sada će morati da počnu ispočetka. Videli su te. Bili su spremni. Možda su našli tvoj kremen. Možda su nas videli zajedno. Možda ovo... možda ono. Jedna stvar je sigurna. Moraš da nestaneš. Dođi ovamo."

Titus se namršti, pa se uspravi. Potom napravi korak prema krupnom muškarcu.

"Da li si nekad čuo za Podrečje?" upita ga Mazlheč.

Titus odmahnu glavom.

"Ovaj znak će te odvesti do tamo." Mazlheč presavi manžetnu i otkinu parče postave. Na malom komadu tkanine bio je odštampan znak.

"Šta to treba da znači?" reče Titus.

"Tišina. Vremena je malo. Bubnjevi su već dvostruko glasniji. Slušaj."

"Čujem ih. Šta žele? Šta će biti s vašim...?"

"Mojim životinjama? Samo neka ih taknu. Pustiću svog belog gorilu na gamad. Skloni znak, srećo. Nemoj da ga izgubiš. Odvešću te dole."

"Dole?" izusti Titus.

"Dole. Dole u carstvo tame. Nemoj da gubiš vreme."

"Ne razumem", reče Titus.

„Nije vreme za razumevanje. Sada je pravo vreme za noge."

U tom trenutku vriska majmuna ispuni sobu te je čak i Mazlheč, bez obzira na svoj gromki glas, morao da više.

"Niz stepenice sve do vinskog podruma. Tu odmah treba da skreneš levo kod podnožja stepenica, i pazi na eksere na gelenderu. Onda opet levo i videćeš tunel lučnog svoda s kojeg visi prljava paučina debela poput čebeta. Idi tunelom bar jedno sat vremena. Budi pažljiv i naročito pazi gde staješ. Pod je posut ostacima drugog vremena. U tišini koja vlada tamo ne valja se zadržavati. Evo, napuni džepove."

Mazlheč pređe na drugu stranu prostorije i otvorivši fioku na starom kredencu, izvadi punu šaku sveća.

"Gde smo ono stali? Ah, da. Slušaj. Trebalo bi da se nalaziš ispod grada, u njegovom severnom delu. Tu je najdublji mrak. Činiće ti se da se zidovi tunela približavaju. Neće biti mnogo prostora iznad tvoje glave. Moraćeš da se krećeš sagnut do zemlje. Tebi će to biti lakše nego meni. Slušaš li me? Ako me ne slušaš, ubiću te dečko. Ovo nije igra."

"O gospodine", reče Titus, "zato i ne mogu da se smirim. Slušajte te trube! Slušajte životinje!"

"Ma slušaj ti mene! Držiš sveću u ruci i iako si u mrklom mraku, pred tobom se nalaze vrata. Podno vrata stoji jedna crna posuda, okrenuta naopačke. Ispod nje ćeš naći ključ. To možda nije ključ tvog mizernog života, ali njime ćeš otvoriti vrata. S druge strane nalazi se dugačka, uzana strmina, koja se pruža četrdesetak minuta umerenog hoda. Ako šapneš nešto, začućeš nebrojene uzdahe sveta oko sebe. Ako vikneš, zemlja će se zatresti."

"Oh, gospodine", reče Titus, „nemojte da budete poetični. Ne mogu da podnesem. Zoološki vrt je poludeo. A naučnici... naučnici..."

"Ma teraj naučnike!" reče Mazlheč. "Slušaj me kao lisac. Pomenuo sam strminu. Pomenuo sam odjeke. A sada još nešto. Zvuk vode..."

"Voda", reče Titus, "neka sam proklet ako ću da idem tamo da se udavim".

"Saberu se, do đavola, Lorde Tituse Groune. Doći ćeš, neminovno, do mesta gde ćeš, kad zađeš iza ugla, iznad sebe čuti buku nalik udaljenoj grmljavini jer tada ćeš biti tačno ispod reke... iste one reke koja te je donela u grad pre mesec dana. Pred sobom ćeš videti poluosvetljeno prostranstvo popločano kamenom, na čijem ćeš drugom kraju videti zelenu lampu. Ta lampa stoji na stolu. Za tim stolom sedi jedan muškarac, čije je lice obasjano lampom. Pokazaćeš mu znak koji sam ti dao. On će ga pregledati pod lupom, pa će te pogledati očima žutim poput limunove kore i zazviždati kroz šupljinu u zubima dozivajući dete, koje će dotrčati kroz senke i zamoliti te da podeš za njim na sever."

ČETRDESET I OSAM

I pored buke koju je stvarala voda iznad njega, vladala je tišina. I pored mraka, bilo je trunčica svetla. I pored prljavštine i gužve, bilo je velikih prostora i dubokog spokoja.

Nepregledne flote stolova izgledale su kao splavovi s nogama ili kao tržnice jer ponegde su se mogle videti i prilike kako sede na stolovima sa kutijama i džakovima složenim okolo ili nabacanim na vlažnoj zemlji... jadne i vodom natopljene gomile prikupljenih stvari koje su svedočile o davnim danima u dalekim zemljama. Danima kada je mehur nade koji se nadimao u njihovim grudima zaboravio na umiranje ili nikada nije ni čuo za to. Danima razmetljive hrabrosti. Zlatnim danima i zelenim danima. Danima napola zaboravljenim. Danima posutim rosom. Sada su bili ovde, na stotine njih, na svojim tezgama, čekajući - ili je barem tako izgledalo - trenutak koji nikako da dođe, trenutak da zvona zazvone i tržnica se otvori. Međutim, nije bilo robe. Ništa da se proda ili kupi. Ono što su ostavili bilo je ono što su želeli da zadrže. Video je i nešto što je ličilo na strašno bolničko odeljenje. U memljivim hodnicima koji su vodili u svim pravcima bilo je kreveta i ležajeva svih vrsta, slamarica, drvenih platformi i nosiljki.

Međutim, nigde nije bilo doktora i nigde nije bilo nikakvih organa vlasti, a bolesnici su mogli da se teturaju od senke do senke i lebde na krilima groznice. A zdravi su mogli da provode dane u krevetu, skrupčani kao mačke ili potpuno ispruženi, ukočeni kao da na sebi imaju oklope.

Svet zvuka i tame, prišivenih jedno za drugo. Postojanje ispod zemlje... ispod reke; kraljevstvo izgnanika; begunaca; propalica; prosjaka; zaverenika; tajni svet ispod krova koji većito prokišnjava tako da se u širokim lokvama ogledaju kreveti i stolovi, i stanovnici koji stoje naslonjeni na stubove i podupirače, i koji su ko zna kada bili primorani da se okupe u neugledne družine tako da je izgledalo da je prizor u polumraku posledica zemljotresa posle kojeg su iznikla ostrva od drveta i gvožđa. Sve se ogledalo u tamnoj vodi. Ako bi se ruka pomerila ili glava okrenula, ili ako bi bilo ko posrnuo, njegov odraz posrnuo bi zajedno s njim, ili bi se pokrenuo u sjajnim dubinama.

Bilo je na stotine lampi i isto toliko ih se ogledalo u 'jezercima', ali činilo se da ne razbijaju tamu već da je samo dodatno naglašavaju. Ova oblast bila je toliko velika da su van domašaja plamena ili lampi morala da se nalaze duboka mračna prostranstva, opasni prostori u čijim je središtima vazduh bio gust od crnila i mirisao na pustoš. Sveće su brzo izgarale čak i na samim ivicama ovih smrtonosnih džepova, izgarale i rušile se kao da su im popuštali nervi u tom okruženju.

Divlja prostranstva stolova, kreveta i klupa. Šporeti na drva i čudne električne peći. Prilike koje prolaze po različitim nivoima, nejednako primetne, neke jasno i oštro ocrtane poput insekata, druge blede i svetlucave naspram crnila. I 'jezera' su menjala svoju prirodu: u jednom trenutku duboka do nožnog zgloba, voda bi otkrivala loše izrađene, tačkicama posute cigle da bi već u sledećem pokazala svet u tako preciznoj i izvrnutoj refleksiji da bi progutala oko posmatrača i uvukla ga u sebe čineći nemogućom bilo kakvu procenu dubine.

Iznad se čula neprestana tutnjava reke: glas, gungula, ludačka borba vodenih struja čiji su prigušeni odjeci sačinjavali zvučnu podlogu svemu što se dešavalo u Podrečju.

Oni koji ne znaju ništa o krajnjem siromaštvu i poniženjima koje ono uzrokuje; o progonu i strahotama koje ono stvara; o besomučnim krajnostima ljubavi i mržnje; oni koji o tome ništa ne znaju, nema razloga da žive na tom mestu. Za veliki grad bilo je sasvim dovoljno što se za njega zna i što se čuje kroz odejke i glasine. To što je postojanje tog mesta bilo prećutno odobravano bilo je jednako užasno kao da je otvoreno prihvaćeno.

Bez obzira na to da li je u pitanju bio stid, strah ili rešenost da se ignoriše ili čak ne veruje u ono što je bila opštepoznata istina; koji god da je bio razlog, bilo je jednostavno neshvatljivo da to sramno mesto pominju oni manje očajni koji su mogli da žive svoje živote u jednom od dva grada, koji su stajali jedan nasuprot drugog odvojeni rekom.

I tako su tuneli i hodnici ledenog sveta ispod reke, koji je pulsirao životom ispod pobesnele vode, za ljude na suprotstavljenim obalama na neki način bili ružan san, istovremeno suviše čudnovat da bi se shvatio ozbiljno, ali i dovoljno zastrašujuć da bi se o njemu nagađalo, pa od njega zaziralo, pa opet nagađalo, pa opet zaziralo, pa opet sklanjalo paučinu koja bi se nahnatala u tim delovima uma.

Kakve su misli prolazile kroz glavu ljudima koji su živeli i spavali u pribežištu ispod vode? Jesu li ti lopovi i propali pesnici, ti begunci umrljane časti; da li su oni bili ljubomorni na ostatak sveta ili u strahu od njega? Kako su stigli u tu sumračnu oblast? Šta im je to bilo zajedničko da su imali potrebu za društvom? Samo nada. Nada kao treperavo močvarno svetlo; nada kao blede sunce; nada kao list na vodi.

Odjednom i veoma blizu, začuo se snažan i neočekivan zvuk oštrenja metala, koji je bio u užasnom kontrastu s nežnim kapanjem vode sa svoda. Iz daljine je stigao ljutit zvuk koji se razbio u delove, koji su neko vreme odjekivali u šupljim pećinama.

Neko je negde podešavao vrata fenjera tako da je jedno vreme snop svetla poigravao po mraku, obasjavajući grupe prilika na različitim udaljenostima, grupe nalik na brežuljke različitih veličina, neke piramidalne, druge nepravilnog oblika; svaka je imala neku svoju formu i život koji ju je ispunjavao.

Pre nego što su se vrata fenjera zatvorila, jedan snop svetlosti pao je na jednu od ovih grupa. Dugo su vremena čitali pod svetlom boje truleži. Svetlo se nadvijalo nad njih obasjavajući ih sjajem koji je nagoveštavao zločin. Čak je i najdobronamerniji osmeh izgledao zlokobno.

ČETRDESET I DEVET

Gospodin Krebkalf je ležao na krevetu sa drvenim nogarima. Čelo mu je bilo naborano od sati provedenih u polurazmišljanju. Njegovo pljosnato i zamišljeno lice bilo je okrenuto ka mračnom ali svetlucavom svodu gde se vlaga skupljala i visila u graškama, koje su rasle i rasle poput voća, pa padale, zrele od vode, na tle.

Sta je video u senkama iznad svoje glave? Neko drugi, na njegovom mestu, sigurno bi video bitku ili razjapljene čeljusti mesoždera ili nedokučivo misteriozne i raskošne pejzaže sa sve mostovima, dubokim provalijama, šumama i kraterima. Međutim, Krebkalf nije video ništa od toga. On u tami nije video ništa osim ogromnih profila vlastitog lica, jedan pored drugog.

Ležao je u tišini, sa rukama preko debelog crvenog ćebeta kojim je bio pokriven. Levo od njega, na ivici drvenog sanduka, sedeo je Slingšot sa kolenima privučenim do brade i dugačkom vilicom naslonjenom na čašicu kolena. Na glavi je imao vunenu kapu i kao gospodin Krebkalf, i on je već neko vreme ćutao.

U podnožju kreveta, čučeci kao kondor nadvijen nad svoje mlade, nalazio se Kerou, koji je spremao jelo na šporetu i mešao nešto što je ličilo na masu odvratnih zelenih vlakana u širokom loncu. Dok je mešao, zviždukao je kroz zube. Zvuk njegove zamišljene usredsređenosti mogao je da se čuje minut ili dva, tiho odjekujući u dalekim oblastima dok nije nestao pod stotinama drugih zvukova koji su izmiledi da ga učutkaju.

Gospodin Krebkalf bio je naslonjen, ali ne na jastuke ili na slamaricu već na knjige; i sve su te knjige bile iste, sa istim tamno-sivim hrptom. Ispod njegovih leđa, poslagani kao zid od cigala, nalazili su se 'neprodani primerci' epskog dela, davno napisanog i davno zaboravljenog od svih osim od strane njegovog autora, i to zato što mu je skoro celo životno delo počivalo ispod lopatica.

Od pet stotina kopija, koje je pre trideset godina odštampao štampar koji je već odavno bankrotirao, prodato je samo dvanaest.

Oko njegovog kreveta bilo je poslagano tri stotine identičnih primeraka... kao zidovi ili bedemi koji ga štite od - čega?

Ispod kreveta je imao i tajno skiadište u kojem su se skupljali prašina i insekti.

Ležao je sa svojom prošlošću oko sebe, ispod sebe i pod svojom glavom; njegova prošlost ponovljena pet stotina puta, prekrivena prašinom i insektima. Njegova glava, kao glava Jakovljeva na slavnom kamenu, počivala je na tomovima nepovratno izgubljenog daha. Lestve sa njegovog jednog kreveta uspinjale su se ka nebu. Anđela, međutim, nije bilo.

PEDESET

"Šta to radiš, zaboga?" izusti Krebkalf dubokim glasom (mnogo upečatljivijim od bilo čega što je ikada njime izgovoreno). "Video sam neke prilično odvratne stvari u svoje vreme, ali to jelo koje pripremaš, gospodine Kerou, nešto je najgornije čega mogu da se setim."

Gospodin Kerou se nije potrudio ni da podigne glavu. Sve je to bio normalan deo svakodnevice. Nešto bi joj nedostajalo da je Krebkalf zaboravio da uvredi svog zgurenog i koščatog prijatelja, koji je nastavio da meša sadržaj bakarnog lonca.

"Koliko si nas uspeo da ubiješ, pitam se?" promrmljao je Krebkalf, dopuštajući svojoj glavi da padne na jastuk od knjiga tako da se podigao oblačak prašine od kojeg su u snopu svetlosti lebdeće čestice stvorile nove svetove i nova sazvežđa.

"Eh. Eh. Koliko si ih svojim nesrećnim otrovima poslao na samrtnu postelju?"

Na kraju se i Krebkalf umorio od vlastitog grubog šegačenja i sklopio oči. Kao i obično, Kerou mu nije odgovarao. Ali Krebkalf je bio zadovoljan. Njemu je, najviše od svega, bilo potrebno drugarstvo i pričao je samo da bi dokazao sebi da su njegovi prijatelji stvarni.

Kerou je sve to znao i s vremena na vreme okrenuo bi svoje orlovsko lice prema nakadašnjem pesniku i podigao sasušeni ugao svojih nevidljivih usana, kiselo se smešeci. Ovaj beživotni pozdrav mnogo je značio Krebkalfu. I to je bio deo svakodnevice.

"O Kerou", promrmaljao je Krebkalf ležeći na krevetu, "tvoja sasušenost za mene je kao sok. Volim te više od brodskog dvopeka. U tebi nema sočnih osećanja. Ti si suv, dragi moj Kerou; toliko suv da se i ja smežuram od tebe. Nikada nemoj da me napustiš, stari prijatelju."

Kerou se okrenu prema krevetu, ne prestajući da meša zelenu čorbu.

"Danas si baš razgovorljiv", reče on. "Nemoj da preteraš."

Treći član trija, Slingšot, ustade.

"Ne znam za vas", reče on obraćajući se prostoru na pola puta između Keroua i Krebkalfa, "ali što se mene tiče, ophrvan sam tugom".

"Uvek si ophrvan tugom", reče Krebkalf. "U ovo doba dana. I ja sam. To je večiti problem. Da li da čovek ostane gladan ili da jede splačine starog Keroua?"

"Ne, ne. Nisam mislio na hranu", reče Slingšot. "Radi se o nečem mnogo gore. Izgubio sam ženu. Ostavio sam je. Da li je to trebalo da uradim?" Podigao je lice prema vlažnom svodu. Niko mu nije odgovorio.

"Kad sam pobeo iz okrutnosti rudnika", nastavi on prekrstivši ruke. "Kad su dani i noći bili od soli, a moje usne ispucale i iscepane od nje, a ukus te grozne hemikalije bio kao noževi u mojim ustima, i bela smrt užasnija od bilo kakve pomrčine duha... kada... sam pobeo, zakleo sam se..."

"Da, šta god da se desi, više nikada ni na šta nećeš da se žališ jer ništa ne može da bude toliko strašno kao rudnici", reče Krebkalf.

"Pa kako ti to znaš? Ko je...?"

"Culi smo to već ko zna koliko puta. Prečesto nam pričaš o tome", reče Kerou.

"Sve vreme mi je u glavi, pa zaboravim."

„Uspeo si da pobeš. Zašto se sad sekiraš zbog vlastitog spasenja?"

"Toliko sam srećan što ne mogu da me odvedu. Nikada nemojte da im dozvolite da me odvedu u rudnike soli. Nekada sam skupljao jaja, i leptirove... i noćne leptirove..."

"Gladan sam", reče Krebkalf.

"Užasavao sam se noći provedenih u samoći, ali posle, kad sam iz različitih razloga morao da odem od kuće i provedem noći s drugim ljudima, prisećao sam se tih noći u samoći kao nečeg uzbudljivog. Od tada čeznem da ponovo budem sam i ispijam tišinu."

"Ja ne bih voleo da živim sam na ovakvom mestu", dobaci Krebkalf.

"Ovo nije lepo mesto, nema zбора", reče Slingšot, "ali ja tu živim već dvanaest godina i to je moj jedini dom".

"Dom", odvrati Kerou. "Šta to znači? Čuo sam tu reč negde. Čekaj... vraća mi se..." (Prestao je da meša čorbu.) "Da, vraća mi se..." (Glas mu je bio oštar i zvonak.)

"Pa, daj da čujemo već jednom", reče Krebkalf.

"Reći ću vam", odvrati Kerou. "Dom je soba osvetljena vatrom iz ognjišta; tu su slike i knjige. A kad počnu kiše i žirovi otpadnu, senke listova ocrtavaju se na navučenim zavesama. Dom je tamo gde je bezbedno. Dom je mesto odakle sam pobeo. Ko je pomenuo dom? Ko je pomenuo dom?"

Kerou, čovek tankih usana koji se ponosio svojom samokontrolom i prezirao osećajnost, gnevno skoči na noge zgrožen samim sobom i udari u lonac, prosvuši gustu sivu supu, koja je otekla pod Krebkalfov krevet.

Ovaj metež skrenuće pažnju dvojici prolaznika, koji su zastali da vide šta se dešava. Čuli su sve što je Kerou rekao.

Jedan od njih nakrivi svoju anemičnu glavu na stranu kao ptica i munu svog druga laktom tako energično da mu je napuklo jedno od manjih rebra.

"Ubi me čoveče, ubi me", zareža njegov drug.

"Ma zaboravi!" odvrati njegov dosadni prijatelj. Pogled mu je bio usmeren u Krebkalfa i Slingšota, koji su sedeli namrgođeni kao da su im ptice svile gnezda na čelima.

Slingšot ustade i napravi par koraka prema pridošlicama. Zatim podiže lice prema mračnom svodu.

"Kad sam pobeo iz okrutnosti rudnika", reče, "kad su dani i noći bili od soli, a moje usne ispucale i iscepane od nje, a ukus te proklete hemikalije..."

"Da, starče. Znamo sve o tome", prekide ga Krebkalf. "Sedi i ćuti. Dopusti mi da pitam ova dva gospodina da li ih interesuje književnost."

Viši od njih dvojice, muškarac dugačkih udova i kratko podsećene kose, s maramicom zelenom poput trave, podiže se na prste.

"Interesuje!" uzviknu on. "Pa ja bih se praktično mogao nazvati književnošću. Ali vi to sigurno znate. Na kraju krajeva, čitava moja porodica odlikuje se čuvenjem. Mi smo, kao što znate, mecene, i to već stotinama godina. Zapravo, mnogi sumnjaju da bi književnost našeg vremena uopšte postojala da nije bilo inspiracije i saveta koji su dolazili od porodice Fo-Fo. Pomislite samo koliko remek-dela nikada ne bi bilo napisano da nije bilo velikodušnosti mog dede. Uzmimo, na primer, Morčova ostvarenja kao celinu, i njegovo remek-delo Pssss kao izdvojeno delo; i setimo se kako ga je moja majka vodila od haosa do čiste vizije..."

"Ma, daj umukni", začuo se glas. "Muka mi je od tebe i tvoje porodice."

Bio je to Krebkalf koji je, okružen i ograđen stotinama neprodatih kopija svog zlosrećnog romana, smatrao da baš on treba da sudi ne samo o književnosti već o svemu što se dešavalo iza prljavih kulisa.

"Fo-Fo, strahota", nastavi on. "Vi i vaša porodica niste ništa drugo do lešinari umetnosti."

"Pa stvarno", reče Fo-Fo. "To zaista nije fer, znate. Ne možemo svi biti kreativni, ali porodica Fo-Fo je uvek..."

"Ko je to s vama?" reče Krebkalf, prekinuvši ga. "Je li i on lešinar? Nema veze. Kerou je odleteo. U svoje vreme mi je pomagao da uništim osećajnost. Ali sada ga nose vetrovi baš te osećajnosti. Izneverio me je. Potrebno mi je da imam cinika za prijatelja, stari moj. Cinika koji bi mi bio oslonac. Sedite, sedite. Da li je i vaš prijatelj Fo-Fo? Vidite, ja se odmah otkravim. Ne mogu da imam neprijatelje; barem ne zadugo. Srdžba me ispuni samo kad gledam u svoje knjige. Na kraju krajeva, tu je završila krv iz moga srca. Ali ko ih čita? Koga je briga za njih? Odgovorite mi?"

Slingšot ustade kao da se ovo odnosilo na njega. "Ostavio sam svoju ženu", reče on. "Na ivici ledene kape. Da li je to bilo ispravno?" On udari petom u pod od mokrih cigli, stvarajući zvonak zvuk i pljusak kapljica.

Međutim, pošto ga niko nije pogledao, raspoloženje mu ubrzo splasnu. Okrenuo se i obratio piscu.

"Da nastavim sa kuvanjem čorbe?" upita.

"Nastavi, ako bi to tako moglo da se nazove", odvrati Krebkalf. "Nastavi, nego šta. A vi, gospodo, pridružite nam se... jedite s nama... neka nas zajedno bole stomaci... a onda, ako bude potrebno, umrećemo zajedno kao prijatelji."

PEDESET JEDAN

Upravo u tom trenutku, kad se Krebkalf spremao da se protegne... Kerou bio okrenut leđima... Slingšot nameravao da nastavi priču o rudnicima soli, a Fo-Fo taman krenuo da izvuče dugačak nož za jelo, koji mu je bio zadenut za pojas, dok je njegov prijatelj hteo da promeša ono što je ostalo od guste sive tečnosti u loncu... upravo u tom trenutku nastao je muk, zavladala je tišina i u bremenitom srcu te tišine mogao je da se čuje jedan zvuk - brzo, prigušeno tapkanje psećih šapa.

Zvuk je dopirao iz mračnih i šupljih predela, koji su se u obliku beskrajnog saća podzemnih prostorija širili na jug. Postajao je sve jači.

"Evo ih opet", reče Krebkalf. "To su baš fine kuce, nema greške."

Ostali nisu ništa rekli; samo su nepomično stajali iščekujući pojavu pasa.

"Kasnije je nego što sam mislio", reče Fo-Fo, "ali vidi, vidi..."

Međutim, ništa nije moglo da se vidi. Samo premetanje dugačkih senki i odsjaj vlage na mokrim ciglama. Psi su bili udaljeni čitavu ligu ili više.

Zbog čega su ovi ljudi krivili glave i toliko željno iščekivali dolazak pasa? Zbog čega su bili toliko napeti?

U Podrečju je uvek tako zato što dani i noći umeju da budu nepodnošljivo jednolični; tako dugački; tako bezoblični da, kad god se nešto zaista dogodi, čak i kada je očekivano, čini se da je na trenutak tama probijena i najsitniji događaj poprimi čudesne razmere kao da se misao pojavila u davno mrtvoj lobanji.

I tako, kada su i druge prilike počele da se pomaljaju iz polumraka, iz senkama prekrivenog juga pojavilo se sedam pasa u ravnomernom trku.

Bili su izuzetno vitki tako da su im se rebra videla, ali se nikako ne bi moglo reći da su bili pothranjeni. Glave su im bile visoko uzdignute kao da žele da podsete svet na svoje ponosno poreklo, a zubi iskeženi kao prisećanje na nešto manje plemenito. Jezici su im visili sa strane, a lobanje bile savršeno oblikovane. Dahtali su dok su prolazili. Nozdrve su im bile raširene, a oči blistave. Bilo ih je sedam, a zatim ih više nije bilo, čak ni zvukova koje su stvarali. Tama je ponovo sve prekrila.

Kuda su otišli, ti trkači užarenog daha? Skrenuli su kroz vodom natopljene kolonade. Stigli su do četiri inča dubokog i milju širokog jezera, po čijoj su plitkoj mirnoj vodi pljuskali šapama. Voda prska na sve strane oko njih dok galopiraju u čoporu tako zbijenom da izgleda kao jedno stvorenje.

Na suprotnoj strani širokog, sjajnog vodenog prostranstva tle je malo uzdignutije i samim tim nešto suvlje. Ovde, razbacane po lampom osvetljenoj kosini, smeštene su male zajednice slične onoj kojoj je ležeće središte bio Krebkalf, prikovan za krevet. Slične ali i različite, jer snovi su u svakoj glavi drugačiji.

I tako, jureći pored grupica tu i tamo osvetljenih lampama, čopor pasa je udvostručio brzinu naizgled bez ikakvog razloga dok nije stigao do područja gde je bilo više svetla nego što je to uobičajeno ispod reke. Mnoštvo fenjera visilo je sa eksera zabijenih u velike podupirače ili stajalo po ispustima ili policama. Baš na ovom mestu, u krugu svetlosti, psi su se zaustavili, podigli glave prema svodu sa kojeg je sve vreme kapala voda i u horu zavijali neko vreme. Čuvši taj zvuk, iz tmine se pojavio jedan visok mršav muškarac s malom glavom, koja je bila sama kost i koža, nalik na glavu ptice. Bela kecelja bila mu je umrljana krvlju, a u rukama je nosio sedam komada tamnocrvenog konjskog mesa. Dok im je prilazio, psi su drhtali.

Međutim, nije im odmah dao hranu. Podigao je komade iz kojih je još uvek curila krv iznad glave, gde su zablistali sablasnom, gotovo bleštavocrvenom bojom. Potom je savio usne u savršen krug i huknuo, na šta su mu odgovorili odjeci u tišini. Kad je do njega stigao i četvrti odjek, bacio je tamnocrvene odreske visoko u vazduh. Psi su, jedan po jedan, visoko skakali, hvatajući zubirna meso, a onda se okrenuli i uzdignutih glava odgalopirali preko nepreglednog vodenog prostranstva, nestajući u vlažnoj tami.

Muškarac sa glavom nalik na ptičju obrisao je šake trijajući ih o pregaču na bokovima, pa gurnuo ruke do laktova u kadu punu mlake vode. Iza kade, dvadeset stopa zapadno, nalazio se zid prekriven mahovinom, a u tom zidu lučno zasvođena vrata. S druge strane tih vrata bila je soba osvetljena sa šest lampi.

PEDESET DVA

Tu, u toj mahovinom obrasloj odaji po kojoj su bila razmeštena napukla i polomljena ogledala kako bi se reflektovala svetlost lampi, živela je grupa ljudi. Jedni su ležali izvaljeni na buđave kauče, drugi sedeli uspravno na foteljama od pruća, a treći bili okupljeni oko stola nasred prostorije.

Pričali su nešto nepovezano, ali kad su čuli huk pticoglavog muškarca, razgovor je utihnuo. Čuli su ga već hiljadu puta i već su oguglali na njegovu čudnovatost, ali i dalje su pažljivo slušali kao da ga čuju prvi put.

Na jednom kraju trulog kauča, lica obraslog dugom bradom i naslonjenog na kvrgave šake, sedi jedan starac. Na drugom kraju sedi njegova jednako stara supruga, s nogama podvijenim ispod sebe. Njih troje (muž, žena i kauč) predstavljaju prizor dostojanstvene oronulosti.

Starac sedi veoma mirno, povremeno dižući levu ruku i po smatrajući nešto što mu gmiže po zglobu.

Njegova žena je aktivnija od njega i okružena je beskrajnim nitima raznobojne vune tako da izgleda da je potpuno upletena u nju. Starica, čije su oči bolne i crvene, digla je odavno ruke od štri kanja, ali provodi sve svoje vreme pokušavajući da razmrsi zamršene niti. Nekada davno, postojali su dani kada je znala šta pravi, a pre toga i dani kada je bila slavna po zveketu svojih štrikaćih igala I one su bile deo; jedan mali deo Podrečja.

Međutim, to sada više nije slučaj. Umršenost je za nju sada sve. Ponekad podigne glavu, pogleda supruga u oči i uputi mu pa tetičan sladunjav osmeh. Njene male usne pomere se kao da žele nešto da kažu, ali ne nastane nikakva reč, samo pokret. Što se njega tiče, ne može se videti ništa kroz njegovu dugačku raščupanu bra du; ni položaj njegovih usta ne može da se odredi... ali sva njegova ljubav vidi se u očima. On ne učestvuje u rasplitanju jer zna da je to jedina stvar koja je čini srećnom i da čvorovi i umršene niti moraju dajenadžive.

Noćas, začudo, ona diže glavu skrećući pažnju sa onoga šta radi, čuvši huk.

"Dragi Jona", reče ona. "Da li si tu?"

"Naravno da jesam, ljubavi moja. Šta je bilo?" upita starac.

"Misli su mi odlutale u prošlost... davno... davno pre nego što sam... pre nego što sam... šta sam ono radila? Ne mogu da se se tim... ne mogu uopšte da se setim..."

"Veverice moja, znam, davno je to bilo."

"Sećam se jedne stvari, dragi moj Jona, samo da li smo bili zajedno...? Oh, pa mora da jesmo. Mi smo pobjegli zajedno, zar ne i otplovili od naših dušmana kao dva pera? Kako smo bili lepi, jedini moj Jona, i jahali smo kroz šumu... Slušaš li me, dušo?"

"Naravno, naravno..."

"Ti si bio moj princ."

"Da, veverice moja, tako je."

"Umorna sam, Jona... umorna."

"Nasloni se, dušo." On pokušava da se nagne prema njoj ka ko bi mogao da je dodirne, ali je primoran da odustane jer je taj pokret bio praćen oštrim bolom.

Jedan od četvorice muškaraca koji su igrali karte za mermernim stolom okreće se privučen uzdahom, ali ne može da odredi odakle je došao taj zvuk. On se ponovo okreće i nastavlja da gleda karte koje drži u ruci. Još jedna osoba koja je čula zvuk gotovo je potpuno golo odojče, koje puze prema starcima vukući levu nogu za sobom kao da se radi o nekakvom mrtvom i potpuno beskorisnom dodatku.

Kada odojče stigne do kauča gde dvoje starih ponovo sede u tišini, netremice gleda u jedno pa drugo, naizmenično, sa usredsređenošću koja bi, da je u pitanju bila odrasla osoba, bila uznemirujuća. Tamo se uspravlja i održava ravnotežu držeći se za ivicu kauča. U očima jasnog deteta vidi se dirljiva nevinost. Krajnja nevinost koja je uspela da opstane u svetlu punom zla.

Ili je to bila, kao što bi neko mogao da pomisli, obična praznina? Nebeski plava ispražnjenost? Da li bi bilo suviše cinično verovati da to malo dete nema niti jednu misao u glavi i ni tračak svetla u duši? Jer zašto bi inače, u najsentimentalnijem trenutku, detence okrenulo svoj majušni organ i isпустило zlatnožutu tečnost u luku kroz polumrak? Pošto se ispiškilo s nepodesnom mešavinom nonšalancije i ozbiljnosti, dete uočava sjaj kašike u senkama ispod kauča i pada na svoju malu голу pozadinu, okreće se i puze u potrazi za blagom. On sada predstavlja samu esenciju svrhovitosti. Njegov malecki privezak je zaboravljen; landara kao puž golać. Potpu-no je zaboravio na njega. Kašika je sve što postoji.

Međutim, visuljak je već napravio štetu... u svojoj nevinosti i neznanju posuo je falangu mrava ratnika koji su, i ne pretpostavljajući da je prolom oblaka neminovan, putovali preko negostoljubivog terena.

PEDESET TRI

Dete, a sada i majka i otac, izbeglice sa Gvozdene obale, sede jedno nasuprot drugog za stolom. Otac igra karte koristeći samo delić mozga. Ostatak tog njegovog, kao žilet oštrog instrumenta, daleko je u carstvu apstraktnih jednačina.

Njegova supruga, žena široke vilice, gleda ga namrgođeno iz navike. Kao i obično, osvojio je pravo bogatstvo u žetonima. Međutim, za njih ovde dole u Podrečju ne postoji novac, niti bilo gde, kako se njoj činilo. Sve je pošlo naopako. Njen ujak bio je nekada davno general, a njen brat bio je predstavljen vojvodi. Ali šta to sada znači njoj i njenom mužu? Oni su bili pravi muškarci. A njen muž je samo intelektualac. Nije trebalo da beže sa Gvozdene obale, nije trebalo da se venčaju, a što se tiče njihovog sina... bilo bi bolje da se nije ni rodio. Ona okreće masivne kosti svog lica prema mužu. Izgleda tako odsutan; tako bespolan! Ona ustaje. "Da li si ti muškarac?!" viče.

"Divno pitanje!" čuje se glas nalik na napuklo zvono. " 'Da li si ti muškarac?' kaže ona. Kakav urnebes! Kakva smelost! Pa, gospodine Zed? Jeste li?"

Inteligentni, reći gospodin sa belim trepavicama, gospodin Zed, okreće lice prema supruzi i ne vidi ništa osim $TXI/4 \text{ p}3/4 = 1/2\text{-prxl}/4(\text{naopačke})$. Ona okreće glavu prema savitljivom muškarcu napuklog glasa i u trenutku shvata da je protraćio tri godine konstruktivnog razmišljanja. Njegove osnovne premise bile su pogrešne. Pretpostavio je da svemir ima unutrašnje ustrojstvo.

Shvativši da je ovaj gospodin u mislima u drugom svetu, Krek-Bel sklanja kosu s čela, smeje se kao mnoštvo praporaca i jasno gestikulira u pravcu svog para na suprotnoj strani stola, kao da želi da kaže: "Oh, zar to nije sjajno?"

Njegov partner, međutim, Sober-Karter ne vidi ništa čudesno u tome i naslanja se u stolici poluzatvorenih očiju. On je krupan zamišljen muškarac, koji se ne predaje ekstravaganciji, kako u mislima tako i u delima. On pažljivo posmatra svog partnera, jer je Krek-Bel dobar, ali ume da pretera u tome.

Krek-Bel je veseljak. Za njega je život samo 'sada' i ništa osim 'sada'. On zaboravi prošlost čim se nešto odigra i ne želi da prihvati da uopšte postoji budućnost. Ispunjen je

trenutkom koji teče. Ima naviku da odmahuje glavom, ali ne zato što se ne slaže s nečim već zbog pukog uživanja u životu. Zabacuje je levo-desno, gledajući na sve strane.

"Vaš muž je kartaroš, i to kakav", viče Krek-Bel naginjući se preko stola i tapšući gospodina Zeda po pegavoj nadlanci. "To je nesporno, je 1' da? Je 1' da? Ali zašto je tako natmuren... Zašto se ne smeje dok igra?"

"Mrzim ljude", reče gospodin Zed. "Uključujući i vas."

PEDESETI ČETIRI

"Jona, dušo, da li si dobro?" reče stara, stara žena.

"Naravno da jesam. Šta je, veverice moja?" starac je gladio bradu.

"Mora da sam zadremala."

"Pitam se... pitam se..."

"Sanjala sam", reče starica.

"Šta?"

"Ne sećam se... nešto o suncu."

"Suncu?"

"Velikom okruglom suncu koje nas je nekada grejalo."

"Da, sećam se."

"I o njegovim zracima. Dugačkim divnim zracima..."

"Gde smo tada živeli...?"

"Negde na jugu."

Starica napući usne. Oči su joj bile veoma umorne. Ruke su nastavile s rasplitanjem vunjenih niti, a starac ju je gledao kao da ne postoji ništa lepše od nje.

PEDESET PET

"Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha!" zaurao je Krek-Bel, zabacivši glavu. Zvuk njegovog smeha bio je nalik lomljenju grnčarije.

"Polako", reče Sober-Karter, krupni muškarac. "Bilo bi ti bolje da budeš malo tiši. Možda se tebi čini da je život urnebesna, ali Oni su ti na tragu."

"Ali ja nemam trag", reče Krek-Bel. "Ja sam postepeno iščezao. Ne razmišljajmo o tome. Ja sam najsrećniji u polumraku. Uvek sam voleo vlagu. Ja tu ništa ne mogu. Odgovara mi. Ha, ha!"

"Taj tvoj smeh", izusti Karter, "jednog dana će ti doći glave."

"Neće", odvrati Krek-Bel. "Ovde dole bezbedan sam kao mrav u visokoj travi. Do đavola sa četvrtom dimenzijom. Sadašnjost je najbitnija." On skloni bujnu kosu iz očiju i veselo se okrenuvši na stolici, pokaza u pravcu jedne prilike u senci. "Vidi nju", viknuo je. "Zašto se ne pomera? Zašto se ne smeje i ne peva?"

Prilika u senci bila je devojka. Nepomično je stajala. Njene ogromne crne oči nagoveštavale su da je možda bolesna. Jedan muškarac uđe u prostoriju. Ne gledajući ni levo ni desno, zaputio se pravo prema tamnokosoj devojci.

Ona je bazizražajno gledala preko ramena muškarca, koji joj se približavao na dugim tankim nogama. Izgledalo je da, pošto dobro poznaje njegove crte lica, njegove visoke sivkaste jagodice, bledu kožu, blistave oči, pukotinu na bradi, ne vidi razlog da usredsredi pogled na njega. Kad je stigao do nje, zauzeo je napadački stav kao bogomoljka, blago savijenih kolena i dugačkih prstiju, sklopljenih u klupko kostiju.

"Koliko još?" reče ona.

"Uskoro. Uskoro."

"Uskoro? Kakva je to reč? Uskoro! Koliko? Deset sati? Deset dana? Deset godina? Da li si našao tunel?"

Vejl skloni pogled s nje i pogleda sve prisutne, jednog po jednog.

"Šta si našao?" ponovi devojka, i dalje gledajući preko njegovog ramena. "Tiše, prokleta bila", reče muškarac po imenu Vej, digavši ruku.

Crna Ruža se nije ni trznula već je stajala potpuno uspravno, ali sva elastičnost odavno je nestala iz njenog tela. Previše je toga prošla u životu i u njoj nije bilo više ni trunke otpora.

Stajala je uspravna ali slomljena. Tri revolucije preturila je preko glave. Čula je krike. Ponekad nije znala da li vrišti ona ili neko drugi. Bili su to krici dece koja su ostala bez svojih majki.

Jedne noći izvukli su je голу iz kreveta. Ubili su njenog voljenog. Ostavili su ga u lokvi krvi. Nju su odveli u zarobljenički logor i njena lepota počela je da se stvrdnjava i da je napušta.

Onda je ugledala njega: Vejla, jednog od stražara. Visokog i vitkog muškarca tankih usana i očiju nalik na staklene perle. Nagovorio ju je da pobjegne s njim.

U početku je mislila da je u pitanju prevara, ali kako je vreme prolazilo, Crna Ruža je shvatila da joj u životu nije preostalo baš mnogo toga i rešila je da pobjegne iz logora. Jedan deo njegovog plana bio je da sa sobom povede nekog ko će mu pomoći da zametne trag.

I tako su pobjegli, on od sputavajućeg života službene svireposti, a ona od bičevanja i opušaka koje su joj gasili na telu.

Usledilo je lutanje po svetu. Posle toga je došlo doba okrutnosti gore od svega što je iskusila iza bodljikave žice. Posle toga je došlo doba poniženja. Sedam puta je pokušala da pobjegne, ali on bi je uvek našao. Vejla. Muškarac s malom glavom.

PEDESET ŠEST

Jednog dana zaklao je prosjaka kao da je svinja i iz krvavog džepa uzeo mu tajni znak Podrečja. Policajci su bili u susjednoj ulici. Šćućurio se s Crnom Ružom iza jedne statue i kada je mesec nestao iza oblaka, odvuкао ju je do reke. Tamo je, u najdubljim senkama, na kraju uspeo da nađe ono što je tražio - ulaz u tajni tunel. Mešavina lukavstva i sreće omogućila mu je da u logoru stekne mnoga znanja.

Ali to je bilo pre godinu dana. Godinu dana provela je u polumraku. I sada je stajala veoma uspravno u maloj prostoriji, zureći u vazduh ispred sebe.

Prvi put je Crna Ruža okrenula glavu prema muškarcu koji je stajao ispred nje.

"Radije bih ponovo bila rob", prošaputala je, "nego da uživam u ovakvoj slobodi. Zašto me pratiš? Ja gubim svoj život. Šta si našao?"

Muškarac ponovo pogleda u mali nemi skup, pa se opet okrenu prema devojci. Sa svog mesta, ona je mogla da vidi samo njegovu siluetu.

"Reci mi", reče Crna Ruža. Njen glas je sve vreme bio gotovo besmisleno ravan. "Da li si ga našao? Tunel?"

Košćati muškarac protrlja ruke stvarajući zvuk nalik na onaj koji stvara brusni papir. Potom klimnu glavom.

"Na milju odavde. Ne više. Izlaz je obrastao visokom paprati. Iz nje se pojavio jedan mladić. Priđi bliže. Neću da me neko čuje. Sećaš se biča?"

"Biča? Zašto me to pitaš?"

Pre odgovora, prilika zgrabi Crnu Ružu i posle nekoliko sekundi više nisu bili u lampama osvetljenoj prostoriji. Skrenuvši levo dva puta zaredom, stigli su do kamenog ugla, nalik na raskršnicu dve ulice. Snop svetla pružao se preko mokrog tla. Ruke su joj bile ukočene dok ih je stezao kao mengelama.

"Sad možemo da pričamo", reče on.

"Pusti mi ruku ili ću da vrištim, tako mi boga."

"On ti nikada nije pomogao. Zar si zaboravila?"

"Šta da li sam zaboravila? Tvoju lobanju? Tvoju prljavu malu tikvu! Ništa nisam zaboravila. Sećam se svih tvojih prljavih igara. I smrada tvojih prstiju."

"A sećaš li se biča i gladi u Karu? Kako sam ti davao dodatne porcije hleba! Da, i hranio te kroz rešetke. I kako si glasno tražila još."

"Što se ne vratiš u blato iz kojeg si izmileo?"

"Bez obzira na to što si se davala svima, što si se bezočno kurvala, ja mogu da vidim da si nekada bila predivna. Mogu da vidim zašto si dobila takvo ime. Crna Ruža. Bila si slavna. Svi su te želeli. Ali onda je došla revolucija i tvoja lepota više ništa nije vredela. Bičevali su te i slomili tvoj ponos. Bila si sve mršavija. Ruke i noge pretvorile su ti se u pritke. Obrijali su ti glavu. Nisi ni ličila na ženu. Izgledala si više kao..."

"Ne želim da razmišljam o tome... ostavi me na miru."

"Sećaš li se šta si mi obećala?"

"Ne."

"I kako sam te onda ponovo spasao; i pomogao ti da pobegneš?"

"Ne! Ne! Ne!"

"Sećaš li se kako si me molila za milost? Molila si me na kolenima, onako podšišana, glave pognute kao pred pogubljenje. I ja sam se smilovao, zar nisam?"

"Da, o da."

"U zamenu za tvoje telo, obećala si."

"Ne!"

"Pođi sa mnom ili truni u mraku."

Ponovo ju je snažno šćepao tako da je vrisnula od bola. Međutim, istovremeno se čuo još jedan zvuk koji niko nije čuo... zvuk lakih koraka.

"Digni glavu! Otkud ta finoća? Pa ti si kurva."

"Nisam kurva, smrdljivi krakonjo. Više bih volela da imam otvorenu ranu na telu nego da me ti dodiruješ."

Tada muškarac s malom okruglom glavom podiže pesnicu i udari je preko usana. Bile su to usne koje su nekada bile meke i crvene; divota za gledanje; užitak za ljubljenje. Međutim, sada su izgledale kao da nemaju oblik jer su bile oblivenе krvlju. Trznuvši glavom, udarila je u zid iza sebe i istog trena oči joj se zatvoriše od slabosti; te njene oči, sa dužicama naizgled crnim poput zenica tako da su se stapale i postajale duboki široki zdenci, koji bi gutali sve u šta je gledala. Međutim, pre nego što su se do kraja zatvorile, nešto nalik na duha zalebdelo je u njenim očima. Nije to bio ničiji odraz već nešto užasno i tužno... bio je to duh nepodnošljivog razočaranja.

Koraci su se zaustavili kad se začuo njen vrisak. ali sada dok se spuštala na kolena, jedna prilika počе da trči, a zvuk udaranja cipela po pločniku bivao je sve jači.

Muškarac s malom lobanjom i dugačkim tankim udovima nakrivio je glavu na stranu i stao da prelazi jezikom po jedva vidljivim usnama odlučnim pokretima nalik na oštrenje brijaća na kaišu.

Jezik mu je bio kao jezik cipele, dugačak, širok i pljosnat.

A onda, kao da je baš tada odlučio šta će da uradi, podigao je Crnu Ružu u naručje, napravio nekoliko koraka do mesta gde je vladao najcrnji mrak i tamo je bacio na zemlju kao da baca vreću. Međutim, kad se okrenuo i pošao nazad, video je da ga neko čеka.

PEDESET SEDAM

Onoliko koliko jedan običan čovek može da zadrži dah, vladala je tišina. Potpuna. Netremice su gledali jedan u drugog sve dok se na kraju nije prolomio Vejlov glas.

"Ko si ti?" rekao je. "I šta hoćeš?"

Kad je završio, povukao je svoje kožaste usne unazad, ali umesto da mu odgovori, pridošlica je napravila korak napred, zverajući na sve strane kao da nešto traži.

"Mislim da sam te nešto pitao! Ko si ti? Ne pripadaš ovom ovde. Ne bi trebalo da budeš tu. Nemaš pravo. Idi na sever ili ću..."

"Čuo sam da neko vrišti", reče Titus. "Šta je to bilo?"

"Vrisak? Uvek neko vrišti."

"Šta radiš ovde u mraku? Šta to kriješ?"

"Šta krijem, pseto jedno? Šta krijem? Ko si ti da me ispituješ? Ko si ti, do đavola, uopšte? Odakle si došao?"

"Zašto?"

Muškarac nalik na bogomoljku obruši se iznenada na mladića i iako ga zapravo nije ni dodirnuo, činilo se da ga okružuje i preti mu sa svih strana svojim noktima, svojim zglobovima, svojim zubima i svojim kiselim i užasnim dahom. "Ponovo te pitam", reče muškarac. "Odakle si došao?"

Titus, stisnutih očiju i stegnutih pesnica, iznenada oseti kako mu se suše usta. "Ti to ne bi razumeo", šapnuo je.

Čuvši ovo, gospodin Vejl zabaci svoju koščatu glavi i stade da se smeje. Zvuk je bio nepodnošljivo hladan i surov.

I pre nego što se nasmejao, taj čovek je izgledao smrtonosno, ali sada je postao smrtonosan na drugi način. U njegovom smehu nije bilo vedrine. Bila je to buka koja je

izlazila iz šupljine na njegovoj glavi. Zvuk koji je jasno stavio do znanja Titusu da je muškarac ispred njega u dubini duše zao. Ne bi se moglo reći da je on kriv za to kako izgledaju njegovo telo, udovi i organi, pa čak i njegova glava, jer oni su jednostavno stvoreni takvi kakvi jesu; ali njegov smeh bio je samo njegova tvorevina.

Dok mu je krv navirala u lice, Titus začu meškoljenje u tami i istog trena okrenu glavu.

"Ko je tamo?" viknu on, a nakon toga mršavi Vejl napravi jedan paukoliki korak prema njemu.

"Vrati se nazad, mali!"

Glas mu je bio tako užasan i preteći da je Titus skočio napred u tamu i udario nogom u nešto što se trgnulo i povuklo unazad. Istovremeno je začuo jecaj tačno ispod sebe.

Kad je kleknuo, video je nejasan obris ljudskog lica u mraku. Oči su bile otvorene.

"Ko si ti?" tiho izusti Titus. "Šta ti se dogodilo?"

"Ne... ne", začu se glas.

"Podigni glavu", reče Titus, ali kad je počeo da diže nejasno telo, prsti jedne šake stegnuše mu rame kao klešta i jednim pokretom ne samo da ga podigoše na noge već ga i odbaciše do zida, gde mu je snop bledega vlažnog svetla obasjao lice.

Na tom mladom licu ocrtavalo se nešto ne baš tako mlado; nešto drevno poput kamenova njegovog doma. Nešto beskompromisno. Učtivost je istrgnuta iz njegovog pogleda kao što meso može da se otrgne sa kostiju. Praiskonska ljubav prema mestu njegovog rođenja, ljubav koja je opstajala i rasla, iako je napustio svoj dom, iako je bio izdajnik, plamtela je u njemu snagom koju nije mogao da shvati. Sve što je znao bilo je da, dok gleda u čoveka-pauka, on, Titus, počinje da stari. Senka tamnog oblaka prešla mu je preko srca. Nije se nalazio u nečemu što bi se moglo nazvati srž pustolovine već sam s nečim što je mirisalo na smrt.

Zid na koji se naslanjao Titus bio je od cigala niz koje je tekla voda. Slivala mu se niz kosu i širila preko čela i jagodičnih kostiju, pa se skupljala oko usana i brade, i padala na tle u nizu krupnih kapi.

Srce mu je lupalo. Drhtavica mu je obuzela ruke i kolena, a onda se iz polumraka pojavila Crna Ruža.

"Ne, ne, ne! Ostani u mraku, ko god da si!"

Izgovorivši to, Crna Ruža je izgubila snagu i stropoštala se na pod, a onda se uz veliki napor podigla na lakat i šapnula: "Ubij zver!"

Pauk je okrenuo svoju malu koščatu glavu prema njoj i u tom trenutku, Titus, (bez ikakvog oružja kojim bi mogao da ga ubode ili poseče i bez ikakvih skrupula zato što je znao da će se boriti za goli život), podiže koleno svom snagom koju je mogao da skupi. Istovremeno, pauk se nagnuo napred tako da je sva silina udarca završila ispod njegovih rebara, ali jedini zvuk koji je mogao da čuje bila je navala vazduha, koji je šišteći jurnuo kroz njegove čeljusti. To je bio jedini zvuk. Nije ni zastenjao već je samo skupio ruke, nepravivši prstima neku vrstu mreže, kojom je štitio trbuh dok se savijao prema tlu.

To je bio pravi čas za Titusa. Odbauljao je kroz mrak do Crne Ruže, podigao je i potrčao dahćući prema svetlu koje je izgledalo kao da visi u daljini, na zapadu gde su mokri pod, zidovi i tavanica bili obliveni gustim olovnom sjajem.

Dok je trčao, video je (iako gotovo da nije bio ni svestan toga) jednu porodicu kako prolazi pa staje, okuplja se i zuri. Onda se pojavila još jedna grupa, pa još jedna, kao da su ih iz sebe lučili sami zidovi. Prilike svih vrsta, sa svih strana. Videli bi dečaka kako posrće sa svojim teretom i zaustavljali se.

U međuvremenu, vejl je, iako daleko od toga da se oporavio od udarca kolenom, pratio Titusa s neumoljivom odlučnošću. Bez obzira na svoje brze dugačke noge, on nije stigao da vidi da je Titus kleknuo i spustio Crnu Ružu na tle, u senku podno stare piramide od knjiga koje su se raspadale tako da je bila skrivena od njegovog pogleda.

Čim je to uradio, mladić se okrenuo na peti i ugledao svog neprijatelja. Video je i da se skupilo mnogo sveta. Čuo se znak za uzbunu. Znak za koji nisu bile potrebne reči ili zvukovi. Nešto je putovalo od jedne oblasti do druge sve dok se čitav prostor nije ispunio nekim nečujnim zvukom kao kada džin urla iza staklenog zida koji ne propušta zvuk, ili kada se neko dere iz grla u kojem nema glasniha žica.

I tako se stvorila siva arena i sve se više ljudi okupljalo dok je voda kapala sa mračnog kupolastog svoda. U fenjere je dolivena tečnost, a neki su držali sveće, drugi baklje, a ostali su doneli ogledala koja su odbijala svetlost tako da je na kraju mestom zavladała neka košmarna atmosfera.

Da ga rame nije bolelo od stiska kojem je bilo izloženo, Titus bi se verovatno zapitao da li je budan ili sanja.

Oko njega, u redovima (središte arene bilo je dosta niže od njenog ruba i činilo se da je mesto zapravo jedan veliki mračan trg), stajali su i sedeli ljudi kojima je svet okrenuo leđa. Prosjaci, bludnice, varalice, izbeglice, skitnice, raspikuće, besposličari, boemi, nevaljalci, ništarije, pesnici, hulje, sitne ribe, neprilagođeni, kozeri, mutavci, pokvarenjaci, nevini, snobovi i marionete, prokaženici, otpadnici, krpari, vucibatine, pustahije, đavoli, ugursuzi, okoreli grešnici, rasipnici, dužnici, sanjari i šljam.

Niko od prisutnih u tom velikom skupu nikada ranije nije video Titusa. Svako od njih mislio je da je to neznanje ograničeno na njega samog pošto je stanovništvo bilo veoma brojno i izolovano.

Što se tiče Vejla, bilo je mnogo onih koji su znali njegovo lice; prepoznali su taj grozni paukoliki hod, tu malu okruglu glavu; te tanke usne. Bilo je u vezi s njim nečeg neuništivog; kao da mu je telo bilo napravljeno od neke materije koja nije znala za postojanje bola.

Dok je napredovao, spustio se težak muk, jednako opipljiv kao bilo koji zvuk i ostao da lebdi u vazduhu. Čak su i najlakomisleniji i najbezosećajniji prebledeli. I bez obzira na to što nisu znali razlog za sukob koji se odigravao pred njima, drhtali su gledajući kako se smanjuje razmak između dvojice suparnika.

Teško je razumeti kako su vesti o predstojećoj borbi stigle do udaljenih delova i kako su gotovo na krilima svojih odjeka izvukle napolje ovoliko mnoštvo. Ali nije bilo niti jednog dela Podrečja koje nije bilo svesno ovog događaja.

Glava do glave, u dugačkim linijama, zgusnute i bezbrojne i povezane kao zrnca žutog šećera, svako zrnce jedno lice, činile su publiku, koja je stajala ili sedela ne pomerajući se. Skloniti pogled s bilo kojeg od tih lica značilo je izgubiti ga iz vida zauvek. Bila je to prava mahnitost lica: beskrajna razuzdanost. Nije joj bilo kraja. Njena domišljatost bila je tako hitra, raznovrsna, tečna. Svako kretanje gubilo se polako; tonulo u dubinu polako kao ruka koja u potaji krađe; padalo u ništavilo.

I sve je bilo osvetljeno fenjerima čije se svetlo reflektovalo u ogledalima. U plitkom jezeru u središtu kruga video se odraz dugačkih ukrštenih greda, odraz pacova koji se pentrao po jednoj od njih, visokoj i klizavoj, odraz njegovih sjajnih zuba i groznog ukočenog repa.

Negde u sredini sedeo je Slingšot. Na trenutak je zaboravio da se samosažaljeva jer je toliko snažan bio prizor mladića u bekstvu.

Šake su mu bile stisnute u dubini njegovih džepova dok je zurio u mokri krug. Samo nekoliko stopa dalje (iako više nisu mogli da se vide) čučao je Kerou. Grickajući nokte, netremice je gledao u Titusa i pitao se šta mladić može da uradi, s obzirom na to da je ne-naoružan.

Trideset ili četrdeset stopa od Keroua i Slingšota, stajao je Sober-Karter, a na drugoj strani otvorenog prostora, par staraca, Jona i njegova 'veverica' držali su se za ruke.

Krek-Bel, obično nepodnošljivo vedar, sedeo je povijenih ramena kao nekakva ledena ptica. Lice mu je bilo oklembeseno, a usta otvorena. Ruke su mu bile sklopljene i uprkos tome što nije imao nikakve veze sa sukobom, bile su hladne i vlažne, a puls neujednačen.

Krebkalf, zatočenik svojih knjiga, prenet je zajedno sa krevetom do arene. Kad je krevet podignut, pod njim je ostao pravougaonik divne debele prašine.

U tišini se čuo zvuk reke, prigušen, gotovo nečujan, ali sveprisutan i preteći poput okeana. Nije se radilo toliko o samom zvuku koliko o podsećanju na gornji svet.

Titus se zaustavio u središtu 'ringa' i okrenuo prema svom suparniku, gnusnom Vejlu. Nije gajio preteranu nadu jer mu se činilo da je muškarac sačinjen samo od kostiju i žila, i

sećao se kako se brzo povratio od udarca u stomak. Nije Titus bio samo zaplašen već i obuzet strahopoštovanjem prema stvorenju koje mu se približavalo; stvorenju zastrašujućih proporcija, koje je izgledalo mnogo veće nego što je zaista bilo.

Imao je utisak da se suočava s mašinom; s nečim što ne poseduje nervni sistem, srce, bubrege ili bilo koji ranjivi organ.

Odeća mu je bila crna i izgledala je kao da je mokra. To je dodatno isticalo dužinu njegovih kostiju. Oko mršavog stomaka nosio je široki kožni kaiš sa kopčom od mesinga koja je svetlucala na svetlu plamena.

Kad se približio Titusu, mladić je primetio da su mu usta toliko stisnuta da su mu usne, koje su ionako već bile tanke same po sebi, sada izgledale kao parče beskrvnog konca. Zbog toga je koža iznad njih bila zategnuta tako da su jagodične kosti štrčale kao dve male stene. Oči su mu sevale između kapaka pa je imao izraz žestoke usredsređenosti, koja bi se opravdano mogla nazvati i ludilom.

Na trenutak, koncentracija mu je popustila i u tom trenutku je pogledom prešao preko okupljenog mnoštva, ali nigde nije bilo ni traga od Crne Ruže. Pošto je ponovo pogledao u Titusa, podigao je glavu i ugledao dugačke grede koje su se pružale kroz sumračne gornje prostore. Video je visoke potporne stubove, zelene i ljigave od mahovine, i dok mu se pogled spuštao niz jedan truli stub, primetio je pacova.

Krajičkom oka pazeći na Titusa, a drugim krajem gledajući u pacova, čovek-pauk pokrenuo se neočekivano ulevo i krećući se bočno, stigao do mokrog stuba.

Iz mnoštva se začuo uzdah olakšanja. Svaka neočekivana aktivnost bila je bolja od neizbežnog hvatanja u koštac dvojice neodgovarajućih suparnika.

Međutim, to je olakšanje bilo kratkog daha pošto je nešto gore od užasa tišine nateralo sve njih da skoče ne noge: pokretom prebrzim da bi ga bilo ko video, nalik na palcanje kobrinog jezika ili kretnju lignjinih lovačkih pipaka, Vejl je ispružio svoju dugačku levu ruku i zgrabio šćućurenog pacova, pa jednim stiskom svojih dugačkih prstiju isterao život iz njega uz zvuk pucanja kostiju. Odjeknuo je jedan vrisak, a onda je nastala još užasnija tišina jer se Vejl okrenuo prema Titusu.

"Sad si ti na redu", rekao je.

Kad se Titus sagnuo da povrati, Vejl baci mrtvu životinju prema njemu. Pala je nekoliko stopa od njega uz tup udar. Ne znajući šta radi, obuzet groznicom straha i mržnje, Titus otkinu parče košulje, presavi ga i spustivši se na kolena, prekri njime beživotno telo glodara.

Dok je tako klečao, on ugleda senku kako se pomera i skoči na noge uz krik jer Vejl je već bio skoro na njemu.

I ne samo to. U ruci je držao nož.

ŠEZDESET

Na drugoj strani kruga, Crna Ruža videla je odblesak Vejlovog noža. Znala je da je oštar poput brijača. Videla je da mladić nema oružje i skupivši svu svoju snagu, ona viknu: "Dajte mu nož... nož! Ta zver će da ga ubije."

Cinilo se da se čitav skup probudio iz nekog košmara ili transa: na stotine ruku posegnulo je ka stotinama pojaseva i sledećih desetak sekundi vazduh je bio ispunjen bleštanjem čelika, a kroz ogromni prostor razlegao se zveket metala po kamenu. Oružje svih vrsta ležalo je razbacano po podu poput zvezda na nebu. Neko na suvom, a neko svetlucajući u lokvama vode. Ipak, bilo je i jedno dugačko vitko parče čelika, nešto između mača i noža, koje je, zbog toga što je proletelo pored Titusove glave i uz pljusak vode palo podaleko od Vejla, nateralo mladića da odmah krene u akciju. Okrenuvši se, on potrča prema njemu i pošto ga je izvadio iz plitke vode, on se kratko nasmeja, ne od радости već od olakšanja što drži nešto čvrsto u ruci, nešto sa oštricom, nešto opasnije, oštrije i smrtonosnije od golih ruku.

Držeći ga s obe ruke, on ga ispruži poput gvožđa za žigosanje. Voda mu je sezala preko članaka tako da je njegov savršeni odraz naopačke stajao ispod njega.

Sada kad je Vejl bio toliko blizu Titusa da ih je razdvajalo samo deset stopa, pomislili biste da je neko iz okupljenog mnoštva potrčao da pomogne mladiću. Međutim, niko nije napravio ni najmanji pokret. Siledžije su jednako kao slabići u nekom sveopštom transu posmatrali prizor ispred sebe. Bili su nemoćni da se pokrenu.

Čovek-bogomoljka se približavao i Titus napravi jedan korak unazad. Tresao se od straha. Činilo se da je Vejlovo lice izloženo pred njim kao neka grozna rana: plovilo mu je pred očima poput talasa na sivom glibu u paklenom bezdanu. Bilo je nedolično. Ne zbog svoje ružnoće, pa čak ni zbog svireposti koja je bila njegov sastavni deo već zbog načina na koji je neprestano podsećalo na smrt.

Načas, titusu je sve bilo jasno. U jednom momentu, nestalo je njegove mržnje. Ničeg se nije gnušao. Taj muškarac bio je rođen sa svojim kostima i svojim crevima. On nije imao ništa s tim. Rođen je s lobanjom takvog oblika da je samo zlo moglo da se nastani u njoj.

Ali ta je misao samo blesnula i nestala jer Titus nije imao vremena ni za šta drugo nego da brine za svoj opstanak.

ŠEZDESET JEDAN

Šta je to što se provlači kroz zažagreni um ubice? Strah? Ne, čak ni toliko koliko bi moglo da stane u očnu duplju muve. Kajanje? Nikada nije ni čuo za to. Odanost je ono što ga ispunjava dok podiže svoju dugačku desnu ruku. Odanost prema dečaku, krakatom dečaku izranjavljenih kolena, koji je čupao krila vrapcima pre mnogo godina. Odanost njegovoj usamljenosti. Odanost vlastitom zlu jer mu je to zlo omogućilo da se popne prljavim stepeništem do potkrovlja pakla. Čak i da je to pozeleo, nikada ne bi mogao da se povuče iz sukoba jer bi to značilo da Sotoni uskraćuje sizerenstvo nad bolom.

Titus je podigao svoj mač visoko u vazduh i u tom trenutku, njegov neprijatelj baci nož u pravcu mladića. Proleteo je kroz vazduh brzinom kamena izbačenog iz pračke i pogodio Titusov mač tik ispod drške, izbacivši mu ga iz ruku.

Silina udarca poslala je Titusa na tle. Činilo mu se da je on sam bio pogođen. Cele ruke i otvorene šake drhtale su mu i treperile od šoka.

Dok je ležao, primetio je dve stvari. Prvo je video Vejlja kako kupi nekoliko noževa sa mokrog tla i ide prema njemu, istegnutog vrata i isturene glave, nalik na kokošku koja trči prema hranilici, sa šakama punim oštrica podignutih do ušiju. Dok je sleđeni Titus gledao u njega, pakosna usta su se na trenutak otvorila i ljubičasti jezik je pojurio od jednog ugla do drugog. Titus je netremice gledao, kao da su sva energija i snaga istekle iz njega, ali dok je tako bespomoćno ležao, nešto se pomerilo u jednom deliću njegovog oka, nešto iznad njegove glave, tako da je i protiv svoje volje, na tren razrogačenih očiju gledao u dugačku klizavu gredu, koja je izgledala kao da lebdi u polumraku.

Međutim, ono što je Titus video i što je nateralo njegov puls da se ubrza nije bila greda već nešto što je puzalo po njoj: nešto veliko i istovremeno potpuno nečujno; nešto što se neumoljivo pomeralo napred, inč po inč. Nije bio u stanju da odredi o čemu se radilo. Mogao je da kaže samo da je teško, okretno i živo.

Gospodin Vejl, međutim, uništitelj života, primetivši Titusa kako na trenutak podiže pogled prema senkama iznad njegove glave, zastade u svom napredovanju prema mladiću na zemlji i okrenu lice prema gredama. Ono što je u tom trenutku video izazvalo je dubok uzdah strave kod ogromne publike pošto se prilika, koja je u treperavom svetlu delovala zaista ogromno, podigla na noge i već u sledećem trenu skočila u ponor.

Nemoguće je izračunati težinu Mazlheća i brzinu kojom se sručio na čoveka-bogomoljku kad ga je oborio na klizavo tle. Glava žrtve bila je podignuta tako da su njegova vilica, ključne i ramene kosti prve nastradale kao suve grane u oluji.

Pa ipak, taj đavo, ta bogomoljka, taj gospodin Vejl, ni glasa od sebe nije pustio. Iako smlavljen i oboren na zemlju, on ponovo ustade i užasnutom Titusu se učini da su mu svi delovi lica promenili mesta.

Takođe, bilo je jasno da su mu i udovi bili povređeni. Pokušavajući da se odmakne, vukao je slomljenu nogu, koja ga je pratila kao nešto strano, prikačeno za njegov kuk; kao parče naplavljenog drveta. Sve što je mogao da uradi bilo je da odskakuće od Mazlheća sa zbrčkanim delovima lica nabijenim na vrat, nalik na nekakvo jezovito gnezdo.

Međutim, nije otišao daleko. Titus, Mazlheć i velika zapanjena publika shvatili su da još uvek drži noževe i da njegove ruke i šake nisu pretrpele nikakvu štetu. Oružje je blistalo među njegovim prstima.

Međutim, više nije mogao da vidi svoje neprijatelje. Lice mu je bilo deformisano. Ipak, um mu je bio neoštećen.

"Crna Ružo!" zaurao je kroz strašnu tišinu. "Pogledaj me poslednji put", i zario dva noža kroz rebra u srce. Ostavio ih je tamo, sklonivši ruke s njihovih drški.

Tišinu koja je usledila ispunio je njegov strahotni smeh, koji je bivao sve glasniji i glasniji, a krv mu je tekla iz rana sve jače dok nije došao trenutak kada je uz grč, koji je prošao kroz njegove dugačke kosti, pao na smlavljeno besmisleno lice, trznuo se još jednom, poslednji put, i umro.

ŠEZDESET DVA

Titus ustade i okrenu se prema Mazlheću. Pogled njegovog prijatelja gubio se negde u daljini i Titus je odmah video da mu nije do razgovora. Izgledao je kao da je zaboravio na dugačkog slomljenog muškarca pod svojim nogama i da razmišlja o nečemu drugom. Kad im je Crna Ruža prišla teturajući se, prekrštenih ruku, uopšte nije obratio pažnju na nju. Ona se okrenula Titusu.

Titus ustuknu. Ne zato što mu je bila odbojna jer je, iako izmučena i ispijena, i dalje bila lepa. Međutim, sada u čoveku nije mogla da izazove ništa drugo osim sažaljenja. Jednostavno nije imala izbora. Njena lepota bila je lepota koja poziva na oprez. Njene ogromne oči, tako često ispunjene strahom, sada su bile ispunjene nadom... i Titus je znao da mora da pobegne. Odmah je video da je grabljiva. Ona to nije znala, ali bila je takva.

"Ona prolazi kroz pakao", mrmljao je Titus. "Gaca kroz njega i što je gušći i dublji, moja želja da pobegnem je veća. Tuga ume da bude tako dosadna." Titusu su se istog trenu zgradile vlastite reči. Ostavile su odvratu ukus u njegovim ustima.

Pogledao je u nju i ponovo ga je privukla zjapeća tragedija u njenim očima. Šta god da kaže, to će biti samo potvrda; samo ponavljanje ili ukras realnosti koja je izvirala iz njenih rečitih očiju. Drhtanje njenih ruku i vlažnost njenih obraza. To i ostali znakovi bili su suvišni. Znao je da bi, kad bi dozvolio jednom jedinom semenu ljubaznosti da padne na zemlju, to seme neizbežno izraslo u nekakvu uvrnutu ljubavnu vezu. Jedan osmeh mogao bi da pokrene lavinu.

"Ne mogu, ne mogu", mislio je. "Ne mogu da joj pomažem. Ne mogu da je tešim. Ne mogu da je volim. Njena patnja je očigledna. Nema vela preko nje; nema misterije, nema romantike. Ništa, osim faktičkog bola nalik na dosadnu zubobolju."

On ponovo pogleda u nju kao da želi da dobije potvrdu onoga o čemu je razmišljao i istog časa ispuni ga stid.

Postala je prazna. Bol je izbacio sve iz nje. Ništa nije ostalo. Šta da radi? Okrenuo se ka Maziheću. Bilo je nečeg u vezi s njim što je zbunjivalo mladića. Prvi put mu je izgledalo da je njegov prijatelj ranjiv; da ima neku slabu tačku.

Neko ili nešto uspeo je da je pogodi. Dok ga je Titus posmatrao i dok je Crna Ruža stajala pogleda uperenog u mladića, Mazlheć se okrenuo prema mnoštvu.

Nesvesno je čuo prvi žamor, a onda je primetio sveopšte komešanje dok je okupljeni svet počinjao da se kreće, zrno po zrno, preko arene, polagano se osipajući kao klizište na brdu šećera.

Najvažnije od svega bilo je to što se činilo da se mnoštvo ispunjeno nevericom kreće prema trojci u sredini arene. Da su ostali na mestu, oni (Crna Ruža, Titus i Mazlheć) bili bi izloženi nepodnošljivom pritisku.

Prema njima se kretala neumitna plima. Plima sačinjena od onih koje niko neće i koji ništa nemaju; od taloga Podrečja. Među njima su bili i Krebkalf i muškarac ptičje glave koji je hranio pse; i starac i njegova veverica; i Krek-Bel; i Sober-Karter.

Nije bilo vremena za gubljenje. "Ovuda", reče Mazlheć i Titus, zajedno sa Crnom Ružom koja ga je grčevito držala pod ruku, požuri za njim dok je on pognuto stupao pod veo tame. Nije goreo niti jedan fenjer, niti jedna jedina sveća. Samo po zvuku koraka Titus je bio u stanju da prati svog prijatelja.

Posle jednog sata ili možda više, okrenuše na jug. Činilo se da mučaljivi Mazlheć ima oči kao mačka jer, iako je vladao mrkli mrak, nijednom se nije spotakao.

A onda, nakon još sat ili više hoda, ovaj put s Crnom Ružom prebačenom preko ramena, Mazlheć je stigao do jednog dugačkog stepeništa. Dok su se penjali, samo su odjednom postali svesni finog svetla koje se cedilo kroz tamu, a onda i malog belog otvora veličine novčića. Kad su stigli do njega, uvideli su da se radi o ulazu ili, kad su oni u pitanju, o izlazu. Stigli su do jednih od tajnih usta koja vode u svet ispod reke, i Titus je bio zapanjen kad je shvatio, pošto se provukao napolje, da se nalaze u tihom središtu neke šume.

ŠEZDESET TRI

Morali su da čekaju da padne mrak dok se nisu odvažili da krenu put kuće u kojoj je živela Junona. Šta su drugo mogli da urade s Crnom Ružom nego da je odvedu tamo? Dok su čekali, napetost je postala skoro neizdrživa. Niko nije progovarao. Mazlheč je imao odsutan izraz kakav Titus nije često viđao na njegovom licu.

Tle oko njih bilo je stenovito, a drveće je širilo svoje granje iznad kamenja. Naposljetku, Titus je prišao Mazlheču, koji je poleduške ležao na jednom velikom sivom kamenu.

"Ne mogu više", reče Titus. "Šta se, do đavola, desilo? Zašto ste se toliko promenili? Je li to zbog...?"

"Dečko", reče Mazlheč, "reći ću ti. To će te naterati da ćutiš." Napravio je dugu pauzu pa rekao: "Moje životinje su mrtve".

Na kraju duge tišine koja je zavládala šumom Titus je kleknuo pored svog prijatelja. Sve što je mogao da kaže bilo je: "Šta se desilo?"

"Lovili su me posvećeni ljudi", odgovori Mazlheč, "poznati i kao naučnici. Neko me uvek lovi. Kao i obično, uspeo sam da im pobegnem. Znam mnogo načina da nestanem. Ali kakva vajda od toga, dragi moj druže? Moje životinje su mrtve."

"Ali..."

"Besni zbog toga što ne mogu da me pronađu... čak ni sa svojom najnovijom napravom, koja nije veća od igle i može da proleti kroz ključaonicu brzinom svetlosti... besni, kao što rekoh, odustali su od potrage za mnom i pobili moje životinje."

"Kako?"

Mazlheč se podiže na noge i stojeći na kamenu odlomi jednu debelu granu koja mu je visila iznad glave. Jedan mišić u njegovoj vilici poigravao je bez prestanka kao da otkucava vreme.

"Nekakvim zracima, valjda", reče on naposljetku. "Nekakvim zracima. Zgodna ideja, lepo izvedena."

"Pa ipak ste imali srca da me spasite", reče Titus, "od mršavog čoveka".

"Jesam li?" promrmlja Mazlheč. "Bio sam u snovima. Nije važno. Nisam imao drugog izbora, osim da pobegnem u Podrečje. Naučnici su stezali obruč. Tebe love, momče. Obojicu nas love."

"Ali setili ste se mene", reče Titus. "Puzali ste po gredi."

"Jesam li? Odlično! I smlavio sam ga! Bio sam daleko... bio sam sa svojim životinjama. Video sam ih kako umiru... video sam ih kako padaju. Slušao sam ih kako turobno izdišu. Gledao sam kako se moj zoološki vrt pretvara u stratište. Moje životinje! Vitalne kao plamen. Osetljive i strašne. Sada samo leže. Samo leže - zauvek."

On pogleda u Titusa. Nestao je odsutni izraz s njegovog lica i umesto njega, na njemu je sada bilo nešto hladno i bezosećajno poput leda.

ŠEZDESET ČETIRI

Proklinjući mesec zato što je bio pun, Titus i njegova dva saputnika bili su primorani da idu zaobilaznim putem i drže se senki, koje su se pružale po ivici šume ili ležale oko zidina grada. Da su išli kraćim putem po mesecom obasjanim šumskim čistinama, to bi značilo da namerno izazivaju sudbinu.

Dok su išli polaganim korakom koji je određivala iznurena Crna Ruža, možda baš zbog toga što je osećao da treba da bude neizmerno zahvalan Mazlheču, Titus je imao gotovo nepodnošljivu želju da se otrese tog osećaja kao da se radi o nekom ogromnom teretu. Čeznuo je za samoćom i u toj čežnji prepoznao je onaj isti trag sebičnosti koji se pokazao u njegovom odnosu prema Crnoj Ruži i njenoj patnji.

Da li je tolika zver? Da li mu je sudbina da uništava i ljubav i prijateljstvo? A Junona? Zar nije imao ni toliko hrabrosti niti odanosti da ostane veran svojim prijateljima? Niti hrabrosti da kaže ono šta misli? Možda ne. Na kraju krajeva, on je napustio i svoj dom.

Nateravši se da uobličiti reči, pogledao je u Mazlheča: „Želim da odem od vas", rekao je. "Od vas i od svih ostalih. Želim da počnem sve ispočetka, ali da vas nije bilo, ja bih bio mrtav! Da li me to čini lošim? Ne mogu ništa da učinim. Suviše ste veliki i grubi. Lice vam liči na Mesečeve planine. Lavovi i tigrovi leže krvareći u vašim mislima. U utrobi vam gori želja za osvetom. Suviše ste daleki i ogromni. Vaš bol me sažije. Žudim za slobodom. Preblizu sam vam. Želim da budem sam. Šta da radim?"

"Radi šta ti volja, dečko", reče Mazlheč, "otklizaj do Severnog pola, što se mene tiče, ili idi prži pozadinu na vrućini ekvatora. A što se tiče ove dame? Ona je bolesna. Bolesna je, tupsone. Bolesna koliko je to moguće a da može da diše."

Crna Ruža se okrenu prema Mazlheču. Zenice su joj zjapile poput dva vrela.

"On želi da pobegne od mene, takođe", oglasi se ona. "Gadim mu se zato što sam ovako jedna. Da si samo mogao da me vidiš pre mnogo godina, kad sam bila mlada i lepa."

"Još uvek si lepa", izusti Titus.

"Više me nije briga", reče Crna Ruža. "Nije više važno. Sve što želim jeste da legnem na posteljinu i da tiho ležim zauvek. O bože, na belu posteljinu, pre nego što umrem."

"Dobićeš posteljinu", dobaci Mazlheč. "Belu kao paperje serafimovih krila. Nismo daleko."

"Kuda me vodite?"

"U jednu kuću pored reke, gde ćeš moći da se odmoriš."

"Ali Vejl će me naći."

"Vejl je mrtav", reče Titus. "Mrtav mrtvijat."

"Njegov duh će onda da me napadne. Njegov duh će mi polomiti ruke."

"Duhovi su glupi", oglasi se Mazlheč, "i veoma precenjeni. Junona će se brinuti za tebe. A što se tiče mladog Titusa Grouna, on može da radi šta mu je volja. Da sam ja na njegovom mestu, okrenuo bih se i otišao. Svet je prostran. Slušaj svoj instinkt i beži od nas. Zato si otišao iz onog tvog takozvanog Gormengasta, zar ne? Zar ne? Da vidiš šta leži iza horizonta? Zar ne? I kao što si jednom rekao..."

"Mislim da ste rekli 'tvoj takozvani Gormengast'. Prokleti bili zbog toga. Da baš vi to kažete. Da mi od svih ljudi vi ne verujete! Vi! Vi koji ste bili dobri prema meni poput Boga. Grubo istesanog Boga. Ponekad sam vas mrzeo, ali uglavnom sam vas voleo. Pričao sam vam o svom domu, o svojoj porodici, našim ritualima, o svom detinjstvu, o poplavi, o Fuksiji, o Stirpajku i kako sam ga ubio, i kako sam pobegao. Zar mislite da sam sve izmislio? Zar mislite da sam vas lagao? Izneverili ste me. Pustite me!"

"Šta čekaš?" reče Mazlheč okrenuvši leđa mladiću. Srce mu je snažno udaralo.

Titus besno udari nogom o tle, ali ostade s njima. Trenutak kasnije, Crnu Ružu počеше da izdaju noge, ali Mazlheč je stigao na vreme da je uhvati svojim moćnim rukama, kao da se radi o nekoj pocepanoj lutki.

Našli su se na otvorenom prostoru i zaustavili se na mestu gde se senka završavala.

"Vidiš li onaj oblak?" izusti Mazlheč neobično glasno. "Onaj što izgleda kao sklupčani mačor. Ne, tamo, pile moje, iza one zelene kupole. Vidiš li ga? Mesec mu je tačno na leđima."

"Šta s njim?" odvrati Titus srditim šapatom.

"Tamo treba da ideš", reče Mazlheč. "To je tvoj put. Do tamo, pa još mesec dana hoda u istom pravcu i bićeš relativno bezbedan. Slobodan od rojeva bespilotnih letilica; slobodan od birokratije, slobodan od policije. Moći ćeš slobodno da se krećeš. Taj deo je uglavnom neistražen. Nisu dobro opremljeni. Nemaju divizione zadužene za reke, mora, niti za nebo. Tamo je baš kako treba da bude. Niko ne može da se seti ko je na vlasti. Ali ima šuma koje su kao Rajski vrt i u kojima možeš da ležiš potbuške i da pišeš loše pesme. Tamo ćeš naći nimfe kojima ćeš moći da se naslađuješ i frule u čijem zvuku ćeš moći da uživaš. U toj zemlji mladići hodaju glava zabačenih unazad i pišaju na mesec ne bi li ga ugasil." "

"Umoran sam od vaših reči", reče Titus.

"Koristim ih kao letve", odgovori Mazlheč. "Kriju me od samog sebe... a posebno od tebe. Reči umeju da budu zamorne kao roj insekata. Umeju da bockaju i da zuje! Reči mogu da budu besmislene kao serija prdeža, ali mogu da budu i tvrde, nepokolebljive, neprikosnovene, teške kao kamen na kamenu. Na primer, kao za tebe 'takozvani Gormengast' (primećuješ da ponovo koristim isti izraz, izraz koji te čini besnim?). Jer iako si, kako mi se čini, dobro savladao veštinu stvaranja neprijateija (a to je dobro za dušu, nema spora), ti si i dalje gluv, slep i nem kad se radi o drugim načinima govora. Krutom: suvom: nedvosmislenom i tajnovitom: nečemu od hleba i vode. Ako tražiš laskanje... Seti se toga na svojim putovanjima. Sada idi... za ime božje. IDI!"

Titus podiže glavu i pogleda u svog prijatelja, pa napravi tri koraka prema njemu.

Ožiljak na njegovom obrazu presijavao se na mesečini poput svile.

"Gospodine Mazlheče", reče on.

"Štaje, dečko?"

"Boli me duša zbog vas."

"Neka te boli duša za ovo slomljeno stvorenje", odvrati Mazlheč. "Ona pripada slabima koji žive u ovom svetu"

Iz tišine se začuo udaljeni glas Crne Ruže. "Posteljina", viknula je glasom koji je u isto vreme bio džangrizav i predivan. "Posteljina... bela posteljina."

"Grozница je trese da ne može jače", promrsi Mazlheč. "Imam osećaj da držim užareno ugljehlje u rukama. Ali tu je Junona da nam pruži zaklon, i mačor kao orijentir; a onda dalje, do kraja sveta."

"Mačor koji spava", mrmljao je s knedlom u grlu, "da li si ga ikada video... cibetu moj mali? Ubili su ga zajedno sa svima ostalima. Kretao se kao morski talas. Bio je odmah pored vukova. Obožavao sam ga, Tituse dete. Nikada nisi video takve oči."

"Udarite me", viknu Titus. "Bio sam grozan prema vama."

"Besmislice!" reče Mazlheč. "Crna Ruža mora što pre da bude kod Junone."

"Ah, Junona, recite joj da je volim", reče Titus.

"Zašto?" odvrati Mazlheč. "Nedavno si to porekao! Tako se ne ponaša prema jednoj dami. Ne, svega mi. Voliš je, ne voliš je, kriješ da je voliš, pokazuješ da je voliš... kao da se igraš žmurke."

"Ali i vi ste je voleli pa ste je izgubili. A sad joj se ponovo vraćate."

"Istina", reče Mazlheč. "Priznajem, tako je. Ima nešto oko nje, neka izmaglica. Ona je voćnjak... od zlata je Junona. Širokogrudna kao Mlečni put, ili izvorište velike reke. Šta ti kažeš? Zar nije divna?"

Titus brzo okrenu glavu ka nebu.

"Divna? Valjda je bila."

"Valjda?" izusti Mazlheč.

Zavladala je čudna tišina, i u toj tišini oblak je počeo da zaklanja mesec. Nije to bio neki veliki oblak tako da nisu imali mnogo vremena, i dva prijatelja se rastadoše u polumraku i žurnim koracima zaputiše se u tamu kao da su čeznuli za njom; jedan u pravcu kuće u kojoj je živela Junona, s Crnom Ružom u naručju, a drugi što je brže mogao na sever.

Međutim, pre nego što su nestali iz vida jedan drugome, Titus zastade i pogleda iza sebe. Oblak je prošao i mogao je da vidi Mazlheča kako stoji na uglu uspavanog trga. Njegova senka, zajedno sa senkom Crne Ruže u njegovom naručju, ležala mu je ispod nogu i činilo se da stoji u lokvi crne vode. Njegova glava, nalik na glavu vrane, bila je nadvijena nad jadnim krhkim stvorenjem koje je držao u rukama. Onda ga je Titus video kako se okreće na peti i odlazi dugim koracima, dok mu je senka klizila po tlu ispod njega. Tada je mesec nestao i svet je ispunila napeta tišina.

U toj teškoj tišini, mladić je čekao. Nije znao šta, samo je čekao osećajući kako ga ispunjava ogromna sreća; samo da bi se raspršila kad se udaljeni glas prolomio kroz tamu.

"Ehej, Tituse Groune! Glavu gore, dečko! Srešćemo se mi opet, budi siguran u to - jednoga dana."

"Što da ne!" povika Titus. "Večno sam vam zahvalan..."

Ali Mazlheč prekide njegovu rečenicu ponovo uzviknuvši:

"Zbogom Tituse... zbogom, kočoperni moj dečko! Zbogom... zbogom."

ŠEZDESET PET

Isprva nije bilo ni znaka od glave, ali nakon nekog vremena, pažljiv posmatrač usmeravao bi sve više svoju pažnju na određeni skup grana i na kraju bi, duboko u prostoru između listova i hvataljki, otkrio obris koji je mogao da bude samo jedno... Junonin profil.

Dugo je sedela u senici od vinove loze, gotovo nepomična. Sluge su je dozivale, ali ih nije čula, a i ako jeste, nije im odgovarala.

Do pre tri dana, njen nekadašnji ljubavnik Mazlheč bio je skriven na njenom tavanu. Sada ni on više nije bio tu. Utvaru koju je doneo okupali su i stavili u krevet. Umrla je čim je spustila glavu na snežnobeli jastuk.

Sahranjena je. Postavljena su brojna pitanja. U njen predivni dom nagrnulo je mnoštvo službenika vlasti, uključujući i detektiva Ekerblejda. "Gde je Titus?" pitao je. "Gde je Mazlheč?" Odmahivala je glavom satima.

Sada je nepomično sedela u svojoj senici i grudi su je bolele. Zamišljala je sebe dok je bila devojka. Sećala se dana kad su joj se udvarali. Dana kad su mladi muškarci čeznuli za njom; odvažno rizikovali svoje živote zbog nje; izazivali jedni druge da se njišu na visokim granama kedrova u šumarku nedaleko od njene kuće ili da preplivaju opasni zaliv dok munje sevaju iznad njega. Dana kada su je oni koji nisu bili toliko mladi razonodili svojom

duhovitošću i ugladenošću... gospoda u svojim četrdesetim, koji su skrivali svoju ljubav, negujući je kao ranu ili modricu, samo da bi bleštavije buknila iz tame.

A bilo je i onih starijih za koje je bila nedostižna, kao neka opsena, varka koja budi njihovu strast za životom ili nešto još ređe, haotičnost poezije, miris ruže.

Pred njom, kroz listove loze nazirala se blaga padina obrasla krasuljcima, koja se spuštala do visoke žive ograde od koje su bili oblikovani paunovi, jasno stilizovani naspram neba. A samo nebo, ka kojem je sada podigla pogled, bilo je ispunjeno malim oblacima.

Ta gusto obrasla senica bilo je mesto na kojem je Junona najradije provodila vreme i neretko je nalazila utehu u njenoj osami. Danas je, međutim, bilo drugačije nego pre jer je počeo da je muči osećaj da je utamničena iza isprepletenih grana, iako nije imala nikakvu ideju zbog čega se tako osećala.

Nikada to ne bi ni saznala da njeno telo, delajući sasvim nezavisno od uma, nije ustalo i izašlo iz senice kao brod koji napušta luku.

Bila je na travnjaku posutom krasuljcima; ostavila je precizno potkresanu kutiju iza sebe; lutala je po pašnjacima po kojima su vilinski konjici lebdeli i leteli tamo-amo. Besciljno je tumarala, ne obraćajući pažnju na ono šta je okružuje, sve dok nije stigla do senovitog kedrovog gaja. Nije ga ni primetila dok je prilazila jer je bila gotovo slepa za sve oko sebe. Međutim, kad je stigla blizu senovitog šumarka, uvidela je da došla do ivice širokog jezera nastalog od jutarnje rose.

Sada potpuno budna, zagledala se u dubinu i videla deo svoje prošlosti izvrnut naopačke - skoro legendarni kedrov gaj.

Njena prva pomisao bila je da je ona okrenuta naglavačke; ali ta pomisao je nestala čim je podigla glavu. Trenutak pre nego što je to uradila, videla je kako neko stoji na rukama na jednoj od debelih grana, naizgled prkoseći sili teže. Međutim, kad je podigla glavu i pokušala da pogledom pronađe muškarca na grani, Junona je shvatila da to baš nije lako. U početku nije mogla da vidi ništa osim zelenila lišća, ali onda ga je ponovo ugledala. Bio je mnogo bliže nego što je očekivala.

Čim je muškarac shvatio da je primećen, skočio je na zemlju u naklonio se, pri čemu mu je bujna tamnoriđa kosa pala preko očiju.

"Šta vi radite u mom kedrovom gaju?" reče ona.

"Pravim prestup", odgovori čovek.

Junona zakloni oči dlanom i zagleda se netremice u muškarca - u njegovu tamnoriđu kosu i širok nos.

"Pa, 'prestupniče', šta hoćete?" izusti ona naposletku. "Da li inače dolazite ovamo ili čekate mene?"

"Čekam vas. Ako sam vas uplašio, primite moje najiskrenije izvinjenje. Nije mi bila namera da vas uplašim, ništa više nego mrav koji vam se slučajno popeo na nogu ili pčela koja vam zuji oko glave."

"Shvaćam", odvrati Junona.

"Ali čekao sam zaista dugo", reče muškarac, nabravši čelo. "Dragi bože, zaista dugo."

"Šta ste to čekali?" upita Junona.

"Ovaj trenutak", odgovori muškarac.

Junona podiže obrve.

"Čekao sam da budete ostavljeni. I sami. Kao sada."

"Kakve veze moj život ima s vama?" reče Junona.

"Svakakve i nikakve", reče muškarac razbarušene kose. "Vaš život je vaš, naravno. Kao što je i vaša nesreća. Titus je otišao. Mazlheć je otišao. Možda ne zauvek, ali na duže vreme, sigurno. Vaša kuća pored reke, iako predivno nameštena, sada je ispunjena samo senkama i odjecima."

Junona prekrsti ruke na grudima. Bilo je nečeg u njegovom glasu što je isticalo njegovu bujnu tamnoriđu kosu i zbog čega je ličio na nekakvog hrabrog odmetnika. Bio je dubok, promukao - i neverovatno blag.

"Ko ste vi?" reče ona najzad. "I šta znate o Titusu?"

"Moje ime nije važno. Što se tiče Titusa. Znam veoma malo. Veoma malo. Ali dovoljno. Dovoljno da znam da je otišao iz grada zbog žudnje."

"Žudnje?"

"Žudnje da uvek bude negde drugde. Zbog toga i zbog čežnje za domom, ili za onim što je za njega mesto odakle potiču njegovi preci (ako je ikada postojalo tako nešto). Video sam ga u ovom kedrovom gaju, samog. Udarao je pesnicom po velikim granama. Tukao ih je kao da mu duša vapi da izađe napolje."

Prestupnik prvi put napravi korak napred, narušavajući zelenu površinu vode ravne kao staklo.

"Ne možete da sedite i čekate nijednog od njih. Ni Titusa, ni Mazlheča. Vi imate svoj vlastiti život. Život koji upravo sada počinje. Dugo sam vas posmatrao. Mnogo pre nego što se taj Titus uopšte pojavio. Posmatrao sam vas iz senke. Da vam onaj Mazlheč nije ukrao srce, otišao bih zbog vas do samog kraja sveta. Ali vi ste ga voleli. I Titusa ste voleli. Sto se mene tiče, vidite da nisam ženskaroš - ja sam grubijan i čovek od akcije - ali samo jedan mig i pratiću vas. Pratiću vas dok se ne otvore vrata - dok se ne otvore sva vrata, od svitanja do sumraka, i svaki novi dan biće novo otkriće!

Ako me budete hteli, biću ovde, negde među ovim kedrovima."

Okrenuo se na peti, otišao žustrim koracima i za nekoliko trenutaka nestao u šumi. Sve što je ostalo kao dokaz da je ikada bio tu bili su tragovi njegovih stopala nalik na crne mrlje u prozirnoj vodi.

ŠEZDESET ŠEST

Junona se vratila kući, koja je zaista postala mesto ispunjeno odjecima, senkama, glasovima; trenucima tišine i napetosti; trenucima neodrešene tuge i otužnog smeha kada bi stepeništem zašla iza ugla; trenucima jake nostalgije kada bi bez namere stajala na prozoru i gledala u zvezdano nebo, ili jedva podnošljivog osećaja miline kad bi joj se učinilo da se Titusova senka pojavila između nje i sunca koje se pomalja između oblaka, iz kojih još uvek pada kiša.

I dok je jednog mirnog popodneva ležala na krevetu s rukama ispod glave, zatvorenih očiju, u mislima koje su u tužnom sledu pratile jedna drugu, Mazlheč, koji je bilo stotinu milja udaljen od Junone, sedeo je za klimavim tronogim stolom, obasjan drugim snopom istog vrućeg sunčevog svetla, kojim je bio okružen.

Levo i desno od njega pružala se rasturena ulica. Ulica? Pre bi se mogla nazvati stazom jer kad se uzme u obzir sve što se nalazilo u Mazlhečovom vidnom polju, bila je napola dovršena i zaboravljena. Po svetu je bilo mnogo napuštenih građevinskih projekata. Ono što nije dovršeno, nije ni osuđeno na propast. Ovo tričavo seoce moglo je da postane grad već deset puta. Nije imalo prošlost, niti može da ima budućnost. Ali bilo je prepuno događaja. U jednom trenutku sve je bilo ispunjeno grozničavim aktivnostima, da bi već u sledećem sve ophrvao dubok san. Začula bi se zvona i odmah zatim utihnula.

Deca i psi sedeli su do kukova uronjeni u belu prašinu. Kanali koji su iskopani da bi se u njima napravili temelji zamišljenih pozorišta, trgovina ili crkava postali su za decu ovog mesta bojno polje koje ne postoji čak ni u snovima onih sa običnim detinjstvom.

Dan je bio pospan. Vladala je neka prećutno dogovorena dremljivost. Raditi nešto po takvom danu predstavljalo bi uvredu za sunce.

Stolovi kafića pružali su se na sever i jug u najnepravilnoj mogućoj liniji, a za tim stolovima sedele su grupe ljudi raznolikih lica, tela i pokreta. Ipak, ta je linija bila zajednički imenilac koji je povezivao te grupe. Od svih tih ljudi nije bilo nijednog koji nije izgledao kao da je upravo ustao iz kreveta.

Neki su imali cipele, ali ne i golenjače; drugi nisu imali cipele, ali su zato nosili najrazličitije moguće šešire nakrivljene pod bezbrojnim uglovima. Vremenom pregažena pokrivala za glavu, plaševi odavno izašli iz mode, kaputi i spavaćice stegnuti oko pojasa kožnim kaiševima. U ovakvom društvu, Mazlheč se osećao kao kod kuće i sedeo je za stolom ispod jednog nedovršenog spomenika.

Na stotine vrabaca cvrkutalo je i udaralo krilima po prašini, a najhrabriji od njih skakutali su po stočićima, na kojima su tradicionalne šolje za kafu bez drški i tacnice blistale na suncu kao cinober.

Mazlheč nije bio sam za stolom. Osim desetak vrabaca koje je s vremena na vreme sklanjao sa stola nadlanicom kao da čisti mrvice od hleba... osim njih, za stolom je sedela i velika grupa skitnica. Ta grupa bila je grubo podeljena na tri dela. Prvi izdvojeni deo bio je okupljen oko Mazlheča, jer nikada do tada nisu videli čoveka koji je toliko opušteno i nezainteresovano podnosio njihovo zurenje: čoveka koji se toliko izvalio u stolici i koji je kolabirao do stanja vrhunske tromosti.

Iako su oni sami bili pravi stručnjaci za lenčarenje, nikada u svojim životima nisu videli ništa što bi moglo da se uporedi s načinom na koji se ponašao ovaj ogromni vagabund. Činilo

im se da je on oličenje svega u šta su nesvesno verovali i zurili su u njega kao da je prototip njih samih.

Gledali su u njegov veliki nos nalik na kormilo, u njegovo arogantno lice. Međutim, nisu ni sanjali da se ispod njegove površine nalazi duh. Duh žene po imenu Junona. I zato je njegov pogled nestajao negde u daljini.

Pored Mazlheća, kao magnet koji privlači poglede na mekom toplom svetlu, bio je njegov automobil. Ona ista, neobuzdana, ljutita metalna zver. Kao što je običavao, vezao ga je zbog toga što je automobil bio sklon tome da iz čista mira poskoči jard ili više, kao da se radi o refleksu, dok je voda ključala u njegovoj zardaloj utrobi.

Danas mu je kao stub za vezivanje poslužio nedovršeni spomenik podignut nekom zaboravljenom anarhisti. Tu je stajao privezan, trzajući se. Pravo otelotvorenje nervoze.

Treće središte interesovanja nalazilo se iza automobila gde je izvaljen na suncu spavao Mazlhečev mali čovekoliki majmun. Niko u ovom delu sveta nikada nije video majmuna i zato su se okupili oko njega, praveći najluđe pretpostavke, ali ne bez straha.

Posle tragičnih događaja, postali su bliži nego ikada ranije i ta životinja je za Mazlheća postala simbol svega što je izgubio. Osim toga, ona je držala u životu gorko sećanje koje je još obitavalo u jednom delu njegovog uma, na užasni pokolj kada su se njegovi kavezi urušili, a ptice i životinje oglasile se poslednji put.

Ko bi mogao i da pretpostavi da ispod tog moćnog čela leži takva mešavina sećanja i misli? Po načinu na koji je sedeo čovek bi pomislio da se ama baš ništa ne dešava u njegovoj glavi. Pa ipak, u toj moždanoj seti zatočenoj koštanom sferom lobanje njegova se Junona šetala po kedrovom gaju; njegov Titus je putovao noću, spavao danju, napredujući... ko zna kuda? Njegov majmun je spavao sklopčan s jednim otvorenim okom i češkao se po uvetu. Tišina je brujala kao pčela u središtu cveta.

Oni koji su piljili u majmuna i oni koji su piljili u automobil zajedno sa onima koji su već izbliza gledali u Mazlheća usmeriše svoju pažnju na stranca koji je lenstvovao kad se on naglo uspravi, zgrabivši bočne strane stolice takvom silinom da je malo nedostajalo da je polomi.

A onda je, veoma polako, zabacio glavu unazad dok mu lice nije bilo sasvim okrenuto ka nebu. Njegove oči, međutim, kao da su želele da dokažu da ostatak lica nije u stanju da im protivureči, ostadoše oborene, gledajući pod uglom ostrim poput kose polje bledih dlačica koje su, sa tačke gledišta neke mušice, njegove obraze činile nalik polju ječma.

Ipak, on nije video taj prizor sa svim njegovim pojedinostima već sećanje na neke druge dane, jednako stvarno i jednako detaljno.

Video je niz nepovezanih događaja kako lebde u vrtlogu njegovog detinjstva; dane kada još nije ni čuo za Junonu, a kamoli za stotine drugih. Dane kada je u svemu preterivao, dane kada je bio u bekstvu, dane kada se skrivao, ili ležao izvaljen na nekoj litici ili proplanku dok ne bi upio svu boju vedrog neba u koje je bio uperen njegov oholi nos nalik na kormilo. I dok je sedeo tako u stolici, opasno nagnut unazad, okružen hordom odrpanih posmatrača, začuo se stari glas koji bi uznemirio i svog prijatelja Sotonu.

"Kupite pogled na zalazak sunca! Kupite! Otkupite! Kupite ... otkupite... otkupite. Jedan novčić - jedno mesto, gospodo. Novčić za pogled." Prodorni glas probijao se iz sasušenog grla prodavca karata, niskog muškarca odevenog u jednostavno crno odelo. Glava mu je virila iz iscepane kragne onako kako glava kornjače viri iz njenog oklopa, vrat istegnut i bez nabora, a oči sitne, izbuljene i crne kao gar.

ŠEZDESET SEDAM

Posle svakog povika, koji je zvučao kao da ga neko davi, starac bi okrenuo glavu, pljunuo, zakolutao očima, zabacio malu koščatu lobanju i zaurlao ka nebu kao životinja.

"Kupite! Kupite! Pogled na zalazak sunca! Birajte mesto, ljudi! Kažu da će nebo da bude koralnocrveno, zeleno i sivo. Dvadeset bakrenjaka! Samo dvadeset bakrenjaka."

Provlačeći se između stolova, uskoro je stigao i do Mazlheća. Starac je tada zastao otvorenih usta, ali iz njih nekoliko trenutaka nije izašao nikakav zvuk pošto mu je pažnju okupiralo novo lice za jednim od stolova.

Senke listova i grana padale su na sto nalik na sivu čipku, i neprimetno su se pomerale tamo-amo. Filigranski precizna senka lista akacije treperila je na Mazlhečevom istaknutom čelu kao da je živa.

Naposletku, stari prodavac karata zatvori usta i ponovo poče da uzvikuje. "Pogled na zalazak sunca. Koralnocrvena, zelena i siva. Dva bakrenjaka za stajanje! Tri bakrenjaka za sedenje! Jedan bakrenjak za mesto na drvetu. Zalazak sunca na vašem prokletom pragu, prijatelji! Kupite! Kupite! Kupite! Kupite!"

Dok je Mazlheč poluotvorenih očiju gledao pravo u starca, tišina se ponovo spustila, topla i teška, sa slatkastim ukusom smrti.

Posle nekog vremena, Mazlheč tiho reče: "Šta mu to znači, tako mi smrtnosti i svega u vezi s njom... Šta mu to znači?"

Odgovora nije bilo. Ponovo je zavladała tišina, koja je delovala kao da je užasnuta samom pomisli da neko ne zna o čemu je govorio starac.

"Koralnocrvena, zelena i siva", nastavi Mazlheč tiho, kao da priča sa samim sobom. "Da li će se te boje videti na nebu večeras? Da li vi, dragi moji, treba da platite da biste gledali zalazak sunca? Zar to nije besplatno? Dragi bože, zar se čak i gledanje zalaska sunca naplaćuje?"

"To je sve što imamo", reče neko, "to, i zoru."

"Zori se ne može verovati", reče neko drugi tako strastveno uzvišenim glasom da se činilo da ima nešto lično protiv boja na nebu.

Prodavac karata nagnu se prema Mazlheču i pogleda ga izbliza.

"Besplatno, kažeš?" reče on. "Kako može da bude besplatno? Sa bojama kakve imaju grudi kraljice prekrivene draguljima. Besplatno, kako da ne? Zar više ništa nije sveto? Kupite mesto za sedenje, gospodine džine, i udobno posmatrajte – kažu da bi moglo da bude i tragova žutomrke, kao i ugrušaka bledocrvene u gornjim slojevima. Sve to za jedan bakrenjak! Kupite! Kupite! Kupite! Blagodarim, gospodine, blagodarim. Za vas, klupe od kedrovine, gospodine. Neka vas sreća prati, do đavola."

"Šta se dešava ako se vetar promeni?" reče Maziheč. "Šta se onda dešava sa zelenom i koralnocrvenom? Da li ćete mi vratiti pare? Šta ako padne kiša? Šta ako počne pljusak?"

Neko pljunu u pravcu Mazlheča, ali jedina njegova reakcija bila je osmeh upućen tom čoveku i to sa usnama pod tako čudnim uglom da je pljuvač osetio kako mu leđima prolaze žmarci, ledeni kao smrt.

"Večeras neće biti vetra", reče neko treći. "Možda poneki dašak. Zelena će biti kao staklo. Možda će preklani tigar preleteti na jug. Možda će krv iz njegove rane umrljati nebo... ali ne..."

"Ne! Ne cečeras! Ne večeras! Zelena, koralnocrvena i siva."

"Video sam zalaske sunca crne poput čađi posute po čitavom zapadu i pomešane sa mačjom krvlju. Video sam zalaske sunca nalik na daleke ružičnjake: lebdeli su na nebu... na svojim lepim peteljicama. A jednom sam video i bradavicu kraljice... Bilo je to sunce... ružičasto kao ona..."

ŠEZDESET OSAM

Kasnije te večeri, Mazlheč i mali majmun uspeli su da se otarase dosadne svetine i odvezli se kolima na začelju odrpane povorke, koja je vijugajući tamo-amo nestala u pustoš šumi. Na drugoj strani ove šume pružala se travnata terasa, ako bi ta reč mogla da se upotrebi da bi se opisalo dugačko parče plodne zemlje, koje se na zapadnoj strani završavalo provalijom dubokom čitavih hiljadu stopa na čijem su dnu vrhovi minijaturnih stabala, naizgled ne veći od trepavica, lebdeli u večernjoj izmaglici.

Kad su njih dvojica stigli do terase čija su se prostranstva širila kao komadi ogromne lopte i gubila u daljini pomešanoj sa tišinom, što je izgledalo kao neki potpuno nov element, izašli su iz kola i seli na jednu od klupa od kedrovine. Ove klupe formirale su jednu dugačku liniju, koja se protezala od severa ka jugu, i bile su postavljene na samo nekoliko stopa od ivice provalije. I zaista, bilo je ljudi čije bi se noge mogle nazvati dugačkim i čija su stopala zbog toga slobodno visila preko zastrašujuće strme ivice.

Mali čovekoliki majmun osetio je verovatno opasnost pošto je, posle samo nekoliko trenutaka provedenih na svom mestu, skočio Mazlheču u krilo, odakle je pravio grimase gledajući u sunce.

Ovo niko nije primetio. Niti je bilo ko primetio Mazlhečove snažne prste kako miluju malog majmuna ispod brade. Sva pažnja i interesovanje odrpanih ljudi, koji su ranije bili usmereni na stranca i njegovog majmuna, sada su bile stvar prošlosti. Sva su lica bila oblivena sveprisutnim bojama neba. Svako oko bilo je oko poznavaoa. Vladala je takva

tišina da se činilo da ceo svet zadržava dah. Čak je i Mazlheč zabacio glavu unazad u toj tišini jer nešto ga je dirnulo, nešto iznutra što ni sam nije razumeo. Nešto razdražujuće... možda zbog vrućine... ili zbog mehura vazduha u njegovoj širokoj aorti.... iznenada je bio omađijan onim što je video iznad sebe. Raznobojni cirkus uhvaćen u vrtlog vazduha raspao se i umesto njega, na hiljade oblaka koji su podsećali na životinje plovilo je na zapad.

Iza posmatrača, nedaleko od njihovih leđa, stajala su visoka stabla obasjana večernjim suncem, osim na mestima gde su se preko njih pružale senke gledalaca.

Ispred i ispod njih, udaljenu dolinu prekrrio je još jedan veo hladnoće. Iznad, posmatrača zalaska sunca videli su zveri koje su imale razmazane grive bez obzira na to o kojoj se vrsti radilo: kako lavove, tako i velike kitove; kako tigrove, tako i faune.

Nebo je bilo prekriveno životinjama od severnog do južnog horizonta. Zverima kopnenim i vazdušnim, koje dižu glave da bi zavijale... da bi rikale... da bi urlale, ali nisu imale glasa i ralje su im bile nemo razjapljene, gutajući uzburkani vazduh.

Tada je Mazlheč ustao. Lice mu je potamnelo od iznenadnog bola; bola koji je tek napola mogao da shvati.

Stajao je u svoj svojoj veličini, okružen magičnom tišinom, drhteći celim telom. Neko vreme pogled mu je bio uperen u nebo gde su životinje pred njegovim očima menjale oblik, pretvarajući se iz jedne vrste u drugu, ali ne gubeći svoje grive na kojima su letele.

Na nekoliko stopa od Mazlheča rastao je jedan veliki žbun čempresa, na samoj ivici provalije. Jednim korakom Mazlheč je stigao do ove usamljene biljke, iščupao je iz zemlje i podigavši je iznad glave, bacio je u provaliju, kroz koju je dugo nastavila da pada.

Sada su glave svih prisutnih bile okrenute prema njemu. I oni koji su bili blizu i oni koji su bili daleko: svi su se okrenuli. Kad su ga videli kako stoji i drhti, nisu mogli da znaju da, gledajući u životinje od vodene pare na nebu, on vidi drugo vreme i drugo mesto: pravi živi zoološki vrt. Niti su mogli da znaju da je njihov posetilac izmučenog lica prvi put proživljavao agoniju koju je u njemu uzrokovala smrt njegovih životinja. Svaka od zveri koje su se pojavljivale na nebu podsećala ga je na jednu od njegovih, prekrivenih perjem, krljuštima ili krznom, na jednu od onih koje su oličavale lepotu ili snagu... na neki od simbola neopisive divljine.

Donosile su mu radost u svetu lišenom radosti. Sada te njegove životinje nisu više bile čak ni leševi, niti su se pretvorile u pepeo, niti su postale deo zemlje. Nauka ih je uništila i nije ostalo ni traga od njih. Njegova siva čaplja sa povređenom nogom, gde je ona sada? I lemur, mrtav već pet meseci, ali još uvek sa čežnjom na licu i zubima poput iglica. Uništeni! A svaka je imala svoju posebnu priču. Svaka različit kavez. I dok su nebom plovili oblaci u različitim oblicima: sa grbama, s perajima, s rogovima; i dok su njegovim mislima plovile slike smrtnosti, Mazlheč se sve više tresao jer je shvatio da je došlo vreme da se vrati na poprište nezamislivog zločina, nepravde i smrti. Jer tamo su živele ili delimično živele u ćelijama u koje nije dopirala svetlost dana.

Mali čovekoliki majmun počeo da plače piskutavim, tužnim, jedva čujnim glasom i njegov gospodar ga prebaci s jednog ramena na drugo.

Ošamućen strahotom pretrpljenog gubitka, jedno vreme odbijao je da poveruje, uprkos svim dokazima, odbijao je da prihvati brutalnu realnost tog čina. Međutim, sve vreme je jezovito seme polako raslo pod njegovim rebrima, a u ustima je osećao neopisivo užasan ukus.

Ipak, došao je trenutak kada je, bez obzira na strašni košmar koji ga je zadesio, shvatio da je život kakvim je živio pukao nadvoje.

Više nije bio ceo, niti uravnotežen. Nekada je bio gospodar faune. Mazlheč, u svojoj kući pored dudu, slobodan među gvozdenim kavezima. A sada je bio drugi Mazlheč, novi Mazlheč, nesiguran i opasan, gospodar ničega.

Ipak, usred tog ničega i od pre mnogo vremena, ni sam nije znao otkad jer mu je um bio pomućen sve većom tminom, nešto je neumoljivo raslo: neka unutrašnja potreba koju nije smeo da prenebregne, niti da pobjegne od odvratnog sveta, preko čijeg tela sada mora da se vrati u tabor svog neprijatelja.

A onda se ta potreba probila napolje kao kobra iz svoje ljuštore... otrovno stvorenje koje je postajalo sve veće kako je grozomorna pomisao dobijala svoj oblik.

Oblaci su nestali, a boje iz proročanstva lebdele su na nebu kao čaršavi. On okrenu leđa nebu i zagleda se u drveće koje se nadvijalo nad ivicu provalije. Dok je to radio, sva mržnja je istekla iz njega i sve mu je postalo jasno. Unutrašnja zbrka koju je stvorio dugo zatomljeni gnev skupila se u jedan čir. Više nije bilo potrebe za surovošću ili za čupanjem žbunja. Da je mogao, vratio bi čempres na vrh strmoglave litice, gde je rastao. Kad je okrenuo svoju veliku glavu, lice koje je gledalo u prosjake bilo je potpuno bezizražajno.

"Da li je iko od vas", povika on, "video Gormengast?"

Glave posmatrača zalaska sunce nisu napravile nikakav pokret. Tela su im bila napola okrenuta prema njemu, a pogledi upereni u najvećeg muškarca kog su dotad videli. Nijedan zvuk nije se čuo iz dugačkog, dugačkog niza grla.

"Zaboravite na vaše proklete oblake", ponovo je povikao. "Da li ste videli jednog mladića...? On je gospodar jedne zemlje. Da li je pre mene ovuda prošao neki stranac?" On zabaci svoju veliku glavu unazad. "Tli sam ja jedini?"

Nije bilo nikakvog zvuka, osim jedva čujnog šuštanja lišća u šumi iza njega. Bila je to nesrećna tišina; ružna, glupava tišina. U toj tišini, Mazlheč se ponovo ražestio. Pred očima mu se ponovo pojavi njegov obožavani zoološki vrt, uništen rukom nauke. Titus je izgubljen. Sve je izgubljeno. Ostalo mu je samo da pronađe nepoznatu zemlju u kojoj se nalazi Gormengast. I da odvede Titusa kući. Ali zašto? I šta će time da dokaže? Samo da dečko nije lud? Lud? On ode do ivice šume držeći se rukama za glavu, pa podiže pogled razmišljajući o veličini i težini svog šašavog automobila. Otpustio je kočnicu i auto ožive, jecajući kao dete kada se pravda. Okrenuo ga je prema provaliji i duboko uzdahnuvši, pustio da ide. Dok je auto odlazio, mali majmun skoči sa Mazlhečovog ramena na sedište za vozača i sedeći kao mali jahač pade u ponor.

Majmun je otišao. Auto je otišao. Da li je išta ostalo?

Mazlheč nije osećao ništa, samo čuđenje što jedan fragment njegovog života može tako jasno da se prikaže pred njima kao slika na zidu od crnog neba. Nije bio žalostan. Imao je osećaj da je postao slobodan. Kakav mu je teret još ostao na plećima i u duši? Ništa osim ljubavi i osvete.

To dvoje isključuje samoubistvo kao mogućnost mada su na trenutak dugački nizovi posmatrača netremice gledali u Mazlheča, koji je stajao gledajući u provaliju, sa nogama na inč ili dva od strmoglave ivice. Iznenada, okrenuvši leđa ponoru i mračnom skupu, zaputio se ostrim koracima u šumu bez ptica i dok je tako hodao po vlastitom tragu, vraćajući se odakle je došao, pevao je znajući da će jednog dana doći u oblast koju je napustio i gde naučnici rade kao roboti, slaveći nauku i veličajući smrt.

Da je Titus mogao da vidi iskrivljeni osmeh na licu svog prijatelja i čudni sjaj u njegovom oku, nema sumnje da bi bio uplašen.

ŠEZDESET DEVET

Titus, koga je u međuvremenu put u potrazi za domom i za samim sobom odveo do mnogih predela, sada se odmarao u svežini jedne sive kuće, čiji su ga tihi zidovi čuvali dok je ležao u groznici. Njegovo lice, izražajno i puno života iako potpuno nepomično, ležalo je napola utonulo u beli jastuk. Oči su mu bile zatvorene, obrazi rumeni, a čelo mokro i vrelo. Soba u kojoj se nalazio bila je tiha i prašnjava, sa visokom tavanicom i zelenim zidovima. Zavesе su bile navučene i vladala je atmosfera podvodnog sveta.

Iza prozora protezao se veliki park na čijem je jugoistočnom uglu ležalo jezero, koje je (iako veoma udaljeno) upadalo u oči bleštavilom svoje vode. Iza jezera, gotovo na samom horizontu, uzdizala se fabrika. Bila je jasno vidljiva naspram neba, remek-delo arhitekture koje se protezalo čitavih stotinu stepeni u vidnom polju. Titus ništa nije znao o tome. Sav njegov svet bila je trenutno njegova soba.

Niti je znao da u podnožju njegovog kreveta, podignutih obrva, sedi naučnikova ćerka.

Titus je imao sreće što nije mogao da je vidi kroz usijanu izmaglicu svoje groznice. Njena pojava se ne zaboravlja lako. Telo joj je izvanrednog oblika. Izraz lica neopisivo podrugljiv. Savremena je. Njena lepota je od nove vrste. Sve na njenom licu savršeno je samo za sebe, pa ipak, (sa uobičajene tačke gledišta), neobično pogrešno raspoređeno. Oči su joj ogromne i olujno sive, ali usađene za nijansu preširoko; mada ne toliko široko da bi se to odmah primetilo. Jagodice zategnute i predivno izvajane, a nos, savršeno ravan, ipak odaje utisak da je kriv, u jednom trenutku povijen kao kljun, a već u sledećem prćast. Što se tiče njenih usana, izgledaju kao neko napola uspavano stvorenje, nešto što kao kameleon može da promeni boju (ako ne trenutno, snagom volje, onda za nekoliko trenutaka). Danas su, na primer, te usne bile boje cveta jorgovana, veoma blede. Kada priča, njene blede usne otkrivaju male bele zube i dozvoljavaju da reč ili dve odlebde kao ravnodušna latica koju odnese nalet vetra.

Brada joj je mala i okruglasta kao dno kokošjeg jajeta, a iz profila izgleda umilno nežna i ranjiva. Glava joj balansira na vratu, a vrat na ramenima kao čitav niz akrobata, i bizarna

raznolikost njenih crta lica, disparatnih samih po sebi, spaja se i povezuje u nešto sasvim neodoljivo.

Odozdo je dopiralo dovikivanje i odvikivanje, jer kuća je bila puna gostiju. "Čita", vikali su, "gde si? Idemo na jahanje?"

"Pa idite!" rekla je Čita kroz svoje lepe zube.

Krupni plavokosi muškarci bili su nagnuti preko gelendera, dva sprata niže.

"Hajde, Čita", vikali su. "Spremili smo tvoj ponija."

"Onda ga upucajte", promrmljala je.

Na trenutak je okrenula glavu od Titusa i svi delovi njenog lica, usmereni na drugu stranu, stvorili su novi raspored... novu lepotu.

"Ostavite je na miru", uzviknule su mlade dame, koje su znale da će, ako Čita bude s njima, one biti potpuno zapostavljene. "Ne želi da ide... rekla nam je", cvilele su.

I nije želela. Sedela je ukočenih leđa, pogleda prikovanog za mladića.

SEDAMDESET

Pre nekoliko dana, sluga koji je bio u ponoćnom obilasku imanja pronašao ga je kako spava u jednoj od pomoćnih zgrada. Odeća mu je bila natopljena vodom, a on se tresao i nešto nerazumljivo pričao sam sa sobom. Zapanjeni sluga pošao je odmah da obavesti gospodara, ali ga je presrela Čita, koja je krenula na spavanje. Kad ga je upitala šta se dešava, on joj je rekao da je našao uljeza i onda su gospodica Čita i on zajedno otišli do pomoćne zgrade, gde su ga zaista i našli, šćućurenog i drhtavog.

Dugo vremena ona je samo stajala i netremice gledala u profil mladog muškarca. Sve u svemu, bilo je to mlado lice, gotovo dečачko, ali bilo je u vezi s njim i nečeg što se nije moglo lako razumeti. Bilo je to lice koje je bilo svedok mnogim događajima. Izgledalo je kao da je opna mladosti bila strgnuta, otkrivši tako nešto grublje, nešto mnogo bliže kostima. Činilo se da neka senka prelazi preko njegovog lica, kao isparenje onoga što on zapravo, u svojoj dubini, jeste. Rečju, lice mu je sadržalo esenciju svega od čega je sastavljen život. Nisu bila u pitanju samo senovita udubljenja ispod jagodica, niti minijturni hijeroglifi oko njegovih očiju; njoj se činilo da se na njegovom licu ogleda čitav njegov život...

Osim toga, osetila je još nešto. Trenutnu privlačnost. "Nikome ne govori o ovome", rekla je, "razumeš li? Ništa. Ako ne želiš da dobiješ otkaz."

"Da, madam."

"Možeš li da ga podigneš?"

"Mislim da mogu, madam."

"Pokušaj."

Uz dosta napora, podigao je Titusa u naručje i njih troje otišli su zajedno kroz noć do zelene sobe na samom kraju istočnog krila. Tamo, u udaljenom uglu kuće, položili su ga na krevet. "Sada možeš da ideš", rekla je naučnikova ćerka.

SEDAMDESET JEDAN

Prošla su tri dana od noći kad je počela da ga neguje. Neko bi pomislio da je za sve to vreme barem jednom otvorio oči, ako ništa drugo, onda zbog njene neobične lepote, ali ne, njegove oči ostale su zatvorene. A i ako su se poneki put otvorile, ništa nisu videle.

Efikasno, do te mere da je to bilo gotovo odbojno kod jedne tako privlačne ženske osobe, vladala je situacijom kao da nije radila ništa više od stavljanja šminke oko očiju.

Ne može se poreći da je drugog dana, koji je njen pacijent proveo u groznici, bila zaprepašćena njegovim buncanjem. Prevrtao se po krevetu i uzvikivao na jedva prepoznatljivom jeziku veliki broj imena ljudi i mesta. Bile su to reči koji nikada ranije nije čula, a jedna od njih ponavljala se češće od svih ostalih - Gormengast.

Gormengast. To je bila suština i srž svega. Čita isprva nije ništa razumela, ali postepeno je između grozničavog ponavljanja te reči uspeła da razazna imena i fraze, koje su se polako uklopile u kakvu-takvu sliku u njenoj glavi.

Dok je tako slušala, Čita, suptilno stvorenje, bila je uvučena u drugi svet, u zonu ispunjenu ljudima i događajima, koji su se obrtali i okretali zahvaćeni u vrtlog, ali bez obzira na to, ipak posvećeni svom okruženju. Iz hladnog središta gospodstvenosti i zaštićenog života ispunjenog zadovoljstvima najednom je gledala u ždrelo nekog varvarskog sveta. Sveta u kojem su zarobljavanje i bekstvo normalne stvari, jednako kao nasilje i strah. Ljubav i mržnja. Ipak, nad svim je vladao mir. Mir koji je počivao na neminovnosti teškoj kao kamen i verovanju u neku drevnu tradiciju.

Ovde, vrteći se i znojeći u krevetu pored nje, ležao je delić, kako se činilo, jedne duge istorije. Uprkos svim vidljivim pokretima, jasno se naziralo poverenje u vlastitu, nasleđenu istinu. Prvi put u životu, Čita je osetila da se nalazi u prisustvu krvi koja je bila mnogo plavija od njene. Prešla je svojim malim jezikom preko usana.

Ležao je u polumraku sobe sa zelenim zidovima dok su se glasovi razlegali po hodnicima na donjim spratovima kuće, a osedlani konji nestrpljivo udarali kopitima po tlu.

"Čuješ li me... Čuješ li me... Čuješ li?"

"Da li je to moj sin... ? Gde si... dete?"

"Gde si ti, majko?"

"Gde i uvek..."

"Na svom visokomprozoru, majko, okružena pticama?"

"A gde drugde?"

"Zar niko ne može da mi kaže...?"

"Šta da ti kaže?"

"Gde sam?"

"Teško... teško..."

" Uvek je bilo teško učiti te da računaš, mladiću. Uvek."

" Obmotajte me vašom ofucanom odorom, gospodine Belgrove."

"Zašto si to uradio, momče? Zašto si pobegao?"

"Zašto si...?"

„Zašto... zašto?"

"Zašto?"

"Slušaj... slušaj..."

"Zašto ste mi okrenuli leđa?"

"Ptice joj čuče na glavi kao lišće."

"A mačke što su kao bela plima?"

"Mačke su jedine lojalne u svetu izdajnika."

"Stirpajk?"

"O ne!"

"Barkventin?"

"O ne!"

"Ne mogu da podnesem... o doktore."

"Nedostajao si mi, Tituse... i to baš mnogo... tako mi abdikacije, ti si prevazišao sve."

"Ali gde si otišao da... voliš?"

"Zašto si to uradio... zašto?"

"Zašto si?"

"Zašto... zašto?"

"Zašto?"

" Tvoj otac... i tvoj sestra... a sada... ti..."

"Fuksija... Fuksija..."

"Sta je to bilo?"

"Ja ništa nisam čuo."

"O doktore Prune... volim vas, doktore Prune..."

"Čuo sam korak."

"Ja sam čuo krik."

"Ehej, derane! Titus upljuvani."

"Baš si ti odlutao! S kim si pričao?"

"Ko je to bio, Tituse?"
 "Ti to ne bi razumeo. On je drugačiji."
 "On ispija crveno nebo umesto večernje čaše vina. Voleo ju je."
 "Junonu?"
 "Junonu."
 "Spasao mi je život. Spasao ga je mnogo puta."
 "Dosta. Iseci tu ženu iz sebe nožem."
 "Bože, sačuvaj dobrotu njegovog čeličnog srca."
 "I sve su uginule... sve... ribe, životinje i ptice."
 "Ha ha ha ha ha! To su ionako bili samo stvorovi u kavezima. Pogledaj tog lava. To je samo to. Cetiri noge... dva uva... jedan nos... jedan stomak."
 "Ali uništili su zoološki vrt! Mazlhečov zoološki vrt! Perje, rogove i kljunove, sve zajedno. Komad života kojeg više nema. Lavlja griva, umrljana krvlju, škripi dok se raspada."
 "Volim te, dete. Gde si? Da li ti dosadujem?"
 "Tako dugo ga nema."
 "Tako dugo... Sta si radio u tom delu sveta pa si toliko pokisao?"
 "Izgubio sam se. Oduvek samo bio izgubljen. Fuksija i ja smo oduvek bili izgubljeni. Izgubljeni u ogromnoj kući, po kojoj trčkaraju gušteri i puzavice rastu po stepeništima i cvetaju po odmorištima. Ko je to? Zašto ne otvoriš vrata? Zašto se ustručavaš? Zar nemaš hrabrosti da otvoriš vrata? Zar se plašiš drveta? Ne brini, vidim te kroz vrata. Ne brini. Tvoje ime je Ekerblejd. Kralj policije. Mrzim tvoje lice. Napravljeno je od ekserčića. Tvoje ruke su pričvršćene ekserima... ali Junona je sa mnom. Zamak je poplavljen. Stirpajk, moj neprijatelj, pliva ispod vode s nožem u zubima. Ipak sam ga ubio. Ubio sam ga namrtvo.
 Dođi i igračemo na grudobranima. Kule su bele od ptičjeg izmeta. Svetli kao fosfor. Uхватimo se za ruke, Mazlheče i Junona, najlepša od svih, i zakoračimo u bezdan. Nećemo padati sami jer, dok budemo prolazili pored prozora, desetine i desetina glava će da se pojavi, cereći se od uva do uva. Vejl i Crna Ruža. Kasp-Kenajn i Grasovi. A blizu mene, sve vreme dok smo padali, bilo je Fuksijino lice, a njena crna kosa u mojim očima, ali ja nisam mogao da čekam jer sam morao da tražim Stvora. Stvor. Živela je u šupljini drveta. Židovi su bili od pčelinjeg saća, a stablo je bruhalo od zujanja, ali nijedna pčela nas nije ubola. Skakala je s grane na granu dok se nisu pojavili upravnik škole, Belgrov, Katflauer i ostali, sa svojim pljosnatim crnim kapama, koje su klizile kroz senke. Iskopao sam veliku rupu za njih; pevao sam im. Pravio šumske vile od slezovače. Bacao mahune pasulja nalik na zelene kanue. To bi trebalo da ih učini srećnim tokom zime. Srećnim? Srećnim? Ha, ha, ha, ha, ha. Sove stižu iz Gormengasta. Ha, ha, ha! Proždrljive sove... sove... male sove."

SEDAMDESET DVA

Kad ju je Titus ugledao, pomislio je da se radi o još jednoj od bezbroj slika koje su mu proletale pred očima, ali kako je vreme prolazilo, shvatio je da se ne radi o prizoru u oblacima.

Nije ga primetila kad je otvorio oči, tako da je Titus imao priliku da par trenutaka posmatra njene ledene crte lica. Pošto je okrenula glavu i videla ga kako je gleda, nije ni pokušala da ublaži svoj izraz, znajući da je uhvaćena na prepad. Umesto toga, uzvratila je Titusu pogled, zureći u njega sve dok nije došao trenutak kada se, kao da su igrali igru ko će duže da izdrži a da ne trepne, pretvarala kao da više ne može da izdrži i led s njenog lica se otopio, prepustivši mesto izrazu od mešavine suptilnosti, bizarnosti i nenadmašnosti.

"Pobedio si", reče ona. Glas joj je bio lak i paperjast kao čičkova vunica.

"Ko si ti?" izusti Titus.

"Nije važno", odvrati ona. "Dok god znaš ko si ti... ili možda jeste?"

"Ko sam ja, onda?"

"Lord Titus od Gormengasta, sedamdeset i sedmi grof." Reči su treperile kao jesenje lišće.

Titus zatvori oči.

"Hvala bogu", reče.

"Na čemu?" upita Čita.

"Na znanju. Već sam gotovo počeo da sumnjam da to prokleta mesto postoji. Gde sam? Imam osećaj da gorim."

"Najgore je prošlo" reče Čita.

"Je li? A šta je to najgore?"

"Potraga. Popij ovo i leži."

"Kakvo lice imaš!" reče Titus. "Izgleda kao raj na ivici provalije. Ko si ti? Eh! Nemoj da mi kažeš. Sve znam. Ti si žena! To je ono što si ti. Onda mi daj da ti sišem grudi kao jabučice i igram se jezikom s tvojim bradavicama."

"Vidim da se oporavljaš", reče naučnikova ćerka.

SEDAMDESET TRI

Jednog jutra, nedugo nakon što se potpuno oporavio od groznice, Titus je rano ustao i obukao se ispunjen neakvom živošću. To osećanje bilo je prilično strano njegovom srcu. Ne tako davno, bila je dovoljna samo jedna blesava misao i crk'o bi od smeha; mogao je da se smeje svemu i bilo čemu kao da mu je sve bilo svejedno... kao da se sve ono mračno u njegovoj prošlosti nikada nije ni desilo. Sada je izgleda došlo vreme kada tama prevladava nad svetlošću. Stupio je u doba svog života kada je uviđao da se smeje na drugačiji način i drugim stvarima. Više se nije smejao na sav glas. Nije više urlao od veselja. Nešto ga je napustilo.

Ipak, tog jutra kad je ustao iz kreveta, činilo mu se da je jedan deo njegove bivše ličnosti ponovo s njim. Neko neobjašnjivo nadimanje; neki nalet sreće.

Dok je razmicao zavese i razotkrivao pejzaž, na licu mu se pojavio izraz zadovoljstva i on protegnu ruke i noge. Ipak nije postojalo ništa zbog čega bi trebalo da bude zadovoljan. U stvari, bilo je upravo obrnuto. Opet se upleo u nešto. Stvorio je nove neprijatelje. Nepopravljivo je ugrozio svoju bezbednost vezom sa Čitom koja je bila opasna poput duboke vode.

Bez obzira na sve to, Titus je tog jutra bio srećan. Imao je osećaj da mu niko ništa ne može. Kao da je jednostavno taličan. Gotovo kao da živi u nekoj drugoj dimenziji kojoj niko drugi nema pristup pa može sve da rizikuje i da se usudi na bilo šta. Baš kao što je uživao u svojoj sramoti i neustrašivosti onog dana kad je ležao oporavljajući se od groznice... tako je sada bio u svetu koji je bio u jednakoj meri na njegovoj strani.

Zato je tog ranog jutra strčao niz elegantno stepenište i odgalopirao do konjušnice kao da je i sam bio jedan od ponija. Za nekoliko trenutaka siva kobila bila je osedlana i u trku... na putu prema jezeru na čijem je nepomičnom prostranstvu ležao odraz fabrike.

Iz vitkih zašiljenih dimnjaka uzdizali su se, nalik na tamjan, stubovi zelenog dima. Iza dimnjaka naziralo se jutarnje nebo, koje je podsećalo na jedan beskrajni izgužvani čaršav. Dok je kobila galopirala približavajući se svakim korakom sve bliže jezeru, on nije znao da ga neko prati. Još neko se probudio rano tog jutra, osedlao ponija i žurno odjahao. Da je Titus okrenuo glavu, video bi prizor toliko lep da se jedva može i zamisliti. Jer je naučnikova ćerka umela da jaše kao list na vetru.

Kad je Titus stigao do jezera, nije se ni potrudio da zaustavi svoju sivu kobilu, koja se zatrčala duboko u vodu prskajući na sve strane i praveći talase, koji su naterali odraz fabrike na površini da zatreperi sve dok nije bilo niti jednog dela jezera koji nije bio ustalasan.

Iz nepomične zgrade čula se buka; neprekidan, neprepoznatljiv zvuk koji bi, da ga je bilo moguće prevesti na jezik mirisa, verovatno bio u nekoj vezi s mirisom smrti: neka vrsta slatkastog mirisa raspadanja.

Kad je voda došla sivom konju do vrata i naterala ga da se zaustavi, Titus je podigao glavu i u mekoj tišini praskozorja, prvi put čuo punu, odvratnu mekoću tog zvuka.

Bez obzira na sve to, građevina nije delovala nimalo misteriozno i Titus preleti pogledom preko nepreglednog pročelja, nalik na bok kolosalnog putničkog broda, posutog bezbrojnim okruglim prozorima. Dopuštajući pogledu da se načas zadrži na jednom prozoru, on se trgnu od iznenađenja jer je u njegovom središtu bilo lice; lice koje je gledalo u jezero. Nije bilo veće od glave čiode.

Skrenuvši pogled na sledeći prozor, ugledao je, isto kao pre, još jedno minijaturno lice. Žmarci mu prodoše kroz kičmu i on zatvori oči, ali to mu nije pomoglo jer mu se činilo da je blagi, mučni zvuk sada još jači u njegovim ušima, a sladunjavi miris smrti ispunjavao mu je nozdrve. On ponovo otvori oči. Na svakom prozoru stajalo je po jedno lice, i sva su lica piljila u njega. Najžasnije od svega bilo je to što su sva lica bila ista.

U tom trenutku, negde u dubini građevine začuo se slab zvuk pištaljke. Kao po komandi, na hiljade glava nestade sa svojih prozora.

Sva radost koja je ispunjavala jutro sada je nestala. Njeno mesto zauzelo je nešto jezovito. Titus je polako okrenuo sivu kobilu i našao se licem u lice s Čitom. Bez obzira na to da li se njen lik pojavio tako naglo posle fabrike pa je zbog toga bio ukaljan u njegovim mislima, ili iz nekog drugog, manje jasnog razloga, nemoguće je reći, ali zbog nečega, njena pojava izazvala je u njemu odvratnost. Njegove veselosti je najzad nestalo. U njegovim kostima više nije bilo želje za avanturom. Jutro koje ga je okruživalo pretvorilo se u gađenje. Sedeo je na leđima konja, između građevine ispunjene zlom i nekoga ko naizgled misli daje u životu dovoljno biti poseban. Zbog čega tako izvija gornju usnu? Zar ne oseća smrad u vazduhu? Zar ne čuje gnusni zvuk tog polaganog podrigivanja?

"To si ti", izusti on naposletku.

"Ja sam", odvrati Čita, "zašto da ne?"

"Zašto me pratiš?"

"Nemam predstavu", odgovori Čita tako lakonskim glasom da se Titus osmehnuo protiv svoje volje.

"Mislim da te mrzim", reče on. "Nisam sasvim siguran zašto. Mrzim i onu smrdljivu fabriku. Da li je tvoj otac napravio - to zdanje?"

"Tako kažu", reče Čita. „Ali oni svašta pričaju, zar ne?"

"Ko?" upita Titus.

"Pitaj me nešto drugo, dušo. I nemoj da mi se izgubiš. Na kraju krajeva, ja te ipak volim onoliko koliko se usuđujem."

"Onoliko koliko se usuđuješ! To je baš sjajno."

"To je zaista sjajno. Naročito kad pomisliš na sve one budale koje sam oterala."

Titus ponovo okrenu glavu prema njoj, zgrožen samodovoljnošću koja je izbijala iz njenog glasa, ali čim mu je pogled pao na nju, njegov oklop je počinjao da puca i ponovo ju je video onako kako je video prvi put, kao nešto beskrajno poželjno. To što se gnušao njenog uma kao da je u njemu pojačalo požudu, koju je izazivalo njeno telo. Sedeći visoko na leđima svog konja, izgledala je kao da mu se nudi. Na njoj je bilo samo da ostane u potpuno istom položaju, nepokretnog profila okrenutog prema nebu, mala, fina i možda zla. Titus nije znao. Mogao je samo da oseti.

"A ti", izusti ona. "Ti si drugačiji, zar ne? Umeš i lepo da se ponašaš."

Izveštačenost ove primedbe bila je gotovo previše za Titusa, ali pre nego što je bilo šta mogao da kaže, ona cimnu uzdama i njen konj otkasa dalje od ivice jezera.

Titus ju je pratio i kad je bio na suvom, ona mu dobaci: "Hajde, Tituse Groune. Znam da misliš da me mrziš. Uhvati me ako možeš. Juri me, ti zlikovče."

U očima joj se pojavio neki novi sjaj, a telo joj je bilo u izvanrednom stanju, kao da se radi o najnovijem modelu iz linije netaknutih devojaka. Njeno jahaće odelo savršeno iskrojeno i sašiveno kao za lutku. Njeno tanano telo užasno oholo i užasno razdražujuće. Ali tako poželjno! Lice joj je zračilo nekim unutrašnjim svetlom tako da joj je koža bila savršeno čista i blistava.

"Juri me", viknula je još jednom, ali taj povik zvučao je veoma čudno... kao da nije bio namenjen nikome; bio je to udaljen, nestalan zvuk.

Sa njenim ravnodušnim pokličem u glavi, Titus je zaboravio na fabriku i prihvativši izazov, za par trenutaka krenuo u poteru.

Bili su s tri strane okruženi udaljenim planinama, čiji su se grebeni blede presijavali na svetlu praskozorja.

Naspram tih planina, nalik na kulise, stajalo je nekoliko kuća osvetljenih iskošenim zracima sunca. Jedna od njih bila je vlasništvo Čitinog oca, naučnika. Južno od te kuće nalazio se veliki svetlucavi aerodrom, koji je bio baza za najrazličitije vrste letilica. Još južnije, nalazila se šuma iz čije su mračne unutrašnjosti povremeno dopirali krici šumskih stvorenja.

Sve je to ispunjavalo horizont, ali daleko od Čite, koja je jurila, neshvatljiva, razdražujuća, leteća devica, sa ružičastim ružem koji se presijavao na njenim vlažnim, poluotvorenim usnama i kosom koja je poskakivala kao neko živo biće dok je njeno telo pratilo ritam konjskih koraka.

Jureći za njom, Titus se iznenada oseti budalasto. Obično se nije obazirao na takva osećanja, ali danas je bilo drugačije. Ne zbog toga što mu je smetalo to što se ponaša budalasto. To je bilo sasvim u skladu s ostatkom njegove prirode, i ranije mu takva raspoloženja nisu smetala ili ih je potpuno ignorisao. Ne. Ovo je bilo nešto čudnije. Bilo je nečeg upadljivo očiglednog u vezi sa čitavom situacijom. Nečeg detinjastog. Jahali su na krilima klišeja. Muškarac juri za ženom u ranu zoru! Muškarac mora da zadovolji svoju požudu! Žena besomučno galopira na ivici bliske budućnosti. Bogata je! Onoliko koliko je

fabrika njenog oca može učiniti bogatom. A on? On je naslednik kraljevstva. Ali gde je ono? Gde je?

Levo od njega nalazio se mali čestar i Titus se zaputi tamo, prebacivši uzde preko konjskih leđa. Čim je stigao, skočio je na zemlju i spustio se na kolena s gorkim osmehom na usnama, misleći da je uspeo da joj umakne i pokvari njene planove. Zatvorio je oči, ali samo na tren zato što je vazduh ispunio parfem, ujedno suv i svež, i kad je otvorio oči, ponovo je gledao u naučnikovu ćerku.

SEDAMDESET ČETIRI

On skoči na noge.

"Do đavola!" viknuo je. "Moraš li sve vreme da se pojavljuješ niotkuda? Kao ona prokleta ptica feniks. Pola krv, pola pepeo. Ne volim to. Umoran sam od toga. Umoran sam od toga da, kad god otvorim oči, ugledam neke čudne žene kako me gledaje sa visine. Kako si se pojavila tu? Kako si znala? Mislio sam da sam ti umakao."

Čita je ignorisala njegova pitanja.

"Da li si rekao 'žene'?" prošaputala je. Glas je bio kao šuštanje suvog lišća na drvetu.

"Jesam", odgovori Titus. "Bila je tu i Junona."

"Ne zanima me Junona", reče Čita. "Čula sam sve o njoj... previše često."

"Zaista?"

"Jesam."

"Kako sam glup", reče Titus, izvivši usnu. "Gospode, mora da si opljačkala moju podsvest. Čitavu moju utrobu. Sta ćeš da uradiš s tim smrdljivim teretom? Koliko sam daleko otišao? Sta sam ti sve rekao? Kako sam je silovao u leji peršuna?"

"Koga?" izusti naučnikova ćerka.

"Moju staru gospu. Onu sa zašiljenim zubima."

"Toga se", reče Čita, "ne sećam".

"Tvoje lice je", reče Titus, "zaista divno. Ali u sebi sadrži katastrofu. Imati te bilo bi kao držati tempiranu bombu. Ne kažem da si ti opasna. Oh, ne! Ali crte tvog lica sadrže opasnost. Ti tu ne možeš ništa, a ne mogu ni one."

Čita je dugo gledala u mladića ispred sebe. Na kraju je rekla: "Tituse, šta je to što nas razdvaja? Čini mi se da radiš sve što možeš da bi omalovažio naše prijateljstvo. Strašno si težak. Bila bih srećna samo da razgovaramo, satima, ali ti nikada nisi ozbiljan. Nikada. Bog mi je svedok da nisam neka pričalica, ali značila bi mi poneka reč, tu i tamo. Ti kao da razmišljaš samo o dve stvari; da vodiš ljubav sa mnom i da se šališ."

"Znam na šta misliš", odvrati Titus. "Znam tačno na šta misliš."

"Pa onda... zašto?"

"Teško mi je da ti objasnim. Moram da napravim barijeru između nas. Barijeru humora. Ne mogu, ne smem ozbiljno da shvatim ovu tvoju zemlju, ovu zemlju fabrika, tebe. Bio sam ovde dovoljno dugo da znam da nije za mene. Ni ti mi ne pomažeš sa svojim neobičnim bogatstvom i lepotom. Ovo nikuda ne vodi. Osećam se kao ciganska mečka na povocu. Ah... ti si retka vrsta. Provodiš vreme sa mnom, pokazuješ me ocu. Ali zašto? Zašto? Da bi šokirala njega i njegove prijatelje. Odbacuješ svoje udvarače jednog po jednog i teraš ih da lude za tobom. Zapenili su od ljubomore, koja se širi kao smrad. Šta je to?"

Titus je uhvati za ruku i povuče na zemlju.

"Pazi", reče ona. Obrve su joj bile podignute dok se spuštala da legne pored njega.

Jedan vilin konjic prolete iznad njih, jedva čujno zujeći svojim providnim krilima, a onda ponovo zavlada tišinom.

"Skloni ruku", reče Čita. "Ne sviđa mi se. Pripadne mi muka kad me neko dodiruje. Ti to razumeš, je l' da?"

"Ne, do đavola. Ne razumem", odvrati Titus, skačući na noge. "Hladna si kao parče mesa."

"Hoćeš da kažeš da te privlači samo i jedino moje telo? Da ne postoji drugi razlog zbog čega bi želeo da budeš u mojoj blizini?"

Glas joj je sada bio drugačiji. Bio je prigušen i dalek, ali i pun neke napetosti.

"Najčudnije od svega je to", nastavi ona, "što te volim. Tebe. Mladića koji prema meni ne oseća ništa sem požude. Zagonetno biće koje je stiglo s nekog mesta koje ne postoji čak ni u atlasima. Razumeš li? Ti si moja misterija. Seks bi sve pokvario. Nema ničeg misterioznog u vezi sa seksom. Tvoj um je ono što je važno, i tvoje priče Tituse, i to što si drugačiji od svih muškaraca koje sam ikada videla. Ali ti si okrutan, Tituse, okrutan."

"Onda će biti najbolje da odem što pre", viknuo je i okrenuvši se prema njoj, shvatio da su bili bliže jedno drugom nego što je i pretpostavljao jer mu se pred očima našlo malo, čudnovato, potpuno ženstveno i umilno lice. U sledećem trenutku njegove ruke su bile oko nje. Nije se opirala. Međutim, glava joj je bilo okrenuta tako da nije mogao da je poljubi.

"Hej, hej!" povikao je, puštajući je. "Ovo je kraj."

Čim ju je pustio, ona je počela da čisti svoje jahaće odelo.

"Završio sam s tobom", reče Titus. "Završio sam s tvojim čudesnim licem i iskrivljenim umom. Vрати se ostalim devicama i zaboravi me kao što ću ja da zaboravim tebe."

"Ti si zver", kriknu ona. "Ti si jedna nezahvalna zver. Zar u meni ne postoji ništa vredno zbog čega bi hteo da ostaneš? Zar je snošaj toliko važan? Postoji milion ljubavnica koje vode ljubav na milion načina, ali ja sam samo jedna." Ruke su joj se tresle. "Razočarao si me. Ti si loš. Ti si nikakav. Ti si slab. Verovatno si lud. Ti i tvoj Gormengast! Muka mi je od tebe."

"I meni je muka od tebe", odvrati Titus.

"Drago mi je", reče mu naučnikova ćerka. "Nadam se da će to da potraje."

Čita je sada znala da je Titus ne voli ni na koji način. Grubost iz glasa počela je da joj se uvlači u misli. Dosad je niko nije odbio. Nijedan od njenih ustreptalih udvarača nikada se nije usudio da razgovara s njom kao Titus. Bili su spremni da čekaju stotinu godina samo da bi videli jedan osmeh na njenim usnama ili njene veđe kako se podižu. Zurila je u njega kao da ga vidi prvi put i mrzela ga je. Na neki neobičan način, ona je bila ponižena, iako je Titus bio taj koji se udvarao, i to bez uspeha. Glas joj je postao grub, a urođena prepredenost obuzela joj je um. Dala mu je sebe na svaki način, osim pravog čina ljubavi i on ju je odbacio; okrenuo joj leđa.

Nije joj bilo važno da li je on gospodar Gormengasta. Da li je lud ili nije? Znaia je samo da joj je nešto čudesno istrgnuto iz ruku i da se neće smiriti dok se ne osveti.

SEDAMDESET PET

Nasilna smrt koja je zadesila Vejla u Podrečju izazvala je beskrajno čuđenje i pretpostavke, ne u sledećih dan ili dva, već mesecima kasnije. Ko je bio dečak koji je uspeo na pobegne na tako nesvakidašnji način? Ko je bio onaj okretni stranac koji ga je spasio? (Neki su bili ubeđeni da su povremeno viđali Mazlheča u proteklih deset godina, ali čak i za njih, on je bio više utvara nego stvarna osoba, i priče koje su se pričale o njemu bile su na rubu legendi).

Bilo je onih koji su se sećali Mazlheča kad je bio u bekstvu i kako su se mokre vratnice otvorile pred njim uz težak uzdah, teži od svakog koji je ispunjavao snove ljudi u kandžama melanholije.

Veoma davno, u ovom ogromnom skrovištu, on je pevao daok ne bi izgubio glas ili satima zamišljeno sedeo kao neki monarh, ponekad sav prekriven dračom, a ponekad umrljan zemljom, u zavisnosti od mesta odakle je pobeo. A jednom su ga videli – i taj dan nikada neće biti zaboravljen – besprekorno odevenog od glave do pete, kako korača niz naizgled beskonačan hodnik, sa sve cilindrom na glavi, štapom u ruci (kojeg je vrteo kako kakav žongler), neopisivo uzvišenog držanja.

Međutim, uglavnom su ga znali kao nekog ko nije vodio gotovo nimalo računa o svojoj odeći.

Ipak, on nikada nije živeo tamo dole, među njima. Podrečje je za njega bilo samo sklonište i ništa više, pa je zato za njegove žitelje bio u jednakoj meri zagonetka kao i za suptilne stanovnike velikih kuća izgrađenih na obalama reke.

Ali gde su nestale te dve prilike, taj visoki i samodovoljni Mazlheč i mladić kog je spasio? Kako bi to ovi svojevolski zatočenici, ovi kriminalci i izbeglice, ikada mogli da saznaju? Uprkos tome, nisu razgovarali gotovo ni o čemu drugom nego o bekstvu i o tome gde bi dvojica begunaca mogli da budu. Sve o čemu su pričali bile su puke pretpostavke i

nigde nisu mogle da ih odvedu, ali na neki način, dale su im razlog da žive. Za sve, osim za trojicu. I to trojicu za koju bi se najmanje očekivalo. Činilo da je svaki od njih probuđen na svoj način, posle suočavanja sa strahotama nemilog događaja. Bili su šokirani, ali nisu ostali u šoku. Zeleli su samo da pobegnu, po svaku cenu, iz gusto naseljene praznine.

Daleko od pustolova, a ipak željni da napuste ovu prezasićenu mrtvačnicu; daleko od zaljubljenika u akciju, a ipak spremni da preuzmu rizik i pobegnu. Jer policija je tragala za svom trojicom.

Krebkalf, sa svojim bleđim, udubljenim licem i mučeničkim držanjem. Samoljubiv, ako ne do granice megalomanije, onda veoma blizu nje. A šta je sa činjenicom da je vezan za krevet? I šta je s teškim bremenom identičnih knjiga, na kojima je godinama ležao i koje su mu okruživale krevet?

Zahvaljujući njegovom prijatelju, Slingšotu, i još nekolicini, krevet je zamenjen za invalidska kolica, u kojima je mogao da sedi. Na zadnjoj strani kolica bila je okačena velika vreća koju su napunili knjigama i koja je bila ogroman teret. Jadni Slingšot, čija je dužnost bila da gura kolica, knjige, Krebkalfa i sve ostalo, od jedne do druge oblasti, nimalo nije uživao u tom poslu. Ne samo da je Slingšot imao veoma loše mišljenje o književnosti uopšte već je naročito prezirao baš ovu knjigu, pošto je postojala u toliko primeraka i pošto je svaki od njih predstavljao toliki teret za njegovo srce.

Međutim, iako je knjiga bila obimna i teška bez obzira na to što je Krebkalf izbacio jedan veliki deo, i iako je bila odštampana u velikom broju primeraka, Slingšotu nikada nije palo napamet da se pobuni ili da se požali na svoju patnju. Znao je da bi bez Krebkalfa bio izgubljen.

Što se tiče Krebkalfa, on je bio toliko zadubljen u teorijska razmatranja da mu nikada nije palo na pamet da se Slingšot na bilo koji način muči.

Naravno, s vremena na vreme on je čuo cviljenje, ali on nije znao, niti ga je bilo briga da li je to bio struganje grana ili nešto drugo.

SEDAMDESET ŠEST

Noć kad su pobegli iz Podrečja i zaputili se na severozapad bila je tamna, bez meseca i bez zvezda. Posle mesec dana našli su se na stranom tlu.

Kao što je bilo dogovoreno, našli su se sa Krek-Belom ispod jednog golog brda. On je, koliko god da je bio blesav, jedini od sve trojice imao nešto novca. Ne mnogo, kao što su uskoro saznali, ali dovoljno da im potraje mesec ili dva. Novac je prebačen u Krebkalfov džep gde će, kako je on rekao, biti sigurniji. Činilo se da Krebkalf prestaje da bude rasejan čim je novac u pitanju.

Krek-Bel nije imao primedbi. Ništa se nije dogodilo. Nekada je bio bogat. Sada je siromašan. Zar je bitno? Smeh mu je bio kreštav, prodoran kao i uvek. Osmeh glupav kao i ranije. Reakcije jednako hitre. U poređenju sa dvojicom saputnika, Krek-Bel je bio izražen živahan, kao majmun.

"Evo nas", uzviknu on. "Bogu iza leđa. Ne pitajte me gde smo, ali negde jesmo. Ha, ha, ha." Njegov kikot se kotrljao niz brdo u polomljenim komadima.

"Gospodine Krebkalfe", reče Slingšot.

"Da?" odvrati Krebkalf, podigavši obrvu. "Šta sad hoćeš? Ponovo da se odmaraš, pretpostavljam."

"Danas smo prešli preko dosta teškog terena", reče Slingšot, "i umoran sam. Zbilja sam umoran. Podseća me na..."

"Na godine u rudnicima soli. Da, da. Znamo sve o tome", reče Krebkalf. "Da li bi mogao da budeš malo pažljiviji prema mojim knjigama? Odnosiš se prema tom džaku kao da je pun krompira."

"Ako biste mi dozvolili da dođem do reči", ubaci se kreštavi Krek-Bel. "Rekao bih..."

"Skini moje knjige", reče Krebkalf. "Sve. Obriši ih suvom krpom, pa ih prebroj."

"Kad sam bio u rudnicima, znate, imao sam vremena za razmišljanje..." reče Slingšot, mehanički izvršavajući Krebkalfov zahtev.

"Oj-ha! I šta si onda radio? O čemu si razmišljao? O ženama? Ženama! Ha, ha, ha. Ženama. Ha, ha, ha, ha."

"Oh ne. Ne, nikako. Ja ne znam ništa o ženama", odvrati Slingšot.

"Ču li ti to, Krebkalfe? Kakva čudna izjava. Kao kad bi neko rekao: 'Ne znam ništa o Mesecu'."

"Pa, šta znaš o Mesecu?" upita Krebkalf.

"Isto koliko znam o tebi, dragi moj druže. Na Mesecu nema ničega, isto kao u tvojoj glavi. Ali to je nebitno. Živi smo! U bekstvu! Neka đavo nosi i Mesec. On je ionako kukavica. Izlazi samo noću! Ha, ha, ha, ha!"

"Mesec se pominje u mojoj knjizi", reče Krebkalf. "Ne mogu da se setim tačno gde... ali dosta se pominje. Govorio sam, ili bolje reći, razmatrao sam promene koje su se odigrale na Mesecu. Od dana kada ga je Molask zaokružio, potpuno se drugačije ponaša. Izgubio je svu svoju tajnovitost. Slušaš li, Slingšote?"

"I da i ne", odgovori Slingšot. "Razmišljao sam zapravo o tome gde ćemo da se ulogorimo. U rudnicima je bilo drugačije. Nije bilo..."

"Zaboravi rudnike", reče Krebkalf. "I ne udaraj svojim trapavim laktom po mom delu. Oh, prijatelji moji, prijatelji moji, zar nije dovoljno to što smo pobjegli iz onog opakog mesta? Što smo ovde sva trojica zajedno, kao što smo i planirali? Što uživamo u zavetrini ovog ćelavog brda."

"Čak ni ovde ne mogu da smetnem s uma onaj strahotni dvoboj. Odmah sav protrnem", reče Slingšot.

"O bože. Bilo je odvratno zaista! Kostii, mišići, tetive, organi svih vrsta, razbacani na sve strane, ali to je sada nebitno. Veće je divno, dve su zvezde na nebu. Život je pred nama... ili bar jedan njegov deo. Ha! Ha! Ha!"

"Da, da, da. Znam sve o tome, Krek-Bele, ali i dalje se čudim..."

"Čudiš?"

"Da, tom mladiću. Urezao mi se u pamćenje", reče Slingšot.

"Ja ga nisam baš najbolje video. Bio sam dosta daleko. Ali koliko sam mogao da vidim i koliko mi iskustvo dozvoljava da ocenim, imao je dobra leđa."

"Dobra leđa! Ha, ha, ha, ha, ha! To je baš sočan izraz."

"Sočan! Budalo jedna! Zar misliš da sam ceo život proveo u Podrečju. Svojevremeno sam radio kao lični sluga."

Slingšot ustade.

"Pada rosa", reče on. "Moram da zapalim vatru. Što se tiče mladića, voleo bih da ga vidim."

"Naravno", odvrati Krebkalf. "Bilo je nečeg u vezi sa njim. Ipak, zbog čega bismo želeli...?"

"Da ga vidimo", ubaci se Krek-Bel. "Zaista, zbog čega? Oj-ha! Njega i njegovog krokodilastog prijatelja. Oj-ha! Koliko hrane za nagađanje."

"Ostavite to meni", reče Krebkalf. "Moja glava je kao kompas, a nos kao u lovačkog psa. Ti si, dragi Slingšote, zadužen za pravljenje logora i brigu o knjigama... Krek-Bel za hranu i zavrtanje vratova kokoškama. Dragi moj prijatelju, video sam kako se okretno i spretno krećeš kad mesečina obasja farme i kad su dvorišta od mastila i srebra. Kako okretno i spretno juriš živinu. Ako ikada stignemo mladića, biće vina i ćuretine."

"Ja ne pijem", izusti Slingšot. "Tišina!"

"Šta je?"

"Zar niste čuli smeh?" "Pst... pst..."

SEDAMDESET SEDAM

Začuo se neki zvuk i sve tri glave se okrenuše prema zapadnoj strani golog brda.

Kroz mrak stadoše da vijugaju žderači creva: ljubitelji utroba, željni lešina. Šakali i lisice. Nešto su kopali. Nastavilo se grebanje njihovih tamnosivih kandži. Oči su im se tresle kao da su od želatina, uši trzale kao treperavi pikovi na igraćim kartama. Ehej! Strvinari! Mesecu je pripala muka.

Dok su Slingšot, Krek-Bel i Krebkalf stajali pogureno i drhtali (zvuk je u početku bio tako zastrašujuć da je mogao poticati od bilo čega), začuo se još jedan zvuk, koji ih je naterao da ponovo okrenu glave, ovaj put prema nebu. Iz nevidljivog prostora, strahotnog i bez sunčeve svetlosti, nalik na obojene komarce koji se pojavljuju iz noći, eskadrila bleštavozelenih letilica obušila se prema zemlji, šireći se velikom brzinom.

Šakali podigoše svoje prljave njuške. Slingšot, Krek-Bel i Krebkalf podigoše svoje.

Nije bilo vremena za strah, niti za pribranost. Kako su se pojavili, tako su i nestali. Međutim, iako su se munjevito kretali, bilo je u njima još nečeg osim same brzine. *Cinilo se kao da tragaju za nekim.*

Šakali i lisice vratiše se svojoj lešini na drugoj strani golog brda i nisu mogle da vide dve prilike sa šlemovima, koje su stajale naspram neba nalik na dve visoke statue, identične u svakom pogledu.

Na sebi su imale nekakve oklope, koji ih nisu ni malo sputavali u kretanju. Kada bi jedan od njih napravio korak napred, drugi bi takođe napravio korak napred. Kada bi jedan od njih zaštitio svoje ogromne prazne oči od mesečine, njegov prijatelj bi učinio isto.

Oko njihovih stubastih vratova, na metalnim ogrlicama, visile su male kutije. Šta je bilo u njima? Da li je moguće da su dobijali naređenja od neke udaljene komande? Ne! To je bilo nemoguće. Oni nisu izgledali kao smrtnici koji izvršavaju naređenja. Sama tišina koja ih je obavijala bila je nadmena i odbojna.

Samo jednom su pogledali u pravcu trojice skitnica i u tom dvostrukom pogledu bila je tolika količina prezira da su Krebkalf i njegova dva preplašena ortaka osetili kako ih zapljuskuje talas hladnoće. Oni nisu bili predmet potrage muškaraca sa šlemovima.

Onda se začulo režanje kada je jedan od šakala zario zube u samo središte creva neke mrtve životinje i čuvši taj zvuk, visoki dvojac okrenuo se na peti i udaljio čudnim, klizećim pokretima, koji su bili strašniji od bilo kakvog koraka ili trka.

Pošto su oni nestali, otišli su i šakali jer više nije ostalo nimalo mesa na kostima nesrećne lešine. Poput oblaka, bezbroj muva letelo je oko kostura stvarajući nešto kao veo žalosti.

Trojka iz Podrečja popela se naposljetku na vrh brda gde su, obasjani mesečinom, bili okruženi beskrajno krhkim pejzažem nalik na Mesečev. Međutim, nisu bili raspoloženi za uživanje u prirodnim lepotama.

"Noćas nećemo spavati", reče Krebkalf. "Ovo mesto mi se nikako ne sviđa. Butine su mi mokre kao da sam sad izašao iz vode."

I ostala dvojica složila su se da mesto nije prikladno za spavanje, iako je, kao i obično, Slingšotu dopalo da gura kolica po neravninama ovog užasnog terena, u kojima je pored Krebkalfa bio i šezdeset i jedan 'neprodati primerak' njegovog epa. Krek-Bel (koji je sam po sebi, bez obzira na to što je mesečeva svetlost imala efekat izbeljivanja, bio bleđ kao krpa) hodao je malo iza dvojice svojih prijatelja i, trudeći se da ostavi utisak hrabrog čoveka, zviždukao kreštavo i van tonaliteta.

SEDAMDESET OSAM

I dok su tako išli jedan za drugim preko belog pejzaža, nisu videli nijedno drugo živo biće. Krebkaif je sedeo u svojim invalidskim kolicima sa visokim naslonom, držeći džak sa neprodanim primercima svoje knjige. Slingšot, njegov sluga, gurao je svog gospodara teškom mukom kroz uzane klisure, po ledenim grebenima, preko pustinja od škrljca. Što se Krek-Bela tiče, on je odavno prestao da zvižduče, čuvajući snagu za nezahvalni posao teglenja stare peći za kuvanje, opreme za logorovanje i jedne ukradene čurke. Teturajući se na začelju tročlane kolone, samo s hladnom noći ispred sebe, Krek-Bel po svojoj prirodi nije mogao da skloni onaj dosadni osmeh koji je lebdeo na donjim oblastima njegovog lica, niti ludački sjaj iz praznih očiju. "Život je dobar", kao da su govorile... "Život je veoma dobar."

Da nije bio poslednji član kolone, njegove blesave crte lice dovele bi sasvim sigurno do ludila njegove saputnike. Ovako, nisu mogli da ga vide dok je klancao iza njih.

SEDAMDESET DEVET

Nepomično je sedela pred svojim savršenim ogledalom, gledajući ne u sebe već kroz sebe, jer su njene misli bile teške i gorke, a oči izgubile osećaj vida. Da je bila svesna svog vlastitog odraza i da je s očiju sklonila koprenu koja je ležala kao katarakta preko njih, prvo što bi videla bila bi neprirodna ukočenost sopstvenog tela, i opustila bi ne samo mišiće leđa već i one na licu.

Jer bez obzira na svu njenu lepotu, bilo je nečeg jezivog u vezi s njenim licem; nečeg što bi sasvim sigurno pokušala da sakrije da je znala da prožima njegove crte. Međutim, ona

o ovome ništa nije znala i zato je samo sedela, ukočenih leđa, piljeći neusredsređenog pogleda, dok su joj prazni odrazi očnih jabučica uzvraćali pogled.

Tišina je bila zastrašujuća, naročito kada se, kao da se radi o nečem opipljivom, zgusnula i činilo se da guši jedini zvuk koji je s vremena na vreme mogao da se čuje: zvuk suvog lista, koji je trepereći na vetru udarao po staklu jednog udaljenog prozora.

Sama atmosfera Citine spavaće sobe bila je toliko opora i lišena ljubavi da se od nje ledila krv u žilama. Ipak, bez obzira na gadnu jezu koje je izazivalo, to mesto, samo po sebi, nije bilo ružno. Baš suprotno, bilo je izvanrednih proporcija i veličanstveno namešteno.

Pod je, da počnemo od njega, od jednog do drugog udaljenog kraja bio prekriven pravom tundrom belih kamiljih koža, bleđih kao beli pesak i mekih kao vuna.

Po zidovima su visile tapiserije iz kojih se širio mrki sjaj boje gambora - lampe su bile skrivene i bile tako raspoređene da su stvarale utisak da prigušeno svetlo ne pada na tapiserije već da izlazi iz njih. Činilo se da same stvaraju svetlost i tako troše svoj život.

OSAMDESET

Pre ne baš mnogo godina, ona je vikala: "Oh, sve vas mrzim!" Starešine su vrtele glavama. "Sta to ona priča?" govorili su. "Zar nema sve što novcem može da se kupi? Zar ona nije naučnikova ćerka?"

Obesna je bila Čita. Da li joj se sviđa ovo? Da li joj se sviđa ono? Ne. Da li će prihvatiti na poklon Griziorspisove tapiserije? Prihvatila je.

Kupili su joj ih, lišavajući tako jednu malu zemlju njenog jedinog bogatstva.

I sada vise ovde u velikoj prostoriji, osmišljenoj baš za njih. Izgledaju lepše nego ikad, isijavajući iz sebe prašnjave nijanse ružičaste i zlatne boje, ali nikog nije bilo da ih vidi jer je Čita okrenula leđa onome što ju je nekada činilo sretnom.

U njima za nju više nije bilo topline; ili u njoj za njih. Nije više videla jednoroge kako poskakuju. Vrleti koje su bleštale na suncu nisu joj više ništa značile. Pogibeljni talasi više nisu bili pogibeljni.

Pod prekriven kamiljom dlakom; zidovi prekriveni tapiserijama; toaletni sto. Bio je isklesan od jednog komada granita. Na njemu su kao i obično bili složeni predmeti za ulepšavanje.

Crna granitna površina bila je sasvim glatka, pa ipak, pod njenim dlanom bila je uznemirujuće neravna. Činilo joj se da se nadima ili da se ljulja, a odrazi različitih predmeta bili su oštri jednako kao sami predmeti, pa ipak nekako treperavi. Bez obzira na to što je imala mnogo stvari na stolu, obojeni predmeti zauzimali su samo jedan mali deo površine. Levo i desno od njih granit se prostirao u talasima, kao dijamant tvrdim ali podatnim.

Međutim, Čita, koja je ukočeno sedela na jastuku od kamilje dlake, danas nije bila raspoložena da prelazi rukom po površini stola uživajući u zadovoljstvima dodira. Nešto joj se desilo. Nešto što joj se nije desilo nikad ranije. Prvi put je shvatila da je nevažna. Titus Groun je otkrio da može bez nje.

Ispod njene male, nežne, ukočene kičme, uvijala se zmija. Iza praznine njenih naizgled beživotnih očiju nalazio se svet u kojem je vladala strašna groznica. Shvatila je da ga mrzi. Da mrzi njegovu samodovoljnost. Da mrzi osobinu koju on ima, a koja njoj nedostaje. Podigla je svoje staklaste oči i pogledala u nebo iza ogledala. Po njemu su plovili mali oblaci i vid joj se najzad razbistrio, a očni kapci sklopili.

Misli su joj se rasipale kao krljušti sve dok u njenoj glavi nije nastalo apsolutno ništavilo; ništavilo koje je bilo neophodno zato što je snaga njenih mračnih misli bila toliko užasna da ne bi mogle dugo da se zadrže a da ne skliznu u ludilo.

Iza ogledala, ugledala je ponos svog oca kako se zariva visoko u nebo. Bila je to njegova nova fabrika. Dok je posmatrala, stub dima uzdizao se spiralno iz jednog od njenih dimnjaka.

Ukočena kao i ona u svojoj agoniji, njena kozmetička sredstva i alatke bile su u borbenom poretku. Čudaci u vojnom stroju; instrumenti za ulepšavanje; u duginim bojama; blistavi poput čelika ili voska; posude za pomade od alabastera; prah od antimona; nardovo ulje.

Mirisi iz posudica od oniksa i porfira, neuhvatljiva aroma narda... maslinovo, bademovo i susamovo ulje. Parfemi u prahu samleveni samo za nju; ruža, badem, dunja. Ruževi, začini i smole. Olovke za crtanje oko očiju i usana; maskare i četka za puder. Pincete za obrve i

uvijači za trepavice. Toaletne maramice, papirni ubrusi i nekoliko malih sunđerica. Svaka stvar na svom mestu ispred savršenog ogledala.

Onda se začuo zvuk. Prvo je bio toliko slab da se nije moglo razaznati šta se priča, pa niti to da li se uopšte radi o nečijem glasu. Da je još neko bio u sobi, sigurno mu ne bi palo na pamet da je taj zvuk došao sa tako lepih usana kao što su bile Čitine. Međutim, intenzitet zvuka se pojačavao dok je ona udarala svojim malečkim pesnicama po granitnom toaletnom stolu i vikala: "Životinjo, životinjo, životinjo! Vрати se u svoju prljavu jazbinu. Vрати se u svoj Gormengast!" Ustavši, zamahnula je rukom preko granitnog stola tako da je sve što je bilo lepo složeno na njegovoj površini odletelo u vazduh i završilo razbijeno, razbacano i razliveno po belim kamiljim kožama i zagasito crvenim tapiserijama.

OSAMDESET JEDAN

Iz gorčine koja je sada bila deo nje, poput alergije, nešto je počinjalo da se uzdiže ka površini njene svesti; nešto što je podsećalo na morsko čudovište koje se diže iz dubine okeana; odvratno i prekriveno krljuštima. U početku nije shvatala niti osećala da se nešto u njoj grči, ali kako su dani prolazili, maglovite misli počele su da se razbistravaju. Na njihovo mesto došlo je nešto još opasnije i postalo joj je jasno da ne čezne samo za znanjem kako da nanese bol, već i kada. Na kraju, dve nedelje nakon svađe sa Titusom, shvatila je da u svojoj glavi smišlja kako da uništi mladića i da je u potpunosti posvećena tom cilju.

U trenutku kad je svu svoju šminku pobacala sa stola, pobacala je i sve ono što je bilo zamućeno u njenoj glavi i srcu. Posle toga, ne samo što je bila još pakosnija već joj je i glava bila hladna, tako da je, kada je sledeći put srela Titusa, njeno ponašanje bilo sama suština pristojnosti.

OSAMDESET DVA

"Jer to taj mladić?" pitao je Čitin otac, mrvica od čoveka.

"Da oče, to je on."

Glas mu je bio potpuno prazan. Njegovo prisustvo kao da je bilo oduzeto. Bio je toliko neprimetan da je to bilo neprijatno. Samo je njegova lobanja bila uočljiva kao nekakav brežuljak boje sala.

Njegove crte lica, kad bi se predstavile jedna po jedna, na kraju ne bi dale ništa i bilo je nemoguće poverovati da ista krv teče njegovim i Čitinim telom. Ipak, postojalo je nešto - neka emanacija koja je vezivala oca i ćerku. Okruživalo ih je nešto što je pripadalo samo njima, bez obzira na to što crte lica nisu imale nikakve veze s tim. Jer on nije bio ništa: biće jedinstvenog intelekta nesvesno činjenice da, govoreći sa tačke gledišta ljudskosti, on predstavlja neku vrstu vakuuma, uprkos tome što je genije. Nije razmišljao ni o čemu osim o svojoj fabrici.

Prateći njegov pogled, Čita je jasno mogla da vidi Titusa.

"Zaustavi", reče ona kratko, glasom nalik na krik galeba.

Njen otac pritisnu dugme i vozilo stade u mestu.

Na suprotnom kraju nadsvodjenog kolovoza stajao je Titus, naizgled pričajući sam sa sobom, ali u trenutku kada su Čita i njen otac hteli da pomisle da je izgubio razum, iz udaljenog gustog lišća, pored Titusa su se pojavila tri odrpanca.

Činilo se da njih četvorica nisu niti videli, niti čuli dolazak automobila. Dugački put bio je umrljan mekim jesenjim svetlom.

"Pratili smo vas", reče Krek-Bel. "Ha, ha, ha! Za petama smo vam bili, moglo bi se reći."

"Pratili me? Zašto? Ja i ne znam ko ste vi", odvrati Titus.

"Zar se ne sećate, mladiću?" reče Krebkalf. "U Podrečju? Kad vas je Mazlheč spasao?"

"Da, da", odgovori Titus, "ali vas se ne sećam. Tamo je bilo na hiljade ljudi... Osim toga... Da li ste ga videli?"

"Mazlheča?"

"Mazlheča."

"Nismo", izusti Slingšot.

Nastala je tišina.

"Dragi moj dečko", oglasi se Krek-Bel.

"Da?" reče Titus.

"Kako ste samo elegantni. Takav sam i ja bio. Kad smo vas poslednji put videli, ličili ste na prosjaka. Bili ste kao mi. Ha, ha, ha! Bangavi božjak. A vidi vas sad. Oho-ho!"

"Čutite", reče Titus.

Ponovo se zagledao u njih. Tri propalice. Pompezni kako samo propalice umeju da budu.

"Šta hoćete od mene?" upita Titus. "Nemam ništa da vam dam."

"Vi imate sve", odgovori Krebkalf. "Zbog toga vas i pratimo. Vi ste drugačiji. Moj gospodaru."

"Ko me je tako nazvao?" prošaputa Titus. "Kako ste znali?"

"Svi već znaju", reče Krek-Bel glasom koji je dosegao do mesta gde su Čita i njen otac pratili svaki njihov pokret.

"Kako ste me našli?"

"Držali smo uši načuljene, oči širom otvorene i koristili smo ono malo pameti što nam je bog dao."

"Na kraju krajeva, posmatraju vas. Niste nepoznati."

"Nepoznat!" uzviknu Krek-Bel. "Ha, ha, ha! Ta ti je dobra!"

"Šta je u džaku?" upita Titus, okrenuvši se.

"Moje životno delo", odgovori Krebkalf. "Knjige, mnogo knjiga, ali sve su iste." On ponosno podiže glavu i okrenu je levo-desno. "To su moja neprodana dela. Središte mog života. Molim vas, uzmite jednu, moj gospodaru. Ponesite jednu sa sobom u Gormengast. Evo. Ja ću vam odabrati jednu."

Gurnuvši Slingšota od kolica, Krebkalf otvori džak i gurnuvši ruku u njegovo ždrelo, izvadi jedan primerak iz mraka. Napravio je korak prema Titusu i pružio mu zagonetnu knjigu.

"O čemu je?" hteo je da zna Titus.

"O svemu", odvrati Krebkalf. "O svemu što znam o životu i smrti."

"Ja baš i ne čitam nešto mnogo", reče Titus.

"Nema potrebe za žurbom", reče Krebkalf. "Čitajte u slobodno vreme."

"Mnogo vam hvala", izusti Titus. Nasumice je okrenuo nekoliko strana. "Ovde ima i poezije?"

"Pomešana je", reče Krebkalf. "U pravu ste, poezija je pomešana s prozom. Da vam pročitam jednu pesmu... moj gospodaru?"

"Pa..."

"Aha, evo... mm... mm... Nešto mi je palo na pamet, ali nije važno. O čemu smo ono pričali? Da li ste spremni?"

"Je l' mnogo dugačka?"

"Veoma je kratka", reče Krebkalf, zatvorivši oči. "Ovako glasi..."

Sta pticu po nebu nosi nego krila njena?

Kako trči jelen, kralj kaputa krznena,

Nego svojim kopitima? Kako riba bludi

U svom mokrom stanu, gde sirena žudi,

Nego svojim perajima? I otkud bokvica izbije

Nego iz svog korena, što joj život daruje.

Krebkalf otvori oči. "Je l' vam sada jasno o čemu sam vam govorio?" izusti on.

"Kako se zovete?" upita ga Titus.

"Krebkalf."

"A vaši prijatelji?"

"Krek-Bel i Slingšot."

"Pobegli ste iz Podrečja."

"Jesmo."

"Da li ste me dugo tražili?"

"Jesmo."

"Zbog čega?"

"Zato što smo vam potrebni. Znate... mi verujemo da ste vi ono što kažete da jeste."

"Šta vi mislite da sam ja?"

Njih trojica istovremeno napraviše korak napred, podigoše svoja ogrubela lica prema lišću iznad sebe i rekoše uglas:

"Titus, sedamdeset i sedmi grof Groun, gospodar Gormengasta. Tako nam bog pomogao."

"Mi smo vaša telesna straža", reče Slingšot tako slabim i glupavim glasom da je njegov ton srozaio svako poverenje koje je trebalo da stvore te reči.

"Ne treba mi telesna straža", odvrati Titus. "Hvala, u svakom slučaju."

"Tako sam i ja govorio kad sam bio mlad", reče Slingšot. "I ja sam razmišljao isto kao vi... da je najbolje biti sam. To je bilo pre nego što su me poslali u rudnike soli... posle toga, ja...."

"Oprostite mi", prekide ga Titus, "ali ja ne mogu da ostanem. Cenim što ste bili toliko nesebični i odlučili da me pronađete, i što želite da me zaštitite od raznih stvari.... ali ne. Ja sam postao, ili sam na putu da postanem jedan od onih gnusnih sebičnjaka koji su većito nezahvalni."

"Pratićemo vas, bez obzira na sve", reče Krek-Bel. "Ako želite, bićemo skriveni. Mi ne polažemo nikakva prava. Teško nas je razuveriti."

"A biće i drugih", dodade Slingšot. "Odvažnih momaka i romantičnih pustolova. Kako vreme bude prolazilo imaćete vojsku, moj gospodaru. Nevidljivu vojsku. Spremnju da u svakom trenutku odgovori na vaš signal."

"Kakav signal?" upita Titus.

"Ovaj, naravno", glasno će Krek-Bel, napući usne i zviznu oštro kao pozvižd. "Signal opasnosti. Ha, ha, ha, ha! Oh, ne. Ne treba ništa da se plašite. Vaša nevidljiva vojska uvek će biti s vama, svuda, osim u vašem vidnom polju."

"Ostavite me!" uzviknu Titus. "Idite! Preterali ste. Postoji samo jedna stvar koju možete da uradite za mene."

Neko vreme tri muškarca sedela su utučeno i gledala u Titusa. Onda Krebkalf izusti: "Šta je to što možemo da uradimo?"

"Potražite Mazlheča. Donesite mi vesti o njemu ili ga dovedite. Ako uradite to možete da mi se pridružite. Ali sada, molim vas, IDITE, IDITE, IDITE!"

OSAMDESET TRI

Trojac iz Podrečja se izgubi u šumi i Titus ostade sam, ili je barem on tako mislio. Lomio je jednu grančicu u rukama, a onda krenuo nazad prema naučnikovoj ćerki. Tada je, iznenada, ispred sebe ugledao upravo nju.

Nekoliko minuta ranije, Čita je izašla iz auta, a njen otac je okrenuo vozilo i nečujno se odvezao, tako da su svakim korakom koji su pravili Titus i Čita bili bliže jedno drugom.

Da je neko stajao na pola puta između dve prilike koje su prilazile jedna drugoj, video bi, okrećući glavu prvo na jednu pa drugu stranu, koliko je slična bila njihova pozadina. Drvećem oivičena avenija bila je prošarana zlatnim i zelenim pegama, a Čita i Titus bili su takođe išarani i činilo se da lebde na iskošenim zracima niskog sunca.

Njihova prošlost, zbog koje su postali ono što jesu i ništa drugo, kretala se zajedno s njima, dodajući svakom koraku jednu novu, veću dimenziju. Dve prilike; dva živa stvorenja; dva ljudska bića; dva usamljena sveta. Njihovi dotadašnji životi bili su suprotstavljeni i sve ono što je bilo bezoblično ležalo je kao ogroman kamen na njihovim grudima.

Ipak, u Čitinom držanju, dok je hodala niz aveniju, nije bilo ni znaka od žestine ili hladnoće u njenom srcu i Titus je mogao samo da se divi načinu na koji se kretala, neumitno, glatko, poput nekog fantoma.

Ličila je na kakvu štricku: tanka kao trepavica, uspravna kao mali vojnik. Ali tako opasna! Njeno zemaljsko telo bilo je ispunjeno nečim što visoko poskakuje i baca njenu divlju i treperavu senku dalje nego što je krv ikada bila u stanju da spozna. Tako opasna, tako očajna i tako razorna, a naizgled tako tanana i mala.

Što se tiče Titusa, nije skretala pogled s njega. Videla je sve i u isti mah. Njegov pomalo ohol, trapav hod; način na koji sklanja s očiju svoju kosu neodređene boje; njegovu

krvožednost, primetnu u povijenosti njegovih ramena, i svekupno ravnodušan stav, koji je u prošlosti bio toliki kamen spoticanja za mlade dame kojima nije bilo zabavno to što su misli umele da mu odlutaju u najčudnijim trenucima. To im je najviše smetalo kod njega. Nije bio u stanju da se natera da oseća ili da nekoga voli. Njegova ljubav bila je uvek negde drugde. Misli su mu bile izbirljive. Samo njegovo telo nije pravilo nikakvu razliku.

Iza njega, gde god da je stajao ili spavao, bile su legije Gormengasta... redovi i redovi pod oblačnim nebom, sa sovama koje se oglašavaju kroz kišu i zvonima prekrivenim crvenom rđom, koja zvone.

OSAMDESET ČETIRI

Kada su Čita i Titus bili jedno pored drugog, ukopali su se u mestu jer je i sama ideja da bi mogli da preseku put jedno drugom bila smešno dramatična. U svakom slučaju, Čita uopšte nije uzimala u obzir mogućnost da pusti mladića da prođe pored nje kao oblak i da se nikada ne vrati. Nije završila s njim. Jedva da je i počela. U trenucima koji su klizili oko njih prepoznala je osobenost koja je izdvajala ovaj dan od ostalih. Bilo je nečeg grozničavog u njemu, to nije moglo da se pokene. Bio je to dan pojačane zebnje, a možda i uvida u vlastitu dušu.

Pa ipak, bez obzira na svu napetost, oboje su osećali da nema ničeg novog u onom što se dešavalo; da su u proteklim godinama bili u identičnoj situaciji i da se nije moglo pobeći od sudbine koja se nadnosila iznad njih.

"Hvala što si stao", izusti Čita na svoj polagan i bezbrižan način. (Titusa je njen glas uvek podsećao na šuštanje suvog lišća.)

"Šta sam drugo mogao?" odvrati Titus. "Na kraju krajeva, poznajemo se."

"Misliš?" reče Čita. "Možda bi zbog toga trebalo da izbegavamo jedno drugo."

"Možda", reče Titus. Avenija je vibrirala tišinom.

"Ko su oni?" naposletku reče Čita. Četiri kratka sloga njenog pitanja otplovila su jedan po jedan.

"Na koga misliš?" odvrati Titus. "Nisam raspoložen za zagonetke."

"Tri klošara."

"Ah, oni! Stari prijatelji."

"Prijatelji?" šapnu Čita kao za sebe. "Šta su radili na očevom posedu?"

"Došli su da me spasu", reče Titus.

"Od čega?"

"Od mene samog, pretpostavljam. I od žena. Oni su mudri. Svi su klošari mudraci. Misle da si ti previše strasna za mene. Ha, ha, ha, ha! Ali, rekao sam im da ne treba da brinu. Rekao sam im da si zaleđena u samom korenu. Da je tvoja seksualnost zaključana iznutra; da si ukočena kao bogomoljka koja proždire glave svojih udvarača. Ljubav je tako odvratna, zar ne?"

Da Titusu glava nije bila zabačena unazad dok je nabrajao ove stvari, možda bi na trenutak, između očnih kapaka naučnikove ćerke ugledao blesak zastrašujućeg svetla. Ali nije ga video. Sve što je video kad je spustio pogled bilo je nešto retko i savršeno, kao ruža ili neka ptica.

Oči koje su na trenutak bleštale sada su bile ispunjene ljubavlju kao oči orla koji jede majmuna.

"A ipak kažeš da me voliš. To ovoj priči daje poseban ton."

"Naravno da te volim", reče Čita, bacajući reči kao mrtve latice. "Naravno da te volim i uvek ću te voleti. Zato moram da idem." Nacrtane obrve spojiše joj se i ona u istom trenu postade drugo biće, biće na svaki način jedinstveno i čudnovato kao pre. Okrenula je glavu i ponovo postala ono što je bila, ili se pretvorila u nešto drugo?

"Zato što te volim, Tituse; toliko te volim da ne mogu da izdržim."

"Onda mi reci nešto", izusti Titus tako nemarnim glasom da je Čita teškom mukom uspela da obuzda bes, koji bi, da je izašao na otvoreno, uništio njen pažljivo osmišljeni plan. Najvažnije od svega je da Titus ne ode te večeri kao što je nameravao.

"Šta si hteo da me pitaš?" Privukla mu se bliže.

"Tvoj otac..."

"Šta s njim?"

"Zašto se oblači kao mutavko? Zašto je tako bezličan? Šta se nalazi u njegovoj fabrici? Zašto mu je čelo kao lubenica? Da li si sigurna da je on tvoj otac? Čija su ona lica koja sam video? Bilo ih je na hiljade i sva su bila ista. Zurila su u mene kao da su od voska. Kakav je ono vonj koji je dolazio preko jezera? Šta se tamo proizvodi? Za ime božje, muka mi je samo kad je pogledam. Zašto je okružena stražarima?"

"Nikad ga nisam pitala? A i zašto bih?" reče Čita.

"Zar ti ništa nije rekao? Šta je bilo sa tvojom majkom?"

"Ona je... Šta je to?"

Začuo se tih zvuk koraka i oni se zajedno povukoše u šumu, i to u pravi čas, jer čim su se sakrili, dve prilike podignutih glava, savršeno ali ne i izveštačeno usklađenih pokreta, kliznuše preko meke zemlje. Na glavama su nosili šlemove, koji su se presijavali na iskošenim zracima sunca.

Dok su prolazili, začuo se još jedan zvuk, odvojen od šapata njihovih nogu po travi. Titus (kome je srce snažno udaralo pošto je prepoznao zagonetni par) prvi put je mogao da čuje još jedan zvuk. Bilo je to duboko i užasavajuće šištanje. Činilo se da je duboko usađeni gnev napokon uspeo da nađe ispusni ventil i to kroz zube ovih identičnih prilika. Na njihovim licima nije bilo ni traga od uzbuđenja. Kretali su se bez žurbe, kao i uvek. Kontrolisali su svaki svoj mišić, ali nisu mogli da urade ništa povodom izdajničkog šištanja, koje je tako opipljivo pokazivalo bes, uznemirenost i bol koji su bili zgrčeni duboko u njima.

Prošli su i šištanje je zamuklo. Mogli su da se vide samo sunčevi zraci koji su se odbijali od njihovih gvozdених šlemova.

Čim su dovoljno odmakli, šumska bića izvukoše se iz svojih skrovišta u šupljinama drveća ili u rupama u zemlji i okupiše se na svetlošću prošaranom putu, zaboravljajući na međusobna neprijateljstva dok su zurili u dve prilike, koje su odmicale.

"Ko je to bio?"

"Bio?" reče Titus. "Oni su u sadašnjosti, neka mi je bog u pomoći."

"Ko su oni, onda?"

"Mene traže. Moram da idem."

Čita se okrenu prema njemu. "Ne još", reče.

"Odmah", odvrati on.

"Nemoguće", reče Čita. "Sve je spremno."

Senka jednog lista treperila joj je na obrazu. Oči su joj bile ogromne, kao da su imale samo jedan cilj... da ga progutaju dok ne pazi... da ga uvuku duboko, tamo gde voda curi po mahovini... u drugi svet; duboko, duboko u hladnoću. Mrzela ga je zato što nije mogla da ga voli. Bio je nedostižan. Njegova ljubav bila je negde drugde, negde gde prašina cveta.

Čita zagriže svoje lepe usne. Glava joj je bila ispunjena zlobom koja je rasla poput biljke. U srcu joj se nastanila neka žudnja jer strast nije bila deo njenog života. I u ovom trenutku mogla je da vidi požudu u njegovim očima; tu glupu mušku požudu koja sve obezvređuje.

Titus se iznenada nagnu napred i uhvati njenu donju usnu svojim usnama.

"U tebi gotovo da ne postoji ništa čvrsto", reče on, "osim delova koje nazivaš svojim telom. Odlazim." Podižući glavu, prešao joj je jezikom preko grla i levi dlan položio na njenu savršenu malu dojku. "Odlazim", prošaputa. "Zauvek."

"Ne možeš da odeš", reče ona. "Sve je spremno... za tebe."

"Za mene? Kako to misliš? Sve je spremno za šta?"

"Skloni ruku." Okrenula se dok je to govorila tako da Titus nije mogao da vidi izraz koji se pojavio na njenom licu. Bio je ubilački.

"Svi će biti tamo", reče ona.

"Ko, za ime božje?"

"Tvoji prijatelji. Tvoji stari prijatelji."

"Ko? Ko? Koji stari prijatelji."

"To je tajna."

Bilo je nečeg odvratnog u načinu na koji je ova neiskrena dečja fraza bila izgovorena istim, bezbrižnim tonom. "Ali sve je to zbog tebe."

"Šta to? Oh, do đavola!"

"Reći ću ti", reče Čita, "ali onda nećeš imati izbora. U pitanju je samo jedna noć i nema vremena za čekanje. Noć u tvoju čast. Oproštajna zabava. Gozba. Nešto čega ćeš se sećati do kraja života."

"Ne želim zabavu", odvrati Titus. "Želim..."

"Znam", reče Čita. "Znam, zaista. Želiš da me zaboraviš. Da zaboraviš da sam te našla polumrtvog i da sam te izlečila. To si već zaboravio. Šta si ti uradio za mene, osim što si bio grozan prema mojim prijateljima? Sada si zdrav i jak i želiš da odeš. Ali postoji jedna stvar koju ne smeš da zaboraviš, a to je da te obožavam."

"Poštedi me toga", reče Titus.

"Da, obožavam te, najdraži."

"Razboleću se koliko mi je muka od toga", reče Titus.

"Zašto da ne? Ja sam takođe bolesna. I to u dubini duše. Ali šta ja tu mogu? Šta mogu? Kad sam beznačajno zaljubljena."

S prezirom koji je stajao iza svih tih izgovorenih reči bila je pomešana i trunka istine koja je, koliko god da je bila mala, bila dovoljna da natera njene ruke da drhte kao krila kolibrija.

"Ne možeš da me napustiš, Tituse. Ne sada kad je sve spremno. Pevaćemo i smeјati se, pićemo i plesati; i prepustićemo se ludilu koje će nam pružiti ta jedna noć."

"Zašto?"

"Zato što će to biti kraj jednog poglavlja. Hajde da ga završimo uz fanfare. Hajde da na kraju ne stavimo tačku, mrtvu kao smrt, već uzvičnik... nešto veselo."

"Ili upitnik", reče Titus.

"Ne. Sva pitanja dobiće odgovore. Ostaće samo činjenice. Hladne, bezosećajne, oštre činjenice, nalik na komadiće kosti i mi, nas dvoje, na leđima ljudske oluje. Znam da više ne možeš da je podneseš. Ovu očevu kuću. Ovaj način života. Ali hajde da provedemo još ovu noć zajedno, Tituse, ne u nekom mračnom šumarku gde se ljubavni ritual otegne satima i ne postoji ništa novo; već u otkrivanju sjajnih aspekata noći. Da ogolimo i tvoje i moje ja, i da raspalimo naše misli."

Titus, koji je nikada ranije nije čuo da kaže toliko odjednom, okrenuo se prema njoj.

"Nismo se našli pod srećnom zvezdom", reče ona. "Bilo smo osuđeni na propast od samog početka. Rođeni smo u različitim svetovima. Ti sa tvojim snovima..."

"Snovima?" uzviknu Titus. "Ja nemam nikakve snove! O bože! Ja nemam nikakve snove! Ti si ta koja nije stvarna. Ti, i tvoj otac i vaša fabrika."

"Biću stvarna za tebe, Tituse. Biću stvarna te noći, kad ljudi pokuljaju hodnicima. Hajde da je iscedimo do kraja i progutamo, a onda okrenemo leđa jedno drugom zauvek. Tituse, o Tituse. Dođi na roštilj. Roštilj u tvoju čast. Reci mi da ćeš doći. Ako ni zbog čega drugog onda zato što sam bila spremna da pratim tu tvoju razbarušenu glavu do kraja sveta."

Titus je nežno privuče sebi i ona postade kao lutka u njegovoj ruci, tanana, suptilna, mirisna, beskrajno izuzetna.

"Doći ću", šapnuo je. "Ne boj se."

Velika uspavana stabla pored puta protezala su se u daljinu, uzdišući; i dok ju je držao privijenu uz sebe, drhtaj je prošao preko njenog savršenog lica.

OSAMDESET PET

Kad su se najzad rastali, Čita odlazeći niz aveniju oivičenu hrastovima, a Titus popreko kroz šumu, tri lutalice, Krek-Bel, Slingšot i Krebkalf odmah ustadoše i krenuše za Titusom, držeći se na manje od četrdeset stopa iza svoje lovine.

Nije im bilo lako držati korak s njim pošto ih je usporavala težina Krebkalfovih knjiga.

Dok su se prikradali kroz senke, jedan zvuk naterao ih je da se zaustave. Isprva tri skitnice nisu mogle da odrede odakle je došao i zverale su na sve strane. Zvuk je dolazio sad s jedne, sad s druge strane. Bio je takav da nisu mogli da ga shvate; ko su sva trojica dobro poznavala šumu i umeli su da otkriju poreklo stotinama šumova, od trljanja grana do glasanja šljuke.

A onda, odjednom, sve tri glave okrenuše se istovremeno u istom smeru, smeru gde se nalazio Titus i shvatiše da to on priča sam sa sobom.

Čučnuvši, ugledali su ga uokvirenog lišćem. Besciljno je tumarao po tami, a onda, pod njihovim pogledima, naslonio glavu na tvrdo stablo drveta. Pritiskajući glavu, nešto je vatreno šaputao samom sebi, a onda podigao glas i objavio celoj šumi...

"Izdajniče! Izdajniče! Zbog čega se sve ovo dešava? Kako da se pronađem? Gde je put kući? Ko su ovi ljudi? Šta se ovo dešava? Ko je ova Čita, ko je Mazlheč? Ja ne pripadam

ovom svetu. Želim samo da osetim miris svoga doma i vazduh zamka u svojim grudima. Hoću neki dokaz da sam ja - ja! Hoću Stirpajkovu smrt; bršljan; hodnike. Hoću svoju majku! Hoću sestrin grob! Hoću gnezdo; hoću da mi se vrate moje tajne... Ovo je strana zemlja. Hoću da mi se vrati kraljevstvo u mojoj glavi."

OSAMDESET ŠEST

Junona je otišla iz kuće pored reke. Otišla je iz grada u kojem je nekada živeo Mazlheč. Vozi se brzim kolima po ivici neke kotline. Njen saputnik nemo sedi pored nje. Izgleda kao kakav razbojnik. Veliki pramen tamnoride kose leprša mu preko čela.

"Baš je čudno", izusti Junona, "što ja još uvek ne znam kako se ti zoveš. A nekako i ne želim da znam. Zato moram sama da ti nadenem ime kojim ću te zvati."

"Samo izvoli", reče njen saputnik dubokim glasom toliko punim topline i suptilnosti da je bio nespojiv s njegovim grubim licem.

"Kako da te nazovem?"

"Ah, ja tu ne mogu da ti pomognem."

"Ne?"

"Ne."

"Onda moram da pomognem sama sebi. Mislim da ću te nazvati Lenger", reče Junona. "Uz tebe se osećam tako sigurno."

Okrenuvši se da ga pogleda, ona prebrzo uleće u krivinu i malo nedostaje da se automobil prevrne.

"Tvoj način vožnje je jedinstven", reče Lenger. "Ali ne mogu da kažem da mi uliva poverenje. Zameni ćemo mesta."

Junona skreće pored puta. Auto liči na sabljarku. Iza njega nazire se dugačka nepravilna linija planina boje ametista. Na nebu, iznad svega toga, nema niti jednog oblaka, osim jedva primetne bele magle daleko na jugu.

"Baš mi je drago što si me čekao", kaže Junona. "Sve te godine u kedrovom gaju."

"Ah", odvrća Lenger.

"Sprečio si me da postanem sentimentalna i dosadna baba. Mogu da zamislim svoje suzama umrljano lice pritisnuto o prozorsko staklo... dok plačem za prošlim danima. Hvala ti, gospodine Lengere, što si mi pokazao put. Prošlost je iza mene. Moja kuća je samo uspomena. Nikada je više neću videti. Pogledaj, sada imam ovo sunce i sve ove boje. Novi život je preda mnom."

"Nemoj previše da očekuješ", kaže Lenger. "Sunce može da nestane bez upozorenja."

"Znam, znam. Baš sam budalasta."

"Ne", odvrća Lenger, "Ta reč nikako ne može da se upotrebi za nekog ko je ostavio svoj dom. Da nastavimo?"

"Hajde da ostanemo još malo. Ovde je tako divno. Onda ćeš da voziš. Da voziš kao vetar... u drugu zemlju."

Nastupi duga tišina. Oboje su potpuno opušteni, sa glavama zabačenim unazad. Oko njih se prostire obojeni pejzaž. Zlatna polja kukuruza, planine boje ametista.

"Lengere, prijatelju moj", šapuće Junona.

"Da, šta je?"

Okrenut joj je njegov profil. Junona nikada dotad nije videla njegovo lice tako opušteno, bez trunke napetosti.

"Tako sam srećna", kaže Junona, "iako postoji mnogo toga zbog čega bi trebalo da budem tužna. Vратиće se ona, pretpostavljam... tuga. Ali sada... upravo sada. Preplavljena sam ljubavlju."

"Ljubavlju?"

"Ljubavlju. Prema svemu. Ljubavlju prema onim purpurnim brdima. Ljubavlju prema tom crvenom čuperku na tvom čelu."

Ona tone u sedište i zatvara oči dok Lenger okreće svoje opušteno lice prema njoj. Ona je zaista lepa, mnogo lepša nego što to njen razum može da pojmi. Veličanstvenija od domašaja njenog shvatanja.

"Svet je prolazan", kaže Junona, "i mi zajedno s njim. Ali danas se osećam mlado; mlado iako imam preko četrdeset", šapuće ona. "Oh, dragi moj prijatelju. Imam preko četrdeset!"

"Imam i ja", ogласi se Lenger.

"Šta da radimo?" pita Junona. Ona grabi njegovu podlakticu prstima ukrašenim mnogobrojnim draguljima i steže je.

"Ne možemo ništa da uradimo, osim da živimo."

"Jesi li zato smatrao da treba da ostavim svoju kuću? Svoje stvari? Svoje uspomene? Sve? Je 1' zato?"

"Rekao sam ti."

"Da, da. Reci mi ponovo."

"Mi smo na početku. Koliko god da smo u neskladu. Ti, s tvojom zreloom lepotom koja može da zaseni na stotine devojaka, a ja sa..."

"Sa čime?"

"S nekom vrstom životne radosti."

Junona se okreće prema njemu, ali ništa ne govori. Jedini pokret potiče od crne svile na njenim grudima, gde se jedan veliki rubin podiže i spušta kao bova u laguni po mrklom mraku.

Naposletku, Junona kaže: "Sunce je lepše nego ikada pre zbog toga što smo se odlučili za novi početak. Provođićemo dane zajedno onako kako budu dolazili. Ali... Oh..."

"Šta je bilo?"

"Titus."

"Šta s njim?"

"Otišao je. Otišao. Razočarala sam ga."

S nekom uspirenom lenjom odlučnošću, Lenger seda za volan. Međutim, pre nego što sabljarka jurne, on kaže:

"Mislio sam da smo pošli da tražimo budućnost?"

"Ali... ali... jesmo", viče Junona. "Dragi moj Lengere. Jesmo."

"Hajde onda da je uhvatimo za rep i poletimo."

Ozarena lica, Junona se naginje napred u tapaciranoj sabljarki i oni kreću, potpuno nečujno, osim huka koji stvara njihova vlastita brzina.

OSAMDESET SEDAM

Na klimavim nogama, sa zapada je dolazio Mazlheč. Nekada davno nije bilo klimatanja u njegovom hodu, niti u njegovoj glavi. Sada je bilo drugačije. I dalje je bilo arogancije u svakom njegovom pokretu, ali sada je tu bilo prisutno i nešto mnogo čudnije. Njegovo osušeno telo bilo je idealno da ga deca crtaju. Njegov osušeni um poigravao se s njim. Hodao je kao da ga nije briga ni za šta na svetu. A tako je i bilo, osim jedne stvari. Baš kao što je Titus čeznuo za Gormengastom, čeznuo da zagrlji njegove prastare zidove, tako je Mazlheč zadao sebi zadatak da otkrije centar uništenja.

U mislima se sve vreme vraćao na ono što je nekome bilo puki eksperiment: uništenje njegovog zoološkog vrta. Nije postojao niti jedan oblik u svemu onome što ga je okruživalo, bila to grana ili kamen, a koji ga nije podsećao na neku od njegovih obožavanih životinja. Njihova smrt probudila je u njemu ono što u svojim ranijim godinama nikada nije osetio: tinjajuću i neutaživu žeđ za osvetom. Negde će je pronaći, tu košmarnu košnicu užasa; košnicu čiji je med sivi glib iz paklenog bezdana. Iz dana u dan se teturao, od svitanja do sumraka. Iz dana u dan bauljao je raznim putevima.

Činilo se da opsednutost tom jednom mišlju na neki čudan način upravlja njegovim nogama. Kao da ga je vodila putem koji je znan samo njoj.

Iz previranja koje se odvijalo u njenom mozgu; iz duboko usađene mržnje; Čita, devica, spolja ugladana do savršenstva, iznutra ispunjena zlom; napokon je smislila kako da baci Titusa u prašinu; kako da ga povredi.

Nije htela da poveruje da postoji deo nje koji ne može bez njega. Ono što bi se nekada možda pretvorilo u neku vrstu ljubavi, sada je bio prezir. Kako u jednom tako tananom stvorenju može da postoji toliki čemer? Najviše je peklo to što se osećala poniženom zbog njegove jasno izražene dosade... njegovog usputnog izbegavanja. Sta je on želeo od nje? Samo čin i ništa više? Njeno sićušno telo drhtalo je od mržnje.

Ipak, glas joj je bio ravnodušan kao i uvek. Reči su samo lebdele udaljavajući se od nje. Bila je suština suptilnosti; poželjna, inteligentna, daleka. Ko bi mogao i da pomisli da su u smrtonosnom koštacu pod njenim rebrima bile uhvaćene sile straha i pakosti?

Iz svega ovoga, i zbog svega ovoga, rodio se plan; uvrnuta i strahotna tvorevina koja je, ako ništa drugo, dokazala kvalitet njenog dovrtljivog uma.

Pokretala ju je ledena groznica usredsređenosti. Bila je u stanju koje se češće povezuje s muškim nego sa ženskim mentalitetom. Pa ipak, u jednom bespolnom biću kao što je bila ona, to stanje bilo je još užasnije.

Obavestila je Titusa o oproštajnoj zabavi koja se sprema u njegovu čast. Molila ga je; učinila je da joj se oči cakle, usne da se puće, grudi da drhte. Nateran seksualnim nagonom, obećao je da će doći. Vrlo dobro, sve je spremno za akciju. Ona je imala leteći start; inicijativu; element iznenađenja; priliku da bira oružje.

Međutim, da bi sprovela svoj plan u delo, bila joj je potrebna saradnja više od sto gostiju, da ne pominjemo više desetina radnika. Razmere priprema bile su ogromne, ali su ostale u tajnosti. Bilo je saradnje, ali niko nije znao da sarađuje; a i onaj ko je znao, nije znao zašto, gde, ko još i na koji način to radi. Svako je znao samo svoju ulogu.

Na neki općinjavajući način uspela je da ubedi svakog muškarca i ženu ponaosob da je baš on ili ona u centru čitavog događaja. Besomučno je laskala svima, od onih na najnižem do onih na najvišem položaju, i bila je toliko raznovrsna u svojim nastupima da niko od tih naivčina ni pomislio nije da se njena naređenja ne odnose samo na njih.

U pozadini svega bilo je nešto maglovito, neka nagomilana zla kob; neka velika siva nakupina na nebu; rastuće uzbuđenje u srcu tajnovitosti; nešto nalik pčelinjem saću, čiju je celinu samo Čita bila u stanju da pojmi jer jedino ona nije bila radilica, već tvorac i duša košnice. Insekti koji su radili do smrti nisu videli ništa osim vlastitih ćelija.

Čak ni Čitin zagonetni mršuljavi otac, sa svojom groznom lobanjom boje sala, nije znao ništa osim da sudbonosne noći treba da učestvuje u nekoj šaradi.

Neko bi možda pomislio da je, zbog toga što su svi imali različite zadatke, bilo samo pitanje vremena kada će se komplikovana konstrukcija nepovratno srušiti. Međutim, Čita je, krećući se bez prestanka s jednog kraja na drugi, tako vešto usklađivala aktivnosti gostiju i radnika (stolara, zidara, električara, opravljčača tornjeva i ostalih) da je i bez njihovog znanja sve ono što su radili počelo da se sjedinjuje.

Šta je bio cilj svega toga? Nikada se ranije nije desilo ništa slično. Čule su se najrazličitije pretpostavke. Nije im bilo kraja. Izmišljotine su rasle iz izmišljotina. Na svako pitanje Čita je imala samo jedan odgovor.

"Kad bih vam rekla to ne bi bilo iznenađenje."

Narogušenim mladićima kojima nije bilo jasno zašto se toliko novca i pažnje traći na Titusa Grouna, namigivala je kao da želi da im nagovesti da između nje i njenih kritičara postoji neki tajni dogovor.

Letela je kao senka na sve strane ostavljajući uputstva, sad u ovoj sobi, sad u onoj; sad na velikom stovarištu za drvenu građu, sad u kuhinji; sad u prostoriji u kojoj su se švalje nagurale kao slepi miševi; ili u privatnim kućama svojih prijatelja.

Ali najveći deo svog vremena provodila je negde drugde.

Od tog trenutka Titusa sa pratile uhode kud god bi krenuo.

Ali oni koji su uhodili njega, takođe su bili uhodeni, i to od strane Krebkalfa, Slingšota i Krek-Bela.

Puni starih zločina, bili su svesni vrednosti tišine i ako se neko lišće zatreslo a suva grančica prelomila, bilo je sasvim sigurno da nijedan od ove gospode za to nije bio odgovoran.

OSAMDESET DEVET

Kad je počela da pravi svoj plan, pretpostavila je da će zabava biti priređena u ateljeu koji se protezao preko čitavog poslednjeg sprata velike kuće njenog oca. Bio je to pravi atelje, sa predivnim osvetljenjem, ljupkim drvenim podom, raskošnih dimenzija (štafelaj, ne veći od čunja za kuglanje, mogao se videti na drugom kraju kako se propinje kao neki visoki insekt). Međutim, jednostavno joj nije odgovarao zato što je u njemu vladala neka blaga atmosfera... neka vrsta nevinosti koju ništa ne može da iskoreni. A nevinost nije bila deo Čitinog plana. Iako je bila ogromna, u kući nije postojala nijedna druga prostorija koja je odgovarala njenim namerama. Nosila se mislju da sruši jedan zid u južnom krilu, čime bi se dobila dugačka i prostrana sala, ali i tu je osećala da nešto nije u redu. Isti slučaj bio je sa dvanaest dugačkih ambara, koji su trulili na severnim granicama imanja.

Kako su dani prolazili, situacija je postajala sve čudnija. Nije se radilo o tome da je došlo do pada entuzijazma kod njenih prijatelja i radnika, već je prizor brojnih, naizgled potpuno nepodudarnih objekata, doveo do toga da broj pretpostavki poraste do nepodnošljivog nivoa.

A onda, jednog tmurnog jutra kad se Čita spremala da krene u obilazak radionica, iznenada je ostala ukočena, kao da je udario grom. Nešto što je videla ili čula probudilo je neko zaboravljeno sećanje. U trenutku je znala odgovor.

Bilo je to jako davno, kad je Čita bila tek dete. Organizovana je ekspedicija čiji je glavni zadatak bio da odredi tačne granice velikog dela kopna, dotad gotovo neistraženog, koji se kao senovita enigma pružao na jugozapad.

Ta se ekskurzija pokazala uzaludnom jer je čitava oblast bila jedna velika opasna močvara po čijim je ivicama klečalo ogromno drveće i pilo vodu.

Iako veoma mlada, Čita je, savršeno glumeći histerične napade, uspela da natera svoje roditelje da joj dozvole da se pridruži ekspediciji. Dodatna odgovornost koju su imali zbog toga što je jedno dete bilo s njima dovela je, najblaže govoreći, do ludila članove ekspedicije i u povratku je čak bilo onih koji su bili otvoreno protiv svojeglavog deteta, čvrsto verujući da je do neuspeha došlo upravo zbog njenog prisustva.

Međutim, to je bilo davno i gotovo sasvim zaboravljeno: sve osim jedne stvari, a i ta je bila zakopana duboko u njenoj podsvesti sve do maločas. Kao nešto što je dugo potiskivano, naglo se oslobodilo i iskočilo iz senki njenog uma, razorno jasno.

Čiti je u tom trenutku bilo teško da razluči da li se radi o verodostojnom sećanju na nešto što je zaista videla, na stotine milja od njenog doma, ili je to bio samo uznemirujući san pošto nije mogla da se seti da su našli to mesto, niti da su od njega otišli. Međutim, nedoumica je nije dugo držala. Prizori su joj jedan za drugim navirali u sećanje dok je ona stajala raširenih zenica. Nije bilo nikakve sumnje. Bila je sve jasnija i jasnija pred njenim očima. Crna kuća.

Tamo, usred pejzaža kojim dominiraju prastari hrastovi i kroz koji protiče široka brza reka, duboka do kolena... tamo, nema sumnje, gde se kora ljušti sa starih zidova, bilo je savršeno mesto za zabavu.

Sledeći Čitin korak bio je da pronađe nekog ko je bio tamo tog davnog dana. Nekog ko bi ponovo mogao da pronade to mesto.

Vozeći svoj najbrži auto, uskoro je bila na kapiji fabrike. Istog časa okružilo ju je desetak muškaraca u radnim kombinezonima. Lica su im bila potpuno ista. Jedan od njih otvori usta. Sam taj čin izgledao je opsceno.

"Vi ste gospođica Čita?" izusti on začuđujuće visokim glasom, poput pištaljke.

"Tako je", reče Čita. "Odvedite me do oca."

"Naravno... naravno", odvrati lice.

"I požurite", dodade Čita.

Odveli su je do sobe za sastanke. Plafon je bio prekriven tamnocrvenim žicama. U sobi se nalazio jedan sto od crnog stakla neprirodne dužine, a jedan neprozirni crni ekran nalik na riblje oko dominirao je zidom na suprotnom kraju.

Jedanaest ljudi stajalo je u nizu dok je njihov nadređeni pritiskao dugme.

"Kakav je to čudan miris?" upita Čita.

"Strogo poverljivo", reče jedanaestorka.

"Gospođice Čita", oglasi se dvanaesti. "Uspostavio sam vezu."

Za par trenutaka na crnom ekranu pojavilo se ogromno lice. Ispunilo je ceo zid.

"Gospođice Čita?" izusti ono.

"Smanji se", reče Čita. "Prevelik si."

"Ha, ha, ha!" odvrati orijaško lice. "Uvek zaboravim."

Lice se smanjilo i nastavilo da se smanjuje. "Je li sada bolje?" reče ono.
"Manje-više", odgovori Čita. "Moram da razgovaram s ocem."
"Vaš otac je na sastanku", reče slika na ekranu. I dalje je bila veća od prirodne veličine i jedna mušica koja joj je sletela na ogromno kupolasto čelo bila je velika poput zrna grožđa.
"Znaš li ti ko sam ja?" upita Čita svojim ravnodušnim glasom.
"Naravno... nar..."
"Onda se pokreni."
Lica nestade i Čita ostade sama.
Malo kasnije, otišla je do zida na kojem je bio ekran nalik na riblje oko i nežno prešla prstima preko dugačkog niza obojenih poluga koje su bile lepe poput igračaka. Izgledale su toliko bezazleno da je ona gurnula jednu od njih i istog časa je odjeknuo vrisak.
"Ne, ne, ne!" vikao je neko. "Hoću da živim."
"Ali ti si jako siromašan i jako bolestan", reče neko drugi, teškim upornim glasom.
"Nesrećan si. Sam si mi to rekao."

"Ne, ne, ne! Hoću da živim. Hoću da živim. Pustite me još malo."
Čita vrati polugu u prvobitni položaj i sede za crni sto.
Dok je tako sedela, pravih leđa i zatvorenih očiju, nije znala da je neko posmatra. Kad je napokon podigla glavu, ispuni je bes jer je ugledala svoju majku.
"Ti!" reče. "Šta ćeš ti ovde?"
"Strašno je zanimljivo, znaš", izusti Čitina majka. "Tatica mi dozvoljava da gledam."
"Baš sam se pitala kuda ideš svakog dana", promrmlja ćerka. "Šta, zaboga, radiš ovde?"
"Fascinantno je", oglasi se naučnikova supruga, koja kao da nikada nije odgovarala na postavljena pitanja.
Jedna velika ruka pojavila se na ekranu i gurnula je u stranu. Usledila je pojava ramena i glave. Očevo lice zaplovilo je iznenada prema Čiti. Pogled mu je leteo tamo-amo kao da proverava da nešto nije promenjeno. Na kraju se smirio na Čiti.
"Šta želiš, dušo?"
"Prvo mi reci", oglasi se ona, "gde si? Da li smo blizu?"
"Oh, ne, dušo", reče naučnik. "Veoma smo udaljeni."
"Koliko bi mi trebalo da...?"
"Ne možeš da dođeš ovamo", izusti naučnik, sa gotovo paničnim prizvukom u glasu.
"Niko ne dolazi ovamo."
"Ali hoću da razgovaram s tobom. Hitno je."
"Doći ću kući da večeram. Možeš li da pričekaš do tada?"
"Ne", reče Čita. "Ne mogu. Sada me slušaj. Slušaš li?"
"Da."
"Pre dvadeset godina, kad sam imala šest, organizovana je ekspedicija radi izrade mape jugozapadne oblasti. Zaglavili smo se u močvari i morali da odustanemo. U povratku smo nabasali na jednu ruševinu. Sećaš li se?"
"Da, sećam se."
"Ovo treba da ostane tajna, oče."
"Da."
"Moram da odem tamo danas."
"Ne."
"Da. Ko će mi pokazati put?"
Nastala je duga tišina.
"Hoćeš tamo da napraviš zabavu?"
"Tako je."
"Oh, ne... ne..."
"Oh, da. Ali kako da ga pronađem. Ko je on? Čovek koji je predvodio ekspediciju pre toliko godina? Da li je još živ?"
"On je veoma star."
"Gde živi? Nemamo vremena za gubljenje. Zabava treba uskoro da se održi. Požuri oče. Požuri!"
"On živi", reče naučnik, "tamo gde se spajaju dve reke."
Ona se okrenu i ode, a njemu je bilo drago zato što je Čita bila jedina stvar koja mu je ulivala strah.

Nije znao da je fabrici prilazio još neko koga bi trebalo još više da se plaši. Jedna prilika sa divljim sjajem u očima, bradom koju nije brijao već peti dan i nosećim nalik na kormilo.

DEVEDESET

Nije prošlo mnogo dok Čita nije pronašla starca koji se pokazao kao pravi prepredenjak. Odmah ga je pitala da li se seća ekspedicije, a naročito one nimalo prijatne noći provedene u Crnoj kući.

"Da, da. Naravno da se sećam. Šta s tim?"

"Moraš da me odvedeš tamo. Odmah", reče Čita, trzajući se u sebi zbog njegove opipljive starosti.

"Zašto bih to uradio?" upita on.

"Biće ti plaćeno... dobro plaćeno. Ići ćemo helikopterom."

"Šta to reče?" izusti sedamdesetogodišnjak.

"Letećemo", reče Čita, "pronaći ćemo je iz vazduha".

"A-ha", odvrati starac.

"Crna kuća... da li si razumeo?" dodade Čita.

"Da, čuo sam te. Crna kuća. Jug-jugoistok. Pratiš plitku reku. Da! A onda na zapad, preko teritorije divljih pasa. Koliko?" reče i zatrese prljavom sivom kosom.

"Hajdemo", reče Čita. "Posle ćemo o tome."

Ali to nije bilo dovoljno za prljavog starca, nekadašnjeg istraživača. Postavio je stotinu pitanja; neka o letu helikopterom i o samoj letilici, ali najvećim delom odnosila su se na finansijsku stranu dogovora, koja ga je i najviše interesovala.

Na kraju je dogovor postignut i za dva sata su bili na putu, leteći nisko iznad drveća.

Ispod njih se nije moglo videti gotovo ništa osim široke pučine lišća.

DEVEDESET JEDAN

Dremajući u zagrljaju jedne rumene zlatokose seljančice, Titus otvori jedno oko dok su ležali na obali grgoljave reke, jer se kroz žuborenje čuo još jedan zvuk. Isprva nije mogao ništa da vidi, ali kad je podigao glavu, bio je iznenađen kad je ugledao žutu letelicu kako proleće iznad krošanja. Iako je letela prilično nisko, Titus ipak nije uspeo da vidi pilota, a što se tiče seoske deve, ona nije ništa znala, niti ju je bilo briga.

DEVEDESET DVA

Vreme je bilo savršeno a helikopter je bez ikakvih smetnji leteo iznad drveća. Dugo vremena u kabini je vladala tišina, ali Čita, koja je upravljala letilicom, na kraju se okrenula prema svom saputniku. Bilo je nečeg odvratnog u načinu na koji se njegova prljavština kretala u višim predelima, kroz čist vazduh. Način na koji je zurio u nju to je i pogoršavao.

"Ako nastaviš da zuriš u mene", reče ona, "mogli bismo da promašimo orijentire na zemlji. Šta sada treba da tražimo?"

"Tvoje noge", reče starac. "Bile bi veoma ukusne sa sosom od luka." Zapiljio se u nju, a onda dreknuo promuklim glasom. "Plitka reka! Skreni na jug."

Tri dugačke kobaltnoplave planine uzdizale su se iznad horizonta, a krošnje ispod njih bile su okupane sunčevim svetlom, koje je poigravalo po površini reke: čitav ovaj prizor odisao je tolikom smirenošću da je iznenadna jeza koja ih je zapljusnula odozdo kao nalet

ledenog vetra bila užasna zbog svoje neočekivanosti. Činilo se da je hladnoća u vazduhu bila uperena protiv njih i kad je pogledala dole tražeći izvor hladnoće, Čita je protiv svoje volje uzvihnula:

"Crna kuća! Vidi! Vidi! Dole ispod nas."

Lebdeći dok su se spuštali; spuštajući se dok su lebdeli, neprikladno spojen par i njihova letilica nisu bili veći od vetrokaza iznad ruševina... jer to je bilo ono što su videli... ruševine... iako su se (od pamtiveka) zvale Crna kuća.

Od krova nije ostalo gotovo ništa, a svi unutrašnji zidovi bili su srušeni, ali čim je pogledala dole, Čita se setila ogromne unutrašnjosti kuće.

Atmosfera koja je vladala oko nje bila je neizrecivo tužna, što se nije moglo opravdati samo činjenicom da je mesto bilo u odmaklom stadijumu raspadanja; da su podovi bili prekriveni mahovinom i da se zidovi nisu videli od paprati. Postojalo je još nešto u vezi s Crnom kućom što ju je činilo mrtvački mračnom. Taj mrak nije imao nikakve veze s noći i činilo se da boji svetlost dana.

"Slećemo", reče Čita i dok su se spuštali, prizemljujući se bez greške na sivi tepih od kopriva, jedna mala lisica strignu ušima i šmugnu u šumu, a kao po komandi, bučno jato čvoraka podiže se u gustom oblaku u nebo.

Našavši se ponovo na čvrstom tlu, starac prvo ničim nije pokazivao da želi da ustane već je protezao sasušene ruke i noge, kao da je nekakva oronula vetrenjača, pa je tek onda ustao...

"Hej, ti!" uzviknu on. "Sad kad si ovde, šta ćeš da uradiš? Da bereš ove smrdljive koprive?"

Ne obazirući se, Čita je brzim koracima, laka kao ptica, šetala tamo-amo okružena zidovima koji su nekada verovatno bili zidovi opatije, što se moglo zaključiti po tome što se na sredini nalazio jedan kameni predmet, koji je mogao biti neka vrsta oltara, posvećenog ili obesvećenog.

Treperavo se krećući tamo-amo po mahovini i opalom lišću, obasjana bledim suncem odozgo i okružena šumom koja je tiho šuštalala kao za sebe, Čita je pamtila svaku pojedinost. U prirodi joj je bilo da pamti sve što bi moglo da joj bude od koristi, pa je danas jednostavno upijala mozgom i čitavim svojim bićem, ne samo položaj građevine; ne samo strukturu, proporcije i veličinu ovog neobičnog mesta, već i ulaze i izlaze kroz koje će proći osobe čije prisustvo ovde nikada nije bilo predviđeno. U međuvremenu, starac je bez imalo stida mokrio, ispuštajući urin u slabom luku.

"Hej, ti", viknu on svojim ostrim glasom, "gde je?"

"Gde je šta?" šapnu Čita. Po tonu njenog glasa jasno se moglo zaključiti da su joj misli negde drugde.

"Blago. Po to smo došli, zar ne? Po blago Crne kuće."

"Nikad čula", odvrati Čita.

Besno crvenilo razlilo se po starčevom licu tako da se vruća boja reflektovala na belini njegove brade.

"Nikad čula?" kriknu on. "Znaš šta, ti..."

"Ako čujem još samo jednu psovku", reče Čita zastrašujuće ravnodušnim glasom, "ostaviću te ovde. Ovde, među hiljadu trulih stvari."

Starac zareža.

"Vrati se u helikopter", nastavi Čita. "Ako me i takneš, narediću da te izbičuju."

Let nazad bio je trka sa mrakom zato što se Čita zadržala u Crnoj kući duže nego što je nameravala. Leteći iznad raznolikog pejzaža, koji je klizio ispod njih, imala je vremena za proračune.

Na primer, nije znala kako će radnici, a kasnije i gosti, pronaći put kroz zapuštene šume, močvare i doline. Istina, ponegde su se nazirali ostaci starih puteva, ali bili su nepouzdati pošto su svakog trenutka mogli da propadnu pod zemlju, a na pojedinim mestima bili su prekriveni vodom ili peskom.

Čita je ovaj problem rešila (teoretski) dok je letela nebom. Planirala je da rasporedi nekoliko desetina ljudi u jednakim razmacima između poznatih granica tundre na jugoistoku pa sve do Crne kuće.

U dogovoreno vreme, ove izolovane grupe ljudi upaliće velike gomile drveta, koje su skupljali čitavog dana. Prateći dim koji se uzdiže sa ovih velikih lomača i najmanje inteligentan putnik uspeće bez poteškoća da pronađe put do Crne kuće, kako god bude želeo, bilo vazduhom ili po zemlji.

Radnici će, zaključila je Čita dok je pogledom istraživala pejzaž, morati da budu raspoređeni barem tri dana ranije i da se vrate pre gostiju. Moraće strogo da prate uputstva i da rade u tišini, ne znajući ništa o tome šta rade susedne grupe.

Moraće da koriste najrazličitije vrste vozila, od velikih kamiona natovarenih neverovatnim skupom predmeta, do konjskih zaprega; od dugačkih automobila do ručnih kolica.

U zoru, na dan zabave... zvuk gonga treba da odjekne u celoj zemlji. I Čita je bila spremna da se opkladi u čitavo bogatstvo da će svako ko u tom trenutku bude u Titusovoj blizini, videti senku na njegovom licu... gotovo kao da ga je nešto podsetilo na drugi svet: svet koji je napustio.

DEVEDESET TRI

Bez obzira na svu njenu brzinu i veštinu, došlo je vreme kada Čita nije mogla da bude svuda u isto vreme (osobina po kojoj je bila poznata), i za samo nekoliko minuta izašla je iz helikoptera i zaputila se u pravcu Radionica, da bi za kratko vreme već bila usred užurbanog razgovora sa jednim od odgovornijih radnika.

Postalo je nemoguće nastaviti s planom bez podele odgovornosti zato što im je vreme disalo za vratom. Bilo je neophodno do određene mere smanjiti nivo tajnosti jer ako se zavesa ne podigne bar malo, postojala je opasnost da dođe do haosa. Ionako je bilo već gotovo suviše kasno za to. Uprkos moći koja je ispunjavala Čitino malo, kao struna napeto telo, žagor negodovanja u Radionicama bio je svakim danom sve intenzivniji.

Nezadovoljstvo je raslo čak i među gospodom pa je Čita morala da upozna nekolicinu sa svojim planom.

Osim njih, s planom je upoznala i oca. On je barem delimično podržavao ćerku. "Uskoro će biti gotovo, oče."

"Ne sviđa mi se to", rekao je mršav ispijen muškarac.

"Moraš da uradiš onako kako sam ti rekla, zar ne? Da li ti je kostim spreman? A maska?"

Jedna muva sletela je na groznu jajoliku glavu. Trznuvši kožom lobanje, oterao je stvorenje odatle i kada je bio spreman za odgovor, njegova ćerka je već bila otišla. Čita nije imala vremena za gubljenje.

DEVEDESET ČETIRI

Na sastanku izvršnog veća, koje je brojalo devet duša uključujući Čitu (ako se ona može nazvati dušom) i koje su sačinjavali predstavnici svih socijalnih staleža, dogovoreno je da mesto na kojem će se održati zabava treba da bude čuvano u tajnosti od svih, a samo je devetoro odabranih imalo kakvu-takvu predstavu o tome.

Ovih devetoro bilo je podmićeno. Ovih devetoro znalo je otprilike šta se pravi u radionicama, ambarima, skladištima i privatnim kućama.

Ipak, postojala je pizma među tih devetoro. Iako su u poređenju s ogromnom većinom oni bili privilegovani, u poređenju sa Čitom, nalazili su se u mraku, zavarani parčićima informacija; znajući samo to da, iz sveg tog haosa, Čitin mozak sprema neki događaj monumentalnih proporcija.

DEVEDESET PET

"Imam osećaj", reče Junona, "da nešto nije u redu s Titusom. Sanjala sam ga prošle noći. Bio je u opasnosti."

"Bio je u opasnosti celog života", reče Lenger. "Mislim da ne bi znao šta da radi sa sobom da nije tako."

"Da li veruješ u njega?" upita Junona posle duže pauze. "Nikada te ranije nisam pitala. Mislim da sam se oduvek plašila odgovora."

Lenger podiže pogled pažljivo proučavajući plafon privatnog salona na devedeset i devetom spratu, pa se nasloni na jastuk ljubičastoplave boje. Junona je stajala pored prozora. Izgledala je kraljevski, kao i uvek. Zadebljanje ispod brade i tanušne bore oko očiju nimalo nisu narušavale njenu veličanstvenost. Soba je bila ispunjena svetloplavim svetlom, koje je stvaralo čudan odsjaj na Lengerovoj razbarušenoj ridoj kosi. Iz daljine je dopirao mrmorav zvuk nalik na šum mora.

"Da li verujem u njega?" upita Lenger. "Šta to znači? Verujem da postoji. Jednako kao što verujem da ti drhtiš. Da li si bolesna?"

Junona se okrenu i pogleda ga. "Nisam bolesna", prošaputa ona, "ali biću ako mi ne odgovoriš na pitanje. Znaš o čemu govorim."

"O njegovom zamku i poreklu? To te brine?"

"On je tako mlad dečko! Tako zlatan dečko! Uvek je bio divan prema meni. Kako je moguće da me je lagao? Da je sve lagao? Šta osećaš kad čuješ tu čudnu reč?"

"Gormengast?"

"Da, Gormengast. Oh, dragi moj Lengere. Srce me toliko boli."

Lenger tiho ustade i pride joj blago se teturajući. Međutim, nije je dodirnuo.

"On nije lud", reče on. "Šta god da je, nije lud. Ako je on lud, onda bi ludilo trebalo da cveta u ovom svetu. Ne. Možda je samo maštovit. Koliko mi možemo da znamo, možda on predstavlja savršenstvo u carstvu inventivnosti, pretpostavki, hipoteza, nagađanja, izmišljanja i svega što je uhvaćeno u divlju mrežu njegove imaginacije. Ali lud? Nikako."

Lenger je pogleda sa šeretskim osmehom na licu.

"Onda mu ne veruješ, bez obzira na sve te dugačke reči", viknu Junona. "Misliš da je lažov! Oh, dragi moj Lengere, šta me je to obuzelo? Tako sam uplašena."

"To je zbog sna", reče Lenger. "O čemu je bio?"

"Videla sam ga", šapnu Junona naposljetku, "kako posrće sa zamkom na leđima. Visoke kule bile su isprepletene s uvojcima tamnoride kose. Vikao je dok se spoticao... 'Oprosti mi! Oprosti mi!' Iza njega su lebdele oči. Samo oči! Rojevi očiju. Pevale su dok su lebdele u vazduhu pored njega, a zenice su im se širile i skupljale u zavisnosti od tonova koje su ispuštale. Bio je užasno. Bile su tako uporne. Kao psi koji su namerili da rastrgnu lisicu. A ipak su sve vreme pevale tako da je bilo teški čuti Titusa kako zapomaže: 'Oprosti mi. Za ime božje, oprosti mi'."

Junona se okrenu prema Lengeru.

"Vidiš, u opasnosti je. Zašto bih ga inače sanjala? Ne smemo da se zaustavimo dok ga ne pronađemo."

Glava joj je bila podignuta prema njegovoj.

"Nije više u pitanju ljubav", reče ona, "kakva je bila ranije. Iz mene su nestali ljubomora i ogorčenost. Ništa od toga više nije deo mene. Želim Titusa iz drugog razloga... kao što želim Mazlheča i ostale koji su mi nekada bili dragi. Nekada. Da, to je to. Potrebna mi je moja prošlost. Bez nje sam niko i ništa. Plovim tamo-amo kao čep od plute u dubokoj vodi. Možda nisam dovoljno hrabra. Možda sam uplašena. Mislili smo da možemo da počnemo naše živote ispočetka. Ali sve ovo vreme ja sam razmišljala o onome što je prošlo. Sada se izmaglica slegla kao zlatna prašina. Oh, dragi moj prijatelju. Dragi Lengere. Gde su oni? Šta da radim?"

"Idemo da ih pronađemo. Njihovi duhovi će otpočiniti, najdraža moja. Kada ćemo da krenemo?"

"Odmah", odvrati Junona.

Lenger ustade.

"Onda krećemo", reče.

DEVEDESET ŠEST

Znao je samo da je visoko u vazduhu; da mu niko ne odgovara kad se oglasi; da se kreće; da se čuje tiho brujanje mašina; da je noćni vazduh topao i mirisan; da povremeno dopiru glasovi odnekud ispod njega; i da je zajedno s njim u letilici još neko ko neće da razgovara s njim.

Ruke su mu bile pažljivo vezane iza leđa tako da ne trpi nikakav bol, ali ipak dovoljno čvrsto da ne bi mogao da pobegne. Takav je slučaj bio i sa svilenom maramom preko očiju. Bila je pažljivo nameštena tako da Titus ne oseća nikakvu neugodnost, osim što ništa ne vidi.

Bilo je zaista čudno što se uopšte našao u toj situaciji. Da Titus nije navikao na to da je sudbinski predodređen da upada u razne čaknute spletke već bi odavno vikao u pomoć.

Nije osećao nikakav strah jer mu je objašnjeno da, pošto je zabava zakazana za večeras, može svašta da očekuje. I da mora da veruje da je, ako će to biti noć nad noćima, jedan element neophodan, a to je element iznenađenja. Bez toga, sve će biti mrtvo i umreće pre nego što prvi put udahne vazduh.

U jednom trenutku, povez će mu biti skinut s očiju i pod svetlošću velike logorske vatre ugledaće na stotine blistavih izuma.

Na njemu je da čeka taj suštinski trenutak i da mu dopusti da procveta. Pod nebom posutim zvezdama, okružena tihim šuštanjem krošanja i paprati, ležala je Crna kuća. To je pozornica za mračnu raskoš, posuta večernjom rosom. To je mesto čija će vekovna trulež, kad je Titus ugleda, bez sumnje podsetiti mladića na tamne predele, koje je pokušao da zbaciti sa svojih pleća kao pelerinu sa ramena, ali kojih je znao da ne može da se otarasi.

Ukoliko ne bude iznenađenja, sve je osuđeno na propast i Čita je to dobro znala. Nije bilo važno koliko je čitava zamisao briljantna, koliko raskošan je spektakl, sve, baš sve će propasti ako mladić, Titus, ne doživi najveće moguće poniženje.

Nije ona uzalud satima sedela na ivici njegovog kreveta dok je buncao i šaputao u groznici. Nebrojeno puta ga je čula kako ponavlja ista imena, kako proživljava iste događaje. Zнала je do tančina koga je mrzeo a koga voleo. Sve je znala, kao da je pred očima imala jasnu mapu zamršene srži Gormengasta. Zнала je ko je mrtav. Zнала je ko je još živ. Zнала je ko je ostao uz Gormengast. Zнала je ko ga se odrekao.

Dobiće svoje iznenađenje. Svoju gozbu. Fantastičnu zabavu na kojoj se nije štedelo. Ovo će biti ispraćaj za pamćenje.

Čita je šaputala... "Goreće kao baklja u noći. Šuma će se grčiti od zvukova."

U trenutku slabosti, sav uzavreo, dok su mu se mozak i osećanja borili jedni protiv drugih, pojavila se pukotina u njegovom okiupu i rekao je: "Da".

"Da", složio se s idejom da ga prebace u nepoznat deo zemlje, vezanih očiju, da bi tajna ostala sačuvana do kraja.

I sada je bio visoko u večernjem vazduhu, leteći ko zna kuda, da bi prisustvovao svojoj oproštajnoj zabavi. Da na očima nije imao svilenu maramu, video bi da ga u vazduhu drži predivan beli balon nalik na ogromnog kita, osenčen svetlom.

Iznad balona, visoko na nebu, video bi brojne letilice svih boja, veličina i oblika.

Ispod njega, u formaciji, leteli su avioni nalik na zlatne strelice, a daleko ispod njih, na severu, video bi ogromno prostranstvo prekriveno močvarom koja je sezala do horizonta, svetlucajući na suncu.

Južno, u šumi, video bi stub dima koji se uzdizao sa signalne vatre, koja im je pokazivala put.

Međutim, ništa od ovoga on nije mogao da vidi - ni igru svetla na svilenkastoj površini močvare, niti senke raznih letilica, koje su polako krstarile iznad krošanja. A nije mogao da vidi niti svoju saputnicu. Sedela je na nekoliko stopa od njega, ukočenih leđa, tanana i do krajnosti efikasna u svojim pokretima, s rukama položenim na komande balona.

Radnici više nisu bili na mestu događaja. Radili su kao robovi. Negostoljubivi teren raskrčen je da bi helikopteri i ostale vrste vazduhoplova mogle da slete. Teški teretnjaci bili su puni umornih ljudi.

Veliki krater Crne kuće, koji je donedavno zjapio u pravcu meseca, sada je bio ispunjen nečim drugim. Praznine više nije bilo i zidine su osluškivale kao da su zaista mogle da čuju.

Da budemo iskreni, zaista je bilo dosta toga što se moglo čuti. Proteklih nedelju dana ili nešto više, šumom su odjekivali udarci čekića, struganje testera i povici drvoseča.

Dovoljno blizu da mogu da vide a da ne budu viđene, ali ipak dovoljno daleko da ostanu u bezbednosti, mnoštvo malih šumskih životinja - veverice, jazavci, miševi, rovkе, lasice, lisice i ptice svih vrsta - zaboravivši na svoje plemenske razmirice, sedelo je u tišini načuljenih ušiju, prateći pomno svaki pokret. Nesvesne da su zajedno stvorile nepravilan krug od krvi i mesa, uvlačile su vazduh u pluća i zurile u ljušturu Crne kuće. U ljušturu i čudne stvari koje su je ispunjavale.

Kako su sati prolazili, ovaj živi krug postajao je sve širi dok nije došao tren kada se tišina spustila na šumu i kada se u toj tišini moglo čuti disanje životinja nalik na šum mora.

Opčinjene tišinom (jer došao je dan kada su radnici otišli a gosti još nisu stigli), zurile su (te mnogobrojne oči) u Crnu kuću, koja je svetlu predstavila toliko neočekivano lice da je prošlo mnogo vremena dok životinje i ptice nisu prekinule svoju tišinu.

DEVEDESET SEDAM

Bacajući svoje zlokobne senke, dve divlje mačke prenuše se najzad iz transa koji je zahvatio više desetina opčinjenih stvorenja i gotovo neprimetno stadoše da se prikrajaju kući, obraz uz obraz.

Pračene pogledima tihog, raznovrsnog mnoštva, na svoj mačkast način napustile su šumu i na kraju stigle do severnog zida Crne kuće.

Tamo su ostale prilično dugo, sedeći u skrovištu od guste paprati. Virile su im samo glave. Izgledalo je kao da leže na ulju, te dve glave bez ljubavi u sebi, pošto su se tako gipko okretale s jedne na drugu stranu.

Na kraju, kao da ih je na to nagnao neki zajednički podsticaj, one skočiše i nađoše se na mahovinom prekrivenoj ivici zida. Izvele su taj skok već nebrojeno puta, ali nikada ranije s tog visokog položaja nisu bile svedoci tako neverovatne metamorfoze. Sve se promenilo, iako se ništa zapravo nije promenilo. Na trenutak pogledaše jedna u drugu. Bio je to pogled pun tako izvanredne suptilnosti da su im obema žmarci zadovoljstva prešli preko leđa.

Promena je bila potpuna. Ništa nije bilo kao ranije. Tamo gde je nekada bila gomila kamenja, sada je stajao presto. Po zidovima su visili stari, zardali oklopi. Bilo je tu i fenjera i velikih tepiha i stolova čije su noge bile utonule u kukutu. Nije bilo kraja promenama.

Pa ipak, sve je bilo isto u smislu da je zajednička atmosfera prekrila sve. Atmosfera nepodnošljive izolovanosti koju nikakva promena ne može da učini drugačijom.

Dve mačke, svesne da ih sve oči sada posmatraju, skupljale su polako hrabrost da bi na kraju skočile na drugu stranu mahovinom prekrivenog zida. Njihova tela odavala su utisak kao da se cere, a kad su skočile u vazduh, izgledalo je kao da su ispunjene mešavinom uzbuđenja i gneva. Bile su uzbuđene što su pred njima novi svetovi koje treba osvojiti, ali i gnevne što su njihove tajne staze zauvek nestale i što više nije bilo njihovih zelenih boravišta i omiljenih mesta za šetnju. Ova u korov i drač zarasla ruševina koju su jednostavno prihvatile kao deo svog života, još od trenutka kad su se kao dve krznene loptice njuškale i borile za najtoplije mesto pored majčinog stomaka... ta ruševina je sada, najednom, postala nešto drugo, nepoznato područje kojem se treba prilagoditi i koje treba istražiti. Svet novih uzbuđenja... nekada svet odjeka, ali sada bez odziva pošto je njegove praznoće nestalo.

Gde je nestala dugačka polica; dugačka, izandala, prašnja polica po kojoj su se množili jelenci? Nestala je, a ono što je sada bilo na njenom mestu nikada nije osetilo težinu tela divlje mačke na sebi.

Na njenom mestu nalazili su se neki nerazumljivi, nebu stremeći oblici. Kako im je hrabrost rasla, divlje mačke počele su uzbuđeno da jurcaju na sve strane, ni u jednom trenutku ne gubeći pribranost, držeći glave visoko u vazduhu na tako osećajan i uzvišen način da su izgledale kao da su pune neke energične mudrosti.

Kakve su to gomile otromboljenih tkanina? Kakav je to komplikovani baldahin od grana belih poput kostiju, koje vise s krova i nadvijaju se iznad njih? Da li su to rebra nekog velikog kita?

Sve hrabrije, dve mačke počele su da se ponašaju veoma neuobičajeno. Ne samo što su skakale od jedne tačke preimućstva do sledeće igrajući čudnu igru praćenja, već su krivile svoja vižljasta tela u sve zamislive oblike. Ponekad bi trčale niz prastari tepih; ponekad bi se uhvatile u koštac i potukle kao da to ozbiljno misle samo da bi se odjednom rastavile, kao po dogovoru, kako bi jedna ili druga mogla da počese uvo zadnjom šapom.

Za sve to vreme nijedno stvorenje od onih koja su gledala iz šume nije se pomerilo, a onda je jedan lisac iznenada potrčao napred, skočio kroz prozor jednog zida i stigavši do središta Crne kuće, seo na skupoceni tepih, podigao svoje špicasto žuto lice i zaurloao.

Ovo kao da je bilo zvono za uzbunu pa je na stotine šumskih stvorova skočilo na noge, i u sledećem trenutku bili su u areni. Međutim, tamo nisu dugo ostali jer, čim su dve mačke izvile leđa i zafrktale na lisca i ostale uljeze, dogodilo se nešto što je nagnalo ptice i ostale šumske zverke da se vrate u svoja skrovišta.

Nebo iznad Crne kuće iznenada je bilo ispunjeno obojenim svetlima. Prethodnica vazdušne flote ponirala je ka zemlji.

DEVEDESET OSAM

Pažljivo izlazeći iz svojih letećih naprava, blistavih divota i blistavih strahota, razišli su se poput kolibrija, ulazeći i izlazeći iz senki sa svojim pratiocima, palacajući jezicima, očiju razrogačenih od iščekivanja, jer ovo je bilo nešto dosad nevideno... ovaj noćni let. Šuma koja se nadvijala nad njima; osećanje izraženog straha; napetost i uzbuđenje koje izaziva nepoznato; područja tame i područja šljaštećeg svetla; glasno udahnut i izdahnut vazduh uz drhtaj olakšanja; olakšanje u grudima svih zbog činjenice da nisu sami, iako zvezde sijaju iz hladnoće i male zmije klize kroz ruševine.

Dok su pridošlice na vrhovima prstiju ulazile kroz oronule ulaze u Crnu kuću, glave su im se nevoljno okretale prema centralnoj vatri; brižljivo napravljenoj strukturi od grana smreke koje, kad se zapale kao što je bilo slučaj sada, ispuštaju mirisan dim.

"Oh, draga moja", začu se glas iz tame.

"Šta je?" uzvratila glas iz svetla.

"Ovo je fabulozno. Gde si?"

"Ovde, odmah pored tebe."

"O Ursula!"

"Moilma?"

"Kad pomislim da je sve ovo za onog mladića!"

"O ne! To je za nas. Za naš užitak. Za to zeleno što šljašti na tvojim grudima... i dijamante u mojim ušima. Ovo je divno. Ovo je briljantno."

"Ovo je iskonsko, dušo. Iskonsko."

Začu se još jedan glas.

"Ovo je mesto za žabe."

"Da, da, ali mi smo napredniji."

"Napredniji od koga?"

"Od avangarde. Pogledaj nas. Ako mi nismo na vrhu trendova, ko je onda?"

Tada se začuo i jedan turoban muški glas. "Ovde se dobija dvostruka upala pluća", procedio je škripavim glasom.

"Za ime boga, pazite na tepih. Skinuo mi je cipelu s noge", reče njegov prijatelj. Kako su trenuci prolazili, tako je bilo sve više i više gostiju. Većina ih se okupila oko vatre u kojoj su gorele grane smreke. Njihova lica su treperila i poskakivala osvetljena igrom plamenova.

Da Čita nije priredila zabavu, nema sumnje da bi bili više nego spremni da kritikuju preterano raskošnu scenografiju... inoverje čitavog događaja bi ih izjedalo. Ovako, neudobnost Crne kuće bila je više nego primerena prilici. Bilo je tako kako je bilo.

Kako se broj gostiju povećavao, žagor je postajao glasniji. Ipak, bilo je dosta mladića pustolovnog duha koji su, umorni od gledanja u vatru, ali i od slušanja piskutavih glasova svojih pratilja, počeli da napuštaju toplotu i da istražuju spoljne delove ruševine. Tamo su videli bizarne formacije koje su se penjale visoko u noć.

Kad bi otišli ovamo i kad bi otišli onamo, nailazili bi na neobične, teško razumljive strukture. Ipak, nije bilo ničeg nerazumljivog u vezi s prašnjavim stolom, slabo osvetljenim svećama, na kojem je stajala velika glazirana torta sa natpisom *Zbogom, Tituse*. Iza torte stajali su redovi i redovi poslužavnika sa hranom, takode u polumraku. Stotinu čaša svetlućalo je iz tame, a ubrusi su se propinjali kao da žele da polete.

Šest ogleдалa, okačenih na suprotnim zidovima Crne kuće i okrenutih jedno prema drugom, usmeravali su svetlo prema nečemu što je izgledalo kao suprotnost samom sebi. Kad bi se posmatralo s jedne strane, izgledalo bi kao mala kula, a već sa druge više bi podsećalo na propovedaonicu, ili presto.

Sta god da je bilo, nije bilo sumnje da je veoma važno jer su na njegovim čoškovima stajale četiri livrejisane slugе, koje su sa gotovo nenormalnom revnošću terale svakog gosta koji bi im se previše približio.

U međuvremenu nešto se desilo, nešto što možda nije pripadalo oproštajnoj zabavi, ali je bilo dovoljno blizu. Nešto je dojahalo!

Nije bio baš načinjen po uzorku, taj jahač. Izgledom kao kakav varvarin, naizgled sačinjen od konopaca i kostiju, ali ipak, bio je odmah prepoznatljiv. Bio je to Mazlheč.

Dok se približavao, na određenoj udaljenosti iza njega išla su tri nekadašnja stanovnika Podrečja. Koliko god da su izgledali čudno, bili su jedva primetni u poređenju sa svojim ekscentričnim vođom, čiji je svaki pokret bio kao ubod u grudi ortodoksnog sveta.

Tražili su i uspeli da nadu, više zahvaljujući sreći nego mudrosti (iako su dobro poznavali zemlju), ovog Mazlheča i naterali ga da odmori svoje dugačke podivljale udove, i da na jedan sat zatvori svoje iznurene oči. Oni su se nadali (Krebkalf i ostali) da će pronaći Mazlheča i upozoriti ga na opasnost u kojoj se nalazi Titus. Došli su do zaključka da je neka zla sila izneta na svetlost dana i da je Titusov život na kocki.

Međutim, kad su ga napokon pronašli, ono što su našli nije bio Mazlheč kog su oni poznavali već stvorenje divljine. Ispunjeno divljinom i okruženo divljinom. Ne samo to, on je bio čovek koji je ne tako davno bio duboko u čeličnom srcu neprijatelja; čovek s napola završenim zadatkom. Jedno oko bilo mu je zadovoljno sklopljeno, a drugo je plamtelo kao užareno parče uglja.

Malo-pomalo, izvukli su priču iz njega. O tome kako je došao do fabrike i kako je odmah znao da se nalazi pred vratima pakla. Pred vratima za kojima je tragao. O tome kako je prvo uz pomoć lukavstva i obmane, a kasnije i uz pomoć sile, uspeo da se probije do slabije posećenih delova tog ogromnog mesta, gde mu se ubrzo smučio vonj smrti.

Pažljivo su ga slušala njegova tri pratioca, ali uprkos tome što su bili maksimalno usredsređeni, gotovo da nisu razumeli ništa od onoga što je rekao. Da su reči koje su čuli mogle da se sakupe i proseju, bilo bi moguće izvući sažetak onoga što je šaputao (jer bio je suviše umoran da govori), tako da su trojica muškaraca, koji su se nadnosili nad njega, nekako uspeli da razaberu priču o ljudima identičnih lica; o tome kako se spuštao niz beskrajne providne trake; o tome kako se, dok se spuštao, pojavila jedna velika ruka u rukavici od sjajne crne gume i htela da ga zgrabi, pa je Mazlheč morao da uhvati stvorenje; da ga uhvati i povuče na pokretnu traku; stvorenje je bilo grozno na dodir i uvijeno u belo od glave do pete; napadalo je Mazlheča, ali nije moglo da pobegne iz njegovog stiska tako da je na kraju palo mrtvo.

Izgleda da je Mazlheč skinuo radno odelo s mrtvaca pre nego što je ovaj upao u stakleni tunel, a onda, odeven u belo, pobegao sa pokretne trake i prazne fabričke hale, da bi se na kraju našao u potpuno drugačijem okruženju.

Koliko god to izgledalo čudno (imajući u vidu strašne i raznovrsne načine na koje smrt može da zadesi čoveka u modernom svetu), istina je da nož zariven između rebara stvara potpuno isti osećaj kao bilo kakav smrtonosni gas ili zrak smrti. Nož mu je bio u ruci i bio je veoma oštar, ali pre nego što je stigao da ga upotrebi, svetlo se promenilo i od čistog, ledenosivog prešlo u mutnocrveno, a čitav pod fabrike počeo je da se spušta kao lift.

Toliko su tri skitnice uspele da saznaju, ali onda je nastupio dug period nerazumljivog buncanja koje, koliko god da su se trudili, nisu uspeli da dešifruju. Bilo je očigledno da je dosta toga ostalo neotkriveno jer su koščate ruke muškarca neprestano udarale po zemlji dok se borio da se povрати od svojih zastrašujućih doživljaja.

Napetost bi ponekad splasla tako da su njegove reči ponovo izašle na otvoreno kao životinje iz svojih jazbina, ali trojka je skoro istog časa uvidela da taj veći broj reči njima nije od koristi, jer je njihov gospodar počeo da tone sve dublje i dublje u nekakav lični jezik.

Jedno su uspeli da shvate. Mora da je čekao da se dogodi nešto što će ostalima skrenuti pažnju. Čekao je da mu se pruži povoljna prilika da izdvoji jednog od hijerofanata i preteći mu nožem, natera ga da ga odvede do središta fabrike.

To se na kraju i desilo. Prestravljena žrtva je vodila Mazlheča kroz bezbrojne hodnike. Sve to vreme, ispijeni muškarac je ponavljao: "Do središta!"

"Da", odgovarao je preplašeni glas. "Da... da."

"Do središta! Tamo me vodiš?"

"Da, da. Do središta svega."

"Da li se tamo krije?"

"Da, da."

Dok su išli, čitave horde belih lica promicale su pored njih poput plime. Naposljetku su zavlada li tišina i praznina.

STO

Tituse, gde si? Da li još uvek imaš povez preko očiju? Da li su ti ruke još uvek vezane iza leđa?

Kroz procep u šumi noć je posmatrala beskrovnu ljušturu Crne kuće, ukrašenu vatrama i draguljima. A iznad procepa, lebdeći beskonačno dugo nad granama, nalazio se mali, kao trava zeleni balon, nežno osvetljen odozdo. Mora da je popustio kanap kojim je bio vezan za krošnju drveta. Na samom vrhu odbeglog balona uspravno je sedeo jedan pacov. Popeo se na drvo da istraži lebdeće vozilo; a onda, okuražen, uspentrao se na senoviti vrh lopte, i ne pomišljajući da bi kanap kojim je balon bio vezan mogao da pukne. Ali baš to se desilo i ovaj mali balon odlebdeo je u divlje predele uma. A sve to vreme, pacovčić je sedeo na njemu, bespomoćan na svom okruglom carstvu.

STO JEDAN

Titus više nije bio raspoložen za saradnju, bilo to zbog uspeha zabave ili ne. Do pre sat vremena bio je spreman da se uključi u ono što je trebalo da bude komplikovana igra u njegovu čast, ali sada se osećao drugačije. Sada, kad je pod nogama osetio čvrstu zemlju, počeo je da žudi za slobodom. Predugo je bio slep.

"Skinite mi ovaj prokleti povez s očiju", zavapio je, ali nije bilo odgovora sve dok se nije začuo šapat.

"Budite strpljivi, moj gospodaru." Titus, koga su vodili prema velikim vratima Crne kuće, zastade.

Okrenuo se u pravcu odakle je došao glas.

"Da li si rekao 'moj gospodaru'?"

"Naravno, milostivi gospodine."

"Skini mi povez, odmah. Ko si ti?"

"Ovde, moj gospodaru."

"Šta čekaš? Odveži me!"

Tada se iz mraka začu Čitin glas, suv i pucketav kao jesenji list.

"O Tituse, dušo. Da li je bilo previše zamorno?"

Grupa gospode koja se nagurala iza Čite ponovi kao odjek:

"Da li je bilo previše zamorno?"

"Još samo malo, ljubavi, i onda..."

"Šta onda?" uzviknu Titus. "Zašto nećeš da me oslobodiš?"

"To nije u mojoj moći, dragi." Ponovo odjek glasova: "Nije u mojoj moći, dragi." Čita ga je posmatrala poluzatvorenim očima. "Obećao si mi, zar ne", reče ona, "da nećeš praviti gužvu? Da ćeš mirno poći do mesta određenog za tebe. Da ćeš napraviti tri koraka i da ćeš se okrenuti. Tek tada, i ne pre, marama će biti razvezana i povez skinut. To je trenutak iznenađenja."

"Najbolje iznenađenje koje bi mogla da mi prirediš jeste da mi skineš ovu krpelinu s glave? Oh, gospode! Kako sam se upetljao u sve ovo? Gde si? Da, ti, patuljčice jedna. O bože, pomози mi? Čemu tolika galama?"

Čita, koja je podigla ruku dajući nekome znak, sada je ponovo spusti i vikanje utihnu.

"Žele da te vide", ogłosi se Čita. "Ushićeni su."

"Mene?" upita Titus. "Zašto mene?"

"Zar ti nisi Titus, sedamdeset i sedmi gospodar Gormengasta?"

"Jesam li? Nebesa mi, ne osećam se tako. Ne kad si ti u blizini."

"Mora da je zamorno biti toliko nepristojan", začu se neki lepljivi glas.

"Ne zna šta radi", izusti neko drugi.

"Gormengast, kako da ne!" reče treći, cerekajući se. "Verovatnoća da tako nešto postoji gotovo je nikakva, znate."

Čita visokom potpeticom snažno kao malj udari po nozi poslednjeg koji se oglasio. "Dušo moja", reče, kao da želi da skrene pažnju s njegovog krika, "oni koji su toliko dugo

čekali na ovu zabavu stižu na svoja mesta. Sve dolazi na svoje mesto. A ti ćeš biti u središtu. Gospodar. Istinski gospodar!"

"Do đavola sa svim gospodarima. Dajte mi moj dom!" povikao je.

Ljudi su prilazili bliže jer su osećali nešto u vazduhu; neku hladnoću; nešto opasno; neku užasnu tamu koja kao da se cedila iz zidova i podova oko njih. U komešanju koje je usledilo pošto je nastala tišina, mogao se čuti tihi ton nečega što je bilo slično zebnji, ali što još uvek nije postojalo u njihovim svesnim umovima, iako je za vrhove njihovih nerava bilo veoma stvarno. Gosti su napustili svoje mirisom ispunjene niše, a muškarci iz svih društvenih staleža povukli su se iz spoljnih delova ruševine i privučeni nekom nevidljivom silom, prilazili što bliže beskrovnom središtu Crne kuće.

Nisu se samo oni kretali. Čita je naredila nekolicini svojih prijatelja da je prate (ne uključujući oca, koji je bio u zaboravljenoj sobi, gde su sedeli glavni glumci, grickajući nokte).

Muzičari opremljeni impozantnim brojem instrumenata kretali su se takođe napred, nižući se kroz polumrak dok se Titus otimao, nošen na kresti ljudskog talasa.

Čita je planirala da Titus bude u stanju akutne uzbuđenosti, gotovo straha, i na njenim usnama (napućenim kao mali cinober pupoljak) videlo se da je zadovoljna razvojem situacije. Bila je rešena da ga porazi, osramoti, pa i više od toga.

Sada je došao trenutak da se Titus popne uz tri kamena stepenika do prestola... i spotakao se dok se penjao. Sada je došlo vreme da se okrene; a sada da mu odvežu ruke, skinu maramu s očiju i da Čita vikne: "Sad!"

Tada je sve počelo. Njen glas, kao glas u tamnici, stvorio je lanac odjeka. Sve se odigralo u deliću sekunde. Marame su skinute sa Titusovih zglobova i očiju. Orkestar je zaszvirao neku groznu vojnu muziku. Titus je seo na presto. Nije mogao da vidi ništa, osim nejasnog plamena lomače od grana smreke. Mnoštvo se talasalo prema njemu dok su lampe bleštale sa vrhova okolnog drveća. Sve je poprimilo drugačiju boju... zračilo drugačijim sjajem. Otkucala je ponoć. Pojavio se mesec, a zajedno s njim i prve prikaze.

STO DVA

Na svetlu pod kojim se vrše čedomorstva veliki, strahotni cvet otvorio je svoje loptaste latice, jednu po jednu: cvet, čije korenje hranu crpi iz sivog gliba na dnu paklenog bezdana i čiji je gnusni miris nadvladao aromu smreke. Taj cvet bio je ispunjen zlom, a mirisao je na Sotonu i, iako je bio nevidljiv, ispoljavao se na sve strane.

Stalna unutrašnja atmosfera kuće nije bila takva, iako je i ona sama po sebi bila dovoljno zastrašujuća, sa pečurkama velikim poput tanjira na zidovima i vlažnim kamenjem od kojeg su zidovi bili napravljeni. Nije u pitanju bilo samo to, već kombinacija toga i osećanja neke velike zavere; mračne i trule, ali i đavolski lukave. Bila je to scena na kojoj su, pod reflektorima, glumci igrali svoje uloge, kao sudbinom određena stvorenja koja osvetljena jakim svetlom nisu u stanju da se pomere.

Tada se ponovo začuo Citin glas, i ovaj put Titusu se učinilo da u njemu postoji prizvuk koji nikada ranije nije čuo.

"Reflektor na heliotrope." Na ovu čudnu komandu čitava scena zatreperi potpuno drugačijim sjajem, obilivena neobičnim ljubicastim svetlom i prvi put Titus, koji je ukočenih leđa sedeo na prestolu, oseti sasvim opipljiv strah kakav nikada ranije nije iskusio.

Titus, koji je ubio Stirpajka u bici u dubokom bršljanu... Titus, koji je bio izgubljen u podzemnim tunelima Gormengasta, sada je drhtao suočen s nepoznatim. Okrenuo je glavu, ali nije mogao da vidi ni trag od Čite. Samo mnoštvo heliotropa... i publika koja stoji i čeka ga da ustane i da im se obrati.

Ali gde su lica koja je poznavao? Osim Čite, gde je njen otac, taj neugledni čovek bez kose?

Činilo se da je pred njim neki nepoznat teren, kao da ga baš svi ti ljudi poznaju, a on ipak nikog od njih ne može da prepozna.

Okolo, iza okupljenog mnoštva, zidovi su bili ukrašeni zastavama. Zastavama kojih se napola sećao. Iscepanim zastavama. Zastavama izvučenim iz zaborava. Sta će on ovde? Šta, za ime dragog boga, on radi ovde? Kakve su to senke? Kakvi su to odjeci? Gde mu je neki prijatelj da ga uhvati za rame? Gde je Mazlheć? Gde je njegov prijatelj? Kakav je to zvuk nalik na pređenje? Kakvo je to pređenje, ako ne potiče od mačaka?

Ponovo je odjeknuo Čitin glas. Sa svakim novim naređenjem bio je oštiji.. Svetlo se promenilo i atmosfera, zlokobnija nego ikad ranije, zavlada pozornicom, menjajući izgled svega i do najmanjeg detalja, do najtananijeg lista paprati otrovnozelenom bojom.

Drtavih ruku, Titus okrenu lice od publike, nameravajući da ustane sa nepodnošljivog prestola čim mu prođe vrtoglavica. Ne samo što je okrenuo glavu već i celo telo, jer je veštački zeleni svet ispred njega bio naprosto odvratan.

Kad se okrenuo, ugledao je nešto što inače ne bi video: na naslonu prestola čučalo je sedam sova i čim ih je ugledao, začuo se otegnut huk. Poticao je odnekud iza prestola, ujedno blizu i daleko, pošto su ptice bile punjene slamom. Mrak iza sova bio je osvetljen i ispresecan filigranom svetlosnih linija, zelenih poput plamena.

Titus, koji se spremao da ustane, nije mogao ni da se pomeri zagledan u svetlucavu mrežu i dok je zurio, zahvatio ga je novi talas straha.

Kad je video sove, nešto je počelo da mu se useca u srce. U početku je osetio navalu uzbuđenja; nije znao zbog čega... neku ushićenost... uzrokovanu prisećanjem ili ponovnim otkrićem. Da li se vratio u svet koji mu je bio razumljiv? Da li je putovao kroz prostor ili vreme ili oboje da bi stigao do mesta gde se ponovo dešavaju stvari koje su se jednom već desile? Da li sanja?

Međutim, buđenje nade nije dugo trajalo. Nije spavao. Nije sanjao.

Jedini put je sanjao kad je imao groznicu. To je bilo onda kada se, nesvestan toga, našao u Čitinim rukama.

Nesposobna da oseti zadovoljenje, ali izvanredna kad je organizacija u pitanju, Čita stade da izdaje naređenja svojoj grupi odabranih. Ti se muškarci odmah baciše na ispunjenje zadatka, koji se sastojao u pravljenju prolaza od prestola do mračne dvorane u kojoj se skrivalo Dvanaestoro.

A onda, ona se stvorila pred njim. Njeno malo, nedokučivo lice bilo je okrenuto prema njemu. Savršene usne podrhtavale su joj kao da želi da je poljubi.

"Bio si tako miran i strpljiv", reče ona. "Gotovo kao da si živ. Donela sam ti igračke, vidiš. Ništa nisam zaboravila. Pogledaj, Tituse... pogledaj u pod. Prekriven je zardalim lancima. Pogledaj u obojeno korenje... i pogledaj... O Tituse, pogledaj krošnje. Da li je šuma Gormengasta ikada bila tako zelena kao ove blistave krošnje?"

Titus pokuša da ustane, ali slabost mu ophrva dušu kao tuč. Ona ponovo podiže glavu kao da nešto osluškuje. Njen glas više nije bio samo hrapav; bio je promukao...

"Neka nastupi noć", uzviknu ona tim novim glasom.

Izgubila se plavozelena boja i vratila se vladavina meseca. Na stotine šumskih stvorova popelo se na zidove Crne kuće, zaboravljajući grozomorne boje, koje su ih do maločas užasavale.

I pored toga, nešto je ovu mesečinom osvetljenu scenu činiio strašnijom nego ikad. Više nisu bili učesnici u predstavi. Više nije bilo ničeg veštačkog. Pozornica je nestala. Nije više bilo glumaca osvetljenih čudnim, dramatičnim svetlom. Bili su ono što jesu.

"Ovo sam isplanirala za tebe, dragi. Svetlo koje nijedan čovek ne može da promeni. Sedi mirno. Zašto si se tako umusio? Zašto ti lice izgleda kao da se topi? Na kraju krajeva, iznenađenje te tek očekuje. Tajna treba da bude otkrivena. Šta hoćeš?"

"Poruka za vas, gospođice, od osmatrača na drvetu."

"Šta hoće? Govori odmah!"

"Jedan visoki prosjak s manjom grupom koja ga prati."

"Šta s tim?"

"Mislili smo..."

"Odlazi!"

Prekid Čitinog monologa pružio je Titusu priliku da ustane. Šta mu je ono rekla, da treba dvostruko više da se plaši? Nije se plašio Čite niti bilo kog ljudskog bića, već sumnje. Sumnje u vlastito postojanje. Jer, gde je on? Usamljen je. Sam. Nema nikoga kog bi mogao da dodirne. Izgubio je čak i parče kremena iz visoke kule. Šta mu je ostalo da mu pokaže put? Šta je Čita mislila kad je rekla: "Gotovo kao da si živ"? Šta je mislila kad je rekla: "Donela sam ti igračke"? Šta je to pokušavalo da se probije kroz zidove u njegovoj glavi? Rekla mu je da izgleda kao da se topi. A šta je sa sovama? I mačkama koje pređu? Belim mačkama.

Šta god da se desilo s njegovim svetom, jedno je bilo sigurno: još nešto je bilo pomešano sa čežnjom za domom: požar koji je počeo da bukti u njegovim grudima. Nije važno da li je njegov dom stvaran ili ne, da li postoji ili ne, nije vreme za filozofiranje. "Neka mi kasnije kažu", reče on u sebi, "da li sam mrtav ili živ, lud ili ne; sada je vreme za akciju". Akciju. Da, ali u kom obliku? Mogao bi da skoči sa prestola, ali kakvu bi mu to korist donelo? Ona je bila odmah ispod njega, ali on više nije želeo da je vidi. Cinilo se da ona ima neku moć dok je gleda, moć kojom ga zbunjuje i slabi.

Bez obzira na sve, ne sme da zaboravi da je zabava bila upriličena u njegovu čast. Da li je trebalo da simboli koji su bili razbacani po podu Crne kuće u njemu probude radosne uspomene na njegov dom, ili su sove, presto i limena kruna bili tu da ga ponize?

Stajao je kao lutak dok su njegove ruke i noge vapile za akcijom. Nije mu se više vrtelo u glavi. Čekao je trenutak u kojem će shvatiti suštinu svega ovog i onda uraditi nešto, loše ili dobro. Ali nešto.

Međutim, u njenim očima više nije bilo pritvorne ljubavi. Veo je skinut i bačen u stranu, i na površinu je isplivala zloba, nedvosmislena i gola. Jer ona ga je mrzela; a sada ga je mrzela još više zato što je shvatila da ga nije tako lako naterati da pati. Na površini se sve odigralo onako kako je zamislila. Mladić je očigledno bio veoma pometen, bez obzira na to što je glumio čvrstinu i prezirivo naginjao glavu u stranu. Osetio je strah, ali taj strah nije bio dovoljan da ga slomi. Međutim, to i nije bio cilj. To će tek doći i pošto je bila ubedena u to, ona se na trenutak prepustila smrtonosnoj orgiji iščekivanja. To će uskoro da se desi i sve što je Čita mogla da uradi bilo je da steže svoje male pesnice, pritisnute na grudi.

Grč joj je uhvatio lice i na trenutak ona više nije bila Čita, nepobediva, pedantna, izvanredna, već nešto gnusno. Taj trzaj ili grč, koji je kratko trajao, bio je tako žestok da je ostavio svoj pečat na njenom licu dugo pošto je ono ponovo zadobilo svoj uobičajen izgled... pečat zaista užasan... i jasno vidljiv. Ono što je trajalo samo trenutak rasteglo se u vremenu tako da se Titusu činilo da je to lice oduvek bilo tu; da je nesvakidašnja kontrakcija mišića njenog lica pretvorila njenu hladnu lepotu u nešto zversko. Nešto gotovo smešno.

Ono što niko nije očekivao, a Titus i Čita najmanje od svih, bilo je to da će se Titusova pažnja zadržati na smešnom, a ne užasavajućem.

Još jedan element doprineo je ovome i gurnuo skalu ka strani na kojoj stvari postaju nekontrolisane. Naime, prizor devojke podignutog lica u Titusu je probudio sećanje na psa koji sedi i čeka da dobije hranu.

Ledena Čita i izraz koji se nesvesno pojavio na njenom licu bili su toliko protivrečni da je to bilo komično.

Užasavajuće, neprimereno komično.

Takav osećaj vrlo lako može da postane prejak za ljudsko telo. Jednako ga je lako kontrolisati kao lavinu. Taj osećaj je u stanju da ščepa najsvetije konvencije i slomi ih kao prut; da podigne neku dragocenu relikviju i baci je u pravcu sunca. To je smeh. Smeh koji vas tera da se valjate; smeh od kojeg se tresu krovovi kuća u susednom gradu. Smeh sa rajskim semenom u sebi.

Iz Titusovog straha i zebnje izniklo je nešto zeleno i neverovatno mlado, prošlo kroz njegovu utrobu i celog ga obuzelo. Prvo je udarilo u grudnu kost pa se raširilo na sve strane da bi se u sledećem trenu opet skupilo, stvarajući u njemu ledenu vrelinu od koje se zateturao, sjurilo niz prepone i odmah zatim jurnulo gore, ne ostavljajući nijedan deo tela nedirnut. Titus je bio na pola puta. Međutim, lice mu je bilo ukočeno i nije pustio ni glasa od sebe. Nije stigao do pretposlednjeg stadijuma - gušenja, niti se na njemu videlo da pokušava da se sabere. Sve se odigralo iznenada: došlo je do naglog oslobađanja pritiska i jednom kad je počeo da se smeje, nije napravio ni najmanji napor da se suzdrži. Čuo je svoj glas kako se jasno razleže van vlastitog raspona. Prepustio mu se. Urlao je od smeha okrećući se oko sebe tako da je izgledalo da se dvoje ljudi na suprotnim stranama doline dovikuje. U sledećem trenutku poskočio je nošen potresima smeha i skinuo punjene sove sa njihove pritke, pa ih bacio na zemlju. Nije bio u stanju da ih drži. Držeći se za stomak, doteturao se do prestola i seo.

Otvorivši oči, dok mu je telo bridelo od novog napada nekontrolisanog smeha, ugledao je njeno lice pred sobom i u tom trenu on više nije bio veliki smehotresnik: razbijač kristalnih čaša, obamrlo stvorenje koje plače i mlati rukama presamićeno preko prestola, na korak od ludila izazvanog delirijumom iz drugog sveta; u trenu se pretvorio u kamen zato što je na njenom licu ugledao čisto zlo.

Ipak, glas joj je bio sladak kao med. Reči lake kao suvo lišće koje pada s drveta. Oči više nisu mogle da se pretvaraju. Samo jezik. Gledala ga je netremice svojim crnim očima.

"Da li si čuo?" reče ona.

Titus, koje nikada ranije nije video mržnju na licu žene, odgovori glasom ravnim poput pustinje.

"Šta da li sam čuo?"

"Neko se smeje", odgovori ona. "Mislila sam da će te probuditi."

"I ja sam čuo smeh", oglasio se neko drugi. "Ali on je spavao."

"Da", reče još neko. "Spavao je na prestolu."

"Šta? Titus Groun, gospodar zemlje i naslednik Gormengasta?"

"Baš on. Što taj čvrsto spava."

"Vidi kako nas gleda!"

"Zbunjen je."

"Potrebna mu je majka!"

"Naravno, naravno!"

"Ima sreće!"

"Kako to?"

"Ona dolazi."

"Riđa kosa, bele mačke i sve ostalo?"

"Tako je."

Čita je bila razjarena zato što je morala da promeni plan i to upravo kad se spremala da na scenu uvede duhove i tako jednom za svagda slomi Titusov pometeni um.

S ljupkim osmehom upućenim onima oko nje ponovo je počela da stvara atmosferu najpogodniju za put u ludilo.

Baš u tom trenutku, ne znajući šta radi, Titus je obema rukama podigao klimavi presto i tresnuo ga o zemlju. Tišina je bila gotovo opipljiva.

Naposletku se začuo glas. Nije pripadao njoj.

"Kad je došao kod nas, bio je izgubljen, jedno dete. Izgubljen, ili je bar mislio da je tako. Međutim, on nije bio ništa izgubljeniji od čoveka koji leti iznad svoje zemlje. On traži svoj dom, ali nikad ga nije ni napustio jer ovo je Gormengast. On je svuda oko njega."

"Ne!" kriknu Titus. "Ne!"

"Čujete li kako viče. Potresen je, jadničak. Ne shvata koliko ga volimo."

Kao da su u pitanju reči neke bajalice, stotinu glasova ponovi: "Koliko ga volimo."

"On misli da će otići na drugo mesto ako se bude kretao. On ne shvata da sve vreme samo pluta na površini."

Glasovi ponoviše: "Pluta na površini."

Tada se opet začu Čitin glas.

"Ovo je oproštaj. Oproštaj novog od starog Titusa. Bilo je divno videti ga kako čupa presto iz korena i baca ga na tle. Šta je to nego običan simbol? Imamo previše simbola. Gušimo se u simbolima. Muka nam je od njih. Šteta zbog tvog uma."

Titus se nadnese nad nju. "Mog uma?!" uzviknu. "Šta nije u redu s mojim umom?"

"Poremećen je", reče Čita.

"Da, da", ogłosi se hor iz tame. "To se dogodilo. Um mu je poremećen!"

A onda se ponovo začu autoritativan glas, koji je dopirao iza vatre od grana smreke.

"Njegovo lice sada je amblem i ništa više. Srce mu je monogram. On je samo jedan običan znak. Ali mi ga volimo, zar ne?"

"Oh, da, mi ga volimo, zar ne?" izusti hor.

"Međutim, on je tako zbunjen. Misli da je izgubio svoj dom."

"I svoju sestru, Fuksiju."

"I doktora."

"I majku."

U tom trenu, Titusa ispuni gnev na pomen njegove majke i on skoči napred iz ostataka razbijenog prestola, proledeвши na smrt.

STO TRI

Mogla je to da bude Čita, ali nije bila. Ona je dala znak i potom se pomerila unazad da bi bolje mogla da vidi ulaz u zabranjenu sobu. Nikada neće biti otkriveno ko je primio bolan udarac u predelu srca; ali taj se nagizdani gospodin stropoštao na kamene ploče pod primivši, kao žrtveni jarac, bes koji bi Titus u tom trenutku najradije iskalio na svim prisutnima.

Dahćući, lica blistavog od znoja, on iznenada oseti kako ga neko hvata za lakat. Dva muškarca su ga držala, svaki sa jedne strane. Upinjući se da se oslobodi, očima zamućenim od jara, video je da su u pitanju iste one dve visoke, elegantne, sveprisutne prilike sa šlemovima, koje su ga tako dugo pratile.

Vukle su ga unazad prema stepenicima na kojima je do malopre stajao presto, kad iznenada ugleda krajičkom oka, otimajući se i okrećući glavu, nešto od čega mu je srce prestalo da kuca. Ljudi sa šlemovima olabaviše svoj stisak.

STO ČETIRI

Nešto je izlazilo iz zaboravljene sobe. Nešto veliko i široko. Kretalo se naglašeno veličanstveno, ogrnuto dugačkom, prašnjavom, moljcima izjedenom, grubom pamučnom tkaninom, koja se vukla po tlu i posvuda bila umrljana sveprisutnim ptičjim izmetom. Ramena nekada crnog ogrtača sada su bila nalik na dva bela brežuljka na kojima su čučale ptice raznih vrsta. Što se tiče utvarine kose (izrazito neprirodno rida), čak su i po njoj stajale male ptice.

Dok se gospa kretala odišući silinom, jedna od ptica pade joj s ramena i razbi se o pod.

Ponovo se začu smeh. Užasan smeh. Zvučao je kao da dopire iz pakla, žestok i podrugljiv.

Ako postoji Gormengast, onda će ga ovo izrugivanje njegovoj majci uniziti i izložiti mukama, podsećajući ga na abdikaciju i na sve one rituale koje je toliko voleo i prezirao. Ako, s druge strane, ne postoji takvo mesto i ako je sve to zapravo njegova izmišljotina, onda će, ponižen time što je pred svima ogoljena njegova ljubav prema tvorevinama mašte, mladić sigurno doživeti nervni slom.

"Gde je on? Gde je moj sin?" začuo se glas voluminoznog uljeza. Bio je spor i težak kao krckanje šljunka. "Gde je moj jedini sin?"

Stvorenje trzajem ruke namesti šal.

"Dođi ovamo, voljeni moj, i primi svoju kaznu. To sam ja. Tvoja majka. Gertruda od Gormengasta."

Titus u trenu shvati da to čudovište sa sobom dovodi još jednu travestiju iz mraka. U tom bolnom trenutku, Čita je začula isto što i Titus; visok, prodoran zvižduk. Nije je zbunio sam zvuk zviždaljke već činjenica da se neko nalazi s druge strane zidina. To nije bio deo njenog plana.

Iako isprva nije mogao da se seti šta znači taj zvižduk, Titus je odmah osetio neku blagonaklonost prema onome ko je zviždao. Dok se to dešavalo, istovremeno je bilo još mnogo toga da se vidi.

A šta s ovom čudovišnom uvredom nanetom njegovoj majci? U njemu se odmah rasplamsala žudnja za osvetom.

Gosti, sada osvetljeni bakljama, počeli su da, izvršavajući ranije dobijene naredbe, obrazuju veliki krug. Stajali su na travom obraslom kamenom podu, istežući vratove kao kokoške ne bi li videli šta će uslediti za petama nečeg ispunjenog natprirodnim zlom.

STO PET

Ono što Titus nije mogao da vidi bila je unutrašnjost zaboravljene sobe u kojoj je bilo zatočeno tuce zloćudnih monstuoznosti. Međutim, sada je u tamnici došlo do komešanja i pošto se prvi džinovski lik sklonio sa ulaza, za njim je, gegajući se poput patke, išla gnusna karikatura Titusove sestre. Nosila je pocepanu haljinu đavolskicrvene boje. Tamna razbarušena kosa sezala joj je do kolena i kad je okrenula lice prema prisutnima, bilo je malo onih kojima se nije oteo uzdah. Bila je umrljana crnim lepljivim suzama, obrazi su joj bili crveni, a koža upaljena i suva. Tromo se vukla za svojom džinovskom majkom, pa zastala pre nego što je trebalo da stupi u bakljama obasjan krug, patetično se osvrćući i groteskno podižući na prste kao da nekoga traži. Posle nekoliko trenutaka, zabacila je glavu unazad tako da su njeni crni uvojci gotovo dosegli do zemlje. Umrljanog lica okrenutog prema nebu, ona otvori usta oblikujući usnama slovo O i stade da zavija na mesec. To je bio trenutak za potpuno ludilo. Trenutak osvete. Titus je bio obuzet i počeo je da se trese, batrgajući se u rukama prilika sa šlemovima.

Toliko je užasno i čudno bilo ono što je video da se potom ukočio, uhvaćen u stisak svojih zarobljivača. Nešto je počelo da popušta u njegovom mozgu. Nešto je gubilo veru u sebe.

"Gde je moj sin?" začuo se blag, promukao glas i majka okrenu lice prema njemu tako da je mogao da je vidi.

Majčino lice bilo je sušta suprotnost Fuksijinom zajapurenom, isušenom, suzama umrljanom licu. Bilo je to parče mermera, oivičeno veštačkim uvojcima boje šargarepe. Čudovište mu se obratilo, iako su mu usta bila toliko mala da se nisu mogla ni videti. Lice je bilo nalik na ogromnu pljosnatu stenu koju su isprale i izglacale hiljade plima.

Licem u lice sa praznom kamenom pločom, Titus kriknu u sebi; bio je to unutrašnji krik samoće.

"To je moj dečko", začu se hrapavi glas. "Zar ga niste čuli? To je naglasak Grounovih. Tako je tužno, a ipak tako izuzetno što si umro. Kako je to biti mrtav, zalutalo moje dete?"

"Mrtav?" šapnu Titus. "Mrtav? Ne! Ne!"

Tada se Fuksija zaputi prema gusto poređanim licima, koja su oivičavala krug.

"Dragi brate", reče ona kad je stigla do uništenog prestola. "Dragi brate, meni možeš da veruješ, zar ne?"

Ona okrenu lice prema njemu.

"Nema potrebe da se pretvaraš; nisi sam. Ja sam se, kao što znaš, udavila. Smrt nam je zajednička, oboma. Zar si zaboravio? Zaboravio kako sam potonula u vodu kanala, punu žaba? Zar nije veličanstveno što smo u smrti zajedno? Ja na svoj način, ti na svoj."

Ona se strese i oblak prašine podiže se oko nje. U međuvremenu, Čita se iznenada stvori pored Titusa.

"Pustite milostivog gospodina", reče ona njegovim čuvarima. "Pustite ga neka se igra. Neka se igra."

"Neka se igra", oglasio se i hor.

"Neka se igra", šapnula je Čita. "Neka veruje da je ponovo živ."

STO ŠEST

Prilike sa šlemovima pustiše Titusa.

"Oživeli smo tvoju majku i sestru. Želiš li da vidiš još nekog?"

Titus okrenu glavu prema njoj i u njenim očima ugleda čitav opseg njenog ogorčenja. Zašto je baš on izdvojen? Sta je učinio? Zar je to što je nikada nije želeo zbog nje same već samo iz pohote bilo toliko loše?

Činilo se da se noć zgušnjava. Baklje su gorele treperavo, na mahove, a onda sitne kapi kiše počеше da stižu iz mraka.

"Dovešćemo celu tvoju porodicu", šapnu Čita. "Bili su tako dugo u Gormengastu. Treba da ih pozdraviš i uvedeš u krug. Vidiš li kako te čekaju? Potreban si im. Zar nisi ti taj koji ih je napustio? Zar se nisi odrekao svog prestola? Zbog toga su oni ovde. Iz samo jednog razloga. Da ti oproste. Da ti oproste zbog izdajstva. Pogledaj kako im ljubav blista u očima."

Dok je ovo izgovarala, desile su se tri važne stvari. Prvo je (na Čitin znak) raščišćen prolaz od stepenica na kojima je stajao presto do kruga kako bi Titus mogao neometano da stigne do njegovog središta. Druga stvar koja se desila bio je ponovni zvižduk prodorne, nekako poznate pištaljke, koju su Titus i Čita već jednom čuli. Ovog puta, bila je bliže.

Treće, u krug su počela da stižu nova čudovišta.

Zaboravljena soba izbacivala ih je iz sebe jedno po jedno. Prvo su izašle tetke, identične bliznakinje čija su lica bila tako osvetljena da su izgledale kao da lebde u prostoru. Njihovi dugački vratovi, užasni špicasti nosevi, prazni pogledi; sve je to bilo dovoljno loše i bez onih užasavajućih reči koje su ponavljale ravnim tonom bez prestanka.

"Gori... gori... gori..."

Bio je tu i Sepalkrejv, koji je išao kao u nekom transu, s očima u kojima se ogledala njegova umorna duša i sa knjigom pod miškom. Na glavi je nosio krunu Grounovih, crvenu od rđe. Svaki njegov korak bio je praćen uzdahom, kao da je poslednji. Pognut, kao da mu tuga pritiska leđa, svakim pokretom izražavao je svoje jade. Dok je išao ka središtu kruga, za sobom je vukao dugačku perjanicu, a iz tragično iskrivljenih usta dopirao je sovin huk.

Sve se polako pretvaralo u groznu šaradu. Zahvaljujući svom izuzetnom pamćenju, Čita se sećala svega što je čula od Titusa, koji je buncao o svojoj prošlosti dok ga je tresla groznica. Jedno za drugim nicali su ili se pomaljali iz mraka, šepurili se ili tužno vukli noge; vikali, zavijali ili ćutali.

Jedno mršavo žilavo stvorenje sa visokim deformisanim ramenima i unakaženim licem skakalo je napred-nazad kao da želi da se oslobodi nagomilane energije.

Ugledavši ga, Titus se zgrči, ali ne od straha već od zaprepašćenja; jer su se on i Stirpajk davno borili do smrti. Iako je znao da je sve ovo nekakva okrutna šarada, to mu nije pomoglo jer je efekat bio veoma snažan na najdublje delove njegove imaginacije.

Ko se još našao u grubo oblikovanom krugu, a ko je privlačio Titusa i protiv njegove volje? Bio je tu mršavi doktor sa svojim njištavim kikutom. Dok je gledao u njega, Titus nije

video bizarnu parodiju afektiranog hoda i glasa, već pravog doktora. Doktora koga je toliko voleo.

Kad je stigao do kruga i kad je trebalo da stupi u njega, zatvorio je oči u pokušaju da izbací iz glave prizor ovih čudovišta zato što su ga tako surovo podsećala na one daleke dane kada su ljudi, na osnovu kojih su napravljena, bili stvarni. Međutim, čim je sklopio oči, po treći put se začuo zvužduk. I ovog puta, visoki ton bio je bliži nego pre. Toliko blizu da je naterao Titusa ne samo da otvori oči već i da se osvrne oko sebe. Dok je to činio, začuo se još jedan zvižduk.

STO SEDAM

Kad je Titus ugledao njih trojicu, Slingšota, Krebkalfa i Krek-Bela, srce mu je poskočilo od radosti. Njihova neobična, nezemaljska lica borila su se za njegovo duševno zdravlje kao što se lekar bori za život svog pacijenta. Međutim, ni najmanjim trzajem trepavice nisu otkrili činjenicu da su oni zapravo Titusovi prijatelji.

Međutim, on je sada imao saveznike bez obzira na to što nije znao kako bi mogli da mu pomognu. Njihova tri lica ostala su sasvim mirna sred sveopšte zbrke. Nisu gledali u njega već kroz njega kao lovački psi koji mu položajem svog tela pokazuju da okrene pogled prema mestu gde je, naslonjen na zid od grubo isklesanog kamena iz kojeg je rasla gusta paprat, stajao Mazlheč.

Što se tiče Čite, ona je pažljivo posmatrala svoj plen, čekajući trenutak kad će nastupiti slom kako bi mogla da potpuno uživa u tome. Tada je Titus iznenada okrenuo glavu kao da mu je pripala muka. Prateći njegov pogled, ugledala je priliku koja se nikako nije uklapala u njene planove.

Čim ga je Titus ugledao, krenuo je teturavim koracima prema njemu, iako nije gajio preveliku nadu da će uspeti da se probije kroz ljude od kojih je bio sačinjen krug.

Pošto je ka njemu bio uperen Titusov pogled, Čitin takođe, uskoro je rastući broj gostiju postao svestan Mazlheča, koji je stajao nonšalantno naslonjen na visoki zid, sakriven u njegovoj senci.

STO OSAM

Kako su trenuci prolazili, sve manje i manje pažnje bilo je usmereno na karikature u krugu, pa Čita, uvidevši da će plan da joj se izjalovi, okrenu lice puno usredsređenog gneva prema tom visokom i zagonetnom strancu.

Po njenoj zamisli, onaj koji je uzrokovao njeno ogorčenje i mržnju - Titus, do sada je već trebalo da bude na kolenima u teškoj agoniji.

Kad su se praktično svi prisutni okrenuli prema već skoro legendarnom Mazlheču, zavladao je neobična tišina. Čak je i šuštanje lišća u okolnoj šumi utihnulo.

Kad je Titus ugledao svog starog prijatelja, nije mogao da se izdrži i uzviknuo je: "Pomozi mi, za boga miloga".

Mazlheč je izgledao kao da nije ni čuo njegov povik. Zurio je naizmenično u prikaze ispred sebe sve dok mu se pogled nije zaustavio na jednoj od njih. Ova neugledna prilika je jedva primetno ulazila i izlazila iz kruga, kao da traži nešto važno. Međutim, gde god bi se denula, Mazlheč ju je svuda pratio pogledom. Napokon se prilika umirila. Čelava glava mu je blistala na svetlosti baklji i Mazlheč je znao o kome se radi. Taj je čovek bio istovremeno odvratn i gotovo nemoguć za opisivanje, kombinacija od koje se ledi krv u žilama.

Titus ponovo pozva Mazlheča, ali ni ovaj put nije bilo odgovora. Pa ipak, stajao je tamo, u dometu glasa. Sta nije u redu s njegovim starim prijateljem? Zašto ga ignoriše nakon toliko vremena. Titus udari pesnicom o pesnicu. Očekivao je da će njihov ponovni susret uzrokovati barem nekakva osećanja. Ali ne. Koliko je on mogao da vidi, Mazlheč uopšte nije reagovao. Stajao je u senci kamenog stuba, stvorenje koje bi svako mogao da zameni za prosjaka, osim što ne postoji prosjak koji bi mogao da izgleda toliko odrpano, a istovremeno i toliko kraljevski.

Da mu je Titus ili bilo ko drugi prišao, video bi ubilački sjaj u njegovim očima. Nije to bilo ništa više od svetlucanja, od komadića žara. Međutim, taj komadić žara, taj opasni blesak

nije bio usmeren ni protiv koga određenog; niti bi se pojavio pa nestao. Bio je stalan. Postao je deo njega jednako kao ruka ili noga. Po njegovom stavu moglo se zaključiti da bi Mazlheč bio u stanju da stoji zauvek, toliko je ravnodušno izgledala njegova poza. Ipak, ta je iluzija kratko trajala, iako se činilo da ga okupljeno mnoštvo gleda satima. Nikada ranije nisu videli ništa slično. Orijaša u ritama.

A onda, postepeno (jer bilo je potrebno dosta vremena da svi preusmere svoj pogled sa tog magnetski privlačnog nametljivca na predmet njegove pažnje), postepeno, svi se okrenuše i na kraju više nije bilo nikoga ko nije zurio u sjajnu ćelavu glavu Ćitinog oca. Svako ko bi je pogledao odmah bi pomislio na smrt jer je lobanja bila jasno vidljiva ispod zategnute kože. Na kraju je postojao samo jedan par očiju koji nije gledao u tu glavu, a te su oči pripadale upravo njemu.

Potom, Mazlheč polako zevnu, protežući ruke iznad sebe kao da želi da dodirne nebo. Napravio je korak napred pa im se onda, najzad, obratio, ali ne glasom već mnogo rečitije, svojim velikim izranjavljenim kažiprstom, savijenim poput kuke.

STO DEVET

Shvativši da nema drugog izbora nego da poslušaj (jer bilo je nečeg zastrašujućeg i neodoljivog u vezi s Mazlhečom, sa mrvicama vatre u očima), Ćitin otac stade da se probija kroz gužvu prema visokoj skitnici. I dalje se nije čuo nikakav zvuk.

Tada, iznenada, Titus počeo da udara pesnicama jednu od drugu, kao što bi čovek udarao u vrata iza kojih je zatvorena njegova duša. Niko se nije okrenuo u pravcu zvuka i tišina ponovo nahrupi, ispunjavajući ljušturu Crne kuće. Bez obzira na to što nije bilo nikakvih fizičkih pokreta osim kretnji ćelavog muškarca, osetio se drhtaj i nalet hladnoće, iako nije bilo ni daška vetra, nalik na studen koja zrači iz starih fresaka, vlažnih i trulih, ispunjenih mnoštvom prilika. Takva je bila tišina koja je vladala nad ovim noćnim skupom dok su se sve glave okretale prema dvojici suparnika, koji su se kretali jedan ka drugom.

Mazlheč je spustio svoj kažiprst i prilazio je naučniku namerno uspojenim pokretima. Dva sveta približavala su se jedan drugom.

A šta se dešavalo s Ćitom? Gde bi ona mogla da bude u toj šumi nogu sa svojim prelepim malim licem, sada izobličanim i bledim? Sve je pošlo naopako. Ono što je bilo pažljivo sproveden plan pretvorilo se u ponižavajući kaos. Na nju su gotovo svi zaboravili. Bila je izgubljena u svetu udova. Više se oslanjajući na vlastiti instinkt nego na znanje, probijala se prema mestu gde je poslednji put videla Titusa, jer ako bi ga sasvim izgubila, to bi značilo da je i njena osveta propala.

Međutim, nije samo ona bila ispunjena nezadovoljstvom. Na svoj način, Titus je bio besan u jednakoj meri kao ona. Jezovita šarada probudila je u njemu mnogo mržnje. Nije se radilo samo o tome. U pitanju je bio i Mazlheč. Njegov stari prijatelj. Zašto je ćutao i oglušio se o njegove pozive? Obuzet gnevom, Titus se uz pomoć laktova probijao prema spoljnoj ivici kruga, a onda kad se napokon oslobodio, pojurio je prema Mazlheču kao da želi da ga napadne.

Ali kad je Titus bio dovoljno blizu da može da iskali svoj bes na visokom muškarcu, stao je kao ukopan jer je video ono što je nateralo ćelavog čoveka da se pokori. Bio je to žar u očima njegovog prijatelja.

To nije bio Mazlheč koga je nekad poznavao. To je bio neko potpuno drugačiji. Usamljenik koji nije imao prijatelja, niti su mu bili potrebni. Bio je opsednut.

Kad se Titus približio Mazlheču kroz polumrak, mogao je sve to da vidi. Mogao je da vidi žar u njegovim očima i sav bes iščilio je iz njega. Bilo mu je jasno da je Mazlheč žudeo za smrću; da je skrenuo s uma. Šta je onda nagnalo Titusa da uprkos svom strahu nastavi da mu prilazi? Mazlheč ga još uvek nije primetio. Šta je to teralo Titusa da ide napred sve dok se nije našao ispred njega, blokirajući mu pogled na Ćitinog oca? Bila je to neka vrsta ljubavi.

"Stari moj prijatelju", reče Titus što je blaže mogao. "Pogledaj me, samo me pogledaj. Zar si zaboravio?"

Naposletku, Mazlheč pogleda u Titusa, koji je sada bio toliko blizu da je mogao da ga dohvati.

"Ko si ti? Ne diraj moje lemure, dečko."

Lice mu je izgledalo kao da je izrezbareno od sivog drveta.

"Slušaj", reče litalica, "podsećaš me na jednog prijatelja koga sam davno poznavao. Zvao se Titus. Pričao je da je živeo u zamku. Imao je ožiljak na obrazu. Ah, da, Titus Groun, gospodar zemlje."

"To sam ja!" očajnički zavapi Titus.

"Bum!" reče Mazlheč, glasom čistim poput noćnog vazduha. "Još samo malo. Bum!"

Titus je netremice gledao u njega, kao i Čita, kroz procep u mnoštvu. Celo telo mu se divlje treslo.

"Objasni mi, za ime božje. Šta znači to tvoje 'bum'? Na šta se odnosi to 'još samo malo'?" upita ga Titus.

Naučnik je sada bio na samo nekoliko koraka od Mazlheča, kao da ga je privlačila neka nevidljiva sila.

Ali nije samo naučnik bio taj koji se neumoljivo pomerao. Ljudi koji su stajali unaokolo takođe su počeli da se kreću, sitnim koracima; sa glavama okrenutim prema trojici protagonista.

Da sve oči nisu bile prikovane za njih trojicu, neko bi dosad već uočio Junonu i Lengera.

STO DESET

Niko nije primetio kad su došli. Veliko zvono zvonilo je u Junoninim grudima. Pogled joj je bio uperen u Titusa. Drhtala je. Preplavio ju je talas emocija. Žudela je da potrči prema njemu i da ga odvuče sa sobom. Međutim, Lenger joj to nije dozvoljavao, držeći je čvrsto za drhtavu nadlakticu.

Za razliku od Junone, Lenger je stajao pored nje sa svojom razbarušenom tamnoridom kosom kao da je pokupio svu hladnokrvnost sveta. Izgledao je kao da se konačno našao na svom terenu.

Ne dozvoljavajući da mu promakne ni najmanji pokret, odveo je Junonu do jednog mračnog udubljenja u zidu. Nije smela da se pomera dok je ne pozove. On se vratio do središta potencijalnog nasilja. Pažnju mu je privuklo stvorenje koje se odvojilo od šume nogu. Bilo je tanano kao pero. Veliki dragi kamen boje krvi na njenim grudima svetlucaao je kao da šalje neku tajnu poruku. Međutim, od njenog lica hvatala ga je jeza. Izgledalo je užasno zbog toga što je prestalo da se trudi. Više ga nije bilo briga. Sva ženstvenost nestala je iz njega. Crte lica postale su obični fizički dodaci ostatku glave. Lice koje su sačinjavale umrlo je. Bilo je to prazno mesto kroz koje su duvali vetrovi, vrući i ledeni, iz pakla ili raja.

Što se tiče flegmatičnog Lengera, nije mu promakao ni dugačak niz vazduhoplova, koji su svetlucali u polumraku. To će, u krajnjem slučaju, biti njihov put za bekstvo.

Bio je spreman. Pre nego što noć stegne svoj obruč, moraće da zada udarac kad dođe pravi trenutak. Ali kada? Odgovor na to pitanje nije morao dugo da čeka.

Čita je pogledom uspela da pronađe Titusa, ali i svog oca. Ukočila se kao ptica koja se zaustavi usred trka, jer bila je zapanjena kad je shvatila koliko se nalazi blizu ogromnom strancu, koji je upravo podizao njenog oca u vazduh držeći ga za vrat, kao što bi pas podigao pacova.

STO JEDANAEST

Činilo se da se sve dešava istovremeno. Svetlost se premeštala preko scene kao koprena, skoro kao da se mesec vraća preko neba istim putem kojim je prošao. Tada nešto blesnu u tami. Nešto metalno, jer nikakva druga materija ne bi mogla da baci tako snažan blesak u noćni vazduh.

Titus, čiju su pažnju privukli ovi bleskovi, okrenu glavu od Čite i njenog oca koji je visio u vazduhu i otkri ono što je tražio. Dok je gledao, sa lomače se vinu jedan sjajan plameni jezik i on, iako je bio prilično udaljen, otkri u mraku jedno bezizražajno lice, a onda još jedno. Potom oba nestadoše, iako je svetlo nastavilo da treperi iznad njih. Uvučena u svoje gvozdene pećine, lica više nisu mogla da se vide, iako su se grebeni iznad njih presijavali na svetlu. Dva muškarca sa šlemovima bili bi visoki i bez šlemova. Međutim, sa šlemovima bili su za glavu i rame viši od svih ostalih.

Drhtaj prođe kroz Titusovo telo. Video je kako se ljudi razmiču da bi propustili 'šlemove'. Čuo je kako im neko dovikuje da se pobrinu za Mazlheča.

"Sklonite ga", vikali su. "Ko je on? Šta hoće? Uplašio je dame."

Ipak, niko od gostiju, osim 'šlemova' i Čite koja se tresla od đavolskog besa, nije se usudio da napravi niti jedan korak napred. Mazlheč je u tom trenutku ispruženom rukom držao naučnika, koji je još uvek visio na njenom kraju. To je bio čovek koga je nameravao da ubije. Sada, međutim, kad je ćelavog stvora bukvalno držao u šaci, mržnja koju je osećao prema njemu nije bila dovoljno jaka.

Titus je bio zgrožen onim što se ranije odigralo pred njim. Zgrožen pakošću svega toga. Zgrožen time što je neko došao na ideju da ismeva njegovu porodicu na takav način. Zgrožen i uplašen. Okrenuo je glavu i ugledao nju, a krv mu se zaledila u žilama.

Bila je ispunjena žudnjom za osvetom i borila se sa samom sobom u svojim minijaturnim grudima. Titus ju je ismejao. A tu je sada bio i visoki muškarac koji je šćepao njenu porodicu, ismevajući je. A bila je tu i Junona, koju je primetila krajičkom oka. Kosa joj je bila podignuta. Čita nije mogla da je zaboravi. Bila je to Junona iz njegove prošlosti. Bila je to ona, njegova nekadašnja ljubavnica.

STO DVANAEST

Još grana smreke bi bačeno na vatru i žuti jezici ponovo liznuše ka nebu. Svetlost vatre obasjala je najbliže drveće, koje je zablistalo bleđim sjajem. Miris smreke širio se kroz vazduh. Bila je to jedina prijatna stvar te noći. Međutim, niko je nije primetio.

Ptice i životinje nisu mogle da spavaju i posmatrale su šta se dešava sa mesta odakle su imale najbolji pogled. Vladao je prećutni dogovor da ne diraju jedni druge do jutra tako da su ptice grabljivice sedele pored grlica i sova, a lisice pored miševa.

Sa mesta na kojem je stajao, Titus je mogao da vidi sve protagoniste kao na pozornici. Činilo se da vreme stoji. Svet je izgubio interesovanje za samog sebe i za ono što se u njemu dešava. Bio je u raskoraku između skoka i uzmaka. Bilo je to previše za sve. Ipak, Titus nije bio u stanju da načini izbor između glave i srca. Nije mogao da ostavi Mazlheča. Voleo ga je. Da, čak i sada dok su crvene tačke tinjale u njegovim arogantnim očima. Osećajući kako se poremećenost širi oko njega, Titus je počeo da se plaši za vlastito duševno zdravlje. Međutim, i u snovima postoji lojalnost, a lepota u ludilu, pa nije mogao da okrene leđa razrušenoj strani svog prijatelja. Ni gosti nisu mogli ništa da učine. Bili su hipnotisani.

Tada se ponovo začula grmljavina iz Mazihečovog grla, praćena glasom koji uopšte nije ličio na njegov. Na njegovo mesto došlo je nešto prigušeno, nešto mnogo zlokobnije.

"Bilo je to jako davno", reče Mazlheč, "kad sam živio nekim drugim životom. Lutao sam do zore i nazad. Proždirao sam svet kao što zmija proždire samu sebe, od repa. Sada sam izvrnut naopačke. Lavovi su rikali za mene. Rikali su u mojim venama. Ali sada su mrtvi i od njihove rike ništa nije ostalo, jer si im ti, mehuroglavi, zaustavio srca, i sada je na mene red da zaustavim tvoje."

Mazlheč nije gledao u čoveka koji mu je visio na kraju ruke. Gledao je kroz njega. Onda je oborio ruku i spustio naučnika u prašinu.

"Zato sam pošao u šetnju i to kakvu! Na kraju sam stigao do fabrike. I tamo sam sreo tvoje prijatelje i tvoje mašine, i sve što je prouzrokovalo strašnu smrt svih mojih životinja. O bože, moje raznobojne životinje, moja blistava menažerija. I tamo, u samom središtu, potpalio sam plavi fitilj. Još samo malo i biće *boom*!"

Mazlheč pogleda oko sebe.

"Vidi, vidi, vidi", reče on. "Kakav lep skup! Tako mi boga, Tituse, momče, vazduh je ispunjen prokletstvom. Pogledaj ih. Poznaješ li ih? Ha, ha! Boga mu poljubim, pa to su Šlemadžije. Kako li su nam ušli u trag?"

"Gospodine", reče Lenger prilazeći mu. "Dozvolite mi da preuzmem naučnika. Čak se i ruka poput vaše ponekad umori."

"Ko si ti?" upita Mazlheč, ostavljajući ruku da stoji kao putokaz, jer ju je u međuvremenu opet podigao.

"Zar je to važno?" odvrati Lenger.

"Važno! Ha, to je sjajno", reče Mazlheč. "Sjajno kao tvoja crvena griva. Kako to da si izašao iz stroja da nam se pridružiš?"

"Imamo zajedničku prijateljicu", odgovori Lenger.

"A ko bi to mogao da bude?" izusti Mazlheč. "Kraljica sirena?"

"Da li ti izgledam tako?" Bila je to Junona, koja je, protivno Lengerovom uputstvu, napustila senovitu nišu i sada stajala pored njega.

"O Tituse, najdraži moj!" Ona potrča prema njemu. Kad se Junona pojavila, čitava se atmosfera naelektrisala i kroz nju je sunula jedna prilika, hitro kao lasica. Bila je to Cita.

STO TRINAEST

Znači to je Junona; to je ta debela kurva. Čita se ugrizla za usnu tolikom silinom da joj je krv potekla niz bradu.

Već dugo vremena u njenoj glavi nije bilo mesta za misli o tome da li joj se neko dopada. Nije se bavila time zato što su joj hiljadu puta važnije stvari ispunjavale vidno polje kao što isparenja mogu da onemoguće da se vidi dno jame. Ipak, dok je otrovna patuljčica sa užasavajućom odlučnošću jurila prema Junoni, svojoj suparnici, začula se eksplozija, koja ju je naterala da se zaustavi u mestu.

Ne samo što se Čita ukopala kad je eksplozija odjeknula, već je svako od prisutnih ostao prikovan za pod Crne kuće: Junona, Lenger, Titus i Mazlheč, Šlemovi, Trojka i stotine gostiju. Ptice i životinje u okolnoj šumi takođe su stajale smrznute na granama, sve dok se u jednom trenutku veliki broj ptica nije vinuo u vazduh poput magle, zgušnjavajući vazduh i zaklanjajući mesec. Tamo gde su hiljade njih čučale, grančice i grane blago se zanjihale u novonastalom mraku koji su stvorile senke ptica.

Videći da su ostali prikovani za tle, Čita je pokušala da nadvlada sopstvenu nemoć da im se približi i da ih napadne jedinim oružjem koje je posedovala: dva reda oštih malih zuba i deset noktiju. Ustremila se prema Titusu i Junoni, prvim od neprijatelja koje je nameravala da onesposobi, ali kao i njihove, i njena glava bila je okrenuta u pravcu odakle je stigao zvuk, a ona nije bila u stanju da se okrene.

To što je njen otac, najveći naučnik na svetu, visio naglavačke s ruke nekakvog razbojnika nije u njoj probudilo niti rasplamsalo bes, jer u njenom malom uzdrhtalom telu nije više bilo mesta za takve emocije. Nije bila u stanju da oseća bilo šta prema njemu. Već je bila istrošena.

Prvi je progovorio Lenger.

"Šta je to?" izustio je. Gotovo istovremeno, na nebu, iz pravca odakle je došao zvuk, pojavilo se svetlo.

"To je smrt mnogo ljudi", reče Mazlheč. "To je poslednji krik zlatne faune: crvenilo krvi sveta; jedan korak bliže propasti. Fitilj je to uradio. Onaj plavi fitilj. Dragi moj druže", obratio se Lengeru, "samo pogledaj u nebo".

I zaista, nebo kao da je živelo vlastitim životom. Nezdravih boja nalik na zagnojenu ranu providna povesma vijorila su se po noćnom svodu; ljušteći se jedno za drugim da bi okrla još prljavije slojeve na već prljavim delovima neba.

Tada se začu negodovanje iz publike, koja je zahtevala da bude pošteđena zastrašujuće šarade koja se odigravala pred njihovim očima.

Međutim, kad im je Mazlheč prišao, oni ustuknuše. U njegovom osmehu bilo je nečeg neproračunljivog što je pretvorilo njegovo lice u nešto što treba izbegavati.

Svi se povukoše par koraka, osim para sa šlemovima. Njih dvojica nisu uzimala već su se nagnula napred, kao da se bore protiv vetra. Sada kad su bili toliko blizu, moglo se videti da su im glave poput lobanja, predivne, kao isklesane. Koža na njima bila je zategnuta i tanka kao svila. Bila je toliko sjajna da se činilo kao da emituje svetlost. Ništa nisu govorili svojim tankim ustima. A nisu ni mogli. Ostali su govorili dok im je odeća postajala sve vlažnija kako je padala noć. Vlaga je kvarila njihova fina večernja odela, a rosa se hvatala na porubima, zacrnjujući ih. Isto se dešavalo sa okićenim grudima njihovih zanemelih pratilja.

"Ponovo vas pitam, gospodine. Kakva je to buka? Je li to grmljavina?" pitao je Lenger, iako je dobro znao da nije. Dok je govorio, gledao je koščatog muškarca, ali je takođe posmatrao Titusa i Čitu. Posmatrao je i muškarce sa šlemovima koji su pretili Mazlheču. Sve je pratio. U suprotnosti s njegovom bujnom riđom kosom, oči su mu bile sive kao dve barice.

Najviše od svega, gledao je u Junonu. Svi su skrenuli poglede sa prljavog neba iz pravca odakle je dopirao zvuk, stvorivši obrazac u tami. U istom trenutku na šumovitom istoku pojavilo se prvo jutarnje svetlo.

Očiju punih suza, Junona je uhvatila Titusa za ruku u trenutku kada je on u dubini duše želeo da pobegne, da ode zauvek. Međutim, ni za dlaku nije povukao ruku, niti je pomerio

bilo koji mišić; bilo šta čime bi mogao da je povredi. Ipak, Junona pusti njegovu ruku i ona se kao mrtav teret opusti uz njegovo telo.

Zagledao se u nju, gotovo kao da je pripadala nekome drugom svetu i njegove usne, iako su se osmehivale, u sebi nisu imale ni trunke života. Stajali su jedno pored drugoga, dvoje ljudi koji su delili najlepší deo zajedničke prošlosti. Uprkos tome, izgledali su izgubljeno. Sve se to odigralo u trenu, i Lenger je sve video.

Primitio je još nešto, sasvim drugačije. Bezlični žar u Mazlhečovim očima kao da je oživeo. Malo mutno crveno svetlo počelo je da se njiše tamo-amo preko njegovih zenica.

U suprotnosti s ovim jezovitim fenomenom bila je kontrola nad vlastitim glasom, koju je ispoljavao. Bio je savršeno jasan, iako jedva nešto glasniji od šapata. Iz usta čoveka sa nosom poput kormila to je bilo dvostruko oružje.

"Nije to bila grmljavina", izusti on. "Grmljavina nema svrhu. Ovo je bila sama suština svrhovitosti. To nije bila eksplozija radi same eksplozije."

Koristeći činjenicu da je Mazlheč bio zauzet svojim govorom, Lenger se kretao oko njega, nevidljiv, sve dok se nije našao malo iza Titusa, odakle je mogao dobro da vidi Junonu i Čitu.

Gledale su jedna u drugu i vazduh između njih bio je ispunjen elektricitetom. Junona to nije znala, ali ona je imala početnu prednost zato što je Čitin gnev bio gotovo podeljen između nje i Titusa.

Čitava predstava bila je osmišljena da ponizi Titusa. Uložila je veliki trud da bi postigla uspeh, ali sada se sve srušilo i ona je stajala u ruševinama, drhteći od besa poput strune.

"Skinite ih!" krikнула je kad je u pozadini videla poluraspadnute maske, raščupane kose; groficu prelomljenu na dva dela, prašnjavu i smešnu; strugotinu i farbu.

STO ČETRNAEST

"Skinite to sa sebe!" urlala je, propinjući se na prste zato što je krajičkom oka videla veliku poluljudsku priliku kako se ljulja i kako se, baš dok je gledala u nju, savija na pola, ruši i okreće pokazujući kako njena ogromnu prljava perika i odvratno bleđa maska, obasjana prvim zracima sunca, padaju na pod. Pale su i ostale, koje su ne tako davno bile simboli podsmeha i poruge. Na nekima se razmazala šminka, a na drugima su se videli ostaci umrljane strugotine.

Iznenada, neka žena vrisnu i to kao da je bio signal ostalima. Razlegla se opšta kakofonija i jedan broj zvanica prepusti se histeriji, udarajući svoje supruge ili ljubavnike.

Mazlheč, čiji je visokoparni govor ovim bio prekinut, samo je jedanput popreko pogledao u gomilu, a onda se netremice zagledao u ono što je još uvek landaralo na kraju njegove ispružene ruke. Malo kasnije, setio se šta je to.

"Hteo sam da te ubijem", reče Mazlheč, "onako kako se ubija zec. Da te oštro udarim bridom dlana u zadnji deo vrata. Čak sam hteo i da te zadavim, ali mi se to činilo kao suviše dobro za tebe. Onda sam razmišljao o tome da te udavim u kofi vode, ali sve je to bilo previše dobro za tebe. Ništa od toga ti ne bi cenio. Ali moram nešto da uradim s tobom, zar ne? Misliš da te tvoja ćerka želi? Da li joj je rođendan uskoro? Ne? Onda ću rizikovati, bubašvabice moja mala. Pogledaj je samo. Kako je raščupana i besna. Pogledaj koliko čezne za njim. Iz ruke bi mu jela. Na kraju krajeva, visuljku moj, moram da budem nepristojan zato što si ti pobio moje životinje. Eh, kakve su bile na vrhuncu slave. Kako su vijugale, kako su gmizale, kako su skakale i poskakivale kad su bile razdragane. Kako su naginjale glave. Gospode dragi! Kako su naginjale glave!

Behu jednom jedna ostrva obrasla palmama, i koralni grebeni i pesak beo kao mleko. A šta je ostalo, osim pustoši u duši? Prljavština, beda i svet malih ljudi."

U trenutku kad je Mazlheč uzeo vazduh, Čita je prešla poslednjih nekoliko koraka koji su je odvajali od Titusa, kao zla stvar na krilima zlog vetra.

Da Junona nije, neočekivano okretno, iskočila ispred Titusa, verovatno bi mu Čitini dugački nokti duboko izbrazdali lice.

Sprečena u pokušaju da unakazi Titusa, ona zaurla u napadu pakosti i suze joj linuše niz obraze ostavljajući duboke tragove u puderu na njenom licu.

Za manje vremena nego što je potrebno da se to opiše, Lenger je odvuкао Titusa i Junonu izvan domašaja zloćudne osice. Drhteći, ona je stajala i čekala sledeći potez, podižući se i spuštajući na prstima svojih malih stopala.

Zora je počela da obasjava list po list na okolnim krošnjama i stvarala je blag sjaj na šlemovima dvojice agenata. Titus, međutim, nije hteo da se krije iza snažnog Lengera. Bio je zahvalan, ali i ljut što je odvučen otpozadi. Junona, koja je ranije prekršila Lengerovo neredenje, sada je to ponovo činila. Ni ona nije želela da ostane u senci svog prijatelja. Bili su suviše uznemireni, suviše napeti da bi bili mirni. Videći šta se dešava, Lenger je samo slegnuo ramenima.

"Kucnuo je čas", objavi Mazlheč, "da uradimo ono što smo namerili da uradimo. Ovo je trenutak za beg. Trenutak za gadove poput mene da stave tačku na sve. Pa šta ako su mi oči bolne i krvave? Pa šta ako imam osećaj da gore u svojim dupljama? Kupao sam se u Aktaponskom moreuzu u vodi punoj fosfora i plivao kao riba. Koga je briga za to? Tebe možda?" reče on, prebacivši lopticu, Čitinog oca, iz jedne orijaške šake u drugu. "Da li je tebe briga? Reci mi iskreno."

Mazlheč se sagnuo i naslonio uvo na lopticu. "Grozota", reče on. "I to živa."

Mazlheč baci malog naučnika njegovoj ćerci, koja nije imala drugog izbora nego da ga uhvati.

Zastenjao je kad ga je Čita potom pustila da padne na pod. Kad je ustao, lice mu je bilo mapa užasa.

"Moram da se vratim na posao", izusti on piskutavim glasom od kojeg su se ježili svi njegovi radnici.

"Nema smisla ići tamo", dobaci Mazlheč. "Eksplodiralo je. Zar ne čuješ detonacije? Zar ne vidiš kako grozno izgleda nebo? Vazduh je pun pepela."

"Eksplodiralo? Ne! Ne!... To je bilo sve što sam imao. Moja nauka. Ona je bila sve što sam imao."

"I bila je tako lepa, ta tvoja devojka. Čujem, priča se", reče Mazlheč.

Čitin otac, suviše uplašen da bi odgovorio, počeo da se okreće u pravcu prljavog svetla, koje je još uvek besnelo na nebu. "Pusti me!" viknuo je, iako ga niko nije dirao. "O bože! Moja formula!" zavapio je. "Moja formula!" Dao se u trk.

Trčao je iza zidina i kroz jutarnje senke. Čim je njegov glas utihnuo, začuo se težak i znatiželjan smeh. Bio je to Mazlheč. Oči su mu bile kao dva usijana novčića. Dok je eho njegovog smeha odzvanjao, Čita se pomerila tako da je sada bila udaljena od Titusa toliko da može da ga udari. On se nalazio malo dalje od Lengera i gledao u zaprepašćeno mnoštvo.

U tom trenutku, dok mu je glava bila okrenuta na drugu stranu, Čita je zadala udarac, polomivši pri tom nokte kao što bi neko smrskao morske školjke. Topla krv linu niz Titusov vrat. Vreć u sledećem trenu, Junona se bacila na nju.

Neshvatljivo je kako je mogla da se kreće takvom brzinom. Međutim, kad je skočila napred i podigla ruku da udari, Junona je ustuknula, ne želeći da dodirne drhtavo stvorenje zato što je razlika u veličini bila zastrašujuća, a postojalo je i nešto u malom, krvlju isprskanom, zgužvanom licu koje je odimalo zlom, što je izazivalo sažaljenje. Tu je griže savesti nestalo i Lenger je baš hteo da zgrabi Junonu, koja se tresla u jednako meri kao njena suparnica, kad se u praskozorje zario vrisak kao što nož prodire u meso; i odmah nakon što je ovaj krik napustio Čitine grudi, malo stvorenje okrenulo se ka njima i pljunulo. To je bila nekada prefinjena Čita, ledena kraljica; orhideja; briljantnog tela i duha. Sada kad je njeno dostojanstvo zauvek nestalo, kezila je zube.

Šta da uradi? Streljala je pogledom po polukrugu. Videla je kako Junona vida rane Titusu, onoliko koliko može. Između nje i njih stajao je Lenger. Divlje se okrenula oko sebe i videla kako je svetlost u Mazlhečevim očima usmerena ka njoj, i kako u njima nema ni trunke ljubavi; i kako je neopozivo sama.

Ponovo je pogledala u Titusa.

"Mrzim te!" uzviknula je. "Mrzim sve što misliš da jesi. Mrzim tvoj Gormengast. Zauvek ću ga mrzeti. Da zaista postoji, još više bih ga mrzela. Srećna sam što krvariš. Ti si životinja! Smrdljiva životinja!"

Okrenula se i otrčala izvikujući reči, koje niko nije mogao da razume. Trčala je kao da je odsečak mraka; trčala sve dok je nisu mogli videti samo oni sa najoštrijim okom, da bi na kraju nestala u dubokim senkama na istočnoj strani šume. Međutim, iako je uskoro svima nestala iz vida, njen glas se i dalje mogao čuti, sve dok se nije pretvorio u udaljeno, jedva razgovetno vrištanje, nakon čega je potpuno utihnuo.

STO PETNAEST

Mazlheč okrenu svoje veliko, isklesano lice prema nebu. "Dodi ovamo, Tituse. Odjednom te se sećam. Šta se desilo? Da li ti uvek ideš unaokolo sav krvav kao mesara?"

"Ostavi ga na miru, Mazo dušo. Ozbiljno je povređen", reče Junona.

Međutim, nije im bilo suđeno da pritisak na njih popusti. Istina, Čita je otišla, kao i njen otac, ali opasnost je sada pretila s druge strane. Gomila je počela da se valja prema njima. Čuli su se gnevni povici ljudi koji su bili istinski uplašeni. Sve je pošlo naopako. Bilo im je hladno. Bili su izgubljeni. Bili su gladni. A Čita, koja je bila pokretač svega, napustila ih je. Kome sada da se obrate? Potpuno izgubljeni, preostalo im je jedino da svoj bes usmere na nepoznate prilike ispred sebe. Jedan od posebno ružnih ispada glasio je:

"Pogledajte ih samo", povikao je neko. "Pogledajte onu budalu u zavojima. Sedamdeset i sedmi grof! Ha! Ha! Eto vam Gormengasta. Zašto ne dođete i dokažete šta ste, moj gospodaru?"

Zašto je upravo ova izjava pogodila Mazlheča, teško je razumeti, ali jeste, i on se obruši na gomilu kako bi izubijao onog od koga je potekla. Da bi to uradio, prošao je pored dva zagonetna muškarca sa šlemovima. Dok je prolazio između njih, nastala je tišina kad su se oni klizećim pokretima razmakli kako bi ga propustili. A onda, kao da je postojao predumišljaj, oni se okrenuše i izvadivši svoje dugačke noževe, zariše ih Mazlheču u leđa.

Nije izdahnuo odmah, iako su oštrice bile veoma dugačke. Nije ispustio nikakav zvuk, osim što je uvukao vazduh. Crveni žar nestao je iz njegovih očiju, a na njegovo mesto došla je čudesna bistrina. "Gde je Titus?" upitao je. "Dovedite mi tog nevaljalca ovamo."

Nije bilo potrebe govoriti Titusu šta da radi. Bacio se na Mazlheča, ali nežno, uprkos žestini s kojom je to uradio, i uhvatio starog prijatelja za ruku.

"Hej! Hej!" šapnuo je Mazlheč. "Nemoj da istisneš iz mene ono malo života što mi je ostalo."

"Oh, dragi moj Mazle... prijatelju moj."

"Nemoj da preteruješ", nastavio je Mazlheč da šapuće dok su ga kolena izdavala. „Ne smemo da budemo sumorni... je l' tako? Gde ti je ruka momče?"

Ono što je bilo rasuto svetlošću jutra, sada je došlo u žižu. Ono što je bio samo utisak, postalo je gotovo čvrsto. Dok su gledali jedan u drugog, videli su nešto što drugi vide samo pod dejstvom droge, neobičnu bliskost i oštrinu koja jedva može da se podnese.

STO ŠESNAEST

Iako je znala da je uljez, bez obzira na to što je obojicu volela, Junona nije mogla da se odvoji od svog nekadašnjeg ljubavnika i bilo joj je čudno što im je Mazlheč u ovom trenutku bio potrebniji od osвете. Osveta će biti izvršena, a Lenger će se pobrinuti za to.

Sunce je sada bilo iznad istočnih šuma i svaki oblik bio bi oštro ocrtan i njegove boje jasno vidljive da nije bilo sveprisutnog vela prljavonarandžaste boje, te neodređene nijanse koja nije ni crvena, ni žuta već treperi negde između njih. Jedini iz koga je izbijala odlučnost bio je Lenger.

Napravivši samo nekoliko koraka, bio je iza njih. Dvojica sa šlemovima. Brisali su svoje dugačke oštrice lišćem neke zeljaste biljke, koja je obilato rasla na podu Crne kuće. Na trenutak se zgrozio jer na njihovim licima nije bilo baš nikakvog izraza. U trenutku, koji je bio suviše kratak da bi se tako mogao nazvati, Lenger je skrenuo pogled i iza ljudi sa šlemovima ugledao tri prilike iz Podrečja.

On nije ništa znao o ovoj trojici, ali nije mu trebalo dugo da shvati kakve su njihove namere. Trapavih ali grubo usklađenih pokreta, napali su ubice sa šlemovima s leđa, oduzeli im njihove dugačke noževe i pribili im ruke uz telo. Ipak, što su ih čvršće držali, to su se dvojica zlokobnika jače opirali i tek kad su im šlemovi pali na zemlju, izgubili su svoju natprirodnu snagu, pa su ih lako nadvladali i usmrtili njihovim vlastitim oružjem.

Tada se teška tišina spustila na Crnu kuću i čitavu tragičnu scenu.

Uz mnogo napora, Titus je mogao samo da pomogne visokom muškarcu da se spusti na kolena, inč po inč. Nijednog trenutka nije prestajao da se bori; nijednog trenutka nije zastenjao. Glavu je držao visoko, a leđa su mu bila prava kao u vojnika dok se polako spuštao. Jednom rukom držao se za Titusovu podlakticu, što je čvršće mogao. Međutim, mladić je to jedva osećao.

"Poprilično uništenje, zar ne?" šapnu on. "Bog te blagoslovio, dečko, tebe i tvoj Gormengast."

Začu se još jedan glas. Bila je to Junona.

"Daj da te pogledam. Da kleknem pored tebe", reče ona.

Međutim, bilo je prekasno. Nešto je napustilo suncem obasjano ispupčenje na podu. Mazlheč je otišao. Pao je na stranu. Njegovo arogantno lice se nakrivilo i Junona zatvori oči.

Onda Titus ustade. U početku nije video ništa, a onda shvati da se gomila talasa. Ugledao je jedno lice... belo poput plahte i ogromno. Bilo je preveliko za čovekovo vidno polje. Oivičeno grubim uvojcima boje šargarepe, s punjenim pticama pričvršćenim za prašnjava ramena. Bila je to poslednja čudovišna maska koja je pala, Titusova majka.

Okrenuvši leđa Mazlheču, pogleda prikovanog na ovu kartonsku travestiju, Titus počeo da se trese jer ga je podsetila na izdajstvo koje je počinio kad je otišao; i na zamak, njegovo nasledstvo.

Bio je slab od gubitka krvi i uskoro u njemu zavlada potpuna praznina. Cinilo mu se da više ništa nije važno pa kada ga je Lenger prebacio preko ramena, Titus se nije protivio. Izgubio je svu svoju snagu. Ponovo su se začuli povici iz okupljenog mnoštva, koji su ubrzo zamukli kad je jedna sova, velika poput oveće mačke, nadletela Crnu kuću, da bi se odmah zatim vratila da se uveri u istinitost onoga što je videla.

A šta je to videla? Videla je kako se vatra od grana smreke polako gasi. Videla je jedno veliko mrtvo telo izdvojeno na tlu. Videla je jednog poljskog miša kako proviruje ispod busena pirevine. Videla je blesak prevrnutih šlemova, a zapadno od njih i njihove bivše vlasnike, koji su ležali jedan naspram drugog.

Videla je Titusove zavoje i Lengerovu riđu kosu na prljavom jutarnjem svetlu. Videla je krutu narukvicu kako sija na Junoninom zglobu. Videla je žive i videla je mrtve.

STO SEDAMNAEST

Sa sovom ili bez sove, najvažnije je bilo skloniti Titusa i Junonu sa ovog odvratnog mesta, gde je pod punom, mada zlokobnom sunčevom svetlošću, sve ono što je protekle noći izgledalo misteriozno pa čak i veličanstveno, sada je delovalo nakinđureno, jeftino i dronjavo.

Da je Lenger bio sam, ne bi imao nikakvih problema da umakne onom što se ubrzano pretvaralo u razjarenu rulju. Umeo je da pilotira svim vrstama vazduhoplova i već je odabrao jedan.

Međutim, Titus je bio slab od gubitka krvi, a Junona je drhtala kao da stoji u ledenoj vodi.

Što se tiče Mazlheča, prostrtog na zemlji koliko je dug; šta se moglo učiniti s njim? S tim teškim telom. I tim veličanstvenim udovima. Čak i da je bio živ, imao bi velikih poteškoća da se uglati u letilicu koja je oblikom podsećala na leteću ribu.

A tek sada: s obzirom na to da je bio mrtav teret sa mišićima koji su počeli da se koče to bi bilo neuporcdivo teže. Krek-Bel, Krebkalf i Slingšot. Oni su mnogo toga prošli i znali su jednako dobro kao Lenger da im je jedina nada da ostave mrtvog orijaša i pobegnu prema avionima, koji su stajali u dugačkim nizovima pod granama kedrova.

"Mazlheč, gde je on?" šapnu Titus. "Gde je on?"

"Ne možemo da ga ponesemo", odvrati Lenger. "Moramo da ga ostavimo. Hajde, Tituse."

Trebalo je da prode malo više vremena (uprkos Lengerovom oštrom naređenju) dok Junona nije uspela da se odvoji od onoga što je predstavljalo tako veiki deo njenog života. Sagnula se i poljubila ga u staro rogobatno čelo.

Onda je Lenger ponovo viknuo i ostavili su ga nemilosrdnom suncu, teturajući se u pravcu odakle su čuli glas.

Buka koju je stvaralo mnoštvo postajala je nesnosna. Zar Čita ovo naziva zabavom? Muškarci su bili razjareni, žene umorne i besne. Odeća im je bila uništena. Zar nije normalno da ljudi zbog toga žele nekom da se osvete? A ko je bolji za to od troje preostalih?

Međutim, nisu računali na ljude iz Podrečja, koji su, videći u kakvom se opasnom položaju nalaze Titus i ostali, blokirali najuočljivije izlaze iz ruševina.

Prvo su, ipak, omogućili Titusu, Junoni i Lengeru da umaknu, kada se u ruševinama digla strašna graja. Oni koji su se smatrali gospodom sada su bili primorani da drugačije razmišljaju, pošto ih je čekalo mnogo guranja i psovanja dok nisu izašli iz Crne kuće i našli

se na otvorenom, gde su počeli da se razilaze. Viteštvo se očigledno izgubilo negde u moru laktova i kolena.

Tri prosjaka bili su stari borci i čim su uvideli da su napravili dovoljan kaos, izgubili su se u gužvi.

Nebo, još uvek u ugrušcima, počelo je da izgleda manje zlokobno. Jedna čistija, svežija mrlja širila se po njemu.

Krebkalf i ostali našli su se na dogovorenom mestu: na granama jednog drveta, i sada su sedeli u krošnji kao velike sive ptice.

Tada Krebkalf podiže glavu i zazvižda. Bio je to signal za Titusa da je put čist do mesta gde su vazduhoplovi počivali kao brodovi u luci.

STO OSAMNAEST

Izgledale su predivno te opasne mašine, svaka drugačije boje, svaka drugačijeg oblika. Ipak, imale su nešto zajedničko. Srž im je bila u brzini.

Iako se Junoni, Lengeru i Titusu činilo da posreću čitavu večnost, prošlo je samo osam minuta, ili nešto više, dok je nisu videli: tvorevinu limunžute boje oblikovanu poput klisa.

Dok su se ukricali, čuli su besne povike, koji su postajali sve glasniji, i poleteli su zaista u poslednji čas jer su iz vazduha odmah videli prve pripadnike napuštenog mnoštva kako dotrčavaju.

A Mazlheč? Šta je s padom tog ogromnog čoveka? Šta je s tom gorostasnom strukturom? I dalje je ležala na suncu. A šta s tim što mu je glava klonula ophrvana konačnom smrću? Da li su mogli nešto da urade u vezi s tim? Ne. Nije postojalo ništa što su mogli da urade.

Letilica se vinula u vazduh i tada su ga ugledali kako leži. Prvo je bio veličine ptice, a onda insekta na blistavoj zemlji. Onda ga više nije bilo. Nije ga bilo? Da li su ga napustili? Da li su ga izgubili zauvek? Izgubili tamo dole, kao da je potonuo u morske dubine. Mazlheč, zauvek u društvu tišine; s jednom rukom pruženom u stranu.

Dugo vremena, dok se vazduhoplov penjao u nebo i istovremeno leteo na jug, nisu razgovarali. Svi su bili zamišljeni, svako u pustinji svojih misli. Možda je Lenger, čiji su se prsti mehanički kretali po komandama, bio manje udaljen od realnosti od Titusa i Junone, zato što je morao da pazi kuda lete, ali ni on nije bio u normalnom stanju, a lice mu je prekrivala senka koju Junona nikada ranije nije videla.

S vremena na vreme, dok su jurili kroz gornje slojeve vazduha i dok se svet pojavljivao pred njima, dolina za dolinom, prostranstvo za prostranstvom, okean za okeanom, grad za gradom, učinilo bi mu se da mu je čitava planeta prošla kroz glavu... kosmos unutar lobanje; univerzum osvetljen stotinama svetala i krcat oblicima i senkama; vrveći beskrajnim nitima okolnosti... delima i događajima.

Sve je bilo uzaludno; haotično; bez kraja i početka.

STO DEVETNAEST

Junona se nije pomerala. Njen profil bio je kao skinut s antičkog novčića. Podvaljak; kratak i ravan nos; lice koje je naspram neba izgledalo kao odvojeno od tela. Jedna planeta osvetila joj je obraz i otkrila suzu. Samo je stajala tamo. Nije se skotrljala. Paperjaste dlačice na obrazu sprečile su je u tome.

Kad se Titus okrenuo i pogledao je, ustuknuo je od njene tuge. Nije mogao da je podnese. Video je na njenom licu da mu prebacuje zbog toga što je otišao. Iznenada se postideo što je pomislio tako nešto i napola je ustao sa sedišta u konfuziji. Prezirao je vlastito postojanje. Mrzeo je neprirodnost sa čijeg je tanjira jeo tako često. Mazlhečovo lice lebdelo mu je u mislima. Ispunjavalu ga je, šireći se sve više i više. Ispunilo je i obojeni avion. Ispunilo je nebesa. Onda ga je dopunio i glas. Da li je to bio Mazlheč, sa poluzatvorenim očima na svom grubo isklesanom licu?

Titus zatrese glavom da razbistri misli. Lenger pogleda u miadića i zabacivši glavu, skloni pramen riđe kose s očiju. Onda se ponovo zagleda u Titusa.

"Kuda idemo?" upitao je najzad. Ali, odgovora nije bilo.

STO DVADESET

Pao je mrak i mali vazduhoplov je jurio kao insekt kroz prazninu. Činilo se da je vreme nešto potpuno beznačajno, ali naposljetku je ipak svanulo jutro okićeno divljim perjem.

Ridokosi pilot izgledao je kao da spava nad komandama, ali tu i tamo bi se trgnuo i podesio neki od uređaja. Svuda oko njega bili su komplikovani unutrašnji organi žute mašine; stvorenja zastrašujuće brzine, smrtonosne elegancije i mnogobrojnih tajni. Bila je to jednačina u metalu.

Junona je čvrsto spavala s glavom položenom na Titusovo rame. On je sedeo u kamenoj tišini dok je izduženi avion fijukao kroz vazduh.

Iznenada, on se uspravi u sedištu i stegnu pesnice. Tamno rumenilo oblilo mu je čelo. Činilo se da je tek sada čuo Lengerovo pitanje.

"Da li je to neko pitao kuda idemo? Ili sam ja to samo sanjao? Možda je sve to samo proizvod moje mašte?"

"Šta nije u redu, Tituse?" izusti Junona, podigavši glavu.

"Šta nije u redu? Da li si to rekla? Znači ni ti ne znaš? Niko od vas dvoje ne zna? Jesam li u pravu? Zar nemamo odredište? Krećemo se, je li to sve; od jednog horizonta do sledećeg? Ili sam ja lud? Toliko sam buncao o mestu svog rođenja da njegovo ime sada smrdi do neba. Gormengaste! O Gormengaste! Kako da dokažem da postojiš?"

Titus je bez prestanka udarao glavom u kolena.

"Dragi bože! Dragi bože!" mrmljao je. "Ne daj da poludim."

"Nisi ništa luđi od mene", reče mu Lenger. "Ili od bilo kog stvorenja koje se izgubilo."

Međutim, Titus je nastavio da udara glavom u kolena.

"O Tituse", uzviknu Junona. "Tražićemo dok ne pronademo tvoj voljeni dom. Da li sam ikada posumnjala u tebe?"

"Ti mene sažaljevaš. To je obično, proketo sažaljenje", reče Titus. "Ti mi ne veruješ. Divna si prema meni, ali mi ne veruješ. O bože, u pitanju je tvoje užasno, neuko sažaljenje. Zar ne vidiš da želim sive kule? Doktora, Belgrova. Ako viknem, da li će me ona čuti? Ugasite motor, gospodine Lengere, i pozvaću je."

Junona i Lenger se pogledaše i on ugasi motor. Sve je ispunila klizava tišina. Titus podiže glavu kako bi povikao, ali ništa se nije čulo. Samo je u sebi mogao da čuje udaljeni glas kako doziva: "Majko ... majko ... majko ... majko ... gde si? Gde ... si? Gde... si?"

STO DVADESET JEDAN

Nisu znali gde se nalaze, pošto nisu mogli da vide ništa osim nepoznatih brda i mora, za koje nikad nisu čuli, ali im ipak nije preostalo ništa drugo nego da lete sve dalje i dalje u nepoznato.

Na smenu su upravljali elegantnom letilicom i pokazalo se kao dobro to što je Titus na sebe preuzeo deo dužnosti. Do određene granice, to ga je sprečavalo da razmišlja. Međutim, čak i tada je njegov um bio napola svestan. Detinjstvo i pobuna... neposlušnost i prkos; putovanje; pustolovine, i sada više nije bio mladić - već muškarac.

"Zbogom, prijatelju moj. Pazi na nju. Ona je pravo blago."

Pre nego što su Lenger i Junona shvatili šta se dešava, on pritisnu dugme i sekund ili dva kasnije bio je sam, padajući kroz pusto prostranstvo, dok se padobran poput cveta otvarao iznad njega.

Postepeno, tamna svilena kupola napunila se vazduhom i on se, njišući se, spustio kroz tamu, jer je ponovo pala noć. Prepustio se osećaju da njegov pad nikada neće završiti.

Nakratko je zaboravio na svoju usamljenost, što je bilo prilično čudno, jer ima li veće samoće od polaganog padanja kroz noć, viseći na konopcima padobrana? Nije bilo ničeg što bi njegova stopala mogla da oseću i na isti način su neko vreme bila izolovana sva njegova čula. Zato je potpuno smireno slušao i gledao slepe miševе kako ga okružuju.

Ispod njega ležala je zemlja. Beskrajni crtež planina i šuma u ugljenu. Nigde se nije mogla videti nijedna nastamba, niti bilo šta ljudsko, ali su sama geologija i zgusnute krošnje drveća, u svom obliku odisale nečim ljudskim. Titus se na kraju spustio na grane jednog stabla u šumi i ostao da leži na njima neko vreme, nepovređen, kao beba u kolevci.

Kad se oslobodio padobrana i skinuo remenje sa sebe, spustio se granu po granu do šumskog tla, koje je tada već bilo obasjano svetlošću koja se probijala kroz krošnje.

Sada je bio zaista sam i kad je odlučio da se zaputi na istok, jedini razlog bio je to što su iz tog pravca dopirali sunčevi zraci.

Gladan, umoran, hodao je sam samcit, jedući korenje i bobice, gaseći žeđ vodom iz potoka. Prolazio je mesec za mesecom, sve dok mu jednog dana, dok je lutao kroz samotnu pustoš, srce nije neobuzdano počelo da kuca.

STO DVADESET DVA

Zašto se zaustavio zagledan u stenu kao da je njen oblik bio neobičan? Stajala je tamo, sasvim normalna, velika, lišajem obrasla stena, posuta ožiljcima koje je na njoj ostavilo vreme, sa severnom stranom pomalo naduvenom, nalik na jedro. Zašto je zurio u nju kao da ju je prepoznao?

Dok mu je pogled leteo po unakaženoj površini ove mrtve stvari koja je u njemu ipak nešto probudila, napravio je korak unazad. Imao je osećaj kao da je dobio upozorenje.

Sada više nije mogao da pobegne. Video je tu stenu ranije. Stajao je na njenom vrhu, igrajući se Kralja brda kad je bio mali. Setio se i dugačkog ožiljka, nazubljene pukotine koja se pružala po njenom ljuspastom boku.

Znao je da će, ako se još jedanput popne na nju i uspravi se na njenom vrhu, kao u detinjstvu kad se igrao Kralja brda, videti tornjeve Gormengasta.

Zato je drhtao. Kontura njegovog doma koja se širila na horizontu nije mogla da se vidi samo zato što mu je vidik zaklanjala stena. To je, iz nekog razloga kojeg nije bio svestan, predstavljalo jasan izazov.

Osetio je kako mu naviru uspomene; i dok su se širile, prožimale i produbljivale, deo njegovog mozga bio je naročito svestan direktnijih posledica ovog događaja. Evidentno postojanje kamena, dokaz da se nalazi tu pred njim, na samo dvadesetak stopa, za sobom je povlačilo i jednako stvarno postojanje pećine, koja je zjapila desno od njega. Pećine u kojoj se pre čitave večnosti borio s jednom nimfom.

U početku se nije usudio da okrene glavu, ali došao je trenutak kad je to morao da uradi i ona je bila tamo, iza njegovog desnog ramena. Tada je zasigurno znao da se ponovo nalazi u svom svetu. Stajao je na planini Gormengast.

Kad je ustao, jedna lisica kasom izađe iz pećine. Vrana je gakala u obližnjem gustišu i začuo se pucanj iz topa. Pa još jedan. Opalio je sedam puta.

Tamo su, iza stene, bili drevni rituali njegovog doma. Bila je to jutarnja salva. U njegovu čast. Čast sedamdeset i sedmog Grofa, Titusa Grouna, gospodara Gormengasta, gde god da je.

Tamo su plamteli rituali; sve što je izgubio; sve što je tražio. Čvrste činjenice. Dokaz njegove ljubavi i duševnog zdravlja.

"O bože! Istina je! Istina je! Nisam lud! Nisam lud!" vikao je.

Gormengast, njegov dom. Mogao je da ga oseti. Skoro da je mogao i da ga vidi. Potrebno je bilo samo da zaobiđe osnovu stene ili da se popne na njen krastavi vrh da bi njegove oči bile ispunjene tornjevima. U vazduhu se osećao ukus gvožđa. Činilo se da kamenovi i nepremošćeni ponori podrhtavaju. Šta čeka?

Mogao je, da je hteo, da dođe do ulaza u pećinu, a da uopšte ne pogleda u svoj dom. Umesto toga, napravio je korak ili dva prema pećini. Medutim, zaustavio ga je osećaj da ga vrebata neka opasnost i trenutak kasnije čuo je svoj vlastiti glas kako kaže:

"Ne... ne... ne sada! To nije moguće ... sada."

Srce mu zakuca brže zato što nešto nije bilo u redu, nešto je raslo u njemu ... neko shvatanje. Mozak mu je ubrzano radio. Stvarale su se neke veze u njegovoj glavi. Titus je, razmišljajući o prošlosti, u trenutku shvatio da je počela nova faza u njegovom životu, koje on nije bio ni svestan. Bio je to osećaj zrelosti, gotovo ispunjenosti. Više nije imao nikakvu potrebu za domom, jer nosio je Gormengast sa sobom. Ono što je tražio vrvelo je u njemu. Odrastao je. Ono što je dečak otišao da traži, muškarac je pronašao: pronašao činom življenja.

I tako je stajao, Titus Groun, a onda se okrenuo na peti da više nikada ne vidi veliki kamen. Ni pećinu, niti zamak koji leži iza njih. Kao da skida svoju prošlost s ramena poput teškog plašta, Titus potrča niz padinu, ne stazom kojom je došao već drugom, onom kojom nikada ranije nije išao.

Svakim korakom se sve više udaljavao od planine Gormengast i svega onoga što je pripadalo njegovom domu.

Objašnjenja

Mere :

U romanu su korišćene anglosaksonske merne jedinice za dužinu, masu i zapreminu. Njihov odnos prema decimalnom mernom sistemu je sledeći:

1 inč = 2,54 cm
1 stopa (12 inča) = 30.48 cm
1 jard (3 stope) = 0,9144 m
1 milja (1.760 jardi) = oko 1,609 km
1 liga = varira i iznosi otprilike 3 milje ili 5 kilometara
1 unca = 28,349 g
1 pinta = 0,56821 L
1 hvat = 6 stopa (1,8288 m)

Imena :

Pojedina imena u romanu svojim značenjem ističu osobine lika i mesta koje imenuju. Uglavnom je reč o složenicama, a značenje reči od kojih su složene navedene su dole.

Gormengast (Gormenghast) - **gorm:** prokletstvo; **gormen-dize:** proždirati; **ghast:** strahotan, strašan, užasan

Groun (Groan)-**groan:** uzdisati, ječati, stenjati, čeznuti, biti nesretan

Stirpajk (Steerpike) -**steer:** upravljati; **pike:** štika, šiljak, koplje

Prunskvalor (Prunesquallor) -**prune:** dosadnjaković, gizdavo se oblačiti; **squall:** drečati, vrištati, vrsta vetra

Sepalkrejb (Sepulchrave) - **sepulchre:** grob, pogrebni; **grave:** ozbiljan, grob

Fuksija (Fuchsia) -**fuchsia:** fuksija, crvenosmeđa boja

Flej (Flay) - **to flay:** oderati, oguliti

Belgrov (Bellgrove) - **to bell:** rikati; **grove:** šumarak, gaj

Mazlheč (Muzzlehatch) - **muzzle:** njuška, usta cevi, topa; **hatch:** vrata, otvor; izleći; šrafirati

Terst (Thirst) - **thirst:** žeđ

Gras (Grass) -**grass:** trava

Ekerblejd (Acreblade) - **acre:** jutro zemlje, posed; **blade:** oštrica, vlat

Spil (Spill) – **to spill:** prosuti; **spill:** opiljak, šiljak

Kestrel (Kestrel) - **kestrel:** ptica kliktač

Gamšou (Gumshaw) -**gum:** guma, kaučuk; **gumshoe:** gumena patika

Flaks (Flax) – **flax :** lan

Krougader (Crowgather) - **crow:** vrana; **gather:** skup; **to gather:** skupljati

Sevidž (Savage) - **savage**: divalj, necivilizovan

Marblkrast (Marblecrust) - **marble**: mermer, kliker; **crust**: kora

Kasp-Kenajn (Cusp-Canine) - **cusp**: vrh, šiljak; **canine**: pas, pseći

Junona (Juno) - u rimskoj mitologiji žena vrhovnog boga Jupitera, zaštitnica žena, braka i rađanja

Drag (Drugg) - **drug**: lek, droga,

Krebkalf (Crabcalf) - **crab**: kraba, rak; **calf**: tele, list noge, nezreo mladić

Slingšot (Slingshott) - **slingshot**: mala pračka

Kerou (Canvw) - **carrow**: okoreli kockar

Jona (Jonah) - **Jonah**: jevrejski prorok, osoba koja donosi nesreću

Zed (Zed) - **zed**: poslednje slovo engleskog alfabeta

Krek-Bel (Crack-Bell) - **crack**: napuklina, polomiti; **bell**: zvono, zvoniti

Sober-Karter (Sober-Carter) - **sober**: trezven, racionalan; **carter**: prevoznik

Vejl (Veil) - **veil**: veo, koprena

Čita (Cheeta) - **cheetah**: gepard, zver iz porodice mačaka

Molask (Molusk) - **mollusk**: mekušac koji živi u školjci

BELEŠKA O PISCU

Mervin Pik (Mervyn Peake) rođen je 1911. u Kulingu, srednja Južna Kina, gde je njegov otac radio kao lekar u jednoj misiji. Školovanje je započeo u Kini, a nastavio u Engleskoj, gde je studirao na Fakultetu likovnih umetnosti u Krojdonu i Kraljevskoj akademiji. Bavio se slikarstvom i veoma uspešno izlagao u više galerija, i predavao na Fakultetu likovnih umetnosti u Vestminsteru. Za vreme drugog svetskog rata, stekao je reputaciju vrsnog ilustratora, a među delima koja je ilustrovao nalaze se *Lov na Snarka* i *Alisa u zemlji čuda* Luisa Kerola, *Bajke braće Grim* i *Ostrvo s blagom* Roberta Luisa Stivenzona.

Pored romana koji pripadaju trilogiji o zamku Gormengast, Pik je autor i romana *Shapes and Sounds* i *Mr Pye*, zbirki poezije i proze nonsensa *Rhymes Without Reason*, odnosno *Letters from a Lost Uncle*, kao i drame *The Wit to Woo*. Tu je i duga narativna poema *The Rhyme of the Flying Bomb*, za koju je, takođe, radio ilustracije.

Mervin Pik je umro 1968. godine.